

ประชุมพระธรรมเทศนา
และ
หลวงปู่สอนธรรม

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พิมพ์พระราชทาน
ในงานพระราชทานเพลิงศพ

พระราชสังวรวิมลคุณ (โต๊ะ อินทสุวณฺณเถร)
เจ้าอาวาสวัดประดู่ฉิมพลี

ณ เมรุหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส กรุงเทพฯ
วันเสาร์ ที่ ๑๙ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๒๔

THAI NATIONAL ASSEMBLY LIBRARY

3961116419

วันที่ ๗ มิถุนายน ๒๕๒๕
ที่ ๐๔๐๑
เลขที่ ๒๐๑
พ.๒๕๒๕

ประชุมพระธรรมเทศนา

และ

หลวงปู่สอนธรรม

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พิมพ์พระราชทาน

ในงานพระราชทานเพลิงศพ

พระราชสังวรวิมลคุณ (โต๊ะ อินทสุวณฺณเถร)

เจ้าอาวาสวัดประดู่ฉิมพลี

ณ เมรุหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส กรุงเทพมหานครฯ

วันเสาร์ที่ ๑๙ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๒๕

ฉายกับพระธรรมปัญญาจารย์ ในอุโบสถวัดประดู่ฉิมพลี

งานทำบุญอายุ ที่วัดประดู่ฉิมพลี

สมเด็จพระสังฆราชเสด็จมาในการทำบุญอายุ

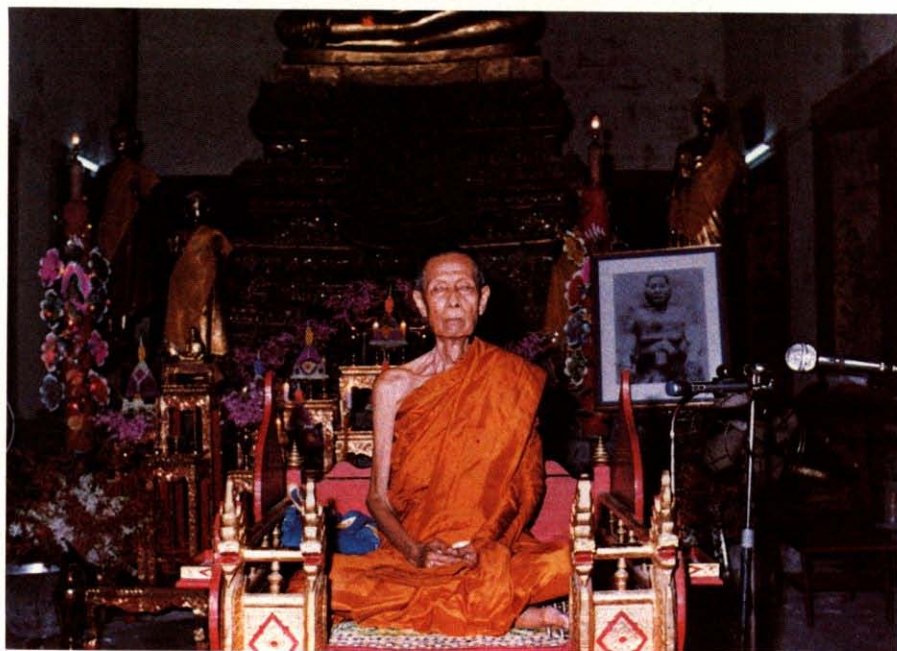
ฉายกับสมเด็จพระพุฒาจารย์ในอุโบสถวัดประดู่ฉิมพลี ในงานทำบุญอายุ

จุดเทียนมหามงคลในพิธีพุทธชกิเชกในอุโบสถวัดประดู่ฉิมพลี

เจิมเทียนชัยในพิธีพุทธชกิเชกที่ถ้ำสิงห์โตทอง ราชบุรี

นั่งสมาธิในอุโบสถวัดประดู่ฉิมพลี

วันเสาร์ ที่ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๒๑
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรง
ประกอบพระราชสังวรภิรมย์ ในการ
พระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา สม-
เด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ
พระที่นั่งไพศาลทักษิณ ในพระ-
บรมมหาราชวัง

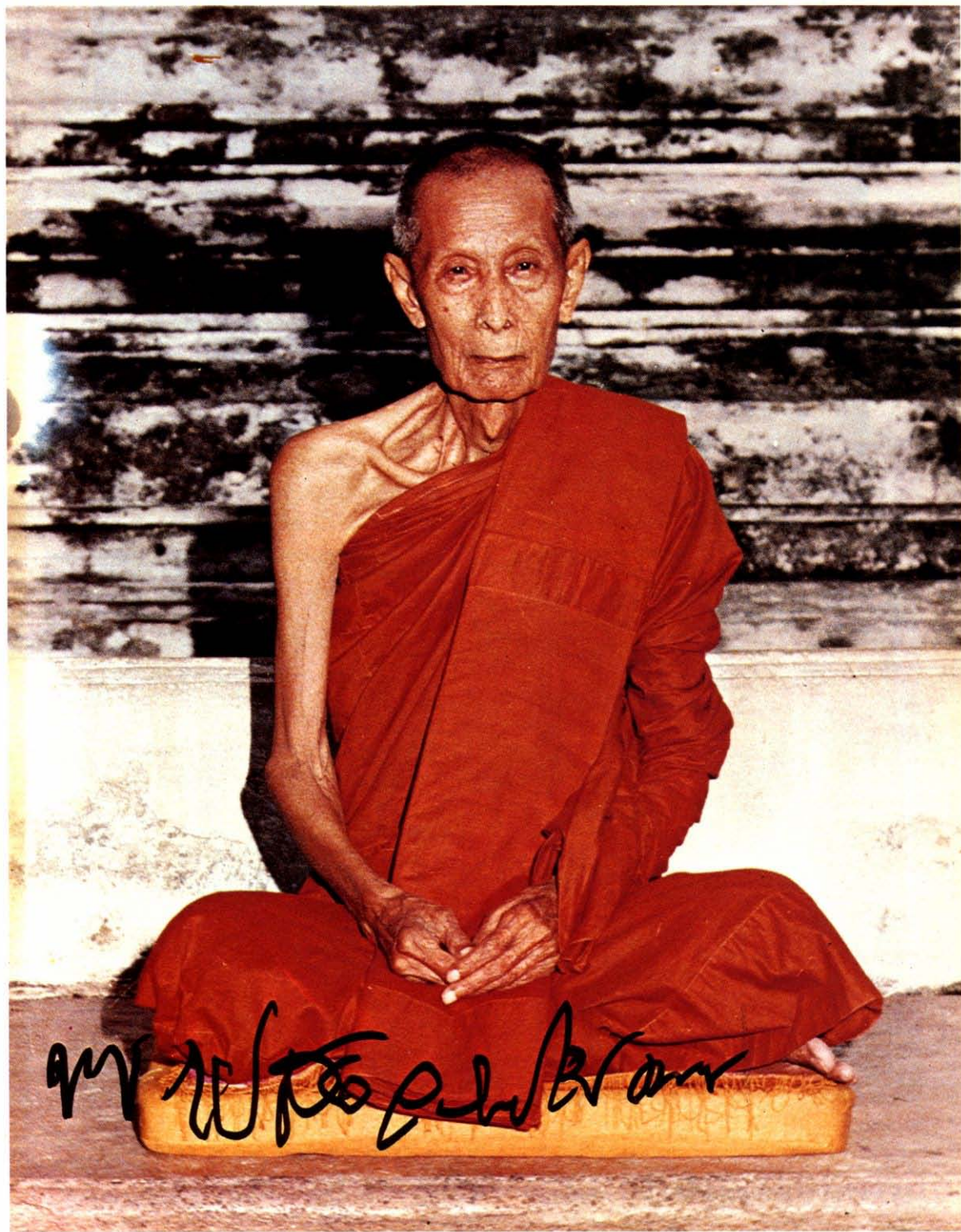

วันเสาร์ ที่ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๒๑ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรง
ประเคนจตุปัจจัยไทยธรรม เนื่องในการพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา ณ พระที่นั่ง
ไพศาลทักษิณ ในพระบรมมหาราชวัง

วันศุกร์ ที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๒๓ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จลงพร้อมด้วย สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ บริเวณหน้าพระตำหนัก ภูพิงคราชนิเวศน์ ทรงบำเพ็ญพระราชกุศลทรงบาตร เป็นการส่วนพระองค์

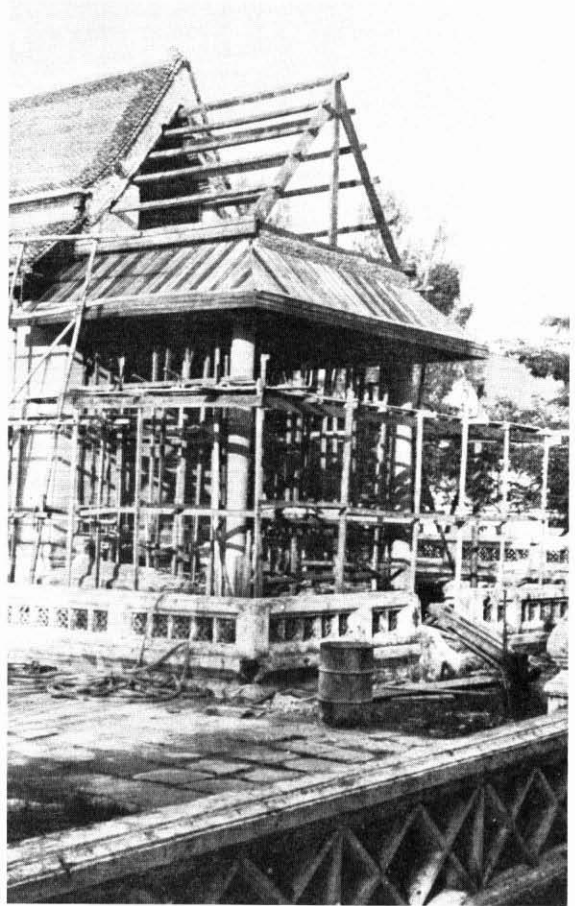
Mr. W. K. P. P. P. P. P.

วิหารเมื่อปฏิสังขรณ์เรียบร้อยแล้ว

วิหารเมื่อยังชำรุดทรุดโทรมอยู่

วิหารเมื่อกำลังปฏิสังขรณ์

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงพระอนุสรณ์คำนึงถึงพระราชสังวรภิรมณ์ (โต๊ะ อินทสุวณฺณเถร) เจ้าอาวาสวัดประดู่ฉิมพลี ซึ่งถึงแก่กรรมภาพลงเมื่อเดือนมีนาคม ๒๕๒๔ และได้ทรงบำเพ็ญพระราชกุศลพระราชทานมาเป็นลำดับนั้น ว่าเป็นพระเถระที่เจริญพร้อมด้วยขนมายุ ด้วยคุณธรรม และความรู้ความสามารถ เป็นรัตตัญญูผู้รู้กาลนาน รอบรู้แตกฉานในกิจพระศาสนาและแบบแผนประเพณี เปี่ยมด้วยเมตตาธิบารมี เป็นที่พึ่งที่เคารพของอเนกศิษยบริวารอย่างแท้จริง เป็นเหตุให้ทรงพระราชศรัทธาเลื่อมใสนับถือยกย่องเป็นอย่างสูงในฐานครูวานิชบุคคล.

บัดนี้ถึงคราวที่จะพระราชทานเพลิงศพเป็นอวสานแห่งพระราชกุศล จึงมีพระราชดำรัสสั่งให้จัดพิมพ์หนังสือขึ้นพระราชทานเป็นอนุสรณ์ตามประเพณีนิยม. ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้รวบรวมตำนานพระธรรมเทศนาซึ่งสมเด็จพระสังฆราชและพระเถระแสดงถวายในการบำเพ็ญพระราชกุศลในวาระต่างๆ พิมพ์ขึ้นภาคหนึ่ง. อีกภาคหนึ่งเป็นเรื่อง “หลวงพ่อสอนธรรม” ซึ่งเป็นพระธรรมเทศนา โอวาทธรรมกถาที่พระราชสังวรภิรมณ์ได้แสดงไว้ในโอกาสต่างๆ คัดเลือกจากที่บันทึกเสียงไว้ด้วยแถบเสียง โดยพระอริยคุณากรณี (นาคินท์) วัดบวรนิเวศวิหาร กับนายประเสริฐ มณีประสิทธิ์ ถอดเป็นตัวอักษรและเรียบเรียง. ทรงพระราชอุทิศผลแห่งวิทยาทานแด่พระราชสังวรภิรมณ์ (โต๊ะ อินทสุวณฺณเถร) ตลอดจนแก่มหาชนทั่วไป ที่จะได้รับไปอ่านเป็นเครื่องชำระจิตปฏิบัติตามพระพุทธศาสนายึดในกาลทุกเมื่อ เพื่อให้เกิดความสุขความเจริญในชีวิตยิ่งขึ้นไป.

พระดำหนักจิตรลดารโหฐาน
วันที่ ๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๒๔

หลวงปู่สามารถหยั่งรู้จิตใจคน ว่าผู้นั้น ๆ จะต้องเทศน์สั่งสอนวิธีไหน ใช้
ธรรมระดับไหน และหัวข้อใดจึงจะซึมซาบเข้าไปในจิตใจของคนทั่วไปได้ ดังข้อ
ความบางตอนที่เจ้าพระคุณสมเด็จพระญาณสังวร ได้ถวายพระธรรมเทศนาในงาน
บำเพ็ญพระราชกุศลถวายหลวงปู่ ณ วัดเบญจมบพิตร ๒๔ ก.ค. ๒๕๒๔. ข้าพเจ้า
ทราบดีเพราะครั้งหนึ่งที่หลวงปู่ไปอาพาธที่โรงพยาบาลจุฬา ข้าพเจ้าได้มีบุญไปจัด
ตั้งโต๊ะหมู่บูชาพระรัตนตรัยถวาย พร้อมกับอัญเชิญพระพุทธรูปจากสวนจิตรลดา
ไปประดิษฐานที่โต๊ะหมู่บูชา และได้พบประดิษฐ์ดอกบัวสดบังกชให้แย้มกลีบมาก
น้อยต่าง ๆ กันไป ข้าพเจ้าเองรักที่จะบูชาพระรัตนตรัยด้วยดอกบัวชนิดต่าง ๆ
เนื่องด้วยพระสงฆ์ที่ท่านเป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติตรงตามพระธรรมวินัย ปฏิบัติชอบ
ท่านเคยเล่าว่า พระพุทธรูปที่เปรียบคนเสมือนดอกบัวในสภาวะต่าง ๆ ดอกบัวที่
โผล่ขึ้นมาแย้มเหนือน้ำ ได้รับแสงสว่างของดวงอาทิตย์ ดอกที่เพิ่งผุดปร่มน้ำ
บางดอกที่อยู่ในตมตกเป็นอาหารของเต่าเสียก่อนที่จะได้มีโอกาสโผล่ขึ้นมา เมื่อมา
คิดพิจารณาย้อนหลังไป จึงได้ทราบลึกซึ้งลงไปว่า หลวงปู่มีเมตตาสูงมากต่อสัตว์
โลกทั้งหลาย ท่านยอมเข้ามารักษาที่ ร.พ. จุฬา ก็เพราะอยากให้ข้าพเจ้าใจสบายว่า
ได้มีโอกาสสร้างกุศลคุณงามความดี รวมทั้งโต๊ะหมู่บูชาพระรัตนตรัยถวายนั้นด้วย
หลวงปู่เองท่านเคยนั่งปฏิบัติธรรมในป่าในถ้ำมาตลอด มาอาพาธเพียง ๑๐ กว่าวัน
นั้น โต๊ะหมู่บูชาพระพุทธรูปนั้นก็ดูไม่สำคัญยิ่งยวดอะไรสำหรับท่าน แต่เพราะ
พระเมตตาคุณของท่านที่อยากจะให้ข้าพเจ้าปลอบปลมใจว่า ได้ทำบุญกุศลกับ
พระสาวกของพระพุทธองค์ เพราะความรู้สึกรู้ว่าได้ทำความดีนั้นเองที่จะทำให้จิตใจ
ใจเป็นสุขที่สุด ขณะที่ใจเป็นสุขนั้นเองแหละที่จิตของตนเองเป็นกุศลจิตขึ้นทันที
ทุก ๆ ครั้งที่ข้าพเจ้าจัดดอกบัวสดบังกชไปถวายหลวงปู่เวลาท่านอาพาธอยู่นั้น ท่าน
จะต้องกล่าวว่าดอกบัวงามทุกครั้ง ครั้งหนึ่งข้าพเจ้าได้ขอให้ท่านผู้หญิงเกนหลง
นำดอกบัวสดบังกชดอกใหญ่มากซึ่งคุณหญิงสมศรี วิจิตรานุช ส่งมาให้สำหรับทรง

บูชาพระรัตนตรัย และคุณหญิงสุวี เทพาคำ ช่วยจัดในแจกันเป็นอ่างแก้วเจียรระโน
รูปรีสีขาวใส คุณหญิงสุวีค่อยๆ เปิดกลีบออก จัดให้กลีบบานขยายออกไปเต็มที่
เห็นเกสรข้างในสีชมพูแก่และอ่อนสลัวกัน เห็นฝักบัวอ่อนอันนิตเดียวสีเหลือง
อ่อนกลายเป็นบัวที่บานเบ่งเต็มที่ ใหญ่มาก หอมอ่อน ๆ ข้าพเจ้าเปิดบัวให้ขยาย
เต็มที่ไม่เป็น ได้แต่ช่วยบอกสุวีว่าให้ทำอย่างไร และคอยติชม เพราะไม่กล้า
แย้มบัวเองกลัวเขาซ้ำเพราะกลีบแบบบางมาก ได้แต่เอาใบบัวกระ ๒ ใบ ลอย
ประดับตัดบงกชดอกงามใหญ่เต็มอ่างนั้น ย้ำรุ่งครั่งก็ให้ท่านผู้หญิงเอนหลังนำไป
กราบนมัสการหลวงปู่ที่โรงพยาบาลจุฬา ตักจงกลณี

ท่านผู้หญิงเล่าว่า หลวงปู่มองพิจารณาดอกบัวนั้นนานเป็นพิเศษ ท่านได้
กล่าวว่าไม่เคยเห็นดอกบัวงามอย่างนี้ ดอกนี้งามเป็นพิเศษจริงดังหลวงปู่กล่าว
ข้าพเจ้าเองกลับไปแปลความหมายว่า เมื่อหลวงปู่เห็นว่าข้าพเจ้ารักดอกบัว ท่าน
จึงเห็นว่าดอกบัวนั้นเหมาะที่ข้าพเจ้าจะได้ศึกษาสมาธิ หลวงปู่ฉันแต่ฝักและผลไม้
มาเป็นเวลาช้านานแล้ว จะถวายของบำรุงจริงๆ ไม่ค่อยสะดวก ท่านพอมมาก ดูก
ลมในปอดของท่านก็เสีย ท่านจึงไม่ค่อยได้เทศน์ แม้แต่จะพูดเสียงท่านก็เบามาก
แต่มีสิ่งมหัศจรรย์มากอยู่ครั้งหนึ่ง ท่านมีไข้สูง ไม่มีกำลังเลย หมอและบุรุษพยาบาล
บอกว่าคุณเพียงจะลุกนั่งตอนค่ำที่ข้าพเจ้าไปกราบ ข้าพเจ้าได้ขอร้องท่านอย่า
ให้ท่านลุกนั่งเลย เพราะที่มานี้ก็มาอย่างลูกศิษย์ อยากได้มีโอกาสรับใช้หลวงปู่
พอกราบแล้วข้าพเจ้าก็รีบไปทำความสะอาดที่โต๊ะหมู่บูชาซึ่งเป็นเหลี่ยมทึบไว้เป็น
ห้องต่างหากเล็ก ๆ รีบเปลี่ยนดอกไม้ เปลี่ยนรูปเทียนถวายใหม่ ตั้งใจว่าต้องรีบ
กลับเพราะท่านจะต้องเกร็งตัวอยู่อย่างนั้นทั้ง ๆ ที่ท่านมีไข้สูง พอคลานออกมาเห็น
เจ้าประคุณหลวงปู่อยู่ในท่าสมาธิ ก็รีบก้มลงกราบหน้าเตียงของท่าน ขณะกำลัง
กราบนั้นเองหลวงปู่เทศน์โปรดทันที เสียงของท่านใหญ่ก้องวานดังมาก ดูราวกับ
ว่าเสียงนั้นมีไข่ออกมาจากลำคอของท่านเลย เสมือนเสียงที่ก้องกระหึ่มสะท้อนมา
จากในถ้ำ แต่ชัดเจนมากทุกคำ ท่านเทศน์ถึงพระมหากรุณาธิคุณของพระพุทธองค์
พระปัญญาคุณ พระวิสุทธิคุณ เทศน์นานอยู่ประมาณ ๔๐ นาที แล้วท่านก็ประทาน
พร ข้าพเจ้ากราบลาท่านอีกครั้งแล้วรีบกลับ จิตแจ่มใสเบิกบาน ชุ่มชื่นยิ่งนัก
เสียดายไม่ได้มีเครื่องอัดเสียงของท่านไว้ในขณะนั้น

ลูกศิษย์ใกล้ชิดคิดว่า ปกติวัน ๆ มีคนไปกราบท่านมาก แทบว่าจะไม่มี
เวลาจำวัด แต่หลวงปู่ท่านเมตตาสิ้นเหลือ ใครมีทุกข์มุ่งมาหาท่าน ต้องได้รับ
กระแสเมตตาจากท่านถ้วนหน้า พวกเราทั้งหลายที่ยังมีกิเลสหนาแน่นยึดรูปกายของ
หลวงปู่และรบกวนท่านอยู่ตลอดเวลา ต่างคนต่างมุ่งนึกถึงเรื่องของตัวเองทั้งนั้น
เจ้าพระคุณหลวงปู่ยอมผ่อนให้กับคนทุกประเภท ท่านมุ่งให้ทุกคนมีจิตเบิกบาน

ขึ้นตามขั้นวาระของเขาเหล่านั้นที่จะฟังทำได้ ไครอยากได้ธรรมะขั้นสูงสุด ท่านก็ให้ ไครอยากได้โชคลาภ ขอน้ำมนต์ ขอพระจากท่าน ท่านก็ให้ แต่ท่านจะต้องเน้นให้ระลึกถึงคุณพระรัตนตรัยอยู่เสมอ ไม่ให้ก่อความชั่วเพิ่มขึ้น อยู่ใกล้หลวงปู่เข้า รู้สึกว่า ไม่มีศัตรูคู่อาฆาตเสียเลย มีแต่คนที่เขารู้เท่าไม่ถึงการณ์ นำสงสารเขาทั้งนั้น ถ้าเขาเหล่านั้นเกิดปัญญาขึ้นแล้ว ก็จะไม่กระทำเช่นนั้นดอก อภัยให้เขาเถิด ถ้าเขามัวทุกข์โศกขังไปกราบหลวงปู่ ท่านก็ว่า ความทุกข์โศกทั้งหลาย เป็นของเก่าแก่ หลายร้อยหมื่นพันปี เป็นเรื่องของโลกเขา เรื่องทุกข์โศกเศร้า เสียใจนี่นะ แต่มีทางแก้ พระพุทธเจ้าของเราท่านพบทางพ้นทุกข์แล้ว และด้วยพระมหากรุณาธิคุณต่อมวลสัตว์โลกทั้งหลาย จึงได้ทรงประดิษฐานพระบรมพุทธานุศาสนานี้ในโลกนี้ เพื่อให้พวกเราทั้งหลายได้มีโอกาสอยู่ในโลกนี้ด้วยความทุกข์ทรมานที่น้อยที่สุด อยู่อย่างมีความสุขจักเข้าใจเรื่องราวของโลกนี้ดี ไม่ประมาณ ลุ่มหลง มัวเมา จนพาดนไปสู่ความวิบัติ

ในคราวที่เครื่องบิน บ.ด.ท. ตกและท่านอาจารย์วันและพระอริยเจ้าผู้ร่วมเดินทางมากรุงเทพฯ พร้อมกับหลายองค์มรณภาพหมด ข้าพเจ้ามีความทุกข์โศกมาก กราบเรียนหลวงปู่ว่า รู้แล้วว่าคนเรานั้นตายเมื่อไรก็ได้ทั้งนั้น แต่กลับไปคิดว่าพระอริยเจ้าทั้งหลายนั้นท่านปฏิบัติแต่กรรมดีเท่านั้น เลยมิได้คิดว่าพระอริยเจ้าท่านจะต้องมาประสบอุบัติเหตุเช่นนั้น หลวงปู่กล่าวว่า โลกนี้เขาเป็นของเขาย่างนั้นแหละ ไม่มีอะไรที่ยึดถือได้ว่าแน่นอน ถ้าคนเรามีศรัทธาว่า พระพุทธองค์ท่านหยั่งรู้ซึ่งถึงโลกนี้เป็นอย่างดีด้วยพระปัญญาคุณของพระองค์ท่านเอง

พระพุทธองค์ทรงสงสารเมตตาสัตว์โลกว่าวนเวียนอยู่ในความทุกข์ทรมานไม่มีที่สิ้นสุด

พระพุทธองค์ได้ทรงพบทางพ้นความทุกข์โดยสิ้นเชิงแล้ว ด้วยพระปัญญาคุณ ทรงพระเมตตาบอกทางพ้นความทุกข์ให้แก่ทุก ๆ คน จะไปที่ไหนอีกล่ะ ผู้ที่เปี่ยมล้นไปด้วยความเมตตาอันบริสุทธิ์ต่อมวลมนุษยชาติ เจ้าพระคุณหลวงปู่สอนข้าพเจ้าเช่นนั้น หลวงปู่ยังทราบได้ว่า สำหรับข้าพเจ้านั้นพระพุทธองค์คือ องค์พระประทีปแก้วของสัตว์โลกทั้งปวง

และข้าพเจ้าเองนั้น มีบุญเหลือหลายที่ได้ฟังพระธรรมจากพระอริยสาวกของพระบรมโลกนาถเจ้าเอง.

พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน

๘ ธันวาคม ๒๕๒๔

ประวัติพระราชสังวรวิมล

สถานะเดิม

พระราชสังวรวิมล (โตะ อินทสุวณฺโณ) วัดประดู่ฉิมพลี หรือที่เรียกขานกันทั่วไปว่า “หลวงปู่โตะ” ท่านเป็นชาวจังหวัดสมุทรสงครามโดยกำเนิด เกิดเมื่อวันอาทิตย์ เดือน ๕ ขึ้น ๔ ค่ำ ปีกุนยังเป็นอัฐศก ตรงกับวันที่ ๒๗ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๒๘ ณ บ้านคลองบางน้อย ตำบลบางพรหม อำเภอบางคอง ซึ่งเป็นบุตร นายลอย นางทับรัตนคอน มีน้องร่วมบิดามารดาเดียวกันคนหนึ่งชื่อ เลื่อย. เมื่อเยาว์วัยอยู่กับบิดามารดา และได้เล่าเรียนวิชาหนังสือไทยที่วัดเกาะแก้ว ปากคลองบางน้อย ใกล้บ้านเกิด. ครั้นมารดาท่านถึงแก่กรรม พระภิกษุแก้ว ผู้เป็นญาติบวชอยู่กับพระอุตรคณารักษ์ วัดพระเชตุพนฯ กรุงเทพฯ พาท่านมาฝากให้อยู่กับพระอธิการสุข วัดประดู่ฉิมพลี เมื่ออายุได้ ๑๓ ปี. ส่วนนายเลื่อยน้องชายนั้นมิได้ตามมาด้วย.

บรรพชา อุปสมบท

ท่านมาเรียนหนังสือต่อที่วัดประดู่ฉิมพลีอีกประมาณ ๔ ปี พออายุ ๑๗ ก็บรรพชาเป็นสามเณรที่วัดนี้ โดยมีพระอธิการสุขเป็นอุปัชฌาย์. บรรพชาได้วันเดียวพระอธิการสุข ซึ่งเป็นทั้งอุปัชฌาย์และผู้อุปการะของท่านก็มรณภาพ. นายคล้าย นางพันธ์ ซึ่งเป็นพี่ชายกับพี่สะใภ้ของพระอธิการสุข และมีบ้านเรือนอยู่ใกล้กับวัดประดู่ฉิมพลีจึงได้อุปการะท่านต่อมา.

เมื่อบรรพชาแล้ว ท่านก็ได้ศึกษาพระธรรมวินัยในสำนักวัดประดู่ฉิมพลี ซึ่งมีพระอธิการคำเป็นเจ้าอาวาสปกครองสืบมา พร้อมกับเรียนกรรมฐานกับพระอาจารย์พรหมอีกทางหนึ่งด้วย จนกระทั่งอายุครบ ๒๐ ปี จึงได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุ ณ พัทธสีมาวัดประดู่ฉิมพลี เมื่อวันอังคาร เดือน ๘ อุตตราษาฒชน ๗ ค่ำ ปีมะแม นพศก ตรงกับวันที่ ๑๖ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๔๕๐ เวลา ๑๕.๓๐ นาฬิกา พระครูสมณธรรมสมาทาน (แสง) วัดปากน้ำ (ภาษีเจริญ) เป็นอุปัชฌาย์ พระครูอักษรานุสิต (ผ่อง) วัดนวลนรดิศ เป็นกรรมวาจาจารย์ พระครูธรรมวิรัต (เชย) วัดกำแพง เป็นอนุสาวนาจารย์ มีฉายาในพระพุทธศาสนาว่า “อินทสุวณฺโณ”. ได้เล่าเรียนปฏิบัติทั้งทางคันถธุระ และวิปัสสนาธุระ

ทั้งสองด้าน ด้วยความอุตสาหะวิริยะ จนสอบนักธรรมชั้นตรีได้เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๕๕ และ
ปีนั้นเองเจ้าอาวาสวัดประดู่ฉิมพลีว่างลงอีกเพราะพระอธิการคำมรณภาพ ทางคณะสงฆ์
จึงแต่งตั้งให้ท่านเป็นเจ้าอาวาส เมื่อวันที่ ๑๐ กรกฎาคม

ตำแหน่งทางคณะสงฆ์ และสมณศักดิ์

พระอธิการโต๊ะได้บริหารงานของวัด ตลอดจนปกครองภิกษุสามเณรที่ชิวหาวิก
อันเตวาลิกด้วยความเที่ยงธรรมสม่ำเสมอ ประกอบด้วยเมตตากรุณาสงเคราะห์อนุเคราะห์
ด้วยบิณฑบาตให้ได้รับความร่มเย็นทั่วหน้า ทั้งได้ประพฤติปฏิบัติสมณธรรมเป็นนอจลพรหม-
จรรย์ตลอดมา จึงได้รับตำแหน่งทางคณะสงฆ์และสมณศักดิ์สูงขึ้นเป็นลำดับ คือ

- พ.ศ. ๒๔๕๕ - ๒๔๕๗ เป็นเจ้าคณะตำบลวัดท่าพระ
- พ.ศ. ๒๔๕๗ เป็นพระครูสังฆวิจิตร ฐานานุกรมของสมเด็จพระวันรัต (เฮง
เขมจารี) วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ แต่ครั้งยังเป็นพระเทพโมลี
- พ.ศ. ๒๔๖๓ เป็นพระครูสัญญาบัตรชั้นตรี ที่พระครูวิวิจิตริตติ
- พ.ศ. ๒๔๕๗ เลื่อนเป็นพระครูสัญญาบัตรชั้นโทในราชทินนามเดิม (พด จ.ป.ร.)
- พ.ศ. ๒๔๕๘ เป็นเจ้าคณะตำบลวัดท่าพระ และรักษาการเจ้าอาวาสวัดประดู่ใน
ทรงธรรม
- พ.ศ. ๒๕๐๐ เป็นพระอุปัชฌายะ
- พ.ศ. ๒๕๐๖ เลื่อนเป็นพระครูสัญญาบัตรชั้นเอก ในราชทินนามเดิม
- พ.ศ. ๒๕๑๐ เป็นประธานกรรมการตรวจสอบบัญชีของวัดประจำตำบล วัดท่า
พระ
- พ.ศ. ๒๕๑๑ เลื่อนเป็นพระครูสัญญาบัตรชั้นพิเศษ
- พ.ศ. ๒๕๑๖ เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญฝ่ายวิปัสสนาธุระ ที่พระสังวรวิมลเถร
- พ.ศ. ๒๕๒๑ เลื่อนเป็นพระราชาคณะชั้นราช ที่พระราชสังวรวิมลเถร

วัดประดู่ฉิมพลี

พระราชสังวรวิมลเถรที่ท่านอยู่กับวัดประดู่ฉิมพลีมาตั้งแต่เด็ก. บรรพชาอุปสมบท
ที่วัดนี้ และได้เป็นอธิบดีสงฆ์วัดนี้มาช้านานถึง ๖๕ ปีจนมรณภาพ. พุฒได้ว่าท่านผูกพันกับ

วัดประดู่ฉิมพลีอย่างแน่นแฟ้นมาตลอดชีวิต. ท่านจึงเป็นพระคุณแลบูรณะปฏิสังขรณ์และทำความเจริญต่าง ๆ ให้แก่วัดคงเป็นวัดของท่านเอง. ความเจริญทั้งหลายทุก ๆ ด้านที่บังเกิดแก่วัดประดู่ฉิมพลีในทุกวันนี้ ถ้าจะพูดว่าเป็นผลงานของท่าน ก็ไม่มีผู้ใดจะปฏิเสธได้

อันวัดประดู่ฉิมพลีนี้เดิมเรียกว่าวัดสิมพลี เดิมชนชาวบ้านเรียกว่า วัดประดู่นอก คู่กับวัดประดู่ในหรือวัดประดู่ในทรงธรรม. จะเป็นวัดมีมาตั้งแต่เดิมหรือไม่ไม่ทราบได้. สมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาพิชัยญาติ (ทัต บุนนาค) แต่ครั้งยังเป็นพระยาศรีพิพัฒน์รัตนราชโกษา จางวางพระคลังสินค้า ได้สถาปนาขึ้นเมื่อปลายรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว มาสำเร็จบริบูรณ์เอาในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว สิ้นเวลาถึง ๘ ปี. วัดประดู่ฉิมพลีอยู่ริมคลองบางกอกใหญ่. มีเนื้อที่เฉพาะเขตอาราม ไม่รวมที่ธรณีสงฆ์ ถึง ๑๓ ไร่เศษ. จัดว่าเป็นวัดใหญ่และงดงามมั่นคงมาก ผิดกว่าวัดที่เป็น “วัดราษฎร์” ทั่วไป ด้วยเหตุที่ท่านผู้สร้างท่านเป็นผู้มีวาสนาบารมีสูงในแผ่นดิน ถือเป็น “ผู้สำเร็จราชการในพระนครทุกสิ่งทุกหนกงาน” ทั้งยังว่าการพระคลังสินค้าด้วย. ภูมิสถานที่ตั้งวัด กิดดูในสมัยก่อนจะต้องสง่างามอย่างยิ่ง ด้วยเขตวัดด้านหน้าจดคลองบางกอกใหญ่ (บางหลวง) ซึ่งเป็นคลองใหญ่ตลอดแนว. มีศาลาท่าน้ำ มีลานหน้าวัดกว้างขวาง. เขตพุทธาวาสมีกำแพงก่ออิฐถือปูน มีบัวทั้งข้างล่างข้างบนตลอดแนว. บนกำแพงทำเป็นเสาหัวเม็ดยอดปริกห้าชั้น. ลานวัดภายในกำแพงปูด้วยแผ่นหินแกรนิตจากเมืองจีนทั้งหมด. ตรงกำแพงด้านหน้าเป็นประตูเข้าสู่พุทธาวาส ซึ่งประกอบด้วยสิ่งก่อสร้างที่เป็นหลักของวัด คือ

๑. อุโบสถขนาดใหญ่กว้าง ๖ วา ๒ ศอก ยาว ๑๖ วา ตั้งอยู่ลึกเข้าไปใกล้กับกำแพงด้านใน หรือด้านในขนานกับลำคลอง หน้าวัดหันหน้าไปทางทิศตะวันออก.

๒. ถัดอุโบสถออกมาตรงกลางสร้างพระเจดีย์ทรงรามัญ องค์เจดีย์กลม แต่ฐานกบบัลลังก์เป็นแปดเหลี่ยม มีบัวประดับที่เชิงระฆัง ที่เหนือบัลลังก์ และที่ได้ปลียอด กับมีเครื่องประดับประดาที่ยอดดั่งเช่นเจดีย์รามัญทั้งหลายทั่วไป. เจดีย์นี้สร้างไว้เหนือเรือนคิกแปดเหลี่ยม ซึ่งมีเสารายและมีชานโคยรอบทำนองมณฑปแต่เรียกกันว่าวิหาร ภายในวิหารแต่เดิมจะประดิษฐานสิ่งใดไม่ทราบแน่ ปัจจุบันนี้ประดิษฐานรอยพระพุทธรูปปางลง ซึ่งเป็นของทำในชั้นหลัง.

๓. ข้างหน้าออกมามีวิหารน้อยมีมุขหน้าหลัง ๒ หลัง อยู่ข้างตะวันออกหลังหนึ่ง ข้างตะวันตกหลังหนึ่ง หน้าหน้าไปทางทิศใต้ ลงคลองบางกอกใหญ่. หลังตะวันออกประดิษฐานพระอินทร์ หลังตะวันตกประดิษฐานพระไภยาสสน์.

๔. หน้าวิหารน้อยทั้งสองนั้นมีเจดีย์เหลี่ยมย่อมุมขนาดย่อมอีกหลังละองค์.

๕. นอกจากนี้ก็มีหอระฆังและหอพระไตรปิฎก ซึ่งบัดนี้รื้อลงสร้างหอสมุดแทน.

สังฆาวาสอยู่ลึกลงไปทางข้างใต้ จะเป็นอย่างไรไม่ทราบแน่ เพราะรื้อลงปรับปรุงใหม่เกือบหมดแล้ว เหลือแต่กุฏิใหญ่ที่เป็นกุฏิเจ้าอาวาสหลังเดียว.

อาคารอันเป็นอุโบสถวิหารทั้งหมดสร้างตามแบบที่เรียกว่าเป็น “พระราชานิยม” ในรัชกาลที่สาม คือเป็นแบบที่มุ่งหมายให้ความมั่งคั่งถาวรยิ่งกว่าอื่น เพราะในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้น สิ่งก่อสร้างต่างๆ ที่สร้างขึ้นตั้งแต่ในรัชกาลที่หนึ่งเมื่อแรกสถาปนาพระนครกรุงเทพฯ ๕๐ ปีแล้วเป็นพื้น เกิดชำรุดทรุดโทรมลงทั่วกัน ถึงคราวจะต้องบูรณะปฏิสังขรณ์เป็นการใหญ่. พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวต้องทรงรับภาระเป็นอันมากในการบูรณะปฏิสังขรณ์ดังกล่าวนั้น. นับเฉพาะวัดก็ถึง ๑๑ วัด ซึ่งแต่ละแห่งที่ทรงบูรณะปฏิสังขรณ์ เรียกได้ว่าเท่ากับสร้างใหม่ เช่นวัดพระศรีรัตนศาสดาราม วัดพระเชตุพน วัดสระเกศ วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ วัดระฆังโฆสิตาราม วัดโมฬีโลกยาราม วัดอินทาราม เป็นต้น. ทั้งยังทรงพระราชศรัทธาสร้างขึ้นใหม่ ๓ วัด และพระราชทานทุนอุดหนุนผู้มีศรัทธาให้สร้างขึ้นด้วยอีกถึง ๓๓ วัด. การซ่อมสร้างทั้งนี้ย่อมหมดเปลืองทุนทรัพย์จำนวนมาก ถึงเศรษฐกิจการเงินของบ้านเมืองจะกำลังมั่งคั่งรุ่งเรืองมากในเวลานั้น ก็ยังต้องคำนึงถึงเรื่องการประหยัดและความคงทนถาวรด้วยเป็นหลัก. ดังนั้นการสร้างทำอาคารสถานต่างๆ นอกจากจะสร้างทำตามแบบสถาปัตยกรรมไทยแต่อย่างเดิมแล้ว จึงได้ทรงสร้างตามแบบที่ทรงพระราชดำริแก้ไขขึ้นใหม่ ซึ่งถือความแข็งแรงมั่นคงเป็นหลักด้วย. ตามแบบพระราชานิยมอย่างใหม่นี้ ส่วนของอาคารส่วนใดที่ทำด้วยไม้และพอจะเปลี่ยนเป็นอิฐเป็นปูนได้ก็เปลี่ยน. ส่วนประดับประดาที่เคยใช้ไม้มาวาดเขียนจำหลักจนบอบบาง เช่นช่อฟ้าใบระกาหางหงส์ก็โปรดให้ลดเสีย หรือใช้อิฐปูนก่อปั้นแทน. ลายจำหลักไม้ปิดทองประดับกระจกก็เปลี่ยนเป็นลายปั้นปูนประดับกระเบื้องเคลือบต่างๆ สีส. หน้าบันอย่างเก่าที่มีใบระกาหา เป็นที่น้ำฝนจะติดขัง นกหนูจะอาศัยทำรังให้รกรุงรังได้ ก็เปลี่ยนเป็นหน้าบันก่อปูนปิดตันหมดเป็นกะเทาะ น้ำฝนไม่

ขังติดอยู่ได้เหมือนแบบเก่า. ดูตัวอย่างได้ที่วัดที่ทรงสถาปนาและที่ผู้อื่นสถาปนามากมายหลายวัด เช่น วัดราชโอรส วัดเฉลิมพระเกียรติ วัดเทพธิดา วัดนางรอง วัดอัมพรสวรรค์ วัดจันทาราม วัดสัมพันธวงศ์ (รื้อแล้ว) วัดกลางจังหวัดสมุทรปราการ วัดนางชี วัดเศวตฉัตร วัดมหารณพาราม วัดกัลยาณมิตร. ดังนี้ อุโบสถวัดประดู่ฉิมพลี ซึ่งสร้างในครั้งนั้น จึงสร้างตามแบบพระราชนิมิตดังกล่าว ก่อยกฐานสูงสองชั้น เป็นฐานของตัวอุโบสถชั้นหนึ่ง เป็นชานโดยรอบอีกชั้นหนึ่ง มีบันไดขึ้นที่ฐานทั้ง ๔ ด้าน. ภายในอุโบสถไม่มีเสานในประธาน. หลังกาลด ๓ ชั้น ไม่มีช่อฟ้าใบระกา และทวย. มีเสารายรับชายคาชั้นบนมาปกคลุมมุขหน้าหลังและชานโดยรอบอุโบสถ หน้าบันเป็นแบบกะเทาะขึ้นลายปูนประดับกระเบื้องเคลือบต่างสี ชุ่มประตุน้ำต่างปั้นลายปูนเป็นลายดอกไม้ใบไม้บานประตุน้ำต่างปิดทองประดับกระจกกลายยาเป็นทำนองลายแก้วเชิงดวง ผนัง เพดานภายในเขียนลายช่อ (ซึ่งบัดนี้ลบเสียเกือบหมดแล้ว) แต่ฐานพระประธานนั้นทำเป็นฐานสิงห์ บันปูนปิดทองประดับกระจกอย่างไทย ให้สมกับองค์พระที่เป็นแบบสุโขทัย.

พระประธานวัดประดู่ฉิมพลีนี้ สมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาพิชัยญาติท่านพยายามเสาะแสวงหาและเลือกสรรอย่างขึง. มีความกล่าวในประวัติวัดบวรนิเวศวิหารว่า เจ้าอธิการวัดอ้อยช้าง (เรียกวัดบางอ้อยช้างก็เรียก) จังหวัดนนทบุรี จำชื่อไม่ได้ ไปเชิญเอาพระศาสดามาแต่จังหวัดพิษณุโลก จะมาไว้ที่วัดอ้อยช้าง. สมเด็จพระเจ้าพระยาท่านทราบเข้า จึงไปขอมาเป็นพระประธานวัดประดู่ฉิมพลีที่ท่านสร้างใหม่. ครั้นความทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทเข้า พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชดำริว่าพระศาสดาเคยอยู่กับพระพุทธชินสีห์มาก่อน จึงมีพระบรมราชโองการให้ไปเชิญพระศาสดาจากวัดประดู่ฉิมพลีมาไว้ที่วัดบวรนิเวศวิหาร. แต่ขณะที่เชิญมานั้น ยังสร้างพระวิหารไม่เสร็จ โปรดให้นำไปไว้ที่วัดสุทัศนเทพวราราม ชั่วคราวก่อน เมื่อเดือน ๔ แรม ๑๐ ค่ำ ปีฉลูเบญจศก พ.ศ. ๒๓๕๖. เมื่อมีพระบรมราชโองการให้เชิญพระศาสดาไปแล้ว กล่าวกันว่าสมเด็จพระเจ้าพระยาท่านไปเลือกสรรพระพุทธรูปจากวัดอ้อยช้างได้อีกองค์หนึ่ง ขนาดไล่เลี่ยกับพระศาสดา คือมีขนาดหน้าพระเพลยาว ๔ ศอกมีเศษ มาประดิษฐานเป็นพระประธานแทน. พระพุทธรูปองค์นี้มีลักษณะเป็นพระสุโขทัยบริสุทธ์ พระพักตร์อ้อม พระวรกายอวบ ผิดกว่าพระพุทธรูปสุโขทัยทั่วไป จัดเป็นพระพุทธรูปทั้งดงามวิเศษหายากยิ่ง กวราที่ผู้สนใจจะหาโอกาสชมและศึกษา.

วัดประดิษฐานพระสงฆ์พระสังฆาธิการปกครองเป็นเจ้าอาวาสตามลำดับมา แต่มิได้มีการบันทึกไว้ จึงไม่สามารถจะเรียงรายนามเจ้าอาวาสได้ครบ เพียงแต่จำกันได้ว่ามีพระอธิการแพว พระอธิการสุข และพระอธิการคำ. จนกระทั่งปี พ.ศ. ๒๔๕๕ จึงปรากฏนามพระอธิการโต๊ะเป็นเจ้าอาวาส ตามเอกสารประวัติพระสมณศักดิ์. และท่านได้ครองวัดยั่งยืนมาช้านานถึง ๖๕ ปี จนกระทั่งมรณภาพเมื่อวันที่ ๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๔ ขณะนี้พระครูวิโรจน์กิตติคุณ รักษาการเจ้าอาวาสสืบมา.

ความเจริญของวัดประดิษฐานพระสงฆ์พระราชาสังวรภิมณฑ์

พระราชาสังวรภิมณฑ์ ท่านมีความตั้งใจและอุตสาหะพยายามมากในการส่งเสริมความเจริญทุก ๆ ด้านของวัดประดิษฐาน. กรณีกิจของท่านที่บำเพ็ญต่อเนื่องมาช้านานเพื่อการนี้มีมากมายเกินกว่าที่จะจดจำนำมาแสดงให้ครบถ้วนได้. จึงขอสรุปลงเป็น ๓ หัวข้อ ดังนี้

๑. ด้านการศึกษา ท่านเอาใจใส่ทำนุบำรุงมากทั้งการศึกษาของพระภิกษุสามเณร และของเยาวชน

พ.ศ. ๒๔๕๕ ได้จัดตั้งโรงเรียนประถมศึกษาขึ้น ชื่อว่า “โรงเรียนวิริยบำรุง” ซึ่งต่อมาได้โอนเข้าเป็นของเทศบาลและเปลี่ยนชื่อว่า “โรงเรียนวัดประดิษฐาน”

พ.ศ. ๒๔๗๕ ได้จัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมและบาลีขึ้น. แต่นั่นก็ได้จัดส่งพระภิกษุสามเณรเข้าสอบสนามหลวงเป็นประจำ ทำให้มีพระภิกษุสามเณรเข้ามาบวชมาเรียนในสำนักวัดประดิษฐานมาก. ที่ไปเรียนต่อในสำนักอื่นแล้วออกไปเป็นหลักของพระศาสนาในที่อื่นก็มีมากมายหลายรุ่น. ส่วนที่ท่านส่งเสริมให้ไปศึกษาต่างประเทศเช่นประเทศอินเดียเพื่อรับปริญญาที่มีอีก.

พ.ศ. ๒๔๘๖ ได้เป็นกรรมการจัดตั้งโรงเรียนวัดประดิษฐานในทรงธรรม ซึ่งเท่ากับเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาของท่าน.

๒. ด้านการอบรมและเผยแผ่ธรรม

ท่านเอาใจใส่อบรมธรรมปฏิบัติแก่ภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา มาก ทั้งที่เป็นศิษย์ภายในวัดและที่มาจากนอกวัด. ลงเทศน์อบรมกรรมฐานและควบคุมการปฏิบัติโดย

สม่ำเสมอตลอดมาเป็นเวลานาน. ได้ปลูกฝังศรัทธาปสาทะในพระรัตนตรัยให้แก่บุคคลทุกเพศ ทุกวัย ทุกฐานะและอาชีพเป็นจำนวนมากนับพันนับหมื่น. ยิ่งกว่านั้นยังได้เคยเดินทางออกไปเผยแผ่ธรรมถึงต่างประเทศ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๖๖ คือเมื่อ ๔๖ ปีมาแล้ว เรียกได้ว่าก่อนที่ใคร ๆ จะคิดทำกัน ครั้งนั้นท่านได้ไปจำพรรษาที่วัดสว่างอารมณ์ ปีนัง และได้ไปเทศน์สั่งสอนธรรมหลายแห่ง ทั้งในประเทศมาเลเซียและสิงคโปร์.

๓. ด้านการบูรณะปฏิสังขรณ์

งานด้านนี้ท่านคงจะได้ทำมามากกว่ามาก นับตั้งแต่ท่านยังเป็นพระอันดับ. เท่าที่มีหลักฐานปรากฏชัดเพราะเป็นงานสำคัญและเป็นงานที่ท่านทำในชั้นหลัง ๆ นี้ก็มี

พ.ศ. ๒๔๖๕ สร้างโรงเรียนพระปริยัติธรรมหลังหนึ่ง เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็กสองชั้น จุนักเรียนประมาณ ๓๐๐ คน ชื่อว่า “โรงเรียนสายหยุดเกียรติยาคาร” สิ้นค่าก่อสร้างในสมัยนั้นประมาณ ๓๐,๐๐๐ บาท

พ.ศ. ๒๔๖๕ สร้างศาลาการเปรียญ ๑ หลัง เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก ๒ ชั้น ชั้นบนใช้เป็นที่บำเพ็ญกุศล ชั้นล่างเป็นโรงเรียนประถมศึกษา (ส่วนหนึ่งของโรงเรียนวัดประดู่ฉิมพลี) ชื่อว่า “หอศีลราภัสสรสุภาพ” สิ้นค่าก่อสร้างประมาณ ๒๐,๐๐๐ บาท

พ.ศ. ๒๕๐๐ สร้างเขื่อนไม้หน้าวัดแทนเขื่อนเก่าที่ชำรุดหักพัง และซ่อมแซมหลังคา หน้าบันอุโบสถด้านทิศตะวันตก ซึ่งหักพังลงมา ให้คืนสภาพเดิม โดยเปลี่ยนเป็นเทคอนกรีตเสริมเหล็กตลอดส่วนที่ชำรุด พร้อมทั้งซ่อมแซมหลังคาและทาสีอุโบสถใหม่หมดทั้งหลัง. ทั้งสองรายการนี้สิ้นค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นประมาณ ๒๐๐,๐๐๐ บาท

พ.ศ. ๒๕๐๑ รื้อ ย้ายกุฏิ ๕ หลัง ๑๘ ห้อง ไปรวมหมู่เข้าแถวเดียวกันสิ้นค่าก่อสร้างประมาณ ๒๘,๐๐๐ บาท กับสร้างสะพานไม้ถาวรข้ามคลองบางกอกใหญ่ระหว่างฝั่งวัดประดู่ฉิมพลีกับฝั่งประตูน้ำภาษีเจริญ สิ้นค่าก่อสร้างประมาณ ๒๕,๐๐๐ บาท

- พ.ศ. ๒๕๐๓ สร้างกุฏิกรรมฐานชั้น ๔ หลัง พร้อมทางเดินจงกรม สิ้นค่าก่อสร้างประมาณ ๒๔,๐๐๐ บาท
- พ.ศ. ๒๕๐๘ ซ่อมแซมกุฏิ ๓ หลัง รวม ๘ ห้อง สิ้นค่าใช้จ่ายประมาณ ๒๖,๐๐๐ บาท
- พ.ศ. ๒๕๐๕ สร้างหอสมุดขึ้นแทนหอพระไตรปิฎกหลังเก่าที่ชำรุดหมดสภาพ เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็กสองชั้น ชั้นบนเป็นหอสมุดสำหรับวัด ฯ เพื่อเก็บรวบรวมโบราณวัตถุและใช้เป็นที่พักศึกษาค้นคว้าพระปริยัติธรรม ชั้นล่างเป็นห้องเรียนประถมศึกษาได้ ๔ ห้องเรียน การก่อสร้างไม่เสร็จในปีนั้น สิ้นค่าใช้จ่ายไปประมาณ ๖๕,๐๐๐ บาท
- พ.ศ. ๒๕๑๐ สร้างกุฏิกรรมฐานชั้นอีกหลังหนึ่ง สิ้นค่าก่อสร้างประมาณ ๘,๐๐๐ บาท
- พ.ศ. ๒๕๑๑ บูรณะกุฏิ ซึ่งเดิมเป็นหอสวดมนต์ชั้นใหม่ ให้คงอยู่ในสภาพเดิม พร้อมทาสีลงผนังใหม่ และดำเนินการก่อสร้างหอสมุดต่อจนสำเร็จ สิ้นค่าใช้จ่ายรวมทั้งสิ้นประมาณ ๒๕,๐๐๐ บาท
- พ.ศ. ๒๕๑๒ สร้างกุฏิกรรมฐานชั้นอีก ๕ หลัง สิ้นค่าก่อสร้างประมาณ ๓๕,๐๐๐ บาท
- พ.ศ. ๒๕๑๓ สร้างเขื่อนคอนกรีตเสริมเหล็กริมคลองหน้าวัด แทนเขื่อนไม้ที่ชำรุดเสียหาย สิ้นค่าก่อสร้างทั้งสิ้นประมาณ ๑๓๕,๓๐๐ บาท กับได้เสริมผนังกุฏิใหม่ชั้นล่างและกุฏิเล็กอีก ๒ หลัง กันเป็นห้องได้ ๒๕ ห้อง สิ้นค่าก่อสร้างทั้งสิ้นประมาณ ๑๒๐,๐๐๐ บาท
- พ.ศ. ๒๕๑๔ สร้างถนนคอนกรีตเสริมเหล็กเข้าวัด กว้าง ๓ เมตร ยาว ๕๐ เมตร สิ้นค่าก่อสร้างทั้งสิ้นประมาณ ๖๐,๐๐๐ บาท
- พ.ศ. ๒๕๑๕ สร้างถนนคอนกรีตเสริมเหล็กหน้าวัด กว้าง ๓ เมตร ยาว ๕๐ เมตร สิ้นค่าก่อสร้างทั้งสิ้นประมาณ ๖๐,๐๐๐ บาท

- พ.ศ. ๒๕๑๖ สร้างกุฏิใหม่แบบครึ่งตึกครึ่งไม้ สิ้นค่าก่อสร้างประมาณ ๑๖๐,๐๐๐ บาท
- พ.ศ. ๒๕๑๗ - ๒๕๑๘ ปรับพื้นลานวัดบริเวณสังฆาวาสทั้งหมดเป็นคอนกรีตเสริมเหล็ก สิ้นค่าใช้จ่ายประมาณ ๕๐,๐๐๐ บาท
- พ.ศ. ๒๕๑๙ ซ่อมวิหาร ๒ หลัง และปรับพื้นอุโบสถโดยรอบ สิ้นค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นประมาณ ๔๕,๐๐๐ บาท
- พ.ศ. ๒๕๒๐ สร้างกำแพงแบ่งเขตบริเวณสังฆาวาสกับพุทธาวาสเป็นกำแพงก่ออิฐถือปูน รอบบริเวณสังฆาวาส สิ้นค่าก่อสร้างประมาณ ๓๐,๐๐๐ บาท
- พ.ศ. ๒๕๒๑ ซ่อมแซมโรงเรียนสายหยุดเกียรติยาการ สิ้นค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นประมาณ ๓๘๐,๐๐๐ บาท
- พ.ศ. ๒๕๒๒ ซ่อมแซมกุฏิอาการไม้ สิ้นค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นประมาณ ๑๖๕,๐๐๐ บาท

ครั้งหลังที่สุดท่านดำริว่าอุโบสถ เจดีย์ วิหาร เสนาสนะที่เป็นของเก่าได้ชำรุดทรุดโทรมลงมาก ถึงคราวจะต้องซ่อมสร้างให้มั่นคงบริบูรณ์ขึ้นดังเดิม ท่านจึงเริ่มวางโครงการเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๒ โดยจัดสร้างพระพุทธรูปบูชาขึ้นจำนวนหนึ่ง นับเป็นการสร้างพระพุทธรูปบูชาครั้งแรกของท่าน โดยจำลองจากพระประธานในอุโบสถ สำหรับให้ศิษยานุศิษย์ตลอดจนสาธุชนทั่วไปได้นำไปสักการบูชา แล้วนำปัจจัยที่ได้รับบริจาคมาใช้ในการดำเนินงานปฏิสังขรณ์ งานสำเร็จลุล่วงไปได้ส่วนใหญ่ ก็สามารรถซ่อมพระเจดีย์วิหารทุกแห่งได้สำเร็จในปี ๒๕๒๔ ยังเหลือแต่อุโบสถที่ยังมิได้ลงมือซ่อมแซม ก็พอดีท่านมรณภาพลงเสียก่อน เป็นอันว่าผู้ที่อยู่ภายหลังจะต้องรับช่วงภาระนี้สืบไป.

อริยาศัยและกิจวัตร

พระราชสังวรภิกษุณท์ท่านมีอริยาศัยงดงาม สุภาพอ่อนโยน มากด้วยเมตตากรุณา ยินดีสงเคราะห์อนุเคราะห์แก่ผู้อื่นสัตว์อื่นโดยเสมอหน้า ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง เป็นผู้ซื่อ

ตรง ถ่อมตน ยึดมั่นในระเบียบประเพณีและความกตัญญูต่อกตเวที ทั้งมีความภักดีในองค์พระมหากษัตริย์และพระบรมราชวงศ์อย่างแน่นแฟ้น ผู้ที่มีโอกาสได้เข้าใกล้ชิดคุ้นเคยกับท่าน จะยืนยันในความที่กล่าวนี้ได้ทุกคน อีกประการหนึ่ง ท่านเป็นคนหมั่นขยันและแน่วแน่ ตั้งใจทำสิ่งใดแล้วเป็นต้องทำจนสำเร็จ กิจที่ท่านปฏิบัติเป็นนิจในแต่ละวันจนตลอดชีพของท่าน คือ

- ๔.๐๐ น. ตื่นขึ้นเจริญสมณธรรม
- ๘.๐๐ น. นำภิกษุสามเณรทำวัตรสวดมนต์
- ๑๖.๐๐ น. ออกรับแขกที่มาถวายสักการะบ้าง ที่มาขอบารมีธรรมบ้าง ที่มาสนทนาธรรมบ้าง
- ๑๘.๐๐ น. นั่งบำเพ็ญสมณธรรมไปจนถึง ๒๐.๐๐ น. แล้วนำภิกษุสามเณรทำวัตรค่ำ

ในระยะหลังท่านนั่งบำเพ็ญสมณธรรมนานเข้าจนถึงเวลา ๒๑.๐๐ หรือ ๒๒.๐๐ น. โดยไม่ย่อท้อต่อทุกขเวทนาที่เกิดขึ้นเนื่องแต่ความเสื่อมของสังขาร ในวันธรรมสวนะท่านจะแสดงธรรมแก่ภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกาเป็นประจำ และทุกวันพฤหัสบดีจะมีภิกษุ สามเณร จากวัดต่าง ๆ รวมทั้งผู้สนใจในการปฏิบัติธรรม มาขอฝึกปฏิบัติกรรมฐานเป็นจำนวนมาก นับว่าท่านได้เป็นที่พึ่งที่ขัดเขี้ยวอย่างยิ่งของคนทั่วไป และบุคคลใดที่ได้บารมีธรรมของท่านแล้ว มักประกอบธุรกิจการงานได้รับผลสำเร็จสมความปรารถนา

การปฏิบัติธรรม

พระราชสังวรวิมลคุณคุณ ท่านสนใจศึกษาด้านวิปัสสนาธุระมาแต่ยังเป็นสามเณรเท่าที่ทราบท่านศึกษากับพระอาจารย์พรหม วัดประดู่ฉิมพลีก่อน พระอาจารย์พรหมมรณภาพแล้วจึงไปศึกษากับหลวงพ่อรุ่ง วัดท่ากระเปาะ จังหวัดสมุทรสาคร แล้วออกธุดงค์ไปทางภาคเหนือหลายครั้ง ต่อมาจึงได้มารู้จักคุ้นเคยกับหลวงพ่อดัด คือพระมงคลเทพมุนี วัดปากน้ำ ซึ่งมีอายุแก่กว่าท่าน ๔ ปี หลวงพ่อดัดได้ชักชวนท่านให้ไปเรียนกับพระอาจารย์โหน่งที่จังหวัดสุพรรณบุรีอยู่ระยะหนึ่ง หลังจากนั้น ท่านก็กลับมาปฏิบัติภาวนาโดยตัวของท่านเองที่วัดต่อมา แม้ว่าท่านจะมีภารกิจในด้านบริหารหมู่คณะและการสงเคราะห์อนุเคราะห์ผู้อื่นส่วนมากก็ตาม ท่านก็หาได้ละเลยเพิกเฉยส่วนวิปัสสนาธุระไม่

กงพะมัทเฆมนัฝักฝนอบรมตามโอกาสอันควรตลอดมา จึงปรากฏว่าท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญ
ในธุรกิจพระศาสนาส่วนนี้อยู่รูปหนึ่ง และโดยอรรถาศัยที่เคยอบรมด้านวิยัสนาธระมามาก
จึงได้รับอาราธนาให้เข้าร่วมในพิธีประสิทธิ์มงคลต่าง ๆ แทบทุกงาน ทั้งในกรุงและหัว
เมือง ตลอดจนถึงต่างประเทศ

ถ้าสิงโตทอง

พระราชสังวรภิกษุณัที่ท่านมีสถานทีบ้ำเพ็ญธรรมของท่านอีก ๒ แห่ง ก็ที่สำนัก
สงฆ์ถ้าสิงโตทองแห่งหนึ่ง และที่วัดพระธาตุสบฝ่าง อำเภอแม่อาย จังหวัดเชียงใหม
ซึ่งท่านไปสร้างกุฎิวัวอีกแห่งหนึ่ง ที่วัดพระธาตุสบฝ่างท่านไม่ค้อยได้ไปจึงจะไม่กล่าวถึง
จะกล่าวถึงถ้าสิงโตทองแต่เพียงแห่งเดียว

เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๘ ท่านเดินทางไปจังหวัดกาญจนบุรี ได้ไปพบกับพระมานิตย์เข้า
พระมานิตย์พูดกับท่านถึงถ้าสิงโตทอง ที่อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี และชวนท่านให้
ไปชม หลังจากนั้นท่านก็มีโอกาสได้ไป และไปเห็นว่าสถานทีนั้นเป็นที่สงบสมควรแก่นัก
ปฏิบัติธรรม ทั้งอยู่ไม่ห่างไกลกรุงเทพ ๆ มากนัก ท่านจึงไปอยู่ปฏิบัติธรรมที่ถ้าสิงโต
ทองเป็นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๐ แล้วเริ่มปรับปรุงให้มีความสะดวกเหมาะสมที่จะตั้ง
เป็นสำนักปฏิบัติธรรม ก็ได้สร้างกุฎิสำหรับท่านพักหลังหนึ่ง กุฎิเล็กอีกหลายหลังตาม
ไหล่เขาข้างถ้าสิงโตทอง พร้อมทั้งโรงครัวและที่พักสำหรับลูกศิษย์ที่ประสงค์จะติดตาม
ไปค้างแรมหาความสงบอยู่กับท่าน ท่านได้สร้างพระพุทธรูปจำลอง พระพุทธรูปแบบ
และปางต่าง ๆ เช่น แบบพระพุทธรูปชินราช พระปางลีลา ปางมารวิชัย กับริูปเจ้าแม่กวนอิม
เชิญไปไว้ที่ถ้า นอกจากนั้น ยังได้ตกแต่งปรับปรุงถ้าในบริเวณใกล้ ๆ กันนั้นขึ้นอีกหลาย
แห่ง ได้เชิญพระพุทธรูปที่ผู้มีศรัทธาสร้างถวายไปประดิษฐานไว้ให้สักการะกัน ครั้งหลัง
ที่สุดท่านได้สร้างรูปพระมหากัจจายนะนำไปประดิษฐานไว้ที่หน้าถ้ากลาง ต่อมาถึงปี
พ.ศ. ๒๕๑๘ พระมานิตย์ซึ่งรับหน้าที่ดูแลถ้าสิงโตทองมรณภาพลง ท่านได้ส่งพระรูปอื่น
ไปดูแลแทน ได้มีผู้ศรัทธาถวายที่ดินเพิ่มให้อีก ท่านจึงวางโครงการก่อสร้างเพิ่มเติมอีก
จะสร้างโบสถ์ ศาลาการเปรียญ กุฎิ โรงเรียนเด็กสำหรับลูกชาวไร่ ธารน้ำ พร้อมกับ
ซื้อที่บริเวณหน้าถ้าเดิมอีก ๕๐ ไร่เศษ รวมกับเนื้อที่เดิมเป็น ๑๔๐ ไร่ ทำถนนเชื่อมกับ
ถนนใหญ่ให้เป็นทางเข้าออกที่สะดวก องค์ท่านควบคุมดูแลการดำเนินงานนี้อย่างใกล้ชิด

เมืองปลายชีวิต

พระราชสังวรวิภิมณท์อยู่ในสมณเพศมาตั้งแต่อายุได้ ๑๗ ปี ท่านได้เล่าเรียนพระธรรมวินัยมีความรู้แตกฉานลึกซึ้ง และถือวิบัติสนาธธุระเป็นหลักปฏิบัติในชีวิตอันยาวนานถึง ๘๔ ปีของท่าน เป็นรัตตัญญูผู้รู้กาลนาน เป็นครูของสาธุชนทุกหมู่เหล่า เป็นที่เคารพบูชา ศรัทธาเลื่อมใสของบุคคลทุกเพศวัย ทุกชาติชั้น นับแต่สามัญบุคคลจนถึงองค์พระประมุขของชาติ แม้อายุพรรษาจะมากเพียงใด ท่านก็มีได้ชัดศรัทธาของผู้ที่อาราธนาไปในการบุญกุศลต่าง ๆ มีการไปนั่งเจริญสมาธิภาวนาอำนวยการสมาธิเป็นต้น จึงในระยะหลัง ๆ นี้ทำให้สังขารร่างกายท่านต้องตรากตรำมากเกินไป และเกิดอาพาธขึ้นบ่อย ๆ แม้จะได้รับการเยียวยารักษาและดูแลพยาบาลอย่างดีเพียงใด กายสังขารของท่านก็ทนอยู่ไม่ไหว ท่านอาพาธครั้งสุดท้ายในเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๒๔ หลังจากกลับจากถ้ำสิงโตทองมีอาการอ่อนเพลียลงเป็นลำดับ ก่อนมรณภาพ ๗ วัน ท่านลุกจากเตียงไม่ได้เลยแต่ยังพอลงนั่งได้บ้าง นายแพทย์ต้องให้น้ำเกลือทุกวัน อาหารนั้นถวายข้าวต้มกับรังนกตุ๋นทุกเช้าราว ๑.๐๐ นาฬิกา ถึงวันที่ ๕ มีนาคม เวลาเช้าศิษย์ผู้พยาบาลก็ถวายข้าวต้มกับรังนกอีก คราวนี้สังเกตเห็นว่าแขนข้างขวาท่านบวม จึงกราบเรียนกับท่านว่า “แขนหลวงบวมมาก” ท่านก็พยักหน้ารับคำแล้วฉันและหลับตาพักต่อไป โดยให้ออกซิเจนช่วยการหายใจตลอด เวลา ๘.๐๐ น. ท่านอ่อนแรงลงอีกและพอลถึงเวลา ๘.๕๕ น. ท่านก็สิ้นลมด้วยอาการสงบดวงนอนหลับไป ณ กุฏิสายหยุด นับอายุได้ ๘๓ ปี ๑๐ เดือน กับ ๒๒ วัน

ขณะนั้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จฯ แปรพระราชฐานไปประทับ ณ ภูพิงคราชนิเวศน์ ความทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทแล้ว ทรงพระกรุณาโปรดให้เชิญศพไปตั้งที่ศาลาร้อยปี วัดเบญจมบพิตร พระราชทานเกียรติยศศพเป็นพิเศษเสมอ พระราชาคณะชั้นธรรม พระราชทานโกศโถบรรจุศพ พร้อมฉัตรเบญจาเครื่องประกอบเกียรติยศครบทุกประการ พระราชทานพระบรมราชานุเคราะห์แก่การศพโดยตลอด เสด็จฯ ไปทรงเป็นประธานในการทรงบำเพ็ญพระราชกุศล ๗ วัน ๕๐ วัน ๑๐๐ วัน และตามโอกาสอันควรหลายวาระพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ และในการบำเพ็ญพระราชกุศลออกเมรุและพระราชทานเพลิงศพ ณ เมรุหน้าพลับพลาอิสริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส ก็จักได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเป็นประธานอีกคำรบหนึ่ง นับเป็นพระมหากุณาธิคุณแก่พระราชสังวรวิภิมณท์ตลอดจนศิษยานุศิษย์ทุกคนหาที่สุดมิได้

อุปสันตกรรมกถา

พระพุทธริวงสมุณี วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม ถวาย
ในการบำเพ็ญพระราชกุศล ๗ วัน ศพ พระราชสังวรวิมล (โต๊ะ อินทสุวณฺโณ)
ณ ศาลาร้อยปี วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม
วันพุธที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๒๔

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส
สนฺตกาโย สนฺตวาโจ สนฺตมโน สฺสฺมาหิตो
วन्दฺโลกามิสฺสํ ภิกฺขุ อุปฺสนฺโตติ วุจฺจตีติ ฯ

บัดนี้ จักรับพระราชทานถวายวิสัชนาพระธรรมเทศนา ฉลองพระเดชพระคุณพระระดับพระปัญญาบารมี โดยสมควรแก่พระราชกุศลราศีทักษิณานุประทานกิจ อันสมเด็จพระบรมบพิตรพระราชสมภารเจ้า ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ ทรงพระกรุณาโปรดให้บำเพ็ญพระราชทานศพท่านเจ้าคุณพระราชสังวรวิมล หรือที่เรารู้กันว่า หลวงปู่โต๊ะ ในวาระครบสัตตมวารนับแต่วันได้ถึงมรณภาพมา

พระราชกุศลทักษิณาทาน ที่สมเด็จพระบรมบพิตรพระราชสมภารเจ้าทั้งสองพระองค์ และที่พระบรมราชวงศ์ มีสมเด็จพระมหาบพิตร สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชเจ้าเป็นต้น ทรงบำเพ็ญให้เป็นไปตั้งแต่ต้นจนถึงวันนี้ เป็นพระราชกุศลราศีทักษิณาทานที่ทรงบำเพ็ญให้เป็นไป ด้วยพระราชศรัทธาปสาทาศึกอันแรงกล้าในคุณธรรมแห่งท่านเจ้าคุณพระราชสังวรวิมลท่านนั้น เพราะท่านเจ้าคุณหรือหลวงปู่โต๊ะนั้นเป็นพระมหาเถระวุฒาจารย์ที่ทรงคุณธรรมเป็นมหัศจรรย์นานาประการ ที่จะฟังเห็นได้ชัด ก็คือความเป็นผู้มีกายสงบ วาจาสงบ ใจสงบ มีสมาธิตั้งมั่นด้วยดี มีความหวังดี มีความห่วงใย ในความเป็นไปของประเทศชาติ พระศาสนา โดยเฉพาะในสมเด็จพระบรมบพิตรพระราชสมภารเจ้าทั้งสองพระองค์ และพระบรมราชวงศ์ โดยยอมเสียสละทุกสิ่งทุกประการเพื่อความปลอดภัยของประเทศไทย ถึงแม้จะมีอายุพรรษามาก ถึงแม้จะมีร่างกายไม่ค้อแข็งแรง ถึงแม้จะมีอาหารอย่างอื่นเบียดเบียน แต่เพื่อความสวัสดิ์และความปลอดภัยแห่งประชาชนแล้วท่านเจ้าคุณ

จะไปร่วมในมงคลพิธีนั้น ๆ ไม่ว่าจะใกล้หรือไกลเพียงไร ท่านเจ้าคุณเป็นไม่ว่าจะไม่ยอมให้โอกาส
นั้น ๆ ผ่านไป คุณธรรมและคุณสมุทัยของท่านเจ้าคุณพระราชสังวรวิมลคุณานั้น เมื่อสรุป
เข้าในวาทธรรมความเป็นผู้เจริญแล้ว ก็ได้ครบทั้ง ๓ ประการ คือ ชาตวุฑฒะเจริญโดยชาติ
ความเกิด วยวุฑฒะเจริญโดยวัยความมีอายุมาก และคุณวุฑฒะเจริญโดยคุณธรรม ซึ่งเมื่อ
สาธุชนใดได้กราบไหว้อ่อนน้อมเคารพบูชาแล้ว ย่อมได้ความเป็นผู้เจริญด้วยธรรม ๔ ประ
การ คือ อายุ วรรณะ สุขะ พละ เสมอไป ๆ

ในวาทธรรม ๓ ประการนั้น ชาตวุฑฒะความเป็นผู้เจริญโดยชาติความเกิดนั้น ถึง
แม้เบื้องต้นจะเกิดในสกุลไหน ในมารดาบิดาอย่างไรก็ตาม แต่เมื่อได้มาเกิดในอริยชาติ
คือเกิดเป็นสามเณรเป็นภิกษุแล้ว ได้ชื่อว่าเป็นผู้เจริญโดยชาติ ทั้งนี้มีคำปฏิญาณอธิษฐาน
ของท่านพระองค์ผู้มาลเถระเป็นเครื่องสาธก เพราะท่านพระองค์ผู้มาลเถระได้ยกความเกิด
ในอริยชาติ คือเป็นภิกษุ ว่าตั้งแต่เกิดในอริยชาติแล้ว ไม่เคยฆ่าสัตว์ เป็นสัจจะอธิษฐาน
ขอความสวัสดิ์ให้มีแก่สตรีมีครรภ์และบุตรที่อยู่ในครรภ์นั้น ซึ่งความสวัสดิ์ก็ได้บังเกิดมีแก่
สตรีมีครรภ์และบุตรนั้นสมประสงค์ เหตุการณ์การเกิดในอริยชาติคือเป็นภิกษุ จึงชื่อว่าเป็น
ชาตวุฑฒะ ส่วนวยวุฑฒะความเป็นผู้เจริญโดยวัยนั้น เป็นที่ทราบกันแล้วว่า ท่านเจ้าคุณ
มีอายุจะครบ ๘๔ ปี และจะถึง ๘๕ ปี ในเดือนเมษายนที่จะถึงนี้ และคุณวุฑฒะความ
เป็นผู้เจริญโดยคุณธรรมนั้น เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่าท่านเจ้าคุณเป็นผู้มีกาย
สงบ มีวาจาสงบ มีใจสงบ เพราะท่านเป็นสุสมาหิโต คือ มีใจตั้งมั่นด้วยดีอันจะพึงเห็น
ได้ในเวลาที่ท่านบำเพ็ญสมาธิภาวนาในมงคลพิธีต่าง ๆ เป็นต้น และทราบวาระจิตและ
เหตุการณ์ต่าง ๆ ด้วยดี

การทำท่านเจ้าคุณพระราชสังวรวิมลคุณหรือหลวงปู่โต๊ะเป็นผู้มีกายวาจาและใจสงบ
มีสมาธิตั้งมั่นด้วยดีนั้น เป็นคุณธรรมแสดงว่า ท่านได้บำเพ็ญสมาธิจิตมาด้วยดีซึ่ง เพราะ
การบำเพ็ญจิตตสิกขา คือศึกษาทางจิต ได้แก่เจริญภาวนา ก็เพื่อรักษาความสงบแห่งจิต
มิให้จิตฟุ้งซ่าน เป็นต้น การบำเพ็ญปัญญาสิกขา คือศึกษาทางปัญญา ได้แก่เจริญวิปัสสนา
ก็เพื่อกำจัดอาสวกิเลสมีตัณหา ความทะยานอยาก เป็นต้น อันเป็นข้าศึกแห่งความ
สงบจิต

แท้จริง จิตนั้นแต่ถ้าฟังตัวแล้ว เป็นอมตธรรม ไม่มีเกิด ไม่มีแก่ ไม่มีเจ็บ
ไม่มีตาย ซึ่งเป็นตัวทุกข์ และเป็นธรรมผ่องใส แต่เพราะขาดญาณความรู้อันเป็นเครื่อง

บ็องกันรักษาดัว จึงถูกกิเลสที่จรมมาทำให้เศร้าหมองขุ่นมัวไป กิเลสที่จรมมาทำให้จิตเศร้าหมองนั้น เมื่อมาที่แรกก็เป็นแต่อาศัยเป็นผ้าจับอยู่ข้างนอกหรือข้างบน ทำจิตให้เศร้าหมองเป็นเบื้องต้น ท่านจึงเรียกว่าอาคันตุกกิเลส คล้าย ๆ กับที่แขกมาหาและเยี่ยมเยียนแต่ครั้นนาน ๆ ไปก็เข้าจับเป็นฟันของจิตจึงเป็นอาสวะ เพราะหมักหมมดองอยู่ในภายในและเป็นอนุสัย เพราะตามนอนเนื่องอยู่กับจิตเหมือนกับผงอณูต่าง ๆ ที่ตกลงในภาชนะน้ำ และทำให้น้ำขุ่นไป ในเบื้องต้นก็เป็นฝ้ายลอยอยู่ข้างนอกหรือเบื้องบน ครั้นต่อมาก็จมลงไปปนกับน้ำทำให้น้ำขุ่น และเมื่อนาน ๆ เข้าก็ตกเป็นตะกอนลงนอนอยู่ข้างล่าง แสดงความใสไว้ข้างบน ความขุ่นอยู่ข้างล่าง ครั้นเมื่อน้ำกระเทือนหรือกระเพื่อมก็ฟูขึ้นมา ทำให้น้ำขุ่นขึ้นอีก และรับเอาผงอณูใหม่เข้าไปนอนจมอยู่อีกขณะนั้น กิเลสที่กลายเป็นอาสวะหมักดองในสันดานของบุคคลก็เป็นฉนั้น และกิเลสที่ทำให้จิตให้เศร้าหมองนี้ เมื่อกล่าวโดยย่ออันเป็นส่วนใหญ่ ๆ แล้วก็มี ๒ ประเภท คือ เป็นพวกความยินดีประเภท ๑ ที่เรียกตามพระบาลีว่า อภิขณา เป็นพวกความยินร้ายประเภท ๑ ที่เรียกตามพระบาลีว่า โทมนัสสรพยาอรรวมลงในอาการของตัณหา คือที่เป็นส่วนยินดี ก็เรียกกามตัณหา หรือภวตัณหาที่เป็นส่วนยินร้าย ก็เรียกวิวัตตัณหา

ตัณหานี้ มีจิตเป็นที่พึ่งอาศัย มีขันธและอายตนะเป็นทางเกิด เมื่อเกิดแล้วก็เข้าปกคลุมครอบงำจิต เหมือนกับเงาวัลย์ที่อาศัยพันขึ้นตามลำต้นของต้นไม้ เมื่อถึงยอดแล้วก็แผ่กิ่งก้านสาขาแตกใบอ่อนใบแก่ออกปกคลุมเบ้องบนของต้นไม้ นั้น จนต้นเดิมไม่ปรากฏ ตัณหาก็เช่นกันและยิ่งกว่านั้นอีก เพราะตัณหาตามลักษณะนั้น ก็คือความปรารถนาแรง ความอยากความต้องการมาก อันบุคคลจะบำรุงปฏิบัติให้เต็มให้พอไม่ได้ และมีอาการให้แผ่ชานไปในอารมณ์ต่าง ๆ ยึดโน้นจับนี้เรื่อยไป เห็นรูปที่พอใจก็อยากได้ ที่ไม่พอใจก็อยากให้พ้นไปเสีย ประสบเสียง กลิ่น รส โสภณัฐัพพะก็เป็นเช่นนั้น แผ่ชานไปทั่วทุกทิศ เข้าเป็นสังขารปรุงจิตกระชับใจให้อยากได้อย่างโน้นอย่างนี้ เมื่อจิตไม่มีญาณหยั่งรู้เท่าทันก็หลงกระทำตาม ถูกตัณหาหลอกลวงใช้ให้ทำงานเหมือนทาส จนแทบจะไม่มีเวลาพัก มิใช่แต่เท่านั้น ตัณหายังเป็นสื่อชักนำหายนามอื่นมาให้อีก บังคับจิตให้คว้าโน้นจับนี้เรื่อยไป ไม่มีเวลาหยุด ชักโยงโลกกับธรรมให้เชื่อมถึงกัน เป็นสะพานทอดให้ทุกข์ซึ่งมีอยู่ประจำโลก เดินได้เข้าหาจิต และเผาจิตให้เดือดร้อน โลกมีความเกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นสภาพประจำอยู่ เมื่อจิตซึ่งเป็นธรรมไม่มีเกิดแก่ เจ็บ ตาย เข้าไประคนปะปนอยู่กับโลกก็หลงแก้โลกให้เหมือนตน เมื่อแก้ไม่ได้ ก็เกิดโศกความแค้นใจ ปรีทเวความพิโรธรำพัน

โทมนัส ความเสียใจ อุปายาส ความคับใจ เพราะไม่ได้สมหวัง ต่อแต่นั้นทุกข์ต่าง ๆ ก็ได้ตามหนูนั่งเองกันเข้ามาคลุ้มคลั่งท่วมทับเผาจิต จิตก็แสดงอาการคั่นรนไม่รู้จบ เมื่อแก้ไม่ได้ ก็เกิดทุกข์ใจสำทับขึ้นอีก โลกเป็นของหมุนได้ เมื่อจิตไปยึดโลก จิตก็ต้องหมุนไปตามโลก โลกเป็นของร้อน ถูกไฟเผาอยู่เป็นนิตย์ เมื่อจิตไปยึดถือด้วยอำนาจของตัณหา ก็ต้องได้รับผลเช่นนั้นคือร้อน ความทุกข์ทั้งหลายที่จะเกิดมีและเล่นเข้าถึงจิตได้ ก็เพราะตัณหาเป็นสื่อชักนำเข้ามา เพราะฉะนั้น สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสสอนให้นำตัณหาอันเป็นเหตุให้ยึดถือซึ่งเป็นสื่อแส่หาทุกข์นั้นออกเสียให้หมด คือให้สละ ให้ขจัดตัณหา นั้นเสียให้สิ้นโดยประการทั้งปวง

แต่การที่จะสละหรือขจัดตัณหา นั้น ไม่ใช่เป็นกิจที่จะพึงทำได้โดยง่าย เพราะตัณหา นั้นได้ปกคลุมจิตและตั้งรกรากมั่นคงหาแน่นอนเกิดทับถมกันมานานเท่านั้น และอยู่ภายในอันบุคคลจะหยิบโยนทิ้งเหมือนกับวัตถุที่อยู่ภายนอกไม่ได้ การที่จะขจัดตัณหาได้ ก็ต้องอาศัยธรรมปฏิบัติซึ่งธรรมปฏิบัติในส่วนนี้ก็มีอยู่เป็นอันมาก เช่น การพิจารณาถึงร่างกายให้เห็นเป็นของไม่สวยไม่งาม หรือให้เห็นโทษที่เป็นอย่างไร เป็นต้น ที่เรียกว่าเจริญสมถภาวนาหรือวิปัสสนาภาวนา โดยอาศัยสมาธิภาวนาเป็นหลักตั้งมั่น ได้แก่ทำกายให้สงบ ทำวาจาให้สงบ ทำใจให้สงบ ทำสมาธิจิตให้ตั้งมั่นด้วยดี มีปกติทำบ่อย ๆ ทำให้ได้มาก ๆ ที่เรียกว่าเจริญภาวนา เมื่อจิตตั้งมั่นด้วยดีแล้ว ก็จักสามารถคลายโลกามิสคือเหยื่อเครื่องล่อเสียได้ เมื่อคลายเหยื่อเครื่องล่อเสียได้แล้ว จิตก็จักสงบ เมื่อจิตสงบได้แล้ว ก็จักได้ชื่อว่า เป็นอุปสันตบุคลคือบุคคลผู้สงบ เพราะไม่ต้องพึ่งขนานไปตามอารมณ์เหยื่อเครื่องล่อ นั้น ๆ ดังพระพุทธภาษิตกาลาที่ ได้รับพระราชทานนำมาเป็นอุเทศบทนั้นว่า “สนฺตกาโย สนฺตวาโจ” เป็นต้น แปลความว่า ภิกษุผู้มีกายสงบแล้ว มีวาจาสงบแล้ว มีใจสงบแล้ว ตั้งมั่นดีแล้ว มีอามิสคือเหยื่อเครื่องล่อในโลก อันคายทิ้งแล้ว เรากล่าวว่า อุปสนฺโต คือผู้สงบด้วยประการฉะนี้

ท่านเจ้าคุณพระราชสังวราภิรมย์ หรือหลวงปู่โต๊ะ ถึงแม้จะรู้ไม่ได้ว่า ท่านคลายโลกามิสได้มากน้อยเพียงไร เพราะการนั้นเป็นการเป็นไปในจิตใจของท่าน [แต่เมื่อได้เห็นอาการกายวาจาของท่านในขณะที่บำเพ็ญสมาธิภาวนาในมงคลพิธีนั้น ๆ แล้ว ท่านก็ได้ชื่อว่า เป็นอุปสันโตผู้สงบระงับด้วยดี สมเด็จพระบรมพิตรพระราชสมภารเจ้าทั้ง ๒ พระองค์ และพระมหากษัตริย์สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชเจ้า ทรงทราบด้วยดีในคุณรังษีคือความ

สว่างแจ่มใสด้วยคุณธรรม มีความเป็นผู้มีจิตตั้งมั่นด้วยดี และที่ท่านทราบวาระจิตและเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้โดยสมควรแก่สมาธิจิตภาวนานั้นๆ จึงทรงมีพระราชศรัทธาปสาธาธิคุณ มั่นคง ได้ถวายพระบรมราชปลื้มยกและพระบรมราชานุญาตด้วยประการต่าง ๆ ตลอดมา ทั้งที่ยังดำรงชีวิตอยู่และได้ถึงมรณภาพไปแล้ว ศิษยานุศิษย์สัทธวิหาริกและอันเตวาสิกทั้งหลายจึงควรได้รับความปลอบปลื้มปีติยินดีภาคภูมิใจในพระมหากุณาธิคุณ ที่ทรงเกื้อหนุนและเพิ่มพูนคุณธรรมในท่านเจ้าคุณพระราชสังวรวิมลคุณศักดิ์ หรือหลวงปู่โต๊ะ พระผู้เป็นพระอุปัชฌาย์ เป็นพระอาจารย์ หรือเป็นพระผู้ประสิทธิ์ประสาทความสำเร็จประโยชน์เกื้อกูลและความสุขให้แก่ตนๆ ด้วยดีตลอดมา ด้วยการสมัครสมานสามัคคีสนองพระมหากุณาธิคุณที่ทรงพระราชทานนั้นๆ ทุกประการ ก็จักได้ชื่อว่าแสดงออกซึ่งความกตัญญูกตเวทิจึงรักภักดีในท่านเจ้าคุณหลวงปู่ โดยสมควรแก่เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ที่ท่านเจ้าคุณได้เคยมีแก่ตน ๆ ด้วยดี

พระราชกุศลราศีทักษิณานุประทานกิจ อันสมเด็จพระบรมพิตรพระราชสมภารเจ้า ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ ทรงบำเพ็ญให้เป็นไปตั้งแต่ต้นจนถึงวันนี้ เป็นพระราชกุศลราศีทักษิณาทานอันตั้งอยู่ดีแล้วในสงฆ์ ย่อมจักเป็นไปเพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ท่านเจ้าคุณพระราชสังวรวิมลคุณศักดิ์ หลวงปู่โต๊ะ สมพระบรมราชประสงค์ทุกประการ และจักเป็นการเสริมบารมีธรรม มีความสงบเป็นต้นที่มีอยู่แล้วในท่านเจ้าคุณพระราชสังวรวิมลคุณศักดิ์ให้ดียิ่งขึ้นไป ด้วยประการฉะนี้

ในอวสานแห่งพระธรรมเทศนานี้ พระสงฆ์จตุรวรรคจักได้รับพระราชทานสวดพระคาถาธรรมบรยายโดยสรภัญญวิธี เพื่อเพิ่มพูนพระราชกุศลทักษิณาทานให้ยิ่งขึ้นไป ณ กาลบัดนี้

ขอถวายพระพร

พระธรรมเทศนา

สังวรกถา

สมเด็จพระญาณสังวร (สุวฑฺฒโน) ถวาย

ในการบำเพ็ญพระราชกุศลทักษิณานุปทาน ศพ พระราชสังวรภิรมณ์

(โต๊ะ อินทสุวณฺโณ)

ณ ศาลาร้อยปี วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม

วันจันทร์ ที่ ๑๓ เมษายน ๒๕๒๔

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส
จกฺขุณา สํวโร สาธุ สาธุ โสเตน สํวโร

ฯเปฯ

สพฺพุตฺต สํวโร ภิกฺขุ สพฺพทฺตฺวา ปมฺจจตี ติ

บัดนี้ จักรับพระราชทานถวายวิชันนาพระธรรมเทศนาในสังวรกถา ฉลองพระเดชพระคุณ ประดับพระปัญญาบารมี ในการพระราชกุศลทักษิณานุปทานที่สมเด็จพระบรมบพิตรพระราชสมภารเจ้า สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมบพิตรพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ ได้ทรงบำเพ็ญและทรงอุทิศส่วนพระราชกุศลถวายท่านเจ้าคุณพระราชสังวรภิรมณ์ (หลวงปู่โต๊ะ) ตามทางพระพุทธศาสนา

ท่านเจ้าคุณพระราชสังวรภิรมณ์ (หลวงปู่โต๊ะ) เป็นผู้เปรียบพร้อมด้วยศีลาจารวัตรกอปรด้วยจิตภาวนาธิคุณอย่างสูงและเจริญด้วยพรรษายุกาลเป็นนวยุคฆเระ เป็นพระอุปัชฌายาจารย์ที่เคารพนับถือเลื่อมใสแห่งพุทธศาสนิกประชาชนเป็นอันมาก แม้สมเด็จพระบรมบพิตรพระราชสมภารเจ้าก็ได้ทรงมีพระราชปสาทศรัทธา เคารพนับถือในสัมมาปฏิบัติจิตภาวนาธิคุณและในธรรมานุสาสน์ ขณะเมื่อสมเด็จพระบรมบพิตรสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จออกทรงพระผนวชก็ได้โปรดฯ ให้ท่านเจ้าคุณพระราชสัง-

วราภิรมณ์ (หลวงปู่โต๊ะ) ได้เข้าถวายธรรมานุสาสน์ทางจิตภาวนาปฏิบัติ และเมื่อเมื่อทรงลาพระผนวชแล้วก็ได้ทรงรับธรรมานุสาสน์จากท่านเป็นครั้งคราวโดยลำดับมา และสมเด็จพระบรมพิตรพระราชสมภารเจ้าทั้งสองพระองค์ก็ได้ทรงรับธรรมานุสาสน์จากท่านเป็นครั้งคราว ปรากฏว่าท่านเจ้าคุณพระราชสังวราภิรมณ์ (หลวงปู่โต๊ะ) ได้เจริญจิตภาวนาถวายพระราชกุศลถวายพระพรชัยมงคล ถวายเมตตาภาวนาแด่สมเด็จพระบรมพิตรพระราชสมภารเจ้าทั้งสองพระองค์ แด่สมเด็จพระบรมพิตรสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯสยามมกุฎราชกุมาร และทุกพระองค์ ด้วยความเอื้อเฟื้อเอาใจใส่เป็นพิเศษสม่ำเสมอ ท่านมีความยินดีพอใจในการที่ได้มีโอกาสปฏิบัติถวายพระราชกุศล ถวายพระพรชัยมงคล ถวายเมตตาภาวนาสนองพระเดชพระคุณเพื่อให้ทุกพระองค์ได้ทรงพระเกษมสวัสดิ์ในที่ทุกสถานในกาลทุกเมื่อ ท่านได้ประกอบด้วยความสังวร คือความสำรวมระมัดระวังโดยไตรทวารในสี่อาจารย์วัตรวินัยปฏิบัติมีอาจารย์มรรยาทละเมียดละไมเหมาะสมในทุกพระองค์ และในคนทั่วไป พระราชทินนามที่ได้รับพระราชทานว่า พระราชสังวราภิรมณ์ แปลความว่าพระราชอาณาชั้นราชผู้งดามผ่องแผ้วซึ่งด้วยสังวรคือความสำรวมระมัดระวัง ดังนี้ย่อมเหมาะสมกับคุณสมบัติของท่านเป็นอย่างดี ทั้งเป็นไปตามพระพุทธานิเทศที่ตรัสไว้ว่า จกขุนา สัวโร สาธุ สาธุ โส-เตน สัวโร เป็นอาทิ แปลความว่า ความสังวรสำรวมทางตาเป็นการดี ความสังวรทางหูเป็นการดี ความสังวรทางจมูกเป็นการดี ความสังวรทางลิ้นเป็นการดี ความสังวรทางกายเป็นการดี ความสังวรทางวาจาเป็นการดี ความสังวรทางใจเป็นการดี สังวรในที่ทั้งปวงเป็นการดี ภิกษุผู้สังวรแล้วในที่ทั้งปวงย่อมพ้นจากทุกข์ทั้งปวง ดังนี้

มีอธิบายว่า สังวรคือความสำรวม คือความระมัดระวัง ความป้องกัน ปริยายคือทางอันหนึ่งมี ๕ คือ

๑. ปาติโมกขสังวร สำรวมในปาติโมกข์ คือพระวินัยบัญญัติที่เรียกว่าปาติโมกข์ แสดงได้ด้วยคำกลาง ๆ ว่า สำรวมในวินัย ระมัดระวังวินัยมิให้บกพร่องผิดพลาด
๒. สติสังวร สำรวมด้วยสติ ก็คือสำรวมอินทรีย์ทั้งหลายมี ตา หู เป็นต้น ตามพระพุทธานิเทศที่ยกขึ้นไว้
๓. ญาณสังวร สำรวมด้วยญาณ ความหยั่งรู้กันปิดกระแสทั้งหลายในโลก ตามพระพุทธานิเทศที่ตรัสไว้แปลความว่า กระแสทั้งหลายเหล่าใดในโลก สติเป็นเครื่องกันกระแสเหล่านั้น เรากล่าวความสังวรคือ ความกันปิดกระแสทั้งหลาย กระแสเหล่านั้นจะปิดคือละได้ด้วยปัญญา ดังนี้

๔. ขันติสังวร ความสำรวมด้วยขันติ คืออดทนต่อหนาวร้อน เป็นต้น

๕. วิริยสังวร ความสำรวมด้วยวิริยะ คือความเพียร ได้แก่ เพียรที่จะไม่รับภามวิตก ความตรึกนึกคิดในภาม ไม่รับพยายามวิตก ความตรึกนึกคิดไปในความพยายาม ไม่รับวิหิงสาวิตก ความตรึกนึกคิดไปในความเบียดเบียน และหมายถึงความเพียรละมิจลาอาชวะ เลี่ยงชีวิตไปในทางที่ผิด เพียรประกอบสัมมาอาชวะ การเลี่ยงชีวิตไปในทางที่ชอบเพื่อให้เป็นอาชวปาริสุทธิ คือความบริสุทธิ์แห่งอาชีพ

ความสังวรทางตา เป็นต้น ตามพระพุทธภาษิตที่ยกขึ้นไว้นั้นก็นับเข้าในข้อสติสังวร สำรวมด้วยสติ สตินั้นคือความระลึกรู้ได้ หมายถึงความสำนึกถึงผิดชอบชั่วดีในการที่จะทำในคำที่จะพูด ในเรื่องที่จะคิดทั่วไป เป็นเครื่องป้องกันยับยั้งห้ามกันมิให้ทำมิให้พูดมิให้คิดในทางที่ผิด แต่ส่งเสริมให้ทำพูดคิดในทางที่ดีที่ถูกต้อง สติที่จำปรารณาในที่ทั้งปวงก็คือ สติที่เป็นไปในอินทรีย์ทั้ง ๖ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย และมนะคือใจ ทางทั้ง ๖ นี้เปิดรับเรื่องทั้งหลายอยู่เสมอ จะต้องเห็นรูปอะไรทางตา จะต้องได้ยินเสียงอะไรทางหู จะต้องได้กลิ่นอะไรทางจมูก จะต้องได้รสอะไรทางลิ้น จะต้องได้ถูกต้องอะไรทางกาย และจะต้องคิดเรื่องอะไรทางใจอยู่ตลอดเวลา และอีกทางหนึ่งก็คือ ทางวาจาซึ่งจะต้องพูดอะไรอยู่เสมอ เช่นเดียวกัน เพราะฉะนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องมสังวร ความสำรวมระมัดระวังรักษาป้องกันในทางทั้งปวงเหล่านี้ โดยมีสติรักษาตา รักษาหู รักษาลิ้น รักษากาย รักษาวาจา รักษาใจ อยู่เป็นประจำอันจะขาดเสียมิได้ ถ้าขาดสติรักษาแล้วจะเกิดความยึดถือในรูปที่ตาเห็น ในเสียงที่หูได้ยิน เป็นต้น ทั้งหมดหรือบางส่วนของ สิ่งนี้คงามเป็นที่ชอบใจ สิ่งนี้น่าเกลียดเป็นที่ไม่ชอบใจ จึงนำไปบังเกิดความยินดีความยินร้าย เหมือนอย่างเป็นกระแสน้ำที่ไหลบ่าเข้ามาท่วมจิตใจคือสิ่งที่ตาเห็นที่หูได้ยิน เป็นต้นนั้น ก็มาเป็นอารมณ์ท่วมทับใจ และก่อให้เกิดความยินดีบ้าง ก่อให้เกิดความยินร้ายบ้าง เมื่อลู่อำนาจของความยินดีความยินร้ายก็ประพลุดออกไปทางกายทางวาจาด้วยอำนาจของความยินดีและความยินร้ายนั้นจนเป็นกรรมต่าง ๆ ทางกายทางวาจาซึ่งสืบเนื่องมาจากใจของผู้ยินดียินร้ายดังปรากฏอยู่ ถ้ามีสติรักษา อยู่ในขณะตาเห็นรูปหูได้ยินเสียง เป็นต้น สตินเองก็จะเป็นเครื่องเตือนบุคคล เตือนใจ รักษาใจมิให้ความยึดถือก่อให้เกิดเป็นอารมณ์ และความยินดียินร้ายนั้น ๆ แม้จะบังเกิดขึ้นบ้างก็ไม่ถึงกับมากหนักและไม่ทำให้ลู่อำนาจแสดงออกไปเป็นกรรมทางกายวาจา คอยห้ามคอยเตือนดังนั้นแหละ ทำให้เกิดความสังวร คือความป้องกัน สำรวมระมัดระวัง เพราะ

จะทำให้สํารวมกายสํารวมวาจาสํารวมใจได้ ทำให้รักษาศักยภาพของกายของวาจาไว้ได้ ทำให้รักษาศรัทธาไว้ได้ ทำให้รักษาจิตรักษาสมาธิได้ ทำให้รักษาความคิดอันถูกต้องรักษาปัญญาไว้ได้ ความที่มีศรัทธาอยู่ดังนั้นก็ชื่อว่า มีศรัทธาตา มีศรัทธาหู มีศรัทธาจมูก มีศรัทธาลิ้น มีศรัทธากาย มีศรัทธาวาจา และมีศรัทธาใจ และโดยเฉพาะวาจานั้นก็ จะทำให้ใช้วาจาที่ควรใช้ ไม่ใช่วาจาที่ไม่ควรใช้ วาจาที่ควรใช้นั้นก็คือวาจาที่จริง วาจา ที่ถูกต้อง วาจาที่ควรพูด ที่มีประโยชน์และที่ถูกต้อง และมีขอบเขตอันควร เป็นปียวาจา วาจาที่เป็นที่รัก เป็นที่พอใจผู้ฟังให้บังเกิดความรักเคารพนับถือผูกสัมพันธ์กัน โดยตรงก็ถือมี ศรัทธาจิตตนเอง เมื่อมีศรัทธาจิตไว้ได้ก็เป็นอันรักษาตาหูเป็นต้นไว้ด้วยทั้งหมด ปฏิบัติ ดังนี้เรียกว่าเป็นการปฏิบัติในอินทรีย์สังวร คือความสํารวมอินทรีย์

ตา หู จมูก ลิ้น กาย และมโนคือใจ ทั้ง ๖ นี้ได้ชื่อว่าอินทรีย์เพราะเป็นใหญ่ในหน้าที่ ของตน ตาก็เป็นใหญ่ในการเห็นรูป หูก็เป็นใหญ่ในการฟังเสียง จมูกก็เป็นใหญ่ในการดมกลิ่น ลิ้นก็เป็นใหญ่ในการลิ้มรส กายก็เป็นใหญ่ในการถูกต้องทางกาย มโนคือใจก็เป็น ใหญ่ทางทั้ง ๕ ข้างต้นนั้นด้วยและเป็นใหญ่ในการคิดการรู้เรื่องของรูปที่ประสบพบผ่านมา แล้วด้วยกับทั้งวาจาก็เป็นใหญ่ในการพูด ถ้าไม่มีศรัทธาตาหูเป็นต้นก็ยังเป็นใหญ่ครอบงำ กล่าวคือเป็นเหตุให้บุคคลต้องชวนขวนไปดูรูปที่ตาชอบ ฟังเสียงที่หูอยากจะได้ยินเหล่านี้ เป็นต้น แต่เมื่อมีศรัทธาอยู่ก็จะทำให้บุคคลเป็นใหญ่เหนือตาหูเป็นต้นเหล่านี้ เพราะ จะไม่อยู่ในอำนาจของตาหูเป็นต้นอันจะชักนำไปตามต้องการปรารถนา โดยตรงก็ถือไม่ อยู่ในอำนาจของจิต ไม่อยู่ในอำนาจของตัณหาความคั่นรณะขันธ์ของขันธ์ของขันธ์ของขันธ์ โกรธหลงครอบงำจิตตัวเอง จึงทำให้บรรดาภิกษุทั้งหลายกับทั้งอารมณฺ์ครอบงำจิตไม่ได้ เพราะฉะนั้นสติสังวร จึงเป็นธรรมปฏิบัติอันสำคัญ และเมื่อประกอบด้วยสังวรข้ออื่น ย่อม นำให้พ้นทุกข์ได้ ดังพระพุทธภาษิตที่ตรัสไว้ สัพพุตต สํวโต ภิกขุ สัพพทุกฺขา ปมฺจจติ ภิกขุผู้สังวรแล้วในสิ่งทั้งปวงย่อมพ้นจากทุกข์ทั้งปวง ด้วยประการฉะนี้

ท่านเจ้าคุณพระราชสังวรวิมล (หลวงปู่โต๊ะ) ปรากฏว่าท่านเป็นผู้มีนํ้าคงอยู่ในพระธรรมวินัย ประกอบด้วยจิตภาวนาอย่างสูง จึงเป็นผู้เจริญด้วยคุณสมบัติทั้งปวง เป็นที่ทรงเคารพนับถือและเป็นที่เคารพนับถือของพุทธศาสนิกชนสาธุชนทั่วไป กล่าวได้ว่าเพราะท่านตั้งอยู่ในสังวรตามพระพุทธศาสนา

ขออำนาจพระราชกุศลทักษิณานุปทานที่สมเด็จพระบรมพิตรพระราชสมภารเจ้า สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ พร้อมทั้งสมเด็จพระบรมพิตรสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ ได้ทรงบำเพ็ญทรงพระราชอุทิศถวายจงเป็นผลสัมฤทธิ์เป็นไปเพื่อวิบากสุขสมบัติแก่ท่านเจ้าคุณพระราชสังวรวิมล (หลวงปู่โต๊ะ) โดยฐานะนิยมสมดังพระราชเจตนาอุทิศทุกประการ

ในอวสานแห่งพระธรรมเทศนานี้พระสงฆ์ทั้ง ๔ รูปจะได้รับพระราชทานสวดคาถาธรรมบรรยายโดยสรภัญญวิธีเพิ่มพูนอุปมาทธรรมสืบต่อไป

ถวายวิสาขนาพระธรรมเทศนาในสังวรภา จลองพระเดชพระคุณระดับพระปัญญาบารมี ยุติลง เอวัง ก็มีด้วยประการฉะนี้

ขอถวายพระพร

พระธรรมเทศนา

สัทธาติกถา

สมเด็จพระวันรัต วัดโสมนัสวิหาร ถวาย

ในการบำเพ็ญพระราชกุศล ๕๐ วันศพ พระราชสังวรวิมล (โต๊ะ อินทสุวณฺโณ)

ณ ศาลาร้อยปี วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม

วันพุธ ที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๒๔

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส
สทฺธาย ตรติ โอนํ อุปฺปมาเทน อนฺณวํ
วิริเยน ทุกฺขมจฺเจติ ปลฺลณาย ปรีสุขณฺตตีติ.

บัดนี้จะรับพระราชทานถวายวิสัชนาพระธรรมเทศนาในสัทธาติกถา ถวายแด่
พระคุณพระคัมภีร์พระปัญญาบารมี อนุรูปแก่พระราชกุศลราชสี ทักษิณานุปทานกิจ ที่สมเด็จพระ
บรมบพิตรพระราชสมภารเจ้าได้ทรงบำเพ็ญพระราชทานอุทิศ ท่านเจ้าคุณพระราชสังวรวิ
มล หลวงปู่โต๊ะ ในบุญญาสมวาร นับแต่กาลที่ท่านได้ถึงแก่กรรมภาพเป็นต้นมา เริ่ม
ด้วยทรงพระกรุณาโปรดรับศพของท่านไว้ในพระบรมราชานุเคราะห์ และทรงพระกรุณา
โปรดให้เชิญศพท่านมา รับพระราชทานน้ำสรงศพ ตั้งบำเพ็ญพระราชกุศลที่วัดเบญจม
บพิตร และทรงโปรดพระราชทานโกศประดับศพ เป็นกรณีพิเศษ ซึ่งพระมหากษัตริย์
ในครั้งนั้น นับเป็นเกียรติประวัติของท่านเจ้าคุณพระราชสังวรวิมล และเป็นที่ประทับใจ
ใจแห่งศิษยานุศิษย์และคณะสงฆ์ ทายก อุบาสก อุบาสิกา วัดประดู่ฉิมพลี ในพระมหากษัตริย์
ในครั้งนั้นเป็นล้นพ้น ก็เนื่องด้วยพระราชสัทธาปสาทะที่ทรงมีในท่านเจ้าคุณพระราชสัง
วรวิมล หลวงปู่โต๊ะ ซึ่งเป็นพระสงฆ์ผู้ดำรงมั่นอยู่ในคุณสัมปทา มีสี่อาจารย์ ครุฑครัด
ในพระธรรมวินัย เป็นที่ตั้งแห่งพระราชสัทธาปสาทะ เพราะว่าท่านเจ้าคุณพระราชสังวร
วิมล เป็นพระเถระเจริญด้วยอายุกาลและพรรษาอายุกาลสูงในสังฆมณฑล การปฏิบัติตน
ของท่านหนักแน่นมุ่งมั่นในพรหมจรรย์ เป็นอจลพรหมจรรย์ ชีวิตของท่านมีพรหมจรรย์
เป็นที่ไปเบื้องหน้า นอกจากปฏิบัติดำรงอยู่ในปาฏิโมกข์สังวรศีลและอาจารย์ศีลนอกพระ
ปาฏิโมกข์สมบูรณ์แล้ว ภาย วาจา ของท่านก็สงบ เนื่องมาจากที่ท่านมีจิตใจสงบ ดังพระ

บาลีว่า สนฺตํ ตสฺส มนฺโหติ สนฺตวา วาจา จ กมฺม จ ใจของท่านสงบแล้ว วาจาที่สงบ และ
 กรรมคือกายกรรมก็สงบด้วย ท่านเจ้าคุณพระราชสังวราภิรมย์เป็นผู้หนักในสมาธิ มีความ
 เพียรเป็นไปติดต่อกันในสมาธิภาวนาเนืองนิตย์ จิตใจของท่านก็สงบระงับเยือกเย็น ที่แสดง
 ออกมาให้ผู้อื่นรู้เห็นก็ด้วยความสำรวมสงบสงัดข่มเข้มขั้น ไม่มีอารมณ์ร้อน อารมณ์ร้าย
 มีหน้าเบิกบานอยู่เสมอ ทำให้ผู้ที่เข้าไปใกล้ก็ได้รับความสงบเย็นใจไปด้วย คุณสัมปทาที่
 ท่านปฏิบัติ ก็จัดเข้าในศีล สมาธิ ปัญญา คือ ไตรสิกขา ที่เป็นปริยัติธรรม ปฏิบัติธรรม
 สำหรับผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนาจะต้องปฏิบัติบำเพ็ญนั่นเอง ท่านเจ้าคุณพระราชสังวรา-
 ภิรมย์ ประพฤติตนตั้งอยู่ในไตรสิกขาแน่นแนบ ไม่ย่อหย่อน มุ่งปฏิบัติเพื่อความพ้นทุกข์
 เพื่อออกจากทุกข์ เป็นที่มุ่งหมาย เป็นที่ปรารถนา เท่ากับได้ดำเนินปฏิปทาในธรรมะ ๔
 ประการ คือ สัทธา ความเชื่อถือ ๑ อปฺปมาทหะ ความไม่ประมาท ๑ วิริยหะ ความเพียร ๑ ปัญญา
 ๑ ด้วยว่าธรรมทั้งสี่ประการนี้พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงตอบปัญหาของผู้ที่มาทูลถามว่า

กถํสุ ตรติ โอนฺมิ

กถํสุ ตรติ อณฺณวํ

กถํสุ ทุกฺขมจฺเจติ

กถํสุ ปริสุทฺธติ.

แปลความว่า บุคคลจะข้ามโอฆะได้ด้วยอะไร บุคคลจะข้ามอรรถนพได้ด้วยอะไร บุคคล
 จะล่วงทุกข์ได้ด้วยอะไร บุคคลจะบริสุทธิ์ได้ด้วยอะไร ดังนี้

คำถามเหล่านี้ มีความหมายก็คือ ความพ้นทุกข์ได้แก่พระนิพพาน ทั้ง ๔ ข้อใน
 ปัญหานี้ แต่พระองค์ผู้เป็นธรรมมาที่ วิภังชวาที จึงทรงจำแนกแยกตอบออกเป็นลำดับ
 แห่งมรรคผลตามชั้นแห่งอริยบุคคล ผู้ปฏิบัติและได้บรรลุ เริ่มต้นแต่พระโสดาบันจนถึง
 พระอรหันต์ ดังพระพุทธรูปประดิษฐานไว้เบื้องต้นแห่งพระธรรมเทศนานี้ว่า
 สทุทฺธาย ตรติ โอนฺมิ เป็นอาทิ ซึ่งเป็นการตอบปัญหาเป็นข้อ ๆ ดังต่อไปนี้

ในปัญหาว่า บุคคลจะข้ามโอฆะได้ด้วยอะไร ทรงตอบว่า บุคคลจะข้ามโอฆะได้
 ด้วยศรัทธา ปัญหาว่า บุคคลจะข้ามอรรถนพได้ด้วยอะไร ทรงตอบว่า บุคคลจะข้าม
 อรรถนพได้ด้วย ความไม่ประมาท ปัญหาว่า บุคคลจะล่วงทุกข์ได้ด้วยอะไร ทรงตอบว่า
 บุคคลจะล่วงทุกข์ได้ด้วย ความเพียร ปัญหาว่า บุคคลจะบริสุทธิ์ได้ด้วยอะไร ทรงตอบว่า
 บุคคลจะบริสุทธิ์ได้ด้วยปัญญา ดังนี้ ความในพระบาลีสถูปนิกาย มีอยู่เพียงเท่านั้น แต่พระ
 อรรถกถาจารย์ได้อธิบาย เพื่อให้เป็นไปตามลำดับแห่งอริยมรรคอริยผล ท่อริยบุคคลจะพึง
 ละ โดยยกโอฆะชั้นแรกออกเป็น ๔ คือ กาโมฆะ โอนฺหะ คือ กาม ๑ ภโวฆะ โอนฺหะ คือ ภพ ๑

ทิฏฐิโฆมะ โฆมะ คือ ทิฏฐิ ๑ อวิชโฆมะ โฆมะ คือ อวิชชา ๑ โดยอธิบายว่า กิเลสเป็นดั่ง
ห้วงน้ำที่ท่วมจิตใจประชาสัตว์ให้จมอยู่ ชื่อว่า โฆมะ เพราะโฆมะมีถึง ๔ อย่าง จนถึงขั้น
อวิชชาที่เป็นสังโยชน์อย่างสูงอยู่เช่นนั้น เมื่อพระองค์ทรงพยากรณ์ปัญหาข้อต้นว่าบุคคล
ข้ามโฆมะได้ด้วยศรัทธา นั้น ก็เป็นเหตุให้พระอรหัตถเจ้า ผู้รู้พระพุทธานุภาพ เข้าใจ
ความหมายแห่งพระพุทธานุภาพ ที่ทรงพยากรณ์ไว้ว่า ย่อมเป็นไปตามลำดับมรรคผล
ตามขั้นแห่งพระอริยบุคคลทั้ง ๔ ในการทรงพยากรณ์ปัญหา ๔ ข้อ ด้วยธรรม ๔ ประการ
ท่านจึงได้ยกโฆมะ ๔ อย่าง ขึ้นเป็นสิ่งที่ควรละด้วยธรรม ๔ ประการนั้น

บัดนี้ จะได้อธิบายวิวัฒนาการของความตามนัย อันมีมาในคัมภีร์อรหัตถเจ้า โดยใจความ
ว่าเมื่อบุคคลผู้ปฏิบัติมีศรัทธาเชื่อกรรม เชื่อผลแห่งกรรม เชื่อความที่สัตว์ทั้งหลายมีกรรม
เป็นของตน และเชื่อในความตรัสรู้ของพระตถาคตเจ้า จนมั่นคงเป็นอจลศรัทธา ไม่หวั่น
ไหว แล้วละความเห็นผิดเป็นชอบ และความเห็นผิดที่เป็นสัทธิฐานทิฏฐิ อันเป็นทิฏฐิโฆมะ
โฆมะ คือ ทิฏฐิ ความเห็นผิดไปได้ บุคคลนั้นจึงนับเข้าขั้นได้บรรลุพระโสดาปัตติผล
เป็นอริยบุคคลผู้มีศรัทธามั่นคงในพระรัตนตรัย จึงชื่อว่าละโฆมะ คือ ทิฏฐิ ความเห็นผิด
เสียได้ด้วยศรัทธา ต่อจากนั้น พระโสดาบันได้ตั้งใจปฏิบัติเพื่อมรรคผลเบื้องสูงขึ้นไปด้วย
ความไม่ประมาท คือ มีสติระลึกรู้กำกับกับการปฏิบัตินั้น ทำกรรมราคะและโทสะให้เบาบาง
ลงจนเข้าขั้นได้บรรลุ พระสกทาคามีผล เป็นอริยบุคคล ที่จะมาสู่โลกนี้เพียงครั้งเดียว
ชื่อว่า ละภโฆมะ โฆมะคือภพ ที่เรียกว่าอรรณพ คือ สงสารอันกว้างใหญ่ไม่มีที่สิ้นสุดนั้นหลัก
ได้เพราะไม่ประมาท เช่นไม่ประมาทในที่ ๔ สถาน คือ ระวางใจไม่ให้กำหนดในอารมณ์อัน
เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด ระวางใจไม่ให้ขัดเคืองในอารมณ์ เป็นที่ตั้งแห่งความขัดเคือง
ระวางใจไม่ให้หลงในอารมณ์ เป็นที่ตั้งแห่งความหลง ระวางใจไม่ให้มัวเมาในอารมณ์เป็นที่
ตั้งแห่งความมัวเมา จนถึงบรรลุสกทาคามีผล มีชาติภพที่จะมาสู่โลกนี้เพียงครั้งเดียว จึง
ได้ชื่อว่าละภพ คืออรรณพสงสารเสียได้เพราะว่ามีอีกชาติเดียวเท่านั้นจึงชื่อว่าละอรรณพ
ได้ด้วยความไม่ประมาท ต่อจากนั้น พระสกทาคามีนั้นทำความเพียรยิ่งขึ้นไปไม่หยุดหย่อน
จนได้บรรลุอนาคามีผล เป็นอริยบุคคลที่ไม่มาสู่โลกนี้อีก มีชั้นสุทธาวาสเป็นที่ไปในเบื้อง
หน้า เพราะละกรรมราคะและปฏิฆะคือโทสะได้เด็ดขาด จึงชื่อว่า ละกาโมมะ โฆมะคือ
กามได้ การละกามได้นี้ ชื่อว่าละทุกข์ได้ เพราะพระบาลีมีว่า นตฺถิ กามา ปตฺติทกฺขํ ทุกฺขํอัน
จากกามไม่มี เพราะผู้ที่เกิดในกามภพ ย่อมมีทุกข์มาก เพราะอนาคามี เกิดในชั้นสุทธา-

วาสจึงไม่มีทุกข์เช่นนั้น ย่อมได้ชื่อว่าย่อมล่วงทุกข์เสียได้ด้วยความเพียร ต่อจากนั้นพระ
อนาคามี นอนอาศัยความเพียรพยายามยิ่งขึ้น นำเพ็ญกรรมฐาน เจริญวิปัสณา จนเกิดปัญญา
รู้ยิ่ง กำจัดความมืด คือ โมหะอวิชชาเสียได้จนบรรลุพระอรหัตตผล ถึงความบริสุทธิ์
อย่างแท้จริงสูงสุด เพราะละอวิชชาความไม่รู้ที่เรียกว่าอวิชโชนะ โอฆะ คือ อวิชชา เสียได้
จึงชื่อว่าย่อมบริสุทธิ์ด้วยปัญญา

ธรรมะ ๔ ประการ คือ สัทธา ๑ ความไม่ประมาทได้แก่สติ ๑ วิริยะ ความเพียร ๑
ปัญญา ๑ ธรรมเหล่านี้ อาศัยกันเกิดขึ้นจนมีกำลังในการปฏิบัติ กำจัดโอฆะได้ สัทธาจึงได้
ชื่อว่าสัทธาพละ ความไม่ประมาทคือ สติ เป็นสติพละ วิริยะ เป็นวิริยพละ ปัญญา เป็น
ปัญญาพละ เป็นพละ ๔ ประการที่ทรงแสดงไว้ชัด ยังขาดสมาธิพละ แต่ถ้าพิจารณาโดยถ่อง
แท้แล้ว สมาธิพละก็มีอยู่เพราะปัญญานั้นจะมีผลมีอานิสงส์ก็เพราะมีสมาธิอบรมเป็นเหตุ
ให้เกิดขึ้น ฉะนั้นในพระธรรมเทศนาที่ทรงแก้ปัญหานี้ก็มีธรรมที่เป็นพละทั้ง ๕ อย่าง
หรือจะเรียกอินทรีย์ คือธรรมที่เป็นใหญ่ในกิจแห่งตนก็ได้ จะจัดเข้าเป็นองค์มรรค ๘
เป็นสติปัญญา ๔ สัมมปปีชาน ๔ เป็นโพชฌงค์ ๗ ก็ได้ เพราะเหตุนี้เมื่อธรรมเหล่านี้รวม
กำลังอาศัยกันก็ย่อมกำจัด คือ ละโอฆะทั้ง ๔ ได้ ก็แล้วธรรมตามหลักพระพุทธภาษิตนี้
แม้จะปฏิบัติไม่ถึงขั้นละโอฆะทั้ง ๔ ได้ก็ตาม เมื่อบุคคลตั้งใจอบรมให้สัทธาเชื่อกรรมเชื่อ
ผลแห่งกรรมเป็นต้น หากเกิดขึ้นแล้ว ก็ละเว้นกรรมชั่วทำแต่กรรมดีที่จะนำความสุขมาให้
ความไม่ประมาทใช้ได้ในทุกสถาน ในกิจการทุกอย่าง ความเพียรก็เช่นเดียวกันควรประ
กอบให้มั่งคั่งทางคดีโลก คดีธรรม ผู้มีความเพียรก็ย่อมล่วงทุกข์ที่ไม่เหลือวิสัยได้ ปัญญา
ความรอบรู้ก็ควรอบรมให้มากขึ้น เพราะเป็นเหตุให้ดำเนินชีวิตไปถูกทางทั้งที่เป็นประโยชน์
ในชาติในและชาติหน้า ฉะนั้นจึงเป็นธรรมที่สาธุชนควรปฏิบัติให้เป็นธรรมประจำจิตใจทุก
กาลทุกเวลา ดังรับพระราชทานถวายเป็นวิสัยนามาด้วยประการฉะนี้

ท่านเจ้าคุณพระราชสังวรภิรมย์ หลวงปู่โต๊ะ เป็นผู้มีสัทธา ไม่ประมาทคือมีสติ
มีความเพียร หมั่นเจริญสมาธิภาวนาและวิปัสณาภาวนา ท่านจึงเจริญมาในพรหมจรรย์
มีกาย วาจา ใจสงบ จึงเป็นที่เคารพนับถือของพุทธบริษัท ศิษยานุศิษย์ จนถึงสมเด็จพระม
หามิตรพระราชสมภารเจ้าทั้งสองพระองค์ จึงได้ทรงพระราชทานพระบรมราชานุญาต
ในงานศพของท่านแต่วันที่ท่านถึงแก่กรรมภาพเป็นต้นมา ด้วยอำนาจพระราชกุศล ที่ทรง
พระกรุณาโปรดบำเพ็ญพระราชทานอุทิศ ขอบของอำนวยการวิบากสมบัติ วิบุลยคุณผล แก่ท่าน

เจ้าคุณพระราชสังวราภิรมย์ หลวงปู่โต๊ะ ตามสมควรแก่ฐานนิยม ในสัมปรายภทุก
ประการ

ในอวสานแห่งพระธรรมเทศนานี้ พระสงฆ์ ๔ รูป จะได้รับพระราชทาน สวดพระ
คาถาธรรมบรรยาย ด้วยสรภัญญวิธี เพื่อเพิ่มพูนพระราชกุศลราศีและเจริญอุปมาทธรรม
แก่สมาคม ณ กาลบัดนี้ รับพระราชทานถวายพระธรรมเทศนา ก็พอสมควรแก่เวลา เอวัง
ก็มีด้วยประการฉะนี้.

ขอถวายพระพร

จาคูรงคธรรมกถา

สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (วัน ธรรมสาร) วัดราชผาติการาม ถวาย
ในการบำเพ็ญพระราชกุศล ๑๐๐ วัน ศพ พระราชสังวรวิมล
(โต๊ะ อินทสุวณฺโณ)

ณ ศาลาร้อยปี วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม
วันพฤหัสบดี ที่ ๑๑ มิถุนายน ๒๕๒๔

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส

จตุหิ ภิกฺขเว ธรรมเมหิ สมฺนุนาคโต ภิกฺขุ อานุนฺเอยโย โหติ ปาหุนฺเอยโย ทกฺขิณฺเอยโย
อนฺุชฺลิกฺรณฺเอยโย อนฺุตฺตรํ ปุณฺณกฺเขตฺตํ โลกสฺส กตฺเมหิ จตุหิ อาชฺชเวณ ชเวณ ขนฺุติยา
โสรัจฺเจนาติ

บัดนี้ จักรับพระราชทานถวายพระธรรมเทศนา ในจาคูรงคธรรมกถา ฉลองพระ
เดชพระคุณประดับพระปัญญาบารมี โดยสมควรแก่พระราชกุศลราศีทักษิณานุปทานกิจ
ซึ่งสมเด็จพระบรมบพิตรพระราชสมภารเจ้า ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้บำเพ็ญพระราช
ทานศพท่านเจ้าคุณพระราชสังวรวิมล (หลวงปู่โต๊ะ) ในสตมวาร ๑๐๐ วัน นับแต่วันถึง
มรณภาพแห่งท่านเจ้าคุณพระราชสังวรวิมลนั้น มาด้วยอำนาจพระมหากุณา และทรงมี
ความเคารพเลื่อมใสในท่านเจ้าคุณพระราชสังวรวิมลนั้น ทรงพระราชอุทิศส่วนพระราช
กุศลนี้พระราชทานท่านเจ้าคุณพระราชสังวรวิมลนั้น ตามวิธีทักษิณานุปทานในพระ
พุทธศาสนา ในกรณที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สมเด็จพระบรมบพิตรสมเด็จพระ
พระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จฯ มาประทับเป็นประธานในพระราชกุศล
สมาคม

สมเด็จพระบรมบพิตรพระราชสมภารเจ้าทั้งสองพระองค์ พร้อมทั้งสมเด็จพระบรมบพิตร
สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร สมเด็จพระบรมบพิตร สมเด็จพระเทพ
รัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์
อัครราชกุมารี ทรงมีความเคารพเลื่อมใสในท่านเจ้าคุณพระราชสังวรวิมล และทรงห่วง
ใยในสุขภาพของท่านเจ้าคุณเป็นประจำ เมื่อความได้ทราบในได้เบื้องพระยุคลบาทว่า ท่าน

เจ้าคุณพระราชสังวราภิรมย์อาพาธ ก็ทรงพระกรุณาโปรดให้เจ้าพักรักษาตัวในโรงพยาบาล และพระราชทานพระบรมราชูปถัมภ์โดยตลอด เมื่อท่านเจ้าคุณพระราชสังวราภิรมย์ถึงมรณภาพ ก็พระราชทานพระบรมราชานุเคราะห์แก่ศพโดยตลอด ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้นำศพมาประดิษฐาน ณ ศาลาร้อยยี่สิบ เพื่อให้ได้รับความสะดวกและสมเกียรติพระราชทานโกศศพและเครื่องประดับศพสมเกียรติยศ นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณเป็นอย่างสูงยิ่ง เหมาะสมตามคุณธรรมคุณความดี ของท่านเจ้าคุณพระราชสังวราภิรมย์ทุกประการ นอกจากนั้นยังเป็นเกียรติแก่พระสงฆ์วัดประดู่ฉิมพลี แก้ววัด แก่คณะศิษยานุศิษย์ มิตรญาติของท่านเจ้าคุณอีกส่วนหนึ่ง

ท่านเจ้าคุณพระราชสังวราภิรมย์ มีปฏิปทาคุณธรรมสมควรที่จะรองรับพระมหากรุณาเป็นอย่างดี ท่านเป็นพระเถระที่มีคุณธรรมควรนิยมนหลายประการ เช่นเป็นผู้มีอาการกายวาจาใจซื่อตรงมั่นคงสุจริต มีความอ่อนโยนไหวพริบในทางปฏิบัติทันต่ออำนาจของกิเลสสาม มีความอดกลั้นทนทานต่ออารมณ์ร้าย ที่จะเข้ามากระทบรบกวนใจ ท่านมีอาการสงบเสงี่ยมแจ่มใสคงที่ไม่แปรผัน คุณสมบัติของท่านตามที่ได้รับพระราชทานพรณามา ควรรวมลงได้ในพระพุทธรูปเทสนา ซึ่งได้รับพระราชทานยกขึ้นเป็นนิกเขปบท ณ เบื้องต้นนั้นว่า จตุทิ ภิกขุเว ธมฺเมหิ สมฺมุนาโคโต ภิกขุ อาหุเนยฺโย โหติ เป็นต้น แปลว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ภิกษุผู้ประกอบด้วยธรรม ๔ ประการ ย่อมเป็นผู้ควรของกำนับ เป็นผู้ควรของต้อนรับ เป็นผู้ควรของทำบุญ ควรกระทำอัญชลี เป็นเพื่อนาบุญของสัตว์โลกอย่างยอดเยี่ยม ธรรม ๔ ประการนั้น คือ อาชชวะ ความซื่อตรง ๑ ชวะ ความเฉียบแหลม ๑ ขันตี ความอดทน ๑ โสรจจะ ความสงบเสงี่ยม ๑ ดังนี้

อาชชวะ ความซื่อตรงนั้น ควรบรรยายเป็น ๓ คือ ซื่อตรงต่อตน ๑ ซื่อตรงต่อท่าน ๑ ซื่อตรงต่อธรรม ๑ ซื่อตรงต่อตนนั้น คือตนคิดจะทำอย่างไรในเรื่องการทำความคิด ก็บากบั่นพยายามทำอย่างนั้นไม่ผิดเพี้ยนที่้อลอย ดำเนินตามรอยพระดำรัสที่ตรัสว่า กยิรา เจ กยิราเถณี ถ้าจะทำพึงทำการนั้นจริง ๆ ซื่อตรงต่อตนนี้สำคัญมาก เป็นมูลรากแห่งความซื่อตรงทั้งปวง เพราะถ้าไม่ซื่อตรงต่อตนแล้วย่อมชวนให้ผู้อื่นพลอยเสียไปด้วย เช่นคนอื่นเขาจะไปวัดฟังธรรมก็คอยกระซิบลับลือว่าอย่าไปเลย ไปที่วัดพระท่านตั้งขัน ครั้นจะไม่ลงก็เงินใจ ครั้นลงไปเราก็ชักหน้าไม่ถึงหลังเดือดร้อนเปล่า ๆ ในการปฏิบัติธรรม ผู้ไม่ซื่อตรงต่อตนมักปฏิบัติเข้าข้างตน เช่นคนบ้าเพื่อก็กัมมฏฐานต้องนั่งตั้งตัวตรง นั่งนานเมื่อยขบไม่สบาย ก็กลายความพยายามทำความเข้าใจเสียเองว่า นั่งเมื่อยนอนก็เห็นจะได้ ไม่มีข้อห้ามในที่

ไหนเมื่อล้มลงนอนก็เลยหลับไปไม่ได้ผล ความซื่อตรงต่อตนจึงเป็นรากฐานแห่งการทำงาน
ทั้งปวง เมื่อซื่อตรงต่อตนได้แล้ว ก็เป็นอันซื่อตรงต่อท่านด้วย ซื่อตรงต่อท่านนั้นก็คือการ
ปฏิบัติตรงไปตรงมาต่อกัน ไม่มีลัทธิลบลมคมใน มีอริยาศย์เปิดเผยเที่ยงตรง คงที่ทั้งกายวาจา
และใจ เมื่อมีความซื่อตรงต่อท่านเป็นพน อริยาศย์ก็จงใจให้ซื่อตรงต่อธรรม ซื่อตรงต่อ
ธรรมนั้น ได้แก่การวางใจให้เที่ยงตรงมุ่งธรรมเป็นประมาณ พยายามบริหารการปฏิบัติให้
ธรรมน้อมเข้ามาในตน หรือน้อมตนเข้าไปหาธรรม ไม่กดธรรมให้ลงมาอยู่ในระดับเดียวกับ
กับพินเดิมของตน เหมือนการพยายามขึ้นที่สูงด้วยขึ้นตามบันไดทีละขั้นโดยลำดับฉะนั้น
ความซื่อตรงนั้นต้องมีสัจจะเป็นราก มีกตัญญูกตเวทีเป็นลำดับ มีกตัญญูเป็นกึ่งก้านสาขา ในที่
บางแห่งท่านจึงเรียกควบกันว่า “ซื่อตรงจงรักภักดี” เมื่อบุคคลมีความซื่อตรงดังนี้ ใจก็จะ
มีชวะ คือความว่องไวไหวพริบทันเหตุการณ์

ชวะ คือความว่องไวไหวพริบนั้น ถ้าเทียบด้วยม้าอาชาไนย ก็คือม้าที่ฝีเท้า
ว่องไววิ่งเร็วขึ้นหน้าม้าที่ทรมากำลังทุพพล สำหรับที่เป็นคุณสมบัติของบุคคล ท่านหมายถึง
ถึงความคาดหมายรู้ล่วงหน้าเรื่องสังขารที่มีอาการ ไม่เที่ยงเป็นทุกข์เป็นอนัตตา ให้รู้ล่วงหน้า
รู้ได้เร็วไวฉับพลัน จะไม่ต้องตื่นตื่นรันทศโคกเศร้าเหี่ยวแห้งใจ เมื่อถึงคราวที่สังขารมา
แปรผันพิบัติพลัดพรากไป จะได้รู้เท่าทันกับเหตุการณ์ปล่อยตามเรื่องของสังขารที่มีอาการ
เกิดขึ้นตั้งอยู่ดับไป แยกสังขารกับผูปฏิบัติให้ห่างไกลไม่เกี่ยวเกาะพัวพันวุ่นวาย แต่ทั้งนี้
ต้องมีอุบายเครื่องปลุกใจอุปกรณ์หนึ่ง คือขันติธรรม

ขันตินั้น แปลว่าความอดทน ถ้าอดทนด้วยสติหรือโยนิโสมนสิการ เช่นในเวลาได้
ยินคำหาขบสพประมาท ก็พิจารณาปลอดใจว่าดีเหมือนกัน เขาว่าเขาก็ดีทั้งหมด เราได้
ยินเป็นลาภอันประเสริฐ ยิ่งฟังยิ่งสนุก อดกลั้นทนได้ อย่างนี้เรียกว่าสติศึกษาขันติ แปลว่า
อดทนด้วยกลั้นไว้ทนไว้ ถ้าอดทนจนเป็นตบะเดชะ ก็อดทนจนบุคคลหรือเรื่องที่มา
กระทบสงบไปเอง นี้เรียกว่าตปขันติ แปลว่าอดทนจนกลายเป็นตบะเดชะ ถ้าอดทนได้จน
เคยจนชิน ได้เห็นได้ยินได้ทราบเรื่องราวที่มากระทบใจก็ทนได้เฉยได้ประหนึ่งว่าไม่มีอะไร
มารบกวนกระทั่งกระทบใจเหมือนเสาช้อนไม้ชินดีชินร้ายต่อบุคคลที่มาประทุษร้ายหรือ
บุชชา อย่างนี้เรียกว่าอริวาสนขันติ แปลว่าอดทนจนยังอารมณ์นั้น ๆ มาอยู่ที่ขบก็อยู่ใน
อำนาจกลายเป็นเพื่อนเป็นมิตรกันได้ แต่ทั้งนี้ก็ยังต้องอาศัยคุณสมบัติประการที่ ๔ คือ
โสรัจจะ

โสรจจะ นั้น ได้แก่สุสกลภาวะ ความเป็นผู้มีปกติดี สุรตภาวะ ความเป็นผู้ยินดีด้วยดี แปลโดยความว่าความสงี่ยม อธิบายว่า ถ้าเป็นผู้รักษาศีลก็รักษาด้วยความเต็มใจ ดีใจ ชื่นใจ ไม่ต้องฝืนใจยินดี ในการปฏิบัติเช่นไรก็ยินดีด้วยดี ด้วยความเข้มขันแจ่มใส ไม่ใช้ฝืนทำยินดี ชรรมะข้อนี้เป็นคู่กับขันติ โสรจจะแต่งกาย ขันติแต่งใจ ถ้าขันติไม่ได้ อาศัยโสรจจะ ก็จะกลายเป็นขันติอด คือกระทบอะไรก็อดไว้ เมื่ออดไม่ได้ก็ระเบิดออกมา ทำให้กายวาจาพิกลพิการไม่น่าดู ในทางปฏิบัติท่านผู้อดทนต้องมีโสรจจะประจำอวัยวะ ให้เป็นการอดทนทั้งกายวาจาใจครบไตรทวาร ขันติโสรจจะมีอยู่ในท่านผู้ใดหมู่ใดคณะใด ย่อมทำให้ผู้นั้นหมั่นนั้นคณะนั้นเป็นสง่างดงามน่าทัศนา สมเด็จพระบรมศาสดาจึงตรัสสอน พระภิกษุชาวโกสัมพีที่เกิดแตกร้าวบาดหมางกันคราวหนึ่งว่า อิธ โข ตัง ภิกขเว โสภณ ยัม ตุมहे เอว สุวากขาเต ธมฺมวินยเ ปพฺพชิตา สมานา ขมา จ ภเวยฺยาล โสรตา จ ความว่า ภิกษุทั้งหลาย ข้อที่เธอทั้งหลายผู้บวชแล้วในธรรมวินัยอันเรากล่าวดีแล้วอย่างนี้ เป็นผู้อดทนและสงบสงี่ยม ก็จะพึงงามในธรรมวินัยนี้แล ดังนี้

ธรรมะ ๔ ประการ ต่างสนับสนุนการปฏิบัติ ความซื่อตรงประคองใจให้มุ่งธรรม เป็นประมาธ ขวะ คือเขี้ยวไวไหวพริบยอมทำให้กล้าหาญในการละชั่วประพฤดีดี ไม่หลงคิดหรือเข้าใจผิดในกลวิธีของสังขารมาร ขันติเป็นเครื่องประหารกิเลสร้ายที่เข้ามากระทบ รบกวนใจ โสรจจะรักษาชัยชนะที่ได้ไว้แล้วให้คงที่ไม่แปรผัน เพราะผู้มีอาชขวะ การปฏิบัติก็เป็นอุปฏิบัติ เป็นองค์คุณของพระอริยสงฆ์ ผู้มีขวะก็มีความว่องไวไหวพริบ อันเป็นองค์ของชวนปัญญา ผู้มีขันติการปฏิบัติก็เป็น ขมา ปฏิปทา ปฏิบัติตนได้ต่ออารมณ์ ทั้งปวง ผู้มีโสรจจะ การปฏิบัติก็เป็น समा ปฏิปทา ปฏิบัติจนสงบระงับได้

ท่านผู้สมบุรณ์ด้วยคุณธรรม ๔ ประการนี้ จึงได้รับสรรเสริญว่าเป็นผู้ควรของ คำนับ เป็นผู้ควรของต้อนรับ เป็นผู้ควรของทำบุญ ควรกราบไหว้บูชา เป็นเนืองนบุญของ สัตว์โลกอย่างยอดเยี่ยม ดังนี้

ท่านเจ้าคุณพระราชสังวราภิรมย์ เมื่อพิจารณาปฏิบัติของท่านเทียบกับหลักธรรม ทั้ง ๔ ก็จะพึงเห็นว่าท่านมีความซื่อตรง ความว่องไวไหวพริบทันคนทันการณ มี ความอดทนต่ออารมณ์หลายสถานที่มากระทบใจ รักษาอกัปปมรรยาทให้เข้มขันแจ่มใสในาเคารพ นับถือบูชา แม้จะไม่ตรงตามพระพุทธรังสรรค์สรรเสริญตามพระบาลีที่สาธกมา แต่ท่านก็ควรเป็นผู้ควรของคำนับ เป็นผู้ควรของต้อนรับ เป็นผู้ควรของทำบุญ ควรกราบไหว้บูชา

เป็นเนื่อนานบุญของศิษยานุศิษย์มิตรญาติ และผู้มีความเลื่อมใสนับถือในท่านได้เป็นอย่างดี
ด้วยประการฉะนี้

ขออำนาจพระราชกุศลราศี ที่สมเด็จพระบรมพิตรพระราชสมภารเจ้า ทรงบำเพ็ญพระ
ราชทานแล้วนี้ จงอำนวยอิฏฐิวิบูลมบุญผลสุขประโยชน์ แก่ท่านเจ้าคุณพระราชสังวรา
ภิรมณ์ สัมพระราชอุทิศเจตนาทุกประการ

ในอวสานแห่งพระธรรมเทศนานี้ พระสงฆ์ ๔ รูป จักรับพระราชทานสวดพระคาถา
ธรรมบรรยายโดยสรภัญญ์วิธึ โดยสมควรแก่พระราชกุศลราศี เพิ่มพูนอัปมาทธรรมแก่
สมาคม สมควรแก่เวลารับพระราชทานถวายพระธรรมเทศนา นลองพระเดชพระคุณประ
ดับพระบัญญัติญาณรมิ ยุติด้วยเวลา ด้วยประการฉะนี้ ฯ

ขอถวายพระพร

พระธรรมเทศนา มโนนิवारณกถา

สมเด็จพระญาณสังวร (สุวฑฺฒโน) ถวาย
ในการบำเพ็ญพระราชกุศลทักษิณานุปทาน สพ พระราชสังวรวิมล
(โต๊ะ อินทสุวณฺโณ)
ณ ศาลาร้อยปี วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม
วันศุกร์ที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๒๔

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส
ยโต ยโต จ ปาปํ ตโต ตโต มโน นิวารयेติ ฯ

บัดนี้ จักรับพระราชทานถวายวิชันนาพระธรรมเทศนามโนนิवारณกถา กถาว่าด้วยวิธีห้ามใจตามพระพุทธศาสนาในวาทะ ถอดพระเดชพระคุณพระประมุขพระบิณฑบาตมโนนิवारณกถา ในการพระราชกุศลที่สมเด็จพระบรมบพิตรพระราชสมภารเจ้า สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงบำเพ็ญ ทรงพระราชอุทิศถวายท่านเจ้าคุณพระราชสังวรวิมล (หลวงปู่โต๊ะ) ตามวิธีทักษิณานุปทานในพระพุทธศาสนา ทั้งนี้ด้วยทรงพระราชอนุสรณ์ถึงศีลคุณาธิคุณของท่านเจ้าคุณพระราชสังวรวิมล (หลวงปู่โต๊ะ) เป็นเหตุให้ทรงเจริญพระราชศรัทธาปสาทะ พร้อมทั้งความเกษมแห่งพระราชหฤทัย

ท่านเจ้าคุณพระราชสังวรวิมล (หลวงปู่โต๊ะ) เป็นพระเถระผู้ประกอบด้วยจิตภาวนาสมาธิคุณอย่างสูง สามารถหยั่งรู้แสดงธรรมเข้าถึงจิตใจ เหมาะสมแก่อุปนิสัยจิตใจ นำให้เข้าสู่ทางที่ถูกที่ชอบ เป็นที่พึงทางจิตใจแห่งสาธุชนทั้งปวง เพราะท่านปฏิบัติห้ามใจได้ตามนัยพระพุทธานุญาตเทศน์ที่ยกขึ้นไว้ ณ เบื้องต้นนั้นว่า ยโต ยโต จ ปาปํ ตโต ตโต มโน นิวารयेติ แปลความว่า “บาปมาจากเจตนาใด ๆ พึงห้ามใจจากเจตนาอันนั้น ๆ” ดังนี้ เรื่องที่เป็นมูลเหตุให้พระพุทธเจ้าตรัสพระพุทธานุญาตนี้แสดงไว้ว่า เทพดาผู้หนึ่งได้มาเฝ้าพระพุทธเจ้า กราบทูลถามจิตของตนว่า “พึงห้ามใจจากเจตนาใด ๆ ทุกข์ย่อมไม่เข้าถึงใจนั้น ก็พึงห้ามใจจากเจตนาอันนั้น ๆ พึงห้ามใจจากเจตนาทุกอย่างก็จะพ้นจากทุกข์ทุกอย่าง” ดังนี้ ฝ่ายพระพุทธเจ้าได้ตรัสพระพุทธานุญาตเป็นวิภาษวาท คือว่าที่กล่าวจำแนกว่า “ไม่พึง

ห้ามใจจากเจตนาทั้งหมด ใจย่อมมาสู่ความสำรวม (ว่าเราจักให้ทาน รักษาศีล) จากเจตนาใด ๆ ไม่พึงห้ามใจจากเจตนาอื่น ๆ แต่ว่าบาปมาจากเจตนาใด ๆ พึงห้ามใจจากเจตนาอื่น ๆ” ดังนี้ พระพุทธภาษิตที่ตรัสแก่เทวดาภิกษิตน์เป็นวิภังชาวาท ก็เป็นถ้อยคำที่แสดงแบ่งให้ปฏิบัติไปตามควรแก่เหตุ มิให้ปฏิบัติย่นยันไปแต่ในทางเดียว ก็มีให้ห้ามใจจากเจตนาที่เป็นฝ่ายกุศล แต่ให้ห้ามใจจากที่เป็นฝ่ายอกุศล ส่วนภาษิตของเทวดานั้นให้ห้ามใจจากทั้งหมด ไม่ว่าจะ เป็นฝ่ายกุศลหรือเป็นฝ่ายอกุศล ซึ่งเป็นกรปฏิบัติที่ไม่ถูกต้อง พระพุทธศาสนาย่อมแสดงธรรมที่เป็นวิภังชาวาท ก็กล่าวแบ่งแยกดังนี้ จึงเป็นข้อที่พึงปฏิบัติได้ในทุก ๆ บุคคลและในทุก ๆ เรื่อง ซึ่งมีรวมอยู่ด้วยกันทั้งฝ่ายดีทั้งฝ่ายชั่ว ซึ่งควรวิเคราะห์ให้เห็นทั้งสองฝ่ายแล้วไม่ห้ามใจจากฝ่ายดี แต่ห้ามใจจากฝ่ายชั่วไม่ดี จึงได้ตรัสสอนเป็นหลักปฏิบัติให้ห้ามใจจากเจตนาอันเป็นที่มาของบาปอกุศลทั้งหลาย

บาปอกุศลนั้นกำหนดดูได้ที่จิตใจเอง จิตใจที่ดิ้นรนกวัดแกว่ง กระสับกระส่าย วุ่นวาย เศร้าหมองด้วยอำนาจของความโลภ โกรธ หลง หรือ ราคะ โทสะ โมหะ ซื่อว่าเป็นบาปอกุศลทางจิตใจ กรรมที่ประกอบกระทำลงไปทางกาย ทางวาจา ทางใจ ด้วยจิตใจอันประกอบด้วยอกุศลมูลดังกล่าว ก็เป็นบาปอกุศลทางกรรม พระบรมศาสดาจึงตรัสสอนให้ห้ามใจให้ได้เสียก่อนจากเจตนาทั้งหลายที่เป็นอกุศลมูล ก็ที่เป็นบาปอกุศลดังกล่าว เพราะเมื่อห้ามใจได้ก็ย่อมห้ามกรรมได้ วิธีห้ามใจนั้น อาจปฏิบัติได้แม้ด้วยการบูชาพระรัตนตรัย ด้วย ดอกไม้ ธูป เทียน และการสวดพระพุทธคุณ พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ เจริญพุทธานุสสติ ธรรมานุสสติ สังฆานุสสติ ก็ระลึกถึงพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ โดยพระคุณ

การบูชาด้วยดอกไม้ ธูป เทียนนั้น ย่อมทำให้จิตใจได้สมาธิและได้ความบันเทิง ตั้งแต่ในการจัดเตรียมดอกไม้ ธูป เทียน และในการนำไปบูชา ดอกไม้ย่อมประกอบด้วยกลิ่น สีสันฐาน อันสดชื่นงดงามเบิกบาน จึงได้มีแสดงเปรียบเทียบด้วยพระพุทธเจ้าผู้ทรงเป็นผู้ตรัสรู้จนทรงเป็นผู้ต้นหรือทรงเป็นผู้ต้นในความตรัสรู้ ดูเบิกบานแล้วด้วยคุณธรรมทั้งหลายอย่างเต็มที่ ดังที่แสดงไว้ว่า พรพราหมณ์ผู้หนึ่งชื่อว่า โทณพราหมณ์ เห็นพระผู้มีพระภาคประทับ ณ โคนต้นไม้ต้นหนึ่งนำเลื่อมใส จึงเข้าไปเฝ้าทูลถามว่าพระองค์เป็นเทพ คนธรรพ์ ยักษ์ มนุษย์หรือ ที่ละข้อ พระองค์ปฏิเสธทุกข้อ แล้วทรงอธิบายว่าถ้ายังละอาสวะไม่ได้ก็จะเป็นไปตามที่ถามนั้น พระองค์ละอาสวะได้เด็ดขาดแล้วจึงเป็นพุทธเปรียบเทียบเหมือนดอกบัวเกิดในน้ำไหล่พ้นน้ำไม่เปื้อนน้ำ ดังนี้ ธูปเป็นเครื่องเผาที่เป็นเครื่อง

ดับกลิ่นที่ไม่ดีให้กลิ่นที่ดี เทียนให้ความสว่าง เครื่องสักการบูชา คือ ดอกไม้ รูป เทียน เทียบได้กับ ศีล สมาธิ ปัญญา ตลอดถึงวิมุตติความหลุดพ้นนั้นเป็นพระธรรมคุณ ซึ่งรวมอยู่อย่างบริบูรณ์ในองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าและในพระอริยสงฆ์ทั้งหลาย และเมื่อสวดบทพระพุทธรคุณ พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ สวดบทพระพุทธรมนต์ทั้งหลายก็ชื่อว่าเป็นการปฏิบัติในสัมมาวาจา บทสวดเหล่านี้เป็นบทสวดที่บริสุทธิ์ เป็นอมตพจน์อมตวาจา ถ้อยคำที่ไม่ตายบรรจอยู่ด้วยสัจธรรมอมตธรรมทั้งปวง เมื่อสวดบทเหล่านี้จึงเป็นการใช้ปากใช้วาจาที่บริสุทธิ์สะอาดที่สุด พิจารณาดูในวันหนึ่ง ๆ บุคคลทั้งหลายต้องใช้วาจาที่เหมาะสมบ้างไม่เหมาะสมบ้าง เป็นสัมมาวาจาบ้าง เป็นมิจฉาววาจาบ้าง ฉะนั้น ในวันหนึ่ง ๆ หากมาใช้วาจาที่บริสุทธิ์ ก็คือการกล่าวธรรมหรือสวดบทพุทธรมนต์ทั้งหลาย อันเป็นบทที่บริสุทธิ์ ย่อมชื่อว่า ได้ชำระวาจาให้บริสุทธิ์ในวันหนึ่ง ๆ เหมือนอย่างการล้างปากชำระฟันในวันหนึ่ง ๆ ให้บริสุทธิ์สะอาด ทั้งเป็นการทำจิตใจให้ได้สมาธิ ชำระจิตใจให้บริสุทธิ์สะอาดจากนิวรณ์ทั้งหลาย หรือจากบาปอกุศลทั้งหลายทางจิตใจได้ด้วย จึงชื่อว่าเป็นการปฏิบัติห้ามใจจากที่มาของบาปอกุศลทั้งหลาย และเมื่อได้เจริญ พุทธานุสสติ ธรรมานุสสติ สังฆานุสสติ โดยกำหนดพิจารณาเนือความไปตามบทที่สวดด้วยสติที่ระลึก ไปตามพระคุณที่แสดงไว้ในบทพระพุทธรคุณ พระธรรมคุณ พระสังฆคุณนั้น ๆ ก็จะต้องทำจิตใจให้บริสุทธิ์สะอาดยิ่งขึ้นด้วยสติกับทั้งด้วยปัญญาที่ระลึกและรู้ไปตามพระคุณทั้งปวง แม้ตามบทสวดและคำแปลตามพระราชนิพนธ์แห่งพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในบทสวดทำวัตรเช้าว่า

โย โส ตถาคต อรหิ สมฺมาสมฺพุทฺโธ พระตถาคตพระองค์นั้น เป็นผู้ไกลกิเลส เป็นผู้ควรไหว้ ควรบูชา เป็นผู้ตรัสรู้ชอบเอง วิชชาจรณสมบรูณ์ สุขโต โลกาภิวิ เป็นผู้บริบูรณ์แล้วด้วยวิชา และปฏิบัติเครื่องดำเนินถึงวิชา เป็นผู้ไปแล้วดี เป็นผู้รู้แจ้งซึ่งโลก อนุตฺตโร ปุริสทมฺมสารถิ สตฺถา เทวมนุสฺสานิ พุทฺโธ ภควา เป็นผู้ฝึกบุรุษที่ควรฝึก ไม่มีผู้อื่นจะยิ่งไปกว่า เป็นผู้สอนของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นผู้เบิกบานแล้วในคุณธรรมเต็มที เป็นผู้จำแนกแจกธรรมสั่งสอนประชุมชน โย อิมิ โลกิ สเทวเกิ สมารเกิ สพุรุมเกิ สสุสมณพฺราหฺมณเณ ปชั สเทวมนุสฺสึ สยิ อภิณฺเณฯ สจฺฉิกิตฺวา ปเวเทสิ พระผู้มีพระภาคพระองค์ใดทำให้แจ้งด้วยปัญญาอันยิ่งเอง แล้วสอนโลกนกับทั้งเทวดามารพรหม และหมู่สัตว์ทั้งสมณพราหมณ์และเทวดามนุษย์ให้รู้ตาม โย รมุมิ เทเสสิ อาทิกลฺยาณั มชฺเณกลฺยาณั ปรีโยสานกลฺยาณั พระผู้มีพระภาคพระองค์ใดแสดงธรรมไพเราะในเบื้องต้น ไพเราะในท่ามกลาง ไพเราะในที่สุด สาทถึ สพุยฺยชนั เภวลปฺริปฺณณั ปฺริสฺทุทฺธั พุรุมฺจริยิ ปกาเสสิ

ประกาศพรหมจรรย์ ศาสนาคือคำสั่งสอน พร้อมด้วยอรรถ พร้อมด้วยพยัญชนะบริบูรณ์
บริสุทธสันเชิง ตมห์ ภควนตฺ อภิปุชยามิ ตมห์ ภควนตฺ สิริสา นมามิ ข้าพเจ้าบูชาพระผู้
มีพระภาคพระองค์นั้น ข้าพเจ้านอบน้อมพระผู้ที่มีพระภาคพระองค์นั้นด้วยเศียรเกล้า

โย โส สุวากุขาโต ภควตา ชมฺโม พระธรรมนั้นใด อันพระผู้ที่มีพระภาคเจ้าตรัสดีแล้ว
สนธิภูจิกโก อกาลิกโก เอหิปัสสิโก เป็นคุณอันบุคคลพึงเห็นเอง เป็นคุณให้ผลไม่มีกาล เป็น
คุณอาจจะเรียกได้ว่า ท่านจงมาดูเถิด โอปนยิกโก ปัจจตุตฺ เวกิตัพโพ วิญญูหิ เป็นคุณควร
น้อมเข้ามาในตน อันวิญญูชนทั้งหลายพึงรู้แจ้งเฉพาะตัว ตมห์ ชมฺมิ อภิปุชยามิ ตมห์
ชมฺมิ สิริสา นมามิ ข้าพเจ้าบูชาเฉพาะพระธรรมนั้น ข้าพเจ้านอบน้อมพระธรรมนั้นด้วย
เศียรเกล้า

โย โส สุปฏิปนุโน ภควโต สาวกสงฺโฆ พระสงฆ์สาวกของพระผู้ที่มีพระภาคเจ้านั้น
ใด เป็นผู้ปฏิบัติดีแล้ว อุสุปฏิปนุโน ภควโต สาวกสงฺโฆ พระสงฆ์สาวกของพระผู้ที่มีพระ
ภาคเจ้าเป็นผู้ปฏิบัติตรงแล้ว ฌายปฏิปนุโน ภควโต สาวกสงฺโฆ พระสงฆ์สาวกของพระผู้
มีพระภาคเจ้าเป็นผู้ปฏิบัติเพื่ออริยมรรคญาณ เป็นเครื่องออกจากทุกข์แล้ว สามจีปฏิปนุโน
ภควโต สาวกสงฺโฆ พระสงฆ์สาวกของพระผู้ที่มีพระภาคเจ้า เป็นผู้ปฏิบัติชอบยิ่งแล้ว ยทิท
จตุตตาริ ปฺริสฺสุคานิ อฏฺฐปฺริสฺสุคกา คู่แห่งบุรุษทั้ง ๔ บุรุษบุคคลทั้งหลาย ๘ นี้เหล่าใด เอส
ภควโต สาวกสงฺโฆ นั้นเป็นพระสงฆ์สาวกของพระผู้ที่มีพระภาคเจ้า อาหุเนยฺโย ปาหุเนยฺโย
ทกฺขิณฺเนยฺโย อณฺุชลิกรณฺเย โย พระสงฆ์สาวกของพระผู้ที่มีพระภาคเจ้าเป็นผู้ควรรับเครื่องสัก
การะที่บุคคลนำมาบูชา เป็นผู้ควรรับเครื่องต้อนรับแขก เป็นผู้ควรรับทักษิณาทาน เป็น
ผู้อันบุคคลควรทำอัญชลี อนุตฺตรํ ปุณฺณกฺเขตฺตํ โลกสฺส เป็นนาบุญของโลก ไม่มีนาบุญ
อันยิ่งกว่า ตมห์ สงฺฆํ อภิปุชยามิ ตมห์ สงฺฆํ สิริสา นมามิ ข้าพเจ้าบูชาเฉพาะพระสงฆ์นั้น
ข้าพเจ้านอบน้อมพระสงฆ์นั้น ด้วยเศียรเกล้า

ในบทพระพุทธคุณทั้งปวงย่อมประกอบไปด้วยพระธรรมคุณเป็นเนื้อหาสาระทุกบท
ดังเช่น อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ พระผู้เป็นผู้ไกลกิเลส เป็นผู้ตรัสรู้ชอบเอง ความไกลกิเลสและ
ความตรัสรู้ชอบเองนั้นก็คือพระธรรมคุณนั่นเอง ก็แสดงถึงวิมุตติ ความหลุดพ้น วิสฺสุทฺธิ ความ
บริสุทธฺธิ แสดงถึงปัญญา เป็นต้น ฉะนั้นเมื่อเจริญพุทธานุสสติและกำหนดให้รู้เนื้อความไป
ด้วย ก็เป็นอันได้พบพระธรรมคุณซึ่งรวมอยู่ในพระพุทธคุณนั้น ย่อมจะได้พระธรรมคุณ
ชื่อว่า สุวากุขาโต ภควตา ชมฺโม ธรรมอันผู้ที่มีพระภาคเจ้านั้นตรัสดีแล้วดั่งนี้เป็นต้น นำให้

เกิดศรัทธาปราศจากความเชื่อความเลื่อมใสและสติปัญญาในธรรมยิ่งขึ้น แม้พระสงฆ์ ทั้ง
 พระอริยสงฆ์และพระสมมติสงฆ์ย่อมเกิดจากพระธรรมนั่นเอง ฉะนั้น จึงบังเกิดพระสงฆ์
 และบังเกิดพระสังฆคณาว่า สุปฏิปันโน ปฏิบัติดีแล้วเป็นต้น บทสวดแสดงพระสังฆคณาจึง
 ประกอบด้วยพระธรรมคุณอยู่ทุกบท เพราะจะเป็น สุปฏิปันโน ผู้ปฏิบัติดีแล้วได้ก็จะต้อง
 มี สุปฏิปัตติ คือความปฏิบัติดี ซึ่งเป็นพระธรรมนั่นเอง พระสาวกสงฆ์ผู้สาวกของพระ
 ผู้มีพระภาคพุทธเจ้ามีพระสารีบุตรเถระ พระโมคคัลลานเถระ พระอานนทเถระ เป็นต้น
 ย่อมประกอบด้วยพระธรรมหรือพระธรรมคุณมี สุปฏิปัตติ คือความปฏิบัติดี เป็นต้น จึง
 เป็นผู้ไกลกิเลสเป็นผู้ควรไหว้ควรบูชา เป็นผู้รู้ชอบตามพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าทรงเป็น
 ผู้ไกลกิเลส ท่านพระเถระอริยสงฆ์ทั้งหลายก็เป็นผู้ปฏิบัติให้ไกลกิเลสตาม แม้พระสมมติ
 สงฆ์ผู้ปฏิบัติดีทั้งหลายก็ปฏิบัติเพื่อความเป็นผู้ไกลกิเลสตามพระพุทธเจ้าเช่นเดียวกัน พระ
 พุทธเจ้าได้ตรัสรู้ริยสัจธรรม พระอริยสงฆ์ทั้งหลายก็ปฏิบัติให้รู้ริยสัจธรรมตาม แม้
 พระสมมติสงฆ์ทั้งหลายก็ปฏิบัติเพื่อรู้ริยสัจธรรมตามให้บรรลุถึงวิสุทธิ คือความบริสุทธิ์
 ทางกาย วาจา ใจตาม และให้ประกอบด้วย เมตตาการุณา แสดงธรรมสั่งสอนเพื่อให้คนทั้ง
 หลายได้รู้ได้เห็นพระธรรมที่เป็นความจริง และทำตนให้เป็นผู้ไกลกิเลสตามสืบไป แต่ทั้งนี้
 ต้องอาศัยความน้อมจิตรับพระธรรมตามที่ได้ระลึกได้ตามบทพระพุทธานุคุณ พระธรรมคุณ
 พระสังฆคณา หรือตามบทพระพุทธานุคุณที่สวดนั้น น้อมเอาพระพุทธเจ้ามาสู่จิตใจ จะอาศัย
 ศรัทธาความเชื่อ ปราศจากความเลื่อมใส นำก็ได้ อาศัยปัญญาพร้อมทั้งสติคือความระลึก
 นำก็ได้ สุดแต่อริยาศัยของแต่ละบุคคล เข้าในบทพระธรรมคุณว่า โอปนยิโก น้อมพระ
 ธรรมเข้ามาในตนหรือน้อมตนเข้าไปสู่พระธรรม เมื่อได้พระธรรมคุณบทว่า โอปนยิโก นี้
 ธรรมทั้งหลายมี สីล สมาธิ ปัญญา เป็นต้น ก็ย่อมเข้ามาสู่จิตใจเอง แม้โดยไม่รู้จักชื่อของ
 ธรรมว่า ข้อนั้นเป็นศีล ข้อนั้นเป็นสมาธิ ข้อนั้นเป็นปัญญาเพราะว่านั่นสักแต่ว่าเป็นชื่อของ
 ธรรมซึ่งตั้งขึ้นสำหรับเรียก ทั้งพระอาจารย์สายปฏิบัติต่าง ก็ยังเรียกชื่อต่าง ๆ กัน รวม
 ความว่าการปฏิบัติสวดบทพระพุทธานุคุณ พระธรรมคุณ พระสังฆคณา หรือบทพระพุท
 ธานุคุณทั้งหลาย เจริญพุทธานุสติ ธรรมานุสติ สังฆานุสติ ระลึกไว้ในพระพุทธานุคุณ พระ
 ธรรมคุณ พระสังฆคณา ย่อมจะเป็นเหตุให้พบพระธรรม นำให้ได้ธรรมรส คือรสของพระ
 ธรรมแผ่เข้ามาสู่จิตใจทำให้ได้พบความสงบกาย วาจา ใจอันนับว่าเป็นศีล ทำให้จิตผ่อง
 ใส ตั้งมั่น สงบระงับเป็นสมาธิและทำให้ได้ปัญญา ความรู้เห็นแจ่มใส จึงเป็นวิธีปฏิบัติ
 ห้ามใจจากแหล่งเกิดของบาป อกุศลทั้งหลาย เป็นเหตุให้เจริญบุญกุศลทั้งหลาย

แม่ท่านเจ้าคุณพระราชสังวราภิรมย์ (โตะ อินทสุวณฺโณ) กล่าวได้ว่า ท่าน ได้ปฏิบัติสวดมนต์ภาวนาตามบทพระพุทธคุณ พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ เจริญพุทธานุสสติ ธรรมานุสสติ สังฆานุสสติ ประกอบด้วยศรัทธาและปัญญา น้อมนำธรรมในพระพุทธคุณ พระธรรมคุณ พระสังฆคุณเข้ามาเป็น โอปนยิโก โดยลำดับ จึงทำให้จิตของท่าน สว่างบริสุทธิ์โดยลำดับ นับว่าได้ปฏิบัติเข้าบทพระสังฆคุณว่า สุปฏิปนุโน เป็นต้น ธรรมที่ท่าน แสดงออกมาด้วยจิตใจที่บริสุทธิ์สว่าง จึงนำไปบังเกิดประโยชน์เข้าถึงจิตใจของผู้ฟังเป็นอันมาก จึงเป็นที่เคารพนับถือของคณะศิษยานุศิษย์และสาธุชนทั่วไป จนถึงเป็นที่ทรงพระราชศรัทธาปสาทะ ตลอดจนถึงได้พระราชทานถวายเป็นสักการะเคารพในศพของท่าน ตั้งแต่ต้นมาด้วยประการนี้

ขออำนาจพระรากุศลที่สมเด็จพระบรมพิตรพระราชสมภารเจ้า สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้ทรงบำเพ็ญพระราชทานศพท่านเจ้าคุณพระราชสังวราภิรมย์ (โตะ อินทสุวณฺโณ) ทรงพระราชอุทิศถวายท่านเจ้าคุณพระราชสังวราภิรมย์ (โตะ อินทสุวณฺโณ) จึงเป็นผลสำเร็จตามที่ทรงพระราชอุทิศทุกประการ

ในอวสานแห่งพระธรรมเทศานี้ พระสงฆ์ทั้ง ๔ รูปจะรับพระราชทานสวดคาถา ธรรมบรยายโดยสรภัญญวิธีเพิ่มพูนอัปมาทธรรมสืบต่อไป

ถวายวิสาขนา พระธรรมเทศนาใน มโนนิวารณกถา ถอดพระเดชพระคุณประดับ พระปัญญาบารมี ยุติลง เอว ก็มิด้วยประการฉะนี้

ขอถวายพระพร

เถรกาถา

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (วาสนมหาเถระ) ถวาย
ในงานพระราชทานเพลิงศพ พระราชสังวรวิมลคุณ (โต๊ะ อินทสุวณฺโณ)
ณ ศาลาร้อยปี วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม
วันศุกร์ ที่ ๑๘ ธันวาคม ๒๕๒๔

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส
ขมฺหิ สจฺจนฺจ ธมฺโม จ อหฺมึสา สลฺยโม ทโม
ส เว วณฺตมโล ธีโร โส เถโรติ ปุจฺจตี - ตี.

บัดนี้จะถวายพระธรรมเทศนา ฉลองพระเดชพระคุณพระคณบดีพระบัญญัติบารมี อนุรูปแก่พระราชกุศลบุญราศีทักษิณานุปทานกิจ เนื่องในการทรงพระกรุณาโปรดฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตเกล้าฯ ทรงแบ่เพ็ญพระราชกุศล พระราชทานเพลิงศพ ท่านเจ้าคุณพระราชสังวรวิมลคุณ (หลวงปู่โต๊ะ) อินทสุวณฺโณ อดีตเจ้าอาวาสวัดประดู่ฉิมพลี ซึ่งได้พระราชทาน พระบรมราชานุญาตเกล้าฯ ตั้งแต่วันมรณภาพให้ประดิษฐานศพ ณ ศาลา ๑๐๐ ปี แห่งวัดเบญจมบพิตร และพระราชทานโกศโลเป็นเกียรติยศพิเศษอีกชั้นหนึ่ง ถวายเป็นพระมหากรุณาธิคุณ แก่ท่านพระราชสังวรวิมลคุณ อย่างหาที่สุดมิได้ เป็นที่อนุโมทนาสาธุการแด่คณะศิษยานุศิษย์ ตลอดจนผู้เคารพเลื่อมใสอีกเหลืออีกฉกฉาบ

นอกจากนี้ ในระหว่างการประดิษฐานโกศศพบำเพ็ญกุศลตามระยะสัตตมวาร สมเด็จพระบวรมหิศวราชสมภารเจ้าทั้ง ๒ องค์ พร้อมด้วยพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมารและพระราชธิดา ได้เสด็จมาทรงเยี่ยมศพ ปฏิบัติกิจกรรมด้วยความเคารพอย่างซึ้ง ในฐานะศิษยานุศิษย์ผู้หนึ่ง ตามโอกาสอันควรหลายครั้ง ยิ่งความปิติปราโมทย์ นำให้เกิดความจงรักภักดีในใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทอย่างสูงสุดอีกประการหนึ่ง

ทั้งนี้อาศัยท่านเจ้าคุณ พระราชสังวรวิมลคุณ (หลวงปู่โต๊ะ) มีบารมีธรรมยิ่งใหญ่จากอริยชาติเป็นสำคัญ ที่ทำให้ท่านมีโอกาสบรรพชาเป็นสามเณรตั้งแต่อายุ ๑๗ ปี ได้ศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยตามหน้าที่ จนได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุ ณ วัดประดู่ฉิมพลี

วัดประดู่ฉิมพลีจึงเหมือนเป็นชาติภูมิโดยตรงของท่าน คือเริ่มบรรพชาเป็นสามเณร อุปสมบทเป็นพระภิกษุ เป็นเจ้าอาวาสและถึงมรณภาพที่วัดประดู่ฉิมพลี ตลอดมาจนวาระสุดท้ายเมื่อชนมายุประมาณ ๕๕ ปี นับเป็นพระเถระที่เจริญด้วยอายุพรรษา ประจำวัดประดู่ฉิมพลีเนิ่นนานกว่าผู้อื่น ๆ อาศัยท่านเป็นผู้รักษารักษาด้านวิปัสสนาธุระมาแต่ยังเป็นสามเณร เข้าฝึกฝนอบรมตลอดมาได้ทอดทิ้งตราบถึงปัจจุบัน จึงปรากฏว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญในธุรกิจพระศาสนาส่วนนี้อยู่รูป ๑ แม้จะมีภาระในด้านบริหารหมู่คณะ โดยได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาสเมื่อมีพรรษาได้ ๑๕ พรรษา และเป็นเจ้าคณะตำบลวัดท่าพระ เป็นพระอุปัชฌาย์ก็ตาม ส่วนวิปัสสนาธุระก็หาได้ทอดทิ้งเพิกเฉยเสียไม่ คงขม้มักเขม้นหาโอกาสฝึกฝนตามควร ดังจะเห็นที่ท่านแสวงหาสถานที่วิเวกอยู่ที่ถ้ำสิงโตทอง ที่ห้องที่อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี ซึ่งเมื่อว่างจากการบริหาร มักจะไปพักที่ถ้ำสิงโตทองเสมอ

อริยาศัยที่เคยอบรมด้านวิปัสสนาธุระเป็นลำดับมานานตราบเท่าถึงปัจจุบัน จึงเป็นที่สักการะเคารพ ได้ร่วมในพิธีประสิทธิมงคลแทบทุกงาน ทั้งในกรุงและหัวเมือง ตลอดถึงต่างประเทศ ผู้มีความเคารพนับถือเมื่อได้มีโอกาสใกล้ชิดติดต่อกับท่านแล้ว ย่อมเกิดความเลื่อมใสต่อความเป็นผู้สงบเสงี่ยม สාරวมกาย วาจา สมสภาพของพระภิกษุผู้คงแก่การปฏิบัติซึ่งมากด้วยน้ำใจเมตตากรุณา ยินดีให้ความอนุเคราะห์สงเคราะห์ผู้อื่น สัตว์อื่นด้วยน้ำใจอันงามเป็นปกติ ไม่มุ่งแต่ประโยชน์ส่วนตัวเป็นประมาณ ถึงในหน้าที่เจ้าอาวาส ก็ได้ปฏิบัติอย่างเอาใจใส่จริงจัง ปรับปรุงเสนาสนะให้งดงามมั่นคงเป็นระเบียบเรียบร้อย อบรมสัตถวิหาริก อันเตวาสิกให้งดงาม นำเลื่อมใส ตามพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด จึงเป็นพระเถระผู้ถึงความเจริญด้วยคุณธรรมที่น่าสักการบูชารูป

ท่านเจ้าคุณ พระราชสังวรภิกษุณห์ ทรงคุณธรรมตามที่ถวายวิสัชนาเป็นเพียงส่วนน้อยนี้ ก็นับว่ามีค่าใกล้เคียงกับคุณลักษณะที่สมเด็จพระบรมศาสดา ตรัสเป็นหลักอริยาศัยของผู้ที่เรียกว่าผู้ใหญ่ เพราะท่านเจ้าคุณมีอริยาศัยมุ่งยึดความสัจจริง ต้องการความจริงกาย วาจา ใจ หรือตามลักษณะความจริงของสิ่งนั้น ๆ ซึ่งมีอยู่เป็นอยู่ตามธรรมดา ไม่ประสงค์ฝืนกฎธรรมดาให้ผิดความจริง มีน้ำใจมุ่งอนุเคราะห์สงเคราะห์ ให้ความอบอุ่นใจปราศจากเวรภัยแก่ผู้อื่นสัตว์อื่น ฝึกฝนสำรวมไตรทวารให้สงบ ด้วยการอบรมตามแนวแห่งวิปัสสนาธุระอย่างมั่นคง สมกับนามสมณศักดิ์ที่ พระราชสังวรภิกษุณห์ ผู้มีความสำรวมเป็นเครื่องประดับอย่างแท้จริง

นับว่า ท่านเจ้าคุณพระราชสังวราภิมณฑ์ ดำรงตนอยู่ในฐานะพระเถระคือผู้ใหญ่ ด้วยคุณธรรม อย่างที่บัณฑิตพึงสรรเสริญโดยแท้ ตามกระแสพระพุทธานุภาพที่อัญเชิญมาเป็นหลักแห่งพระธรรมเทศนานว่า ยมฺหิ สจฺจจฺจ ชฺมโม จ อหิสฺส สญฺญโม ทโม เป็นต้น

ความว่า ความจริง ๑ ธรรมะ ๑ ความไม่เบียดเบียน ๑ ความดำรวม ๑ ความฝึกใจ ๑ มีอยู่ในบุคคลใด บุคคลนั้นแล ชื่อว่าผู้มีมลทินอันคลายแล้ว ผู้มีปัญญา เรากล่าวว่าเป็นเถระคือผู้เฒ่าผู้แก่ หรือผู้มั่นคงในคุณธรรม ดังนี้

นัยแห่งพระพุทธานุภาพนี้ ย่อมแสดงว่า พระพุทธองค์มิได้ทรงยกย่องสรรเสริญผู้มีแต่อายุมาก ว่าเป็นคนแก่ผู้เฒ่า หรือเถระเท่านั้น หากแต่ทรงยกย่องเฉพาะผู้เจริญด้วยคุณธรรมเป็นสำคัญ ที่ควรแก่การเรียกร้องว่า คนแก่ผู้เฒ่า หรือเถระ ผู้มั่นคง เพราะเหตุนี้จึงตรัสคุณธรรมไว้ ๕ ประการ สำหรับเป็นคุณสมบัติของท่านผู้ควรแก่การเรียกร้องว่าคนแก่ผู้เฒ่า หรือโดยนัยคือคุณสมบัติของผู้ใหญ่ทุกตำแหน่งการงาน ดังมีเนื้อความที่จะถวายเป็นวิสัยต่อไปตามลำดับ

ถัดจะ ความจริง คุณธรรมข้อที่ ๑ หมายถึงสภาพของจริง ที่บุคคลนิยมความจริง จะพึงอบรมให้เกิดความจริงขึ้นประจวบจักษุ จนปรากฏออกมาเป็นพูดจริงทำจริง ใจจริง อย่างไม่พูดจริงอย่างนั้น ความจริงมีอยู่อย่างไร มีสติปัญญาให้เห็นตามจริง เท่าความจริง ไม่เกินไม่หย่อน และประพฤตินอยู่ในหลักแห่งความจริง สมเหตุผลตนประมาณกาล บุคคล トラบเท่าทราบถึงความจริงอย่างประเสริฐ คือ ทุกข์ เหตุเกิดแห่งทุกข์ ความดับทุกข์ ทางให้ถึงความดับทุกข์ เป็นที่สุด

ผู้ไม่นิยมสัจจะย่อมมีนิสัยเหลวไหลเลอะเลือน คดในข้องอในกระดุก หน้าไหว้หลังหลอก ไร้ใจยาก ท่านจึงไม่ยกย่องว่าเป็นผู้ใหญ่

ถัดมา คุณธรรมข้อที่ ๒ หมายถึงเว้นจากอคติ ๔ อย่าง คือไม่มีน้ำใจลำเอียง เพราะรัก ชัง กลัว หลง ในการปฏิบัติกิจการงานเกี่ยวกับสังคมทั่วไป คงถือความซื่อตรงตามธรรมะ เป็นหลักอยู่เสมอ ไม่ยอมให้อำนาจแห่งความรัก ชัง กลัว หลง ใดๆ อย่างหนึ่งมาเปลี่ยนคิดให้เป็นถูก ผิดมากให้เป็นผิคน้อย ถูกน้อยให้เป็นถูกมาก ไม่มีถูกเลยกลับช่วยให้มีมากขึ้น เป็นต้น ผู้ไม่ถึงอคติ ยึดถือความซื่อตรง ตามแนวสุจริตธรรม เป็นชีวิตจิตใจ ย่อมมีความจำเริญขึ้นตามลำดับ เหมือนพระจันทร์ข้างขึ้น จะค่อยเปล่ง

รศมีสว่างไสวรุ่งโรจน์ยิ่งขึ้นทุกวัน ตราบถึงวันเพ็ญ เพราะมีผู้เคารพนับถือเป็นเกียรติยศ
ชื่อเสียง ส่วนผู้ถึงอกติ ย่อมได้รับผลตรงกันข้าม มีแต่จะลดลดับเกียรติยศชื่อเสียงลง
ตามลำดับ แม้ผู้อื่นจะไมู้เห็นความเสื่อม แต่ตนเองย่อมหน้าชื่นอกตรม มีนรคสุขใจ
ตลอดกาลเพราะอกติคอยเฝ้ารณใจอยู่เสมอ

อหิสา ความไม่เบียดเบียน เป็นคุณธรรมข้อที่ ๓ หมายถึงมีน้ำใจเอื้ออ้อมอยู่ด้วย
พรหมวิหารธรรม คือเมตตา ความรัก กรุณา ความสงสาร มุทิตา ความพลอยยินดี อุเบกขา
วางเฉยไม่เข้าเติม เป็นปรกติของอริยาคัย จึงเป็นที่รมเย็นเป็นสุขแก่ผู้เข้าใกล้คบหาสมาคม
เหมือนสระน้ำใสสะอาดเย็น ให้ความรรมรื่นชื่นใจแก่ผู้พบเห็น หรือได้อาศัยสนานกายคัม
กนิย้อมบันเทิงใจมิวายจะนั้น

ส่วนผู้มีนิสัยเบียดเบียน มักหมองคล้ำตั้งแต่ กาย วาจา ตลอดจนน้ำใจ เป็นที่หวาด
เกรง ไม่มีใครยินดีเข้าใกล้สมาคมคบหา เพราะเป็นดังอสรพิษไม่ทราบว่าจะเว้งจับกัด
เมื่อไร

สัจญมะ ความสำรวม คุณธรรมข้อที่ ๔ หมายถึงการคอยสำรวมส่วนกาย วาจา
ไม่ยอมให้ล่วงละเมิดความชั่วอย่างหยาบ ที่สามารถปรากฏแก่หูตาของคนทั้งหลายได้ง่าย
รวมเรียกว่าศีล คือระมัดระวังความชั่วเสียหาย ตามฐานะของตนอยู่เป็นปกติ ไม่สร้าง
ความชั่วใหม่เพิ่มเติมความชั่วเก่า ทั้งในที่ลับที่แจ้ง พยายามเพื่อละความชั่วทั้งหยาบ
ละเอียดที่ยังสิงอยู่ในอริยาคัยให้สิ้นไป เพราะความชั่วเป็นของละได้ ไม่เหลือวิสัยของ
ผู้บัณฑิตผู้รักตนอย่างแท้จริง

ส่วนผู้ขาดสำรวม ย่อมมีนิสัยมักง่ายสปรกมัวมอมด้วยความชั่ว เป็นที่สะอิด
สะเอียนแก่ผู้เข้าใกล้คบค้าสมาคม

ทมะ ความฝึกใจ คุณธรรมข้อที่ ๕ หมายถึงการอบรมความดี ฝึกฝนอริยาคัยให้เห็น
โทษของความชั่ว เห็นคุณแห่งการประพฤติความดี ในที่ทุกสถาน ตลอดกาลทุกเมื่ออย่าง
ละเอียด หมั่นฝึกสติควบคุมอารมณ์ที่ผ่านจากทาง ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ไม่ให้หลง
มัวเมาขัดถือเป็นจริงจังจนเกินควร ที่จะนำให้เที้ยวแสวงหารูปมาบำเรอตา หาสีเสียงมาบำเรอ
หู หากลิ้นมาบำเรอจมูก หาสัมผัสมาบำเรอกาย หาอาหารมณั้มาบำเรอใจ เพราะการหลง
แสวงหาสิ่งเหล่านั้น มาบำเรอความพอใจตนที่ตกอยู่ในอำนาจ โลกะ โทสะ โมหะ ย่อม
ชวนให้เคลิบเคลิ้ม เห็นผิดเป็นชอบ ล้มฐานะเกียรติยศ ชื่อเสียง ความผิด ความถูก

ปิดบังหรือปิดตบปะเสียดสี เป็นบ่อเกิดแห่งความชั่วร้ายนานาประการ เมื่อมีสติคอยพิจารณารูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส ชัมมารมณัที่มากกระทบอยู่ จนเป็นการปิดกั้นกระแสแห่งความชั่วทั้งหลายได้ เป็นการฟื้นฟูหรือตัดตบปะ ปลดปล่อย โลกะ โทสะ โมหะ ให้เบาบางเป็นอย่างดี

คุณธรรม ๕ ประการคือ สัจจะ ความจริง ชัมมะ อหิงสา ความไม่เบียดเบียน สัจญญะ ความสำรวม ทมะ ความฝึกใจ เหล่านี้ เมื่อรวมหลอมเอิบอ้อมประจำอยู่ในอริยาศรัยผู้ใด ย่อมส่งเสริมผู้นั้น ให้มีสง่าราศี งามน่าเคารพนับถือ จะกระทำสิ่งไร จะพูดถึงสิ่งไร หรือจะคิดการงานอย่างไร ย่อมประกอบด้วยประโยชน์ทั้งฝ่ายตน ฝ่ายผู้อื่นด้วยเสมอ หรือแม้จะพร่าประโยชน์ตนบ้าง แต่ได้ประโยชน์ส่วนรวม ก็ยินดีเสียสละ ไม่เป็นที่หวาดระแวงภัยแก่ใครๆ มีกิริยาพาทีสมเกียรติ สมฐานะ แม้อายุจะน้อยด้อยตระกูล แต่เจริญด้วยคุณธรรม สมกับตำแหน่งประมุขในทุกกิจการ และมีใจเป็นคุณธรรมเฉพาะบรรพชิตจะประพฤติปฏิบัติตามเท่านั้น ย่อมสาธารณถึงกฤหัสถชนด้วย เพราะความเป็นผู้แก่ผู้มั่นคงด้วยคุณธรรม ย่อมมีอริยาศรัยประกอบด้วยความจริงปราศจากอคติ มีเมตตา กรุณา สำรวม ฝึกฝนตน นั้น ทุกบุคคล ทุกสังคมล้วนปรารถนาทั่วกัน ท่านจึงยกย่องสรรเสริญผู้เจริญด้วยคุณความดีที่เรียกว่าคุณวุฒิยิ่งกว่าชาติวุฒิ-วัยวุฒิ เพราะมีการอบรมความดี ภายความชั่วให้หมดไปจึงเป็นสิ่งปรารถนาทั่วไป ทุกกาลสมัย ทุกสังคม พระพุทธภาษิตที่ตรัสว่า “บุคคลไม่ชื่อว่าเป็นคนแก่ เพราะมีผมหงอกบนศีรษะ ผู้มีวัยแก่รอบแล้วนั้น เราเรียกว่าแก่เปล่า” ย่อมสื่อความหมายว่า ทรงมุ่งผู้ทรงคุณธรรม ๕ ประการ คือ สัจจะ ชัมมะ อหิงสา สัจญญะ ทมะ ไว้เป็นปกติอริยาศรัย ว่าเป็นคนแก่ด้วยคุณธรรมอย่างมั่นคง ชื่อว่าผู้กายมลทินเครื่องเศร้าหมองให้หมดจากอริยาศรัย โดยตรงกันข้าม ผู้ไม่นิยมสัจจะ นิยมแต่อคติ ขาดเมตตา กรุณา ไม่ระมัดระวังอบรมใจตน ชื่อว่าผู้เก็บมลทินไว้ จึงเป็นผู้แก่เปล่า ดังนี้

ขออำนาจพระราชกุศลบุญราศี ที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้บำเพ็ญพระราชกุศลในการพระราชทานเพลิงศพ พระราชสังวรวิมลคุณ (หลวงปู่โตะ) ครั้งนี้ จงสำเร็จเป็นบุญราศี ส่งเสริมศุภกสิริสวัสดิ์ พัฒนาบงกคอุดมผลสถาพรแก่ท่านพระราชสังวรวิมลคุณ อดีตเจ้าอาวาสวัดประดู่ฉิมพลี ตามควรแก่กตัตวิสัยในสัมปรายภพสมพระราชปณิธานปรารถนาทุกประการ

ในอวสานแห่งพระธรรมเทศนา พระเถรานุเถระ จะได้สาธยายสราทธพรตคาถาเพิ่มพูนพระราชกุศลทักษิณานุปทานอีกส่วนหนึ่ง ณ กาลบัดนี้ ขอถวายพระพร.

หน้าว่าง

การปฏิบัติอบรมจิต

แสดงถวายสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร

(สติเป็นเครื่องคุ้มครองจิต)

ที่เป็นงานทางพระทัย เรียกว่าสมถกัมมัฏฐานและวิปัสสนา
พระทัยที่จะทราบความเป็นไปต้องอาศัยพระสติ
พระสติเป็นเครื่องคุ้มครองจิต คุณอยู่เสมอ อะไรจะผ่านจิต ๆ รู้ อะไร
จะไม่ผ่านจิต ๆ รู้
จิตอยู่เฉย ๆ ก็รู้ เป็นเรื่องของจิต
จิตมีอารมณ์เข้ามาผ่าน ทำให้จิตยุ่งไปในเรื่องอารมณ์
เพราะฉะนั้น จิตจึงยุ่งมาก เรื่องไม่ควรยุ่งก็ยุ่ง
ถึงคราวสงบก็สงบ

(จิตเป็นตัวรู้)

เรื่องของจิตก็มีเรื่องอารมณ์ผ่านจิต ยุ่ง ยุ่งแล้วก็ทรงแก้
ยุ่งเพราะอะไร ยุ่งทำไม ทำไมจึงไปเกี่ยวข้องกับเรื่องยุ่งทั้งหลาย
เป็นธรรมดาของจิต เขาบอกตัวเขาเองว่ายุ่ง
จะไม่ยุ่งไม่ได้หรือ
ไม่ได้
เป็นเพราะอะไร
เป็นอนัตตธรรม ไม่มีอำนาจ
แล้วจะแก้ไขอย่างไร
ดูความเคลื่อนไหวของเขา เขาจะยุ่งไปแค่ไหน และเขาจะยุ่งไปทำไม
การที่ยุ่งไปเช่นนั้นมันมีประโยชน์อะไร

ความเกิดที่มันเกิดขึ้น แล้วเรื่องยุ่ง ๆ เหล่านี้จะทำอย่างไร เพราะมัน
เป็นอนัตตธรรม

จะไปแก้ไขอะไรมันก็ไม่ได้

แล้วจะทำอย่างไร หรือจะปล่อยให้มันยุ่ง

ไม่ได้ ปล่อยให้มันยุ่งไม่ได้ มีทางที่จะพึงแก้

ดูความแปรของการเกิด ยุ่งไปแค่ไหน ดูความเคลื่อนไหวของเขา

เมื่อยุ่งหนัก ๆ เข้า มันเป็นอย่างอะไร

มันเป็นทุกข์ ไม่ชอบไม่ใช่หรือทุกข์นี้

ใคร ๆ ก็ไม่ชอบด้วยกันทุกรูปทุกนาม ก็ต้องตอบว่าไม่ชอบ

แต่ทำไมจึงไปชอบเข้าล่ะ

รู้ชื่อว่าทุกข์ แต่ก็เจริญทุกข์ลงไปในทุกข์นั้นอีก

ไม่ใช่ตัวทุกข์ที่แท้ เป็นทุกข์ที่แปรมาจากกิเลส เป็นทุกข์ปลอม

ทุกข์ปลอมคืออะไร

กิเลส ๆ ๆ เป็นเหตุให้ไปยึดว่านั่นสุขนั่นทุกข์ นั่นไม่สุขนั่นไม่ทุกข์

กิเลสไม่ใช่ตัวทุกข์ที่แท้

ทุกข์ที่แท้ละเอียด เพราะอะไร ๆ ก็เกิดจากสิ่งซึ่งนั่นนั้น ห้ามปรามอะไร

ไม่ได้ทั้งหมด

ดูความเคลื่อนไหวของเขาที่เกิดขึ้นนั้น ๆ ก็แล้วกัน อย่าไปยึดมันถือมัน

ในจิตหาได้ไม่

แต่ก็ไม่ปล่อยไปจนเกินขีด ต้องมีทางแก้ที่จะให้พ้นทุกข์ เป็นสิ่งที่ไม่

เหลือความสามารถแก้ไขได้

(เหตุแห่งทุกข์)

หาเหตุผล ค้นคว้าให้พบเหตุผลว่ามันเกิดเพราะอะไร

มันเกิดจากโลกหรือว่ามันเกิดจากกรรมกันแน่ ค้นลงไป

อ้อ ยุง ๆ นี้เกิดจากโลก
นี่เราก็เคยพบเห็นนี่นะ ของเก่า นานแล้ว หลายร้อยหมื่นพันปี
เรื่องทุกข์ ๆ โศก ๆ เศร้าเสียใจอะไรต่าง ๆ มีมานาน เป็นของโบราณเก่า
แก่มาก

แล้วท่านทำอย่างไร
ท่านก็แก้ไข แก้ของท่านตามบุญตามวาสนา ตามบารมีของกษัตริย์ทุก ๆ
พระองค์ ไม่ได้ปล่อยปละละเลยกันเลย

แก้ แก้เรื่อย ๆ มา แก้ด้วยความไม่ตั้งเครียดอะไร พระทัยเย็น ๆ
พระทัยไม่ร้อน เพราะพระองค์ทรงเห็นว่านี่ของเก่า ของเก่ามีมานานแล้ว เมื่อ
ท่านมาพบเข้าก็แก้ดูบ้าง ก็ทรงแก้มาเรื่อย ๆ
พันกัยมาโดยดัลป์ ๆ ๆ จนถึงปัจจุบันนี้

(ศีล สมาธิ ปัญญา)

กษัตริย์ทั้งหลาย เจ้านายที่เราเคารพนับถือกราบไหว้ มีผลได้เหมือนกัน
ยังมีฤทธิ์ มีเดช มีอำนาจวาสนาคุ้มครองให้แผ่นดินแผ่นฟ้าได้ตลอดมา
เพราะท่านได้อบรมมาดีแล้ว

ศีลบริสุทธิ์ สมาธิบริสุทธิ์ ปัญญาบริสุทธิ์ ความหลุดพ้นมันก็มี เรียกว่า

วิมุตติ

หลุดไปได้ ๆ ด้วยอำนาจศีลทานการกุศลของพระองค์นั้น ๆ นั่นเอง
ไม่ได้คิดประทุษร้ายใคร ๆ ทั้งหมด มีแต่การสงเคราะห์ ท่านบ้าง ศีลบ้าง
สิ่งที่พระองค์จะพึงช่วยได้ ไม่นอนพระทัยเลย ช่วยสงเคราะห์เขาไป
ช่วยเหลือเขาไป พระทัยยิ้มแย้มแจ่มใสว่าเราได้ช่วยเพื่อนมนุษย์ได้บุญได้กุศล
ว่าไงพระทัยยิ้มแย้ม พระทัยยิ้มแย้มเรียกว่าอะไร
เรียกว่าเมตตากรุณาแผ่ไปในทิศต่าง ๆ

เขาสรรเสริญท่านว่ากษัตริย์ไทยนี้นะมีพระทัยกว้างขวางอารีอารอบ ไม่มีที่คิดจะเบียดเบียนใคร ๆ ทั้งหมด นักษัตริย์ของไทย

ก็บารมีอันนี้เพื่อแผ่มาเรื่อย ๆ ด้วยอำนาจศีลสมาธิปัญญา

ก็ต้องทรงแก้

แก้ด้วยอะไร

พระธรรม พระธรรมเป็นตัวขึ้นให้แก้

แก้อย่างไร มีอะไรเป็นหลักแก้

พร้อม ๆ พระทัยกัน ทั้งอุบาสกอุบาสิกา และพระภิกษุสามเณร ก็พร้อมใจกัน ลงมือช่วยแผ่นดินของเรา ช่วยกันจริง ๆ เสียสักราวหนึ่งว่าผลของหลักธรรมให้ผลแก่ไหนกันแน่

เช่นอย่างไร

ปิติ พระก็ตาม เณรก็ตาม ทุก ๆ องค์ลงมาไหว้พระในโบสถ์แล้วกระทำจิตให้ผ่องใส ขออำนาจรัตนตรัยทั้งสามคุ้มครองรักษาบ้านเมือง ก็อภิปธานเมื่ออภิปธานของเราอยู่ไม่ได้ เราเองจะอยู่ได้อย่างไร

เพราะฉะนั้น ก็ต้องลงแรง ลงกำลัง ลงความคิด ลงความสามารถที่เราพึ่งช่วยเหลือในด้านจิตใจได้ เมื่อเราพร้อมใจกันเช่นนี้แล้ว บารมีที่ต่างคนต่างก็สร้างมาไม่รู้ว่าจะประมาธสักเท่าไร เมื่อบารมีมารวมเป็นก้อนใหญ่ ก็อาจทำลายภัยที่เกิดขึ้นหรือที่ยังไม่เกิดขึ้นได้ ด้วยอำนาจจิตที่ผ่องใสบริสุทธิ์ของพวกเขา

เพราะฉะนั้น พวกเราช่วยแนะนำภิกษุสามเณรให้เอาจริงเอาจังกันเสียที่

ถือว่ากษัตริย์เป็นธงชาติ ถ้าชาติไม่มี เราจะอยู่ได้อย่างไร อยู่ไม่ได้

เพราะฉะนั้น เราต้องลงแรง ลงกำลังกันช่วยกษัตริย์และพระศาสนาของเราให้ยั่งยืนตลอดสันกาลนาน

ขออำนาจพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ คุณบิดามารดา คุณครูอุปัชฌาย์
อาจารย์ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ในโลก ขอความศักดิ์สิทธิ์นั้นจงอภิบาลรักษาให้อันตรธาน
เหตุการณ์ร้ายอะไร ๆ ที่เกิดขึ้น ขออย่าได้มี

แถมนิดหน่อย

(สติคุมจิต)

ทันอารมณ์จะผ่านจิต เขาต้องผ่านในเวลาจิตสงบ

ผ่านดีหรือผ่านชั่ว

ผ่านดีก็เพียงแต่รู้ไว้ อ้อ นี่ดี อย่าไปติดอยู่

ผ่านชั่ว ก็เพียงแต่รู้ว่า อ้อ นี่ชั่ว อย่าไปติดชั่ว

และเมื่อไม่ติดดีไม่ติดชั่ว จิตใจเป็นอย่างไร

จิตใจก็เป็นสุข หมดธุระในเรื่องกิเลสที่มาจากโน้นทางนี้

หมดธุระๆ ก็ไม่ได้ไปยึดเอาไว้ ปล่อยไปตามความเกิดดับของอารมณ์

เราจะไปหักห้ามอะไรมันก็ได้ มันเป็นของมันอย่างนั้นเอง

ปล่อยมันไป ๆ ๆ

ต่อไปเขาจะไม่มาผ่านอีก เพราะเขารู้เท่าทันว่าเจ้าของบ้านรู้เลขนัยของ
เราแล้ว ว่ามาทางนั้น มาทางนี้ มาทางโน้น เขารู้หมด ถ้าเราเข้าไปเป็น
อันตรายแก่ชีวิตของเรา

ไม่เข้า เป็นแต่ผ่านไป

ดีแล้วไม่เข้า อยู่ก็ไม่ได้ ผ่านไป ๆ ๆ

สติมันคงขึ้น เพราะกิเลสไม่ได้เข้ามาคลุ้มมุ่มจิต จิตไม่เศร้าหมอง

เกิดแต่ภาวนา จิตไม่ตก จิตเจริญเรื่อย ๆ

(อัปนาสมาธิ)

เมื่อสติกับจิตหยุด เรียกว่าอะไร

สมาธิอย่างยิ่ง จะเรียกว่าอัปนาสมาธิก็ได้

อย่างขึงไม่วอกแวก เฉยอยู่ๆ ไม่ใช่เฉยโดยปราศจากสติ เฉยอยู่โดยมี
สติคุมจิตอยู่

แล้วได้ผลอย่างไร

พระทัยก็แจ่มใส ไม่เป็นไปตามอารมณ์ที่เกิดขึ้นนั้นๆ

อารมณ์นั้นๆ ไปไหน

ดับไปๆๆ

ดับไปด้วยความมั่นคง คือไม่มีกิเลสเข้าไปคุมจิตใจ ใจก็ส่องใส

เมื่อจิตใจส่องใส ธรรมะก็เกิดขึ้น

ธรรมะเกิดขึ้นอย่างไร

เกิดขึ้นเพราะเอามาใช้ เกิดขึ้นภายใน เอามาใช้ภายนอกไม่ได้

ความโกรธก็น้อยลงไป ไม่อยู่ หายไป

ความโลภ ความโกรธ ความหลงที่มีอยู่ก็น้อยลงไปตามลำดับ

เราก็ถามแล้วว่าความโกรธมีประโยชน์อะไร

ไม่ได้อะไรเลย ความโลภยังมีอยู่บ้าง ความหลงยังได้อยู่บ้าง

เอ๊ะ ใครเป็นคนพูด

ไม่ใช่เรา แต่เป็นกิเลสที่เข้ามาอาศัย ทำท่าทำทางอย่างโน้นอย่างนั้นมาช่วย
ด้วยประการต่างๆ นานา ประเดี๋ยวก็ไป ประเดี๋ยวก็มา

แล้วจะทำอย่างไร จึงจะไม่ให้ความโกรธเกิดขึ้น

ก็ไม่ตามๆๆ แผ่เมตตาเรื่อยๆไป บ่อยๆๆ

ตามไปก็ไร้ประโยชน์ หาประโยชน์ไม่มีได้

เมื่อจะโกรธก็โกรธเถอะ แต่ก็ขึงๆไว้บ้าง ต่อๆไปก็จะเลิกไปเองๆ

เลิกด้วยความเมตตากรุณาที่เรามีอยู่

ทำอย่างนี้เรื่อย ๆ ไป จิตก็เข้มแข็งขึ้น ที่หลังไม่เชื่อ ความโกรธเกิดขึ้น ไม่เชื่อเลย เพราะท่านรู้หน้ารู้ตากันดี ต่างคนต่างก็ห่างออกไปทีละเล็กทีละน้อย ที่นี้ก็เห็นโทษของความโกรธ เออ ไม่ยกดี เอาเถอะให้อภัย ตั้งแต่ นี้ก็สังวรต่อไปก็แล้วกัน

ทำอย่างไร

ขอให้ปลุกเมตตาจิต แม้เรื่อย ๆ ไป ได้บ้าง เสียบ้าง เราก็ทำไปเถอะ แต่ ข้อสำคัญขอให้ทรงทำไป จะได้ผลเท่าไร ก็จงทรงทราบเอง ทำพระทัยใช้พระสติ ผูกกุมจิต.....

(พระพุทธคุณ)

หลวงปู่ครับ ทำสมาธิครั้งแรกใช้อะไรเป็นอารมณ์

“พุทโธ” ระลึกรู้ถึงพระพุทธเจ้า เป็นผู้เบิกบานเต็มพระทัย ทำด้วยพระองค์เอง คือเป็นเฉพาะ ของใครก็ของใคร ใครทำได้แค่ไหน ก็เป็นประโยชน์เท่านั้น มันอยู่ที่การปฏิบัติด้วย “พุทโธ” จึงจะมีกำลังมากขึ้นเรื่อย ๆ

พระพุทธเจ้านั้นะ พระบริสุทธิ์ พระมหากษัตริย์ พระปัญญา นีมีเพื่ออะไร พระองค์ทรงทำเพื่ออะไร

ทำเพื่อพระองค์ก่อน อะไรที่ติดขัด ตัด ๆ เรื่อย ๆ ไป ตัดจนไม่มีอะไร จะตัด

นั่นอะไร ทำไมจึงเป็นอย่างนั้น

คนอื่นก็เห็นว่าอย่างนี้ตัดไม่ได้ แต่พระองค์ทรงตัดได้ นี้เพราะอะไร เพราะพระองค์ทรงสั่งสมมานาน ไม่ย่อท้อในเรื่องการปฏิบัติกำจัดเสียซึ่ง ความชั่ว ไม่ทอดลอย เลือดเนื้อเอาไป ชีวิตเอาไป แต่สืลทานการกุศลสงวนไว้ก่อน

พระองค์ทรงบำเพ็ญมาเรื่อย ก็เป็นส่วนพระองค์ ใคร ๆ เอาไปไม่ได้ เหลือเป็นส่วนพระองค์แต่ผู้เดียว

พระองค์ทรงปฏิบัติบำเพ็ญไปไม่ทอดย ถ้าจะทำหรือไม่ทำ ทรงตั้ง
พระทัยลงไปแล้ว ก็ต้องทำ

(การฝึกตน)

เมื่อพระองค์บริสุทธ์หมดจด พยายามจะสงเคราะห์คนอื่นเขาบ้าง
ก็พระองค์ทรงทราบอยู่แล้วว่า คนนี้เป็นอย่างไร คนนั้นเป็นอย่างไร อ่าน
ออกหมด ก็อยากจะให้คนอื่นทำตามบ้าง

ทรงแนะชาวโลกเรื่อย ก็ไม่ได้ผล แม้พระองค์จะปฏิบัติให้เป็นตัวอย่าง
ก็ตาม

นี่เราเป็นพวกสาวก ก็ต้องฝึกที่ตนของตนเองก่อน แล้วจึงนำธรรมะที่เรา
ได้จากการฝึกของจิตใจออกไปสอนผู้อื่นต่อไป

นี่ที่ปฏิบัติอยู่เวลานี้เอามาจากไหน

ก็เอามาจากสิ่งที่สุดของความบริสุทธิ์ที่เรามีอยู่

อันตัวเพื่อเจ้อ ก็เพื่อไปตามบุญตามกุศล ก็อุทิศหนุนให้เราแก้กล้าใน

ศีลธรรม

ขันติธรรม อริยธรรมก็แก้กล้าขึ้น

เมื่อมันผิดพลาดไป เราก็ให้อภัย สวรรเสียใหม่ แล้วก็ทำไป

มันมีผิดพลาด ก็ช่างเถอะ ให้อภัย

เมื่อเราถึงที่สุด มันจะสงเคราะห์ตนเองได้ และสงเคราะห์คนอื่นได้ ก็
เป็นอันว่าใช้ได้

เป็นผู้ใหญ่และทรงเป็นผู้นำ ถึงคราวแก้ก็ต้องแก้ได้ ถึงคราวช่วยก็ต้อง

ช่วย

แต่ว่าไม่รู้ไม่ใช่ ไม่ใช่

ธรรมะไม่ได้สอนอย่างนั้น

อย่า ๆ อย่างนั้นไม่ดี อย่างนี้ดี
ทรงแก่เรื่อย ๆ จะได้ดีขึ้น

ช่วยกันแก้ด้วยวิธีใดก็ตาม ด้วยจิตใจ ด้วยกำลังวังชา สมบัติพัสถาน
เอาไว้ ช่วย ดีกว่าปล่อยชีวิตโดยหาประโยชน์มิได้

พระพุทธเจ้าก็แก่แล้ว สาวกอายุใกล้อยู่ใกล้ ถ้ามีนิสัยบໍจจย ฝนตกแดด
ออกก็เสด็จไปทรงแสดงธรรมโปรด แนะนำทางปฏิบัติเพื่อพ้นทุกข์
(สัมมาสติ สัมมาสมาธิ)

ขอให้เราทำตามลำดับรอยบาทของพระพุทธเจ้า จะได้ถึงไหน มันเป็น
กำไรชีวิตของเราเอง เพราะเราเดินทางถูก เรียกว่า สัมมาสติ สัมมาสมาธิ
เข้ามาจนไปเลย ไม่เสียที่ที่เกิดมาพบธรรมะของพระพุทธเจ้า

ใจก็มันคง ๆ เข้า ธรรมะก็สอนเราไปเรื่อย หลับหูหลับตาสอนเราไปเรื่อย
เมื่อได้ธรรมะเกิดขึ้น ใจก็มีความสุขปลาบปลื้ม

หาทางจะช่วยเหลือกันด้วยความบริสุทธิ์ ไม่อาฆาตไม่พยาบาทใคร ไม่
จองเวรใคร เพราะสิ่งเหล่านั้นมักดึงใจให้ต่ำลง

เพราะฉะนั้นจึงต้องปฏิบัติทำจิตใจให้สูง จึงจะสามารถช่วยเหลือคนอื่น
ได้

ถ้าเราไปทำจิตคลุกเคล้ากับสิ่งเหล่านั้น ก็ไม่สามารถช่วยเขาได้

ต้องให้ดีกว่า ต้องทำจิตให้สูง บริสุทธิ์หมดจดได้เท่าไร ยิ่งเป็นประโยชน์
ทั้งแก่ตนเองและคนอื่นได้มากเท่านั้น

ต้องทำใจ ต้องให้สาวกปฏิบัติให้ได้ให้ถึง ถ้าสละก็สละได้ ไม่เห็นลำบาก
อะไร มันเป็นเรื่องไม่ยาก

ท่านที่ได้ถึงสิ่งไม่ยาก ท่านเปรียบเหมือนน้ำค้างบนใบบัวใบบอน ไม่ติด
เป็นแต่ความรู้ไว้

จิตใจจะขี้มั่วแ่มแ่มใส จะทำให้บารมีแก่กล้า
ขอให้พยายามปฏิบัติทำจิตให้สงบต่อไป

โส อตถลทุโธ สุจิตโต

อโรโค สุจิตโต โหหิ

วิรุฬโห พุทฺธสฺสเน

สท สพุเพหิ ญฺญาตีภิ.

สอนกรรมฐาน

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส (๓ หน).

พุทฺธํ สรณํ กจฺฉามิ

ธมฺมํ สรณํ กจฺฉามิ

สงฺฆํ สรณํ กจฺฉามิ

ทฺตฺติยมฺปิ พุทฺธํ สรณํ กจฺฉามิ

ทฺตฺติยมฺปิ ธมฺมํ สรณํ กจฺฉามิ

ทฺตฺติยมฺปิ สงฺฆํ สรณํ กจฺฉามิ

ตฺตฺติยมฺปิ พุทฺธํ สรณํ กจฺฉามิ

ตฺตฺติยมฺปิ ธมฺมํ สรณํ กจฺฉามิ

ตฺตฺติยมฺปิ สงฺฆํ สรณํ กจฺฉามิ.

ป้าณาติป้าตา เวรมณีสักขาปทํ สม้าதியम्मิ

อทินุณาทานา เวรมณีสักขาปทํ สม้าதியम्मิ

ก้าเมสฺสุ มิจฺฉาจจรร้า เวรมณีสักขาปทํ สม้าதியम्मิ

มฺุส้าวาท้า เวรมณีสักขาปทํ สม้าதியम्मิ

สฺุร้ามรรยम्मชฺุชปม้ามทฎฐาน้าม เวรมณีสักขาปทํ สม้าதியम्मิ

อิม้านิ ปญฺุจ สักขาปทานิ สึเลนน สุกคฺติ ยนนติ

สึเลนน โภคสมฺปท้าม

สึเลนน นิพฺพุคฺติ ยนนติ

ตสฺุม้าม สึลลํ วิโสชชเย.

จฺุคฺคฺฐปเทียนนได้.

อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺธโ ช ภคว้า พุทฺธํ ภควนนตฺมํ อภิว้าเทम्मิ

สุวากุขาโต ภควตา ฌมโม ฌมมํ นมสฺสามิ
สุปฏิปนุโน ภควโต สวากสงฺโฆ สงฺฆํ นมามิ.
พุทฺธบูชา มหาเตชวันโต ฌมฺมบูชา มหาปญฺญโญ สัจฺจบูชา มหาโกควโห
ติโลกนาถัง อภิปูชยามิ.
พุทฺธํ ชีวิตํ ยาวนิพฺพานํ สรณํ คจฺฉามิ.
อิติปิ โส ภควา อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ
วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน สุกโต โลกวิท อนุตฺตโร ปุริสทมฺมสารถิ
สตุถา เทวมนุสฺसानํ พุทฺโธ ภควาติ.

ฌมมํ ชีวิตํ ยาวนิพฺพานํ สรณํ คจฺฉามิ.
สุวากุขาโต ภควตา ฌมโม สนนทิกฺกุฏิกโก อกาลิกโก เอหิปสฺสสิโก
โอปนยิกโก ปจฺจตฺตํ เวทิตพฺโพ วิญญูหิติ.

สงฺฆํ ชีวิตํ ยาวนิพฺพานํ สรณํ คจฺฉามิ
สุปฏิปนุโน ภควโต สวากสงฺโฆ อสุปฏิปนุโน ภควโต สวากสงฺโฆ
ญายปฏิปนุโน ภควโต สวากสงฺโฆ สามิจิปฺปฏิปนุโน ภควโต สวากสงฺโฆ
ยทิทํ จตฺตาริ ปุริสยฺคานิ อญฺฐปฺริสปกฺกလာ
เอส ภควโต สวากสงฺโฆ
อาหุเนยฺโย ปาหุเนยฺโย ทกฺขิณฺเนยฺโย อณฺชลิกรณฺเณยฺโย
อนุตฺตรํ ปุณฺณกฺุเขตฺตํ โลกสฺสาติ.

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสส (๓ หน).

อุกาสะ ข้าพเจ้าจะขออาราธนา พระพุทธเจ้า พระธรรมเจ้า และพระสงฆ-
เจ้า คุณบิดามารดา คุณครู อุปัชฌาย์อาจารย์ ข้าพเจ้าจะขอเอาอย่างพระ
ลักษณะปิติทั้ง ๕ จงมาบังเกิดใน จักขุทวาร ไสตทวาร ฆานทวาร ชิวหา-

ทวาร ภายทวาร มโนทวาร แห่งข้าพเจ้าในกาลบัดเดี๋ยวนี้เถิด นิพพาน
ปัจจุโย โหตุ.

เท้าขวาทับเท้าซ้าย มือขวาทับมือซ้าย ตั้งตัวให้ตรง
แล้วมองดูพระประธาน ศิวพรณวรรณะสถฐานท่านเป็นอย่างไร
หลับตาบ้าง ลืมตาบ้าง
ลืมตาเห็นศิวพรณวรรณะสถฐานท่านเป็นอย่างไร
แม้ลืมตาก็เห็น
แม้หลับตาก็เห็น ศิวพรณวรรณะท่านเหมือนอย่างกับลืมตา
ทำอย่างนั้นไป...

น้อมพระที่เราจำได้มาตั้งไว้บนไหล่ขวา
น้อมพระที่เราจำได้มาตั้งไว้บนไหล่ขวา
น้อมพระจากไหล่ขวามาตั้งไว้บนไหล่ซ้าย
น้อมพระจากไหล่ขวามาตั้งไว้บนไหล่ซ้าย
น้อมพระจากไหล่ซ้ายมาตั้งไว้บนกระหม่อม
น้อมพระจากไหล่ซ้ายมาตั้งไว้บนกระหม่อม
น้อมพระจากกระหม่อมมาตั้งไว้ที่ทรวงอก
น้อมพระจากกระหม่อมมาตั้งไว้ที่ทรวงอก
น้อมพระจากทรวงอกมาตั้งไว้ที่ศูนย์กลางที่สะดือ
น้อมพระจากทรวงอกมาตั้งไว้ที่ศูนย์กลางที่สะดือ
ยกองค์พระพื้นศูนย์กลาง ๒ นิ้ว
ยกองค์พระพื้นศูนย์กลาง ๒ นิ้ว
ยกองค์พระเหนือศูนย์กลาง ๒ นิ้ว
ภาวนาว่า “พุทโธ” ร้อยครั้ง พันครั้ง หมื่นครั้ง แสนครั้ง

ภาวนาว่า “พุทโธ” ร้อยครั้ง พันครั้ง หมื่นครั้ง แสนครั้ง.

ต่อไปนี้จะแนะแนวทางของการปฏิบัติในกรรมฐาน

กรรมฐานแบ่งเป็นสอง

สมถกรรมฐานประการหนึ่ง วิปัสสนากรรมฐานประการหนึ่ง

สมถะ เรียกว่าความสงบ

วิปัสสนา ปัญญาเห็นแจ้ง

สมถะ สงบจากอะไร

นิเวรณห้ำ

นิเวรณห้ำมีอะไรบ้าง

กามฉันทะ ความใคร่ในกาม

กามคืออะไร

รูป เสียง กลิ่น รส โสภณูปพะ ธรรมารมณฺ์ เรียกว่ากามคุณทั้ง ๕

เราพึงสังเกตว่า จิตของเรามันตกอยู่ในกามตัวใดบ้าง

เมื่อเรารู้ว่า อ้อ มันติดอยู่ในความพอใจ ในรูปก็ดี ในเสียงก็ดี ในกลิ่นก็ดี
ในสัมผัสก็ดี ในธรรมารมณฺ์ก็ดี

เมื่อสิ่งเหล่านี้เกิดขึ้น ตัวใดตัวหนึ่งก็ตาม ความสงบหามั่นขึ้นกับเราไม่
เพราะยังงี้

เพราะจิตมันเข้าไปอยู่ในกาม ความสงบไม่มี

เมื่อความสงบไม่มี เรียกว่าอะไร

ไม่ใช่สมถะ

ไม่ใช่สมถะแล้วเรียกอะไร

จิตฟุ้งซ่าน ไปในรูปบ้าง ไปในเสียงบ้าง ไปในกลิ่นบ้าง ไปในรสบ้าง
ไปในสัมผัสบ้าง

จิตตกอยู่ในกาม ความสงบหาเกิดขึ้นได้ไม่
สมถกรรมฐาน ถ้าความสงบไม่มี เรียกสมถะไม่ได้
จิตมันตกอยู่ในอำนาจของกามคุณ
แล้วเรามีวิธีใดที่จะคิดแก้ไขไม่ให้จิตมันตกอยู่ในกามคุณทั้งห้าให้ได้
มีทางแก้ไข

พิจารณากายคตานุสสติก็ได้ หรืออสุภกรรมฐานก็ได้
เพื่อแก้ไขไม่ให้จิตมันตกไปในกามคุณทั้งห้า

ไอ้ที่จิตมันตกไปในกามคุณ เพราะเราเห็นผิด ว่าเป็นไปตามจริตของจิต
ที่มันพอใจ

มันชอบรูป มันก็รูปดี

ชอบเสียง เอ้อ เสียงเพราะดี

ชอบกลิ่น เอ้อ หอมดี

ชอบรส รสยังงั้น รสยังงี้

ชอบสัมผัส ความถูกต้องนุ่มนวลอะไร ๆ

ธรรมารมณ์ อารมณ์พอใจ ไม่พอใจ

แก้ด้วยอสุภกรรมฐาน

รูปก็ดี เสียงก็ดี กลิ่นก็ดี รสก็ดี สัมผัสก็ดี ธรรมารมณ์ก็ดี ไม่นั่นนอน

มันมีแต่ทุกข์

ทุกข์มันมาได้ยังไง อะไรมันเกิดขึ้น

ชาติ ชาติเป็นตัวทุกข์

ชาติ ชรา พยาธิ มรณะ นี่เป็นตัวทุกข์

ไหนบ่นกันอยู่เรื่อย ๆ ว่า เป็นทุกข์จริง ฉะนั้นเป็นทุกข์จริงแล้วเราก็เข้าไป

หาทุกข์

เราไปหาทุกข์ ไม่ใช่ตัวเรานะ
เราไม่ต้องการความทุกข์
เราต้องการความสุข
แต่ทำไมจิตมันตกไปในเรื่องทุกข์อย่างนั้น
ทุกข์อย่างนั้น ทุกข์อย่างโน้น ทุกข์ร้อยแปดต่าง ๆ
กิเลส กิเลส กรรม วิบาก กิเลสกรรม
กิเลส ความใคร่ ใคร่ในเรื่องต่าง ๆ
กรรมแปลว่า กระทำ
กิเลสกรรม กระทำดี กระทำชั่ว
วิบาก กระทำดีได้รับผลดี กระทำชั่วได้รับผลชั่ว
พวกนี้เองทำให้เราเห็นไปในทางที่ผิด ผิดทำนองคลองธรรม
มันก็เพลिन ในเรื่องความเห็นผิด
มันก็เพลिनไปในเรื่องความเห็นผิดนะ
ความเพลिनที่เราเปลอ
เลยเปลอ เปลอไป เปลอไป ๆ
เลยหลง หลงว่าอย่างนั้นดี หลงว่าอย่างนั้นดี หลงไปหมด
คนที่หลงนะเป็นเพราะอะไร ปราศจากสติ
คนที่ปราศจากสติเขาเรียกอะไร
เรียกว่าคนประมาท อ้อ เรานี้เป็นคนประมาทนะ
ทำเป็นคนไม่ประมาทเสียบ้างสิ
เออ ทำไง
ทำสมถกรรมฐานเพื่อความไม่หลง เพื่อความสงบจากกาม
เรารู้ได้อย่างไรว่าเรามีความสงบ
รู้ได้ มีสติเข้าไปกุ่มจิต

เมื่อเรามีสติเข้าไปคุมจิต เราจะรู้ว่าจิตมีอะไรเป็นอารมณ์
มีดีกับชั่ว

อะไรดี

กุศลจิต นี่ดี เป็นคนฉลาดเกิดขึ้นในจิตของตนเอง

รู้เหตุผล ว่าไม่ควร นี่ไม่ควร เกิดปัญญาขึ้น

อกุศลจิต นี่จิตโง่ จิตไม่ฉลาด เรียกว่าอกุศลจิต

เกิดขึ้นรู้เท่าทัน

อะไรเป็นอารมณ์ของจิต กุศลจิต อกุศลจิต

“พุทฺโธ” นี้เรียกกุศลจิต

มีประโยชน์อะไร ภavana “พุทฺโธ” มีประโยชน์อะไร

แล้วทำไมมีที่ตั้งหลายอย่างนัก

เดี๋ยวก็ให้ตั้งโน่น เดี๋ยวก็ให้ตั้งที่นี่

เพื่อทดลองสติกับจิต ให้รู้ว่าตั้งที่ตรงนั้น

จิตใจมันเป็นยังไงไม่ทราบ มันยังส่ายออกไปนอก “พุทฺโธ” หรือว่าอยู่

ใน “พุทฺโธ”

เมื่อมันส่ายออกไปนอก “พุทฺโธ” จิตมันเป็นยังไง

สติคุมไว้

เมื่อมันอยู่ใน “พุทฺโธ”

จิตมันเป็นยังไง ได้ผลอย่างไรบ้างในเรื่องการปฏิบัติ

จิตมันอยู่ใน “พุทฺโธ” ได้ผลอะไรบ้าง

ในการปฏิบัติของแต่ละท่าน “พุทฺโธ” นี้เป็นอารมณ์ของจิต

สติ จิต แล้วก็อารมณ์ จะต้องมามีสติคุมจิตอยู่เสมอ คุมไว้เดี๋ยวเลื่อนไป

ตามจริต

เพราะจริตของคนแต่ละคนไม่เหมือนกัน

บางคนชอบโยกย้าย

ดี โยกย้ายได้เห็นสิ่งอะไรที่แปลก ๆ ของที่เราไม่เคยเห็น ไม่เคยได้ยิน
ก็เห็น ก็ได้ยิน

ถิ่นที่เราไม่เคยไป ก็ไปได้... ไปดูของแปลก ๆ

เมื่อไปดูของแปลก ๆ มันมีประโยชน์อะไร

สำหรับรู้ สำหรับเห็น

มันเป็นประโยชน์ทางโลก หรือว่าเป็นประโยชน์ทางธรรม

แล้วเอาทางโลกมาเปรียบเทียบกับทางธรรม

แล้วเอาทางธรรมไปเปรียบเทียบกับทางโลก

บางคนชอบทำ

บางคน ไม่ไป อยู่เฉย ๆ อยู่ที่เดียวดีกว่า มันไม่ยุ่ง

อยู่ที่เดียว อย่างนั้นก็ดี

ไม่อยากเที่ยวไปโน่น ไม่อยากเที่ยวไปนี่

อยู่ที่ไหนก็อยากอยู่ที่นั่น มันสบาย

มีวิธีที่ตั้ง

เราก็ตั้งดูว่ามันสบายที่ไหน อยู่ที่นั่นก็ได้

เห็นว่ามันไม่สบาย เอ้า...ย้ายไปอีก ย้ายไปหาความสุขเกิดจากจิตใจของ

เรา

ขั้นสมถกรรมฐานมียังงี้ มีพระปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ

ปริยัติเป็นข้อๆว่า “พุทโธ” เป็นอย่างนี้

เราก็นำ “พุทโธ” มาปฏิบัติ ที่เรียกว่าธรรม

เราภาวนา “พุทโธ พุทโธ” ให้สังเกตที่ใจ

ใจมันเลื่อมใสใน “พุทโธ”

บางคราวมันไม่เลื่อมใสในเรื่อง “พุทธโธ”
เมื่อภาวนา “พุทธโธ” เมื่อไร มันไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย
เมื่อไม่เห็นด้วย เลยนอนหลับ
ต้องแก้ ไม่แก้ไม่ได้ ปล่อยไปใหญ่ ต้องแก้ ต้องอ่อนนวย
ชวนให้มาทำงาน ชวนจิตให้มาทำงาน
ว่าไอ้งานที่ทำ ๆ นั้นนะ ฉันเคยทำเหมือนกันนะ ไอ้งานเหล่านั้นนะ
แต่มันได้ประโยชน์น้อย
งานที่ฉันได้ใหม่นี้ ได้ประโยชน์มาก ๆ
เธอลองทำดู คุณันเป็นตัวอย่าง
เดี๋ยวฉันทำงานอีกอย่างหนึ่งแล้ว รู้สึกว่าสบาย
ท่านผู้ใหญ่ก็ชอบว่า ทำงานดี
ผู้น้อยก็ชอบว่าดี
ทั้งอรรถาศัยใจคอ .
วางตนเป็นกลาง ๆ ไม่เข้าไม่ออก ท่านถือเป็นกันเอง
เออ มันดี
แล้วท่านเสนองานการของเราที่ทำเสนอผู้หลักผู้ใหญ่
นาย ก เขาทำยั้งนั้น ๆ ก็ได้รับความชมเชย
ยังขึ้นเงินเดือนเงินดาวอะไรให้
นี่ ฉันทำนี้ได้ เพราะงานที่ทำขึ้นใหม่
เราก็ชวนเขาไป
วัดประดู่ ไปทำงานที่วัดประดู่
หลวงปู่โต๊ะท่านสอน ท่านให้ทำงานขึ้นใหม่ ไปซิ
เราก็ไป แล้วก็มาขึ้นธรรมกัน บางคราวเห็นด้วย

ที่นั่งภาวนา บางคราวไม่เห็นด้วย

เพราะอะไร

เพราะงานมันบีบคั้น มันบีบคั้น

นั่งไปนานๆ หน่อย เมื่อย ปวดจริง เจ็บจริง ยุγκัดจริง ๆ

่วงเหงาหาวนอนไป จิตใจไม่สงบ

นั่งอยู่ที่นี้ คิดไปถึงโนนต่อไป ถึงอะไรอีก

จะถามว่าคิดถึงเรื่องอะไรอยู่บ้างที่นั่งภาวนา

นับไม่ถ้วน

อะไรต่ออะไรมันเข้ามาวุ่นวายกันใหญ่ ไม่เห็นจะมีท่ามีทาง

อย่า อย่า อย่าเพิ่งใจร้อนๆ

ต้องอ้อนวอนนิดหน่อย เพราะงานเขายังไม่เคยทำ

เขาไม่เคยทำงานชิ้นนี้ ต้องอ้อนวอนหน่อย

ให้รู้ว่าค่ะ งานนั้น่ะดี ทำไปเถอะ ค่อยๆ ทำไปไม่ต้องรีบร้อนอะไร

หรือ

ถึงศรัทธาเวลาไหน ทำเวลานั้นได้

จะถามว่าทำยังไง

ขึ้นก็ทำได้ นอนก็ทำได้ นั่งก็ทำได้ เดินก็ทำได้

มันอยู่ที่การกระทำ

เออ ลองดูซิ นั่งก็ทำ

ไม่ต้องมาก เอ้า

ที่นั่ง จะมีศรัทธาไปยิ่งกว่านั้นก็ได้ นั่งกำหนดจิต

ดูซิ จิตเป็นยังไง จิตมันเป็นยังไง

ที่นั่งจิตก็เชื่องช้า คู่กับงานการเข้า

ที่หลังไม่ต้องเตือนหรือก มันเดินไปตามงานที่เราจะให้ทำ
ไม่ต้องไปทำกันบ่อย ๆ จำได้ก็เข้ามา
อารมณ์อื่น ๆ ก็เขาไป เขาไป แล้วเราก็รู้สึกว่ามันเข้มข้น
จิตใจมันสมคบดี มันรู้เท่าทันกิเลส ตัณหา อุปาทาน รู้เท่าทันเขา
เย็นเข้า เย็นเข้า ใจพวกนั้นดับ
ดับด้วยอะไร

ดับด้วยศีล ดับด้วยสมาธิ ดับด้วยปัญญา เรียบง่าย ๆ เขาว่าวิมุติหลุดไป
เป็นครั้งเป็นคราว

เป็นขณะ เป็นสมัย เป็นกาล หลุดไปได้
เราเคยโกรธมาก ๆ ต่อไปโกรธน้อยลง
มารู้ตัวว่า เอ้อ ใจโกรธมันต้องเราก่อนซิ เราก่อน
มันเผาเราก่อน แล้วมันจึงไปเผาคนอื่น แล้วก็หยุด
แล้วก็เดือดร้อนด้วยประการต่าง ๆ
อาการต่าง ๆ ลดลงเพราะเห็นโทษ ใจที่โกรธ หรือระกะอะไรนี้
เพราะความหลงของเรา
เข้าใจว่ามันเป็นอย่างนั้น ๆ ๆ ๆ
ทีนี้ก็แก้ความหลง เขาเรียกอวิชา
เราก็ทำวิชานั้นนะให้เป็นวิชาขึ้น
เมื่อมันเป็นวิชา ความรู้ดีขึ้น ความโง่หมดไป ความเขลาที่หมดไป
ความฉลาดก็เกิดขึ้น
ฉันทิ การที่เราอบรมใจที่ฉันทิ
ต้องปลอบ ช่วยเหลือตัวของตัวเอง
เพราะฉะนั้น การที่จะมาทำจิตขึ้นสมถกรรมฐาน ก็ตั้งสติ—กุมจิต

จิตต้องมีอารมณ์ คือ “พุทโธ”

ทำจิตตัวเองนี้

จะนั่งได้นานเท่าไรก็ตามใจ

ที่ได้อธิบายมานี้ ก็เห็นควรแก่เวลา ด้วยประการฉะนี้.

การเรียนรู้ธรรม

การเรียนรู้ธรรมก็เพื่อตัวเราเอง

เรามาคิดถึงตัวของเรา ว่าในชั้นปฐมวัยได้ทำอะไรไปบ้าง ศึกษาหาความรู้ไปตามวัยเสียก่อน แต่ว่าเมื่อเข้ามัธยมวัยแล้ว ก็ต้องทำการงานเลี้ยงตัวเองเลี้ยงครอบครัวให้เป็นไป ล่วงเข้าไป ๒ วัย ทางโลกต้องเป็นอย่างนี้

โลกธรรมคิดจากใจ ล่วงเข้าไป ๒ วัย ก็จะต้องเป็นไปตามวัยของมัน ยังไม่เสียทีเดียว ยังมีส่วนดีอยู่บ้าง ได้ศึกษามีความรู้ มีเงินมีทองข้าวของที่ช่วยตนเองดี ไม่ขัดข้องในการที่จะอยู่ เป็นที่พึ่งแก่คนข้างเคียงได้ และเราก็เป็นคนมีความรู้ เป็นคนฉลาดรู้เท่าทันโลก และเราก็มีทรัพย์สินสมบัติพัสถานเยอะแยะ เราจะอยู่ที่ไหน ตายแล้วเราจะอยู่ที่ไหน พ่อเราจะอยู่ที่ไหน แม่เราจะอยู่ที่ไหน ไม่รู้ ก็แหละคนที่เขารู้มี ได้ยินหรือได้ฟังกันมา เราก็มีเหลือวัยเดียว เรียกว่า บัจฉิมวัย วัยสุดท้ายแล้ว ถ้าเราไม่แก้ตัวในวัยสุดท้ายแล้วก็จะไปแก้ตัวที่ไหนอีก

เรื่องวิชาทางพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนาคืออะไร

คำสอนที่มีเหตุผล

คำสอนจากใคร

จากพระสัมพันธัญญ์

พระสัมพันธัญญ์คือใคร

ของใครก็ของใคร ไม่สิ้นสุด มีอยู่เรื่อยๆ ไป

จะไปหาที่ไหน

นั่นไง จากสถานที่ อินเดีย ที่โพธิ์พุทธคยา ช่วยไปหามา

มันเรียกร้องเองนะจ๊ะ ที่ท่านจะอาศัยนั่นนะ รุกขมุต อาศัยโคนไม้ เรียก รุกขมุต เพื่อจะพิจารณา ไต อิติ

โตอะไร

ก็คือ สติปัญญา ๔ สัมมปธาน ๔ อิทธิบาท ๔ อินทรีย์ ๕ พละ ๕ โพชฌงค์ ๗ มรรคมืองค์ ๘

นี่ โต สติปัญญาโต โต มัคโค

ต่อมาใครเคยเห็นพระพุทธเจ้าใหม่ ที่พระชนมายุอยู่ครบ ๘๐ แล้ว สาวกทั้งหลายเคยเห็นใหม่ มีใครเคยเห็นบ้าง แต่ปู่ย่าตาทวดทั้งหลาย โพชฌงค์ท่านเคยเห็นหรือเปล่า เห็นหรือรู้ใจ

เกิดมารวมได้พบพระผู้วิเศษเกี่ยวกับทุกข์เกี่ยวกับสุข พระธรรมเราก็ไม่เห็น เห็นแต่ในสมุด คือเขียนเอาไว้ พระสงฆ์ยังมีอยู่ พระสงฆ์นั้นจึงเป็นหลักเป็นหลักอื่นต่าง ๆ

ต้องมีแน่พระพุทธเจ้า มีแน่พระธรรมเจ้า พระสงฆ์ที่เคยพบ เคยเห็น เคยเรียน เคยฟังมาจากพระพุทธเจ้าต้องมีแน่

เหตุใดพระองค์ได้สาวกเอก ๆ ตั้ง ๘๐ แล้วชั้นเอกนั้นละ ชั้นโทนั้นละ ชั้นตรีนั้นละ มีหลายชั้น ยิ่งเวลานี้ปรากฏยิ่ง ๆ ใหญ่

เพราะฉะนั้น จึงนิยมบวชกันเรื่อย ๆ มา บวชกันเรื่อยมาเพื่อรักษาพระพุทธศาสนา

ที่นั่นมาถึงวัยกลาง ก็มีอะไรละ

ก็มีสมถกัมมัฏฐานและวิปัสสนากัมมัฏฐาน

เลือกเอา จะเรียนสมถะก็ได้ จะเรียนวิปัสสนาก็ได้ ตามใจ แต่การเรียนของท่านจะตามใจไม่ได้

ที่มาเรียนอยากได้มนุษยสมบัติ เอ้า เรียนสมถะเรื่อยไปจะได้สมบัติ

หรือท่านไม่ต้องการมนุษยสมบัติ สวรรค์สมบัติ ก็เรียนวิปัสสนาไป ให้ปัญญาเกิดขึ้น

ปัญญาอะไร

ปัญญาที่รู้ว่าอะไร ๆ เป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา

อะไร ๆ ก็เป็นอนิจจัง ไม่เที่ยง แล้วก็ดับทุกขัง แล้วก็ดับอนัตตา

นี้ของใคร ที่เป็นตัวเป็นตนนี้ของใคร

ของโลก ตัวเขาเองก็เป็นของไม่เที่ยง ตัวเขาเองก็เป็นทุกข์อยู่แล้ว ตัว
เขาเอง เขาก็เป็นอนัตตา

ความเป็นสัจจะไม่เที่ยง ความเป็นสัจจะเป็นทุกข์ ความเป็นสัจจะเป็น
อนัตตา เคยประสบพบมาแล้ว อย่าไปหลงสมมุติ อย่าไปหลงสมมุติให้มาก
หลงไปเท่าไรห่างจากพระนิพพานเท่านั้น เท่าที่เราหลงอยู่อย่างนี้ ทำได้ไหม

เมื่อไม่อยากจะให้เป็นไปต่าง ๆ ให้ตรองดู เป็นไปตามความนึกคิด เป็นไป
ตามภพตามชาติ

ก็ข้อความอันเดียวกัน ดับ เลิก จะไม่มีอีกต่อไปเพื่อไม่เที่ยง เป็นทุกข์
เป็นอนัตตา

เมื่อเราทำอะไรก็ไม่เป็นอันทำ ไม่ต้องเกิด ไม่ต้องแก่ ไม่ต้องเจ็บ ไม่
ต้องตาย

นี่ต้องตามเห็นอย่างนี้ จึงจะพบวิชาเรื่องอนิจจตา ทุกขตา อนัตตตา
ตามสมเด็จพระบรมศาสดา

พระพุทธเจ้าทรงแสดงตั้งพระธรรมวินัยยังอยู่ เจานิมิตต์ที่ไหน ไกล
ไกล พระองค์เสด็จไปทั้งนั้น

พระพุทธองค์ท่านตั้งเข็มของท่านไว้แล้วว่า ต้องเป็นอย่างนี้ มันจึงจะ
เป็นอย่างนั้นได้ถูกต้อง.

(เป็นผู้ดู)

พระพุทธเจ้าทรงสอนให้ซึ่งลงไปกว่าศาสดาที่เขาสอนกันอยู่แต่ก่อน
สอนบุคคลาธิษฐานนี้แหละ ให้เห็นว่ามันไม่เที่ยง

มันเป็นอย่างไรมันไม่เที่ยง

มันเปลี่ยนไป ๆ ตามสภาวะของมัน ถ้าเราไปฝืนสภาวะ ถึงคราวมัน
เปลี่ยนไป จะโกรธขึ้นมา อย่าไปฝืน คุณมัน ยืนดูความเปลี่ยนของมัน ยืนดู
ความทุกข์ของมัน ยืนดูความเป็นอนัตตาของมัน อย่าไปหวั่น ถ้าหวั่นไปนั้น
ไม่ใช่เป็นเรื่องของสภาวะ ถ้าเราไปตามสภาวะเช่นนั้นด้วยแล้วเดือดร้อน ความ
ไม่เที่ยงเกิดขึ้น เดือดร้อน

ความเป็นทุกข์เกิดขึ้น เดือดร้อน ความไม่เป็นตัวของตัวเกิดขึ้น เดือด
ร้อน อย่าเป็นไปตามมัน ยืนเฉย ๆ ดูความเปลี่ยนของเขา ดูทุกข์ของเขา ดู
ความไม่ใช่ตัวไม่ใช่อะไรของเขา ยืนดู

(เราดูเราเห็น)

แล้วเราจะต้องยืนดูทำไม

เราจะเห็นตัวความไม่เที่ยง มันเปลี่ยนไปอย่างนี้เชียวนะ

ทุกข์ก็ตาม มันเปลี่ยนไป อ้อ มันไม่ยากอยู่กับคนอย่างนี้เชียวนะ

แล้วอะไรจะเกิดขึ้น

เมื่อเห็นแล้ว ธรรมะเกิดขึ้น เกิดขึ้นแล้วแกจะอยู่กับความไม่เที่ยง เป็น
ทุกข์ เป็นอนัตตา นั่นะรี

แกอยู่มากร้อยพันชาติแล้ว แกได้ลิ้มรสอะไรกับเขาบ้าง

เกิดแก่เจ็บตาย เอ้อ ยังจะชอบอยู่ ยังปรารถนาอยู่กับสิ่งเหล่านี้ มันไม่
เจ็บบ้างหรืออย่างไร ตามตัวเอง นี่ตัวธรรมะจะเกิดขึ้น

(ทางไปสู่ความไม่เกิด)

เอ้อ แล้วทำไมจึงจะพ้นจากขั้นที่ ๕ เหล่านี้นะ

ก็พระท่านว่าไม่เกิดแหละดี ไม่เกิดเป็นเหตุ ไม่เกิด

เออ ไม่เกิดนี่ แล้วทำอะไรจึงจะไม่เกิด

ทานบั้ง ศีลบั้ง ภาวนาบั้ง ปัญญาบั้ง และอื่นๆ

ทานให้แก่ใครไม่ทราบ

ที่เรียกว่าทำทาน ท่านทำทานของท่านจบแล้วหรือยัง

ท่านรักษาศีลของท่านจบแล้วหรือยัง ท่านเจริญสมาธิของท่านแล้วหรือ
ยัง ปัญญาของท่านเกิดขึ้นแล้วหรือยัง

เออ ยัง

ถ้ายังก็ทำไป ๆ ๆ จนกว่ามันจะจบ

อะไรบั้ง

สร้างโบสถ์ สร้างวิหาร สร้างศาลาการเปรียญ สร้างสะพาน ขุดบ่อ
สร้างพระเจดีย์ อะไรก็สร้างไปเถอะ

ทานเด็กเล่น แกมัวไปสร้างทานเด็กเล่นนี่ละก็ แกจะสร้างไปอีกก็ร้อย
กัณฑ์ นี่เด็กทำได้ เด็กๆ ก็ทำได้ถ้ามีเงินมีทอง เอ้า ถึงปีที่ทอดกฐิน ไปทอด
ผ้าป่า วัดนั้นสร้างโบสถ์ วัดนั้นสร้างวิหาร ไม่ต้องทำอะไรกัน สร้างโบสถ์วิหาร
การเปรียญ เอ้อ วัดโน้นมาอีก เพลินไป ๆ

ตายแล้วก็ไปวิมาน ได้วิมานทั้งนั้น เออ อยากได้ก็ว่ากันไป เพลินตาย
ไปชาติหนึ่ง ๆ เกิดแก่เจ็บตายได้ ได้เท่านี้ ก็ร้อยกัณฑ์ครั้ง

เพราะอะไร

เพราะหาทางออกไม่ถูก นี่เขาชอบอย่างนั้น

โลกนี้เขาชอบอะไร

เขาชอบสร้างโบสถ์สร้างวิหาร เอ้า ไปสร้างโบสถ์หลังเบ้อเร่อเท่อ และ
กุฏิวิหาร เขาว่าขุดบ่อดี เอ้อ ไปขุดบ่อ

เขาในเรื่องสอง เราก็เพลินเหมือนกัน เพราะครูบาอาจารย์ท่านแนะนำให้ทำอย่างนั้น เราก็ต้องทำไป

ถ้าท่านทำถูก ท่านยืนยันว่าท่านทำถูกแล้ว เราเป็นลูกศิษย์ก็ต้องทำถูกไปอย่างหนึ่งแต่ไม่ถูกทั้งจุด

มีความมุ่งหมายในทางพระพุทธศาสนานั้นเหมาะสม เราก็ทำกันไปอย่างนี้ ผิด ๆ ถูก ๆ

ถูกก็หมดไป ทรัพย์สมบัติพัสถานอะไร ๆ ที่มีอยู่ก็หมดไป ทรัพย์ที่สุดก็แตกดับไป เมื่อกิเลสยังมีอยู่ก็กลับมาอีก สร้างชาติขึ้นอีกติดต่อกันเรื่อยไป ๆ นี้เรียกว่ามาสร้างกันต่อไป

อ้อ การเกิดนี้มันทุกข์ใหญ่ แล้วจะทำอย่างไร

ทานก็ให้พอสมควร ศีลก็ให้สมควร สมာธิก็ทำพอให้สมควร ทำไปทำไป ก็เมื่อ เบื่อในทาน เบื่อในศีล เบื่อในสมาธิ เบื่อในปัญญา

วันหนึ่งเราจะทำสักสามชั่วโมง ไม่ได้ เมื่อย นิ่ง ๆ ชักเมื่อย นิ่ง ๆ ชักง่วง เป็นอย่างนั้น

ที่ทางที่เราดำเนินไม่สละไม่สลาย มันขลุกขลักในระหว่างที่เราเดินนั้นะ ควรจะหยุดพัก หยุดพักเสีย

ไม่เห็นความเกิดว่าทุกข์ ไม่เห็นว่ามันตัวเกิด ไม่เห็นก็คือที่ท่านว่าโง่ อยากรู้คิด นี่แก้พวกนี้ไม่ไหว นี่มันอยู่ตรงนี้ อยู่ตรงนี้

เราจะแก้กันอย่างไร

ยึดเป็นอย่างไร อวิชา ตัณหา อุปาทาน ยึดด้วยธรรมะไว้ แก้ตรงนี้ แก้กันไปทำกันไปเถอะ ทำไปเท่าไร เราก็ได้เท่านั้น เราก็สั่งสม ๆ มันแก้กล้า มันก็ละได้ขั้นที่ ๕

นี่บุคคลาธิษฐาน พระพุทธเจ้าสอนลงไปว่าพวกนี้ไม่มีอะไร ไม่มีอะไร
นะท่านนะ ท่านอย่าเข้าใจผิด ดิน น้ำ ลม ไฟ อากาศ วิญญาณ เหล่านี้ไม่มีอะไร

ไอ้ที่ว่าเป็นรูป เป็นเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ นะ โลกนะ โลกเขา
สมมติ จะได้รู้กันว่าชื่อนั้นชื่อนี้ ลงท้ายที่สุดไม่มี เป็นอนัตตา ดินก็ไปส่วนดิน
น้ำก็ไปส่วนน้ำ ไฟก็ไปส่วนไฟ ลมก็ไปส่วนลม อากาศก็ไปส่วนอากาศ วิญญาณ
ก็ไปส่วนวิญญาณ ปล่อย ๆ ๆ

ปล่อยกับถือไว้มันต่างกันอย่างไร ใครจะได้รับความสุขกว่ากัน ที่เราถือ
กับไม่ถือ

ที่เราถือเพราะอวิชชา ที่เราไม่ถือเพราะอาศัยธรรมะ เห็นหรือยัง อย่าง
ที่พระองค์ตรัส ความยึดถือก็เบาลง ๆ มันก็ถอยไป ๆ ที่ละน้อย ๆ มันทนอยู่
ไม่ได้ในที่สุด

ไปที่ไหน

มันไปที่ไหน ๆ พอที่เราจะแตกทำลายมันไป

ที่เรามานี้ก็มาเที่ยว มาค้าขาย มาทำอะไร ๆ ก็ว่าไปเถอะ เที่ยวแล้ว
ก็ไป ๆ

ทีนี้ก็มาถามว่า เอ้อ ไอ้ที่เกิดมานั้นมันเจ็บบ้างไหม

ไม่เจ็บ

ทีนี้เมื่อไม่เจ็บจะว่าอย่างไร

เกิดเรื่อยไป เอ้า ถ้าเจ็บก็หาทาง หาทาง หาเอาเอง ตลาคดเพียงแต่แนะ
ทางให้ จะไปหยิบยกให้ก็ไม่ได้ ท่านทำของท่านเอง ท่านดูของท่านเอง ท่านได้

ของทำนอง พยายามทำไปจนกว่ามันจะได้มันถึงจะไม่เลิกละเรื่องการกระทำ
โลกเราก็อ่านออกแล้ว ธรรมเราก็อ่านออกแล้ว พอจะเอาตัวรอดไปบ้าง
(อ่านโลก)

เมื่อจิตสงบแล้วปัญญาจะเกิดขึ้น อ่านออก อ่านอารมณ์ที่ล่วงไปแล้วก็ดี
ที่จะมาข้างหน้าก็ดี หรือในปัจจุบันก็ดี รู้หมด

รู้อะไร

รู้เท่าทันตัวอารมณ์

อารมณ์เป็นอะไร

เป็นโลก อารมณ์เป็นโลก

อารมณ์ดีให้ผลอย่างไร

ปัญญาจะเกิดขึ้นได้ในเวลาที่เราพิจารณาว่า อ้อ อารมณ์ดีจะมีประโยชน์
แก่ผู้ต้องการจิตสงบ

มีประโยชน์อะไร และกำจัดอะไรได้บ้าง

กำจัดนิวรณ์

กามฉันทะมีใหม่ พยาบาทมีใหม่ ถีนมิทธะมีใหม่ อุทธัจจะกุกกุจจะมี
ใหม่ วิกิจจามมีใหม่

ไม่มีในจิตสงบ ไม่มี เมื่อเรามองดูแล้วไม่มี ปลอดภัยไปหมดเพราะ
ปัญญากับสติเข้าไปคุมจิตไว้ คนสองคนที่ตั้งอยู่ในสุจริตธรรม ธรรมที่ไม่ใช่ธรรม
เข้ามาหาได้ไม่

ที่จิตจะสูงขึ้น สูงขึ้นเป็นลำดับ เกิดกำลังพลังกล้าหาญ กล้าหาญ
ไม่หวั่นไหว อารมณ์ที่ดีก็ไม่ไปยึดไว้ อารมณ์ที่ชั่วก็ไม่ไปยึดไว้ อารมณ์ที่ไม่ดี
ไม่ชั่วก็ไม่ไปยึดไว้ เพราะเห็นแล้วด้วยปัญญาว่า สิ่งทั้งหลายเหล่านี้ที่มีอยู่ในโลก
มันไม่มีอะไร มันแปรของมันไป มันเป็นทุกข์ของมันไป มันเป็นอนัตตธรรม

ของมันไป เราไม่มีอำนาจที่จะบังคับบัญชาอะไรใครได้ มันเป็นสภาวะของเขา
อย่างนั่นเอง

อ่านออก ตักรู้ไว้ ชั่วก็รู้ไว้ แล้วก็ผลกมันออกไป ไม่ได้ไม่ชั่วก็ผลก
มันออกไป ไม่คุมไว้เป็นสมบัติของเรา เราไม่มีสมบัติอะไร มันเป็นของโลกๆ
เมื่อเราอ่านโลกออกแล้ว โลกมันก็ไม่ทับเรา

โลกอะไร

ได้ลาก เสื่อมลาก ได้ยศ เสื่อมยศ ได้สุข เสื่อมสุข ได้สรรเสริญ ประ
สบกับเสื่อมสรรเสริญ คือได้รับนิทา ใจเป็นอย่างไรๆ เท่ากัน ได้กับเสื่อมเท่า
กัน ได้ก็มีเสื่อม มันจะเป็นอะไร เมื่อมันมีได้มันเสื่อมไปได้ มันก็ไอ้แค่นั้น อ่าน
ออก ๆ

เมื่อถูกวิชา ความรู้ของเราประกอบด้วยสติปัญญา อ่านออก ดูออก
มันสักแต่ว่าเท่านั้น มันไม่จริงไม่จังอะไรกับมันหรอก

ที่เราไปเห็นจริงเห็นจั้นนั้นเพราะอะไร

กิเลส

อะไรเรียกว่ากิเลส

อวิชา ตัณหา อุปาทาน นี้เองที่ทำให้หลงไปในโลกโดยทางที่ผิดทำนอง
คลองธรรม

ใคร ๆ ละเป็นผู้หลง

เราต้องการเป็นผู้ไม่หลงใช้ใหม่ ๆ

ใช้

เป็นเพราะอะไรจึงหลงอยู่ละ

มันยังหาวิชาอยู่ เรายังเรียนวิชาไม่พอ มันยังไม่พอ และไอ้ความ
อยากของเรานั้นยังไม่พอลด ไปได้ไปยึดถือไว้ก็ด้วย เอ้อ ก็เลสบาปรกรรมมัน
หมุนเรา

ที่เราเรียนสมถกัมมัฏฐาน ก็เพื่อหมุนมันกลับบ้าง หมุนกลับหมุน
ออกๆ ไม่ใช่หมุนเข้า

เมื่อเรายังไม่ได้ทำสมถะ มันหมุนเรา

ก็เลสกรรมมันคลาย คลายจนหมดตาน หยุตเอง

สติปัญญาเราก็มีขึ้น วิชาเราก็มี สมุทัยก็มี คือความเป็นมา อุปาทาน
การยึดถือก็คลาย เฉย ๆ สบาย กล้าหาญขึ้นเป็นลำดับ
(เราต้องทำเอง)

ที่พดนั้นะได้มาจากอะไร มีอะไรเป็นเครื่องยืนยัน

ก็แค่นั้น ๆ พระปริยัติ ก็เข้าใจในเรื่องพระปริยัติ แล้วเราก็นำเอาพระ
ปริยัติมาปฏิบัติ เป็นปฏิบัติศีลธรรม

ปฏิบัติได้แค่ไหน

ศีล

ศีลหรือรักษาได้ก็ตัว ๕ ตัวรักษาได้แล้วหรือยัง

ยังไม่ได้ มันได้เป็นตัว ๆ

ไอ้ที่ได้เป็นตัว ๆ มันก็ยังไม่อยู่กับตัว ไปย่อกะอะไรต่ออะไรเสียหาย
เป็นเพราะอะไร ศีล ๕ ตัวเท่านั้นรักษาไม่ได้ งามตัวเอง ปุจฉาวิสัยชนา
ของเรา เป็นเพราะอะไร

เพราะความเห็นกับธรรมที่เราปฏิบัติมันยังไม่ตรงกัน มันยังไม่เป็นมิตร

ต่างคนต่างมีความคิดไปคนละอย่างสองอย่าง มันก็ลงเอยกันไม่ได้ไป
ก่อน คือ สมานธิ ปัญญา เมื่อของเรามีบริบูรณ์ ความหลุดพ้นของเราก็มีได้
คือ ๕ เต็ดขาดไม่กระทำต่อไป เต็ดขาดไปเลย เป็นสมุจเฉทปหาน

นี่ต้องอาศัยตัวเราเอง ทำของเราเอง ปล่อยของเราเอง ฆ่าของเราเอง

แล้วการปฏิบัติของเรามันก็ย่อหย่อน ไม่ได้ทำจริงทำจัง ทำตามเขาไป
บ้าง เขารักษาศีล ก็รักษากับเขาบ้าง เขาภาวนา ก็ภาวนาบ้าง เขาทำปัญญา
ก็ทำปัญญาบ้าง ทำพอเป็นไปตามประเพณีเท่านั้น

ที่นี้เครื่องเวียนของเรามันก็พอกพูน เพราะการปฏิบัติเพื่อหลุดพ้นมันน้อย
กิเลสมีมาก มีมากก็พูนสั่งสม เลยทอดทิ้ง ทั้งศีล กว้าทรัพย์ อะไรเหล่านั้นไป
แล้ว ๆ

เพราะฉะนั้น ช่องทางของการปฏิบัติ พระพุทธเจ้าทรงสอดส่องมาแล้ว
ไม่ได้ ๆ ถ้าหากว่าเป็นฆราวาสอยู่เช่นนั้น ต่อไปอีกแสนปีคำว่าตถาคต
จะไม่เกิดแก่จิตศรัทธาเลย ทางพื้นจะไม่เกิดแก่จิตศรัทธาเลย คำว่า สัมมาอรหัง
อะไรนั้น จะไม่เกิดแก่จิตศรัทธาเลย

ทำไมทำที่บุคคลเขาเห็นกันว่าทำไม่ได้ ทำอะไร

ทำอย่างที่มันจะทำได้

อะไร

เป็นลูกกษัตริย์ขัตติยะร่ำรวยทุกประการ จะทำได้ไหม ทำสิ่งที่คนอื่น
เขาเห็นว่าทำไม่ได้ ทรงทำ

แล้วก็เป็นอย่างไร

เหมาะ ๆ ๆ แล้วก็คล้าเรื่อย ๆ หลับหลับตาคล้า เสียสละ แล้วก็คล้า ๆ มา
เรื่อย ๆ คล้ามา ๔ อสงขัยกำโรมหากบปี คล้ามาเรื่อย ๆ เพิ่งมาเจอที่โพธิพุทธคยา

ที่อินเดีย อีก ๖ ปีภายหลังเสด็จออกทรงผนวช คล้ามาเรื่อยๆ ทาน ให้เป็นปัญจมหา
บริจาก ให้ๆ อย่างที่มนุษย์เขาให้กันไม่ได้ ท่านก็ทำ ลูกเมียให้หมด วัควายช้าง
ม้าให้หมด สมบัติพัสดานให้หมด ให้หมดทุกอย่าง

ปัญจมหาบริจากที่คนอื่นเขาทำกันไม่ได้ แต่สัทธัตถะทำได้อย่างที่เขาก
กัน ทพยสมบัติเอย ลูกเมียเอย มันก็ยังไม่พ้นไปจากทุกข์ไม่ได้ และพระองค์
พิสูจน์

แล้วที่ท่านีเพื่ออะไร

พ้นไปจากทุกข์ พ้นไปจากทุกข์ เพราะพระองค์เห็นแล้ว เห็นทุกข์แล้ว
เห็นฤทธิ์ เห็นเดช เห็นเพศ เห็นวัย ของเขามีอยู่อย่างไร ๆ

แล้วผู้ที่ออกจากทุกข์ละมีไหม

มี มีเยอะ ๆ ๆ มีแล้วลาเด็ก “หกปี ถ้าไม่สำเร็จเป็นพระอรหันตสัมมา
สัมพุทธเจ้า ให้มันตายไปที่ต้นโพธิ์นี้แหละ ตายดี ตายเสียที่นี้”

แต่ไม่ได้ นั่งแกร่วอยู่อย่างนั้นนะ เดินจงกรมบ้าง นอนบ้าง นั่งบ้าง
อะไร ๆ หลายอย่างตามอริยาบถทั้งสี่

ใช้ได้ ทำถึงที่สุด สำเร็จในที่สุด ต้องทำจริง

เอ้า ทำให้มันตายถ้ามันอยากตาย ตาย

อธิษฐานว่า ต้องทำจริงทุกเรื่อง เอาไปชีวิต แต่ศีลทานการกุศลนั้น
ไม่ให้ เพราะว่ามันหายาก

ตลาคตหามาถึง ๔ อสงขัยกำโรมหากบปี เพิ่งพบที่ต้นโพธิ์นี้เอง เพราะ
ฉะนั้น ชีวิตเอาไป ชีวิตสิบห้าปีกลับมาเกิดเป็นมนุษย์ต่อไป ศีลทานการกุศล
นั้นหายาก ต้องเอาชีวิตเข้าแลกศีลทานการกุศล ชีวิตช่วงมัน เอาไป ขอศีลทาน
การกุศลไว้

ที่เราทำ ๆ กันนี้ เราเคยอบรมมาแล้วพอสมควร เพราะฉะนั้นเราจึงมี
นิสัยบัจจรัรักษาศีลภาวนาเจริญปัญญาเรื่อย ๆ ไปก่อน เพื่อส่งเสริมสั่งสมบารมี
ให้แก่กล้าเท่าที่จะแก่กล้าได้ อดีตเต็ม อดีตบุญกุศลเต็ม อนาคต บุญกุศลเต็ม
ปัจจุบันกุศลเต็มทำไว้ ต้องการบุญกุศลล่อไว้ ทำไว้ ๆ

นี่เราสร้างบารมีล่อไว้ อดีตนั้นเต็ม อนาคตมันเต็ม ปัจจุบันมันเต็มพร้อม
ไป สั่งสมไว้ในตัวเองทีละน้อย จนกว่าจะถึงคราวรวมเป็นอันเดียวกันมาพร้อม
กันหมด

เต็ม ๆ จนไม่มีอะไรใส่ เต็มหมด น้ำเต็มหมดทั้ง๓ ตุ่ม เต็มเปี่ยมจะเพิ่ม
อะไร ๆ ไม่ได้ มันเต็มแล้วก็ไป ไม่อยู่ ไปเอง เพราะเราทำของเราเอง เราก็กิน
ของเราเอง จะมีอะไรมาล่อหรืออะไร ไม่สน อดทนไม่โอนเอนไปตาม

นี่เราทำไปเพื่อผล ก็พ้นไปจากทุกข์ เพื่อพ้นจากทุกข์ ก็เราเจ็ดเกิด
แก่ เจ็บ ตาย ๆ ๆ อยู่อย่างนี้ เราไม่รู้จะไปไหน

มันเกิดแล้วก็แก่ แล้วยังตาย เกิดแล้วก็แก่ แล้วยังเจ็บ แล้วยังตาย มีแต่
ทุกข์ โสกะปริเทวะ ทุกขะ โทมนัส อูปายาส มีแต่ปภินธกทุกข์ เป็นอยู่อย่างนี้
เพราะฉะนั้นเราก็นั่นมันเถอะ หนีไปไหนดี

บวช ๆ ๆ บวช ว่างดี หมด เพราะฉะนั้นจึงนิยมในการบวชว่างดี
พวกที่ยังไม่บวชก็ทำไปก่อน ทำไปจนสละได้จริง ๆ ก็บวชเข้ามา ๆ ๆ

มันมีช่องทางที่จะทำความดีได้มากกว่าฆราวาส ทำได้ดีกว่า ศีลก็ดีกว่า
สมาธิก็ดีกว่า ปัญญาดีกว่า ได้เปรียบกว่า เพราะธุรกิจของฆราวาสมีมาก

ฆราวาสที่เขาทำได้อย่างนี้ เขาอบรมมาก เขาก็ทำได้ตามกำลังที่ได้
อบรมมา

เพราะฉะนั้น เราจะทำได้มากก็เป็นกำไรของชีวิต เราจะทำได้น้อยก็
เป็นกำไรของชีวิต เรากระทำไม่ได้มันก็ขาดทุน

(ทำเวลาไหนได้เวลานั้น)

ในเรื่องการกระทำความดี อย่างน้อย ๆ เดือนหนึ่ง ๔ ครั้งก็ยังดี ไป
ฟังพระท่านเทศน์บ้าง ไปปูลงวิชาที่วัดโน้นวัดนี้บ้าง
เพื่ออะไร

เพื่ออบรม มันแตกसानชานเขินกันอยู่เวลานี้ เอามาให้เป็นสุขให้เป็นศีล
สมาธิ ปัญญา เป็นสุขไปเลย ก็เป็นสุขเป็นประโยชน์นี่

เราขำกว่าเราไม่ได้ ได้นะ เราสมาทานเข้า ได้บุญเข้า สมาทานกลางวัน
ได้บุญกลางวัน สมาทานเย็น ได้บุญเย็น อกาลโก

พระธรรมให้ผลไม่มีกาลเวลา ไม่เหมือนผลไม้อื่น ๆ ต้องหน้าโน้นหน้า
จึงจะได้

เอ้า ทำไปซี ทำดีเวลาไหน ได้ดีเวลานั้น ทำไป ๆ ๆ ๆ เรื่อย ๆ เกิดเราเบื่อ
การอะไร ก็กระทำเมื่อพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์พร้อมกัน และยังมี เสมอ
กันด้วยคุณธรรม เราถึงพระพุทธ ก็ได้ชื่อว่าถึงพระธรรม เราถึงพระธรรมก็ได้ชื่อ
ว่าถึงพระสงฆ์ เราถึงพระสงฆ์ ก็ได้ชื่อว่าถึงพระพุทธ เสมอด้วยการปฏิบัติ

ปฏิบัติอย่างไร

ศีล สมาธิ ปัญญา ทั้งสามประการนี้ก็ปรากฏพร้อมกัน

พร้อมกันอย่างไร

ถึงพระพุทธก็ได้ถึงพระธรรมพระสงฆ์ เป็นองค์เดียวกัน แล้วก็ถึงเลย
ทำไป เราทำได้เท่าไรก็ทำไรของเราเท่านั้น ทำไปเถอะได้ประโยชน์ ทำดี
ชั่วโมงเราก็ได้ สองชั่วโมง สามชั่วโมง สี่ชั่วโมง ห้าชั่วโมง หรือสามสิบนาที หรือ
หนึ่งชั่วโมง ทำเท่าที่เราจะทำได้ แต่ต้องขยัน ๆ ให้มันเลยครึ่งชั่วโมงถึงหนึ่ง
ชั่วโมงกว่าไป ถ้าชั่วโมงทำได้ ก็เลื่อนขึ้นไปถึงชั่วโมงครึ่งกว่า ว่าเรื่อย ๆ ไป
แถมเรื่อย ๆ ไป ไม่ท้อถอย แถมเรื่อย เพื่อหัดกำลังสู้พญามาร ขันธมาร กิเลสมาร.

มรรคผลนิพพานอยู่ที่ตนเอง

ที่จะพึงกระทำในเรื่องการปฏิบัตินี้ได้ เรียกว่าสุดเอื้อมของคนแต่ละคนที่จะพึงเป็นไปได้ ถ้าหากว่าเราจะเทียบดูแต่ละบุคคล บุคคลต่าง ๆ เขาทำไมจึงทำอย่างเราไม่ได้ ให้เทียบดู บางที่เขาทำได้ก็ทำเป็นพิธีเท่านั้น ทำตามคนที่เขาเรียกว่าเป็นคนใจบุญ ถือศีลกินเจ เมื่อถึงคราวแล้วก็ถือศีลกินเจบ้าง ทำกันไปตามกันมาเรื่อย ๆ ถือศีล ๘ บ้าง ศีล ๕ บ้าง ศีล ๒๒๗ บ้าง ซึ่งทำกันอย่างนี้เลยเป็นประเพณีไป ไม่ใช่เพราะความมุ่งหวังถึง ไม่ได้ทำให้เห็นแจ้งในทุกข์โทมนัสอุปายาส ที่ทำนั้นทำตามประเพณี

ไปวัดทำไม

ไปฟังพระท่านเทศน์

ท่านเทศน์เรื่องอะไร

ฉันจำไม่ได้

แล้วได้อะไรมาบ้าง ไปวัดนะ

ก็ไปตามประเพณี ๘ คำ ๑๕ คำ ก็ไปเสียที ไปกันคนละที่ สองที่ สามที่

บางคนก็ทนไปแคร์บศีล

บางคนไม่ถึงรับศีลหрок ออกไปเลย

ทำไมล่ะ

ไม่ไหว อยู่ไม่ไหว

ทำไมล่ะ

ธุระมันมาก ธุระโน้น ธุระนี้ ธุระอะไรต่อมิอะไร

ก่อนนี้เป็นอย่างไรจึงทำได้

ทำได้ ก่อนนั้นก็เป็นที่ไปตามประเพณีเคยทำอยู่ เพราะยังไม่เห็นรายได้

ของการกระทำ

ทำให้ยิ่ง ๆ ขึ้นไป วันนั้นไม่ได้ เดือนนั้นไม่ได้ ก็ทำเดือนหน้า เดือนหน้า
ไม่ได้ ก็ทำในเดือนต่อ ๆ ไป ทำเป็นปี ๆ ไป

เขาล้อกันว่าพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ระดับทุกข์ได้ แล้วเราจะต้อง
ทำไปเท่าที่เราจะพึงทำได้ อดอยากเท่าไร คับแค้นเท่าไร ไม่คำนึง ต้องการตาม
คำที่รำลือว่า พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ท่านช่วยให้พ้นจากทุกข์ได้ มันมี
จริงแค่ไหนนะที่เขาพูด มันมีจริงแค่ไหน เราไม่ท้อใจ ต้องกันให้พบ เพราะ
ของจริงมีอยู่ การที่เราเข้าไปไม่ถึงของจริง มันมีอย่างนี้อย่างนี้ อังโนนอังนั
อยู่เรื่อย ๆ ต่างคนต่างมีความขัดข้องด้วยประการต่าง ๆ

ความเข้มแข็งในการปฏิบัติศีลก็คือ สมาริก็คือ ปัญญาก็คือ ย่อหย่อน ผ่อนไป
ตามความพอใจของกิเลส แล้วออกนอกทาง ๆ ไม่เจอของจริง นี่ ๆ ถ้าเจอ
ก็จริงบ้างไม่จริงบ้าง ก็ไม่อยากทำอะไร ใจของตัวเองก็ยังสับปลับอยู่ ยังไม่รู้จะ
แน่อนอย่างไร เพราะประมาณใจของตัวยาก

พระพุทธเจ้าและสาวกท่านปฏิบัติมานาน ทำโดยประเพณีกันมาก ไม่
ต้องทำจริงทำจิ้งหรีด ทำตามประเพณีก็ได้ ทำแค่ได้บุญ ภาวนาก็ได้บุญ ภาวนา
เข้า ๆ ทำไปทำมา เอ๊ะ มันผิดทำแล้ว ปาเข้าไปตั้ง ๔ อสงขัยกำไรแสนมหากัปปี
ก็ไม่ได้เห็นได้อะไรบ้าง ไม่เห็นได้อะไร ไม่เห็นจริงๆ ๔ อสงขัยบ้าง ๘ อสงขัย
บ้าง ๑๖ อสงขัยบ้าง ก็พยายามไป ก็ไม่ได้อะไร

เอ๊ะ ผิดแล้ว ๆ ๆ นี่ผิดหลักของการกระทำ ผิดหลักของการปฏิบัติที่ครู-
บาอาจารย์ท่านแนะนำให้ทำ

พระปริยัติก็เป็นแต่ทางแนะนำ ครูบาอาจารย์ทั้งหมดก็เพียงแนะนำให้เท่า
นั้น ท่านจะขียนมรรคผลนิพพานให้ไม่มี ไม่มีอย่างเด็ดขาด

เออ จะว่าอย่างไร

ก็เราไปว่ามาเสีย ๔ อสงขัยกำไรแสนมหากัปปี

อ้อ มันไม่ยาก มันไม่ได้อยู่ที่ครูบาอาจารย์หรอก มันอยู่ที่เราในเราที่จะ
กระตุ้น มันอยู่ที่ใจเราเอง มรรคก็อยู่ที่นี้ ผลก็อยู่ที่นี้ นิพพานก็อยู่ที่นี้ ไม่ได้
อยู่ที่ไหน อยู่ที่ตนเองของตนเอง ศีลก็ของตน ทานก็ของตน สมาธิของตน
ปัญญาของตน

พระพุทธองค์ทรงชี้สิ่งที่จะเป็นประโยชน์แก่พุทธสาวก ประทานให้จน
ไม่มีวิชาจะให้ ให้หมด ศีลก็ให้หมด สมาธิก็ให้หมด ปัญญา也给หมด.....

(ศีลอมตะ ... สีสพัต)

เจริญวิปัสสนาจนเกิดปัญญา ปัญญาเห็นชอบก็ได้บุญ
เออ มันอยู่ที่ไหนบุญนี้

บุญก็แปลว่าสะอาด สะอาดกาย สะอาดวาจา สะอาดใจ เราเคยสังเกตไหม
ขึ้น ความสะอาดของเรามีครบแล้วหรือยัง เดิน ความสะอาดของเรามีแล้วหรือยัง
นั่ง ความสะอาดของเรามีแล้วหรือยัง นอน ความสะอาดของเรามีแล้วหรือยัง
ขึ้น เดิน นั่ง นอน ความสะอาดของเราในอริยาบถทั้ง ๔ มีหรือยัง อะไรมัน
บกพร่อง หรือมันไม่บกพร่องให้รู้ไว้

กายสะอาดจริง วาจาสะอาดจริงบริสุทธิ์จริง ศีลบริสุทธิ์ ไม่มีเรื่องอะไร
มาประทุษร้ายทางกายได้อีก ได้แล้วหรือยังความบริสุทธิ์ของใจด้วยอำนาจของ
ศีลที่เรารักษาไว้ ได้อานิสงส์บ้างไหม ถ้าหากว่าได้รับความบริสุทธิ์หมดจด มันก็
เป็นศีลที่แท้ ศีลที่เป็นแก่นสาร ถ้าหากว่ามันไม่ได้อย่างที่ว่ามันนั้น มันก็เป็น
ศีลพทพปรามาสไป ไม่ใช่ศีลที่เป็นแก่นสารอะไร มันพลัดไปเป็นสีลพัต มันก็
ไม่ถ่องแท้อะไร

เราก็เพียงทำความรู้ไว้ว่า นี่เป็นศีลแท้ตามพุทธบัญญัติหรือไม่ หรือเป็น
สีลพัตที่ทรงติไว้ ที่เราปฏิบัติอยู่นี้ มันเป็นศีลอะไร

เมื่อเราจับเหตุได้ เราก็แก้ได้ เมื่อเราจับเหตุไม่ได้ มันก็แก้ไม่ได้ ไม่รู้จะ

แก้อย่างไร ไม่รู้ว่าเหตุปัจจัยของมันเป็นอย่างไร มันก็แก้ไม่ได้ ศิลปินเป็น
สลัฟตปรามาต

ศิลปินกับปราชญ์ท่านสรรเสริญไว้นั้น ไม่ให้แก้ เป็นอมตศิลป์ ไม่ใช่สลัฟต
ถ้ามันเป็นสลัฟตปรามาต ไม่ใช่ มันเป็นศิลปะที่กลับกลอก มันเป็นศิลปะอะไร
อยู่หลายอย่าง เมื่อเรารู้ทางสลัฟตมาก ๆ เข้า เราจะไม่พบศิลปะที่แท้ที่แน่ที่นอน
สลัฟตมีรส ส่วนศิลปะที่แท้ที่นักปราชญ์มีพระพุทธเจ้าเป็นต้นสรรเสริญไว้
จัด ๆ ไม่มีรสอะไร ไม่มีรูป ไม่มีเสียง ไม่มีกลิ่น ไม่มีสัมผัสใด ๆ จัดหมด

สลัฟตผ่องรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ธรรมารมณ์ เราก็ผ่านไปไม่ได้
อันนี้แหละ ศิลปะที่ผ่านมามันเป็นศิลปะของใครกันแน่ มันเป็นศิลปะของโลกหรือ
เป็นศิลปะของธรรม

อ้อ มันเป็นศิลปะของโลก ปล่อยเลย เราจะไม่แก้ให้เป็นศิลปะในธรรมต่อไปให้
เป็นศิลปะที่จัดไม่มีรสอะไร

เราไม่ได้นิทานใคร เกิดขึ้นเองว่าศิลปะที่เรารักษานี้มันศิลปะอะไร

พ่อคุณ เป็นพระ เป็นฌร เป็นชี เป็นอุบาสก อุบาสิกา นั่นมีศิลปะอะไรกัน
เออ มันศิลปะอะไรกัน

(ศิลปิน บัญญา)

เมื่อพูดถึงศิลปะแล้ว มันก็ไปสมาธิ แล้วก็โยงไปถึงปัญญา แล้วก็โยงไปถึง
วิมุติ เพราะสายเดียวกัน

เมื่อเราเอ่ยถึงพระพุทธ ก็พบพระธรรมและพระสงฆ์ เมื่อเราเอ่ยถึงพระ-
สงฆ์ ก็พบพระพุทธและพระธรรม เมื่อเราเอ่ยถึงพระธรรม ก็พบพระพุทธและ
พระสงฆ์ เพราะเป็นสายเดียวกัน

เมื่อเราเอ่ยถึงศิลปะ ก็พบสมาธิและปัญญา ศิลปะของเราเป็นอย่างไร สมาธิ
ของเราเป็นอย่างไร ปัญญาของเราเป็นอย่างไร

ถ้าศีลของเรา หรือสมาธิของเรา หรือปัญญาของเรา มันไม่สัมพันธ์กัน มันก็หลุดไป อยู่ไม่ได้ เพราะความสะอาดของเรามันยังไม่พอ มันก็ติดอยู่แค่สมาธิแค่ปัญญานั้นแหละ เพราะศีล สมาธิ ปัญญาของเรามันยังไม่เป็นสิ่งที่แท้ ไม่ใช่เป็นศีลที่เป็นธรรม บางทีรักษากัน ๓ กับปี ๓ กัลป์ อย่างที่เราเคยได้ยิน อยู่บ่อย ๆ ไปวัดทำไม ไปฟังเทศน์ ฟังเทศน์เรื่องอะไร ไม่ทราบ

นี่รู้ไหม “ปาณาติปาตา เวรมณี” ว่าตามพระท่าน ๆ ๆ เอ้า ว่าดัง ๆ หน่อย ว่าดัง ๆ เสียจะได้เข้าทางโสตแล้วไปถึงใจ ว่าดัง ๆ หน่อย ๆ ๆ แล้วจะเป็นอะไร

สะอาดซี ทางกายก็สะอาด ทางวาจาก็สะอาด ทางใจก็สะอาด
ถ้ามันยังไม่สะอาดละ จะทำอย่างไร

ก็ขัดซี ขัดเกลา ขัดศีล ขัดสมาธิ ขัดปัญญา ให้มันถึงความหลุดพ้นไปได้
มันก็เป็นกำไรของคนทีฉลาด

เรียกว่าอะไร

พวกนี้เรียกว่าวิชาทั้งนั้นแหละ “วิชาจะระณะสัมปັນโน” ทั้งนั้น

(วิชา)

ศีล สมาธิ ปัญญา วิมุติ เป็นวิชาทั้งนั้น เรามีกnowledgeแล้ว ก็ต้องใช้ความรู้ที่มีอยู่แล้วให้มันถูกก็แล้วกัน

ผิดเราก็มี ถูกมันก็มี เราก็ต้องการความถูกมาก ๆ ๆ ขึ้น ความไม่ถูกมันก็หมดไป ๆ ๆ มันก็ไม่เหลืออะไรที่จะพึงเหลือไว้ได้ มีแต่ความรู้ของท่านั้น มันรู้ว่าอะไรเป็นอะไร ไม่มีอะไรที่จะไม่รู้ ต่อ ๆ ไปมันก็รู้ดีขึ้นเป็นลำดับ ๆ ๆ

ความรู้นั้นก็ไม่หายไปไหน รักษาตนเอง ความรู้รักษากันเอง เราไม่ต้องเข้าไปช่วยรักษารักษาอะไรเขาหรอก พุดง่าย ๆ ว่าพระธรรมไม่ให้ผู้ประพฤติธรรมแล้วตกไปในทางที่ชั่ว ท่านก็รับประกันอยู่แล้ว เราไม่ต้องไปทำอะไร เรื่องของ

เขา ไม่ใช่เรื่องของเรา คนละเรื่องกันแล้ว ถึงที่สุดที่ไหน รู้ด้วยตนเอง ใครเขาจะมาสอนเดินอะไรให้ คนสอนตนเอง สอนเสร็จความบริสุทธิ์ หมดจอะไร ๆ

ผู้ที่เป็นคนฉลาดเอาตัวรอดได้ เอาตัวรอดได้ นี้ ๆ บุญ เรามานี้ก็เพื่อตรวจ ดูบุญบาปของเรา ให้เห็นอนิจจตา ทุกขตา อนัตตตา แล้วเราก็ต้งอกตั้งใจปฏิบัติได้ (ใจเป็นของกายสิทธิ์)

สิ่งที่เสกได้หลายอย่างคือใจ มันเสกได้ร้อยแปดพันเก้า ประเดี้ยวเดี้ยวไป ได้

โอ้ โอ้ เยอะ พับเดี้ยว เพราะเป็นของกายสิทธิ์ ไปได้ไกล ๆ ไปไหน ๆ ไม่รู้ เข้าดงเข้าป่าไปที่ไหนไม่รู้

หน้าที่ของจิตก็เป็นอย่างนี้ จะทำอะไรต้องอาศัยอย่างนี้มาช่วยบ้าง อย่าง โนนมาช่วยบ้าง กว่าเขาจะเห็นว่า เออดี อย่างนี้ดี เพราะยังไม่มีคนพยายามเดี้ยว เจริญให้เขาทำความดี

ทำไปเถอะ ได้บุญ ได้บุญตามฐานะที่เราจะพึงกระทำได้

เราก็ลงทุนลงแรงมาลำบากยากเข็ญใจบุกป่าฝ่าดง ไม่ปรารถนากิจการ อะไร มุ่งแต่โพธิญาณเรื่อยไป มันได้แค่นั้นก็แค่นั้น ไม่ต้องรีบร้อนอะไร เมื่อถึง คราวถึงสมัยถึงกาล มาเอง ๆ เห็นเอง ได้เอง รู้เอง ด้วยตนเองทั้งนั้น

เหตุแห่งทุกข์

ตรัสรู้ริยสัจก็เป็นพระพุทธเจ้า แล้วแต่ความคิดของตนเองเท่านั้น ไม่เกี่ยวกับพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าทรงตั้งของพระองค์เอง

พวกที่เขาแจ้งโลก พวกที่เขาแจ้งเขาว่าธรรมนี้ยังไม่เป็นธรรม ต้องรู้เท่าทันโลกก่อน แล้วจึงย้อนไปรู้ธรรมสำหรับโลกเขาอีก ว่าอะไรมันเป็นทุกข์ อะไรมันเป็นสุข อันสุขกับทุกข์นั้นมันอยู่ที่ไหน อยู่ข้างนอกหรือว่าอยู่ข้างใน ให้เข้าใจว่ามันอยู่ข้างนอกก็ได้ มันอยู่ข้างในก็ได้ สุขทุกข์เสมอกัน และขอให้รู้เท่าทันว่าทุกข์รสชาติเป็นอย่างไร สุขรสชาติของมันเป็นอย่างไร หากว่าเราไม่รู้รสทั้งสอง ยากเหมือนกันที่จะจับทุกข์และสุขได้ด้วยความคิดของเราเอง ยาก

เพราะฉะนั้น พระพุทธเจ้าก็ทรงสอนสัตว์ทั้งปวงว่า อะไรเป็นทุกข์บ้าง ชาติเป็นทุกข์ ชราเป็นทุกข์ พยาธิเป็นทุกข์ มรณะเป็นทุกข์ ทุกข์ตลอดสาย “ปลุกุปาทานกฺขนฺธา ทฺกฺขา” ขันธ์ทั้งห้าเป็นทุกข์ “อุปฺทานํ ทฺติยํ” หลักรของโลกเขามีอยู่อย่างนี้

แล้วมันเกิดขึ้นได้อย่างไร ไปอยู่ที่ไหน ทุกข์ของโลก มันเต็มโลกไปหมดหรืออย่างไร

มันเป็นเฉพาะคน ๆ ไม่ใช่โลกเขาก็เต็มด้วยทุกข์ สุขเขาก็เต็มโลก แต่มันเป็นไปได้เฉพาะคน ๆ

ทุกข์มันเกิดจากอะไร มันอยู่ที่ไหน
อยู่ที่ตา อยู่ที่จมูก อยู่ที่ลิ้น อยู่ที่กาย อยู่ที่ใจ
สุขล่ะ

เช่นเดียวกัน อยู่ที่รูป ที่เสียง ที่กลิ่น ที่รส ที่สัมผัส ที่สัมผัสมารมณฺ์ อยู่ที่กายนี้ อย่าไปหาที่อื่น หาไม่พบ

ทุกข์มันเป็นอย่างไรรู้

เศร้าหมอง

อะไรเศร้าหมอง

ใจ ๆ

สุขเป็นอย่างไรรู้

รำเริง บันเทิง

อยู่ที่ไหน

อยู่ที่ใจ

อะไร ๆ ก็โยนให้ที่ใจทั้งนั้น เพราะใจเป็นคนที่ควบคุม ชั้นซึ้งทั้งห้าอยู่ใน
ความควบคุมของใจ

เพราะฉะนั้น ดึกก็ตาม ชั่วก็ตาม ต้องขึ้นอยู่กับใจ

ดึกขึ้นอยู่กับใจ ชั่วก็ขึ้นอยู่กับใจ แล้วจะทำอย่างไร

รู้ไว่ว่านทุกข์เกิดขึ้นทางตาแล้ว ตาไปเห็นรูปที่ไม่พอใจ เกิดทุกข์ขึ้นแล้ว
ตาไปเห็นรูปที่พึงพอใจ ก็เกิดสุขขึ้นแล้ว

นี่ตัวสมุทัย เกิดขึ้นที่ตาเห็นรูป สุขก็ตา ทุกข์ก็ตา ที่เรียกว่าสมุทัย เกิด
ขึ้นกับเราแล้วเหมือนกัน

รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ธรรมารมณ์เป็นตัวสมุทัย เป็นเหตุให้เกิด
ทุกข์ขึ้นกับเราทั้งนั้น

แล้วเราจะทำอย่างไร

ท่านว่ามันเกิดขึ้นที่ไหน ก็ดับมันที่นั่น รูปนามเหมือนกัน มันเกิดขึ้น
ที่ไหน มันก็ดับที่นั่น

ดับอย่างไร ๆ

อย่าให้มันมีทุกข์เกิดขึ้น อย่าให้มันมีสุขเกิดขึ้น

แล้วมันจะเป็นอะไร

ไม่รับรู้ สุขฉันทก็ไม่รู้ ทุกข์ฉันทก็ไม่รู้ ไม่รับรู้ทั้งสอง เพราะไม่ใช่เรื่อง
ของฉันท จะเข้าไปรู้ในเรื่องนั้น เหลื่อมล้ำต่ำสูงหาควรไม่ เพราะฉะนั้น ฉันทก็
ไม่รับเป็นคนใช้ของแก่ต่อไปอีก

แล้วสุขทุกข์เขาจะเกิดขึ้นอีกต่อไปไหม
เกิดขึ้นได้

มีธรรมะยืนยันว่าเป็นอนัตตา ๆ อย่าไปบ้ำมันมากนัก มันไม่ใช่ของเรา
เป็นอนัตตา

โอ๊ย ตัวบ้ำมาเท่าไรแล้ว รู้ไหม ๆ

ไม่รู้ ถ้ารู้แล้วมันไม่พูดอย่างนั้น ไม่ต้องมาพูดจา มาเห็นหน้าเห็นตากัน
อีก นี่เพราะยังไม่รู้ จึงต้องมาพูดมาจากกันอีก มาคุยมาอะไรกัน แนะนำกันไป
เมื่อเรารู้เท่าทันสิ่งเหล่านั้น ไม่เป็นอะไร ๆ ไม่เดือดร้อนด้วยประการต่าง ๆ
การที่เดือดร้อนต่าง ๆ นั้น อุปาทาน เข้าใจเอาเองว่านี่เป็นทุกข์ นี่เป็นสุข
เปล่า เข้าใจเอาเอง ๆ เขามีอยู่อย่างนั้นแล้ว เราจะรู้ว่าเป็นสุขเป็นทุกข์ เขาก็มีอยู่
มาแล้วในโลก ไปยึดเอาถือเอาว่าเราเป็นอย่างนั้น เราเป็นอย่างนี้ มันก็หนีจาก
โลกนี้ไม่ได้ มันก็หนีทุกข์ไม่ได้

แล้วจะให้ทำอย่างไรจึงจะไม่ให้เกิดสมุทัยได้เพราะมันเป็นทุกข์ เราข่อม
ไม่ปรารถนาด้วยประการทั้งปวง

(รศพระสัทธรรม)

อย่างนี้ซิ รักษาศีล ทำสมาธิ ทำปัญญาให้มันแก่กล้าเป็นลำดับ ๆ เสด็จเห็น
รศทางโลกแก่นั้น ๆ เมื่อเห็นรศทางโลกแก่ไหน คนเห็นนั้นก็สะท้อนกลับให้เห็น
พระธรรมอีกส่วนหนึ่ง เรียกว่ารศพระสัทธรรม รศพระสัทธรรมยิ่งกว่าอะไรใน
โลก ทำไป ๆ ให้เห็นว่าสมุทัยนะมันอยู่ใกล้ ๆ อยู่ตามหู ตามตา จมูก อะไร
เหล่านั้นเองอยู่ใกล้ ๆ

ที่มันติดแน่นแพ้นะมันติดอยู่ที่ไหน

ติดอยู่ที่ใจ เขาทำได้ ทำให้ติดก็ไม่ได้ ทำให้ไม่ติดก็ไม่ได้ ทำยาวก็ได้ ทำให้ไม่ยาวก็ได้ เขาทำได้โดยที่เราไม่มีอำนาจอะไรไปห้ามเขาได้ เราต้องอาศัยพระธรรมเรียกว่าพระวินัย

อะไร

ศีล รักษาศีล ทำภาวนาให้แจ่ม ทำปัญญาให้แจ่มแจ่มแจ้งขึ้นกับตน ตนของตนเองก็จะรู้ว่า ตนของตนเองได้อย่างนั้น ถึงอย่างนั้น เราก็ไม่เชื่อตามเขาต้องได้ด้วยตนเองจึงจะใช้ได้

พระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้ามีเยอะ แปรตามสันสกฤตพระธรรมขันธ์ ต่างคนต่างก็ทำ ต่างคนต่างก็ปฏิบัติ ไม่เหมือนกัน แม้ตัวบริกรรมที่เรียกว่าสมถกัมมัฏฐาน อาจารย์หนึ่งก็เป็นไปอย่างหนึ่ง อีกอาจารย์หนึ่งก็เป็นไปอีกอย่างหนึ่ง ยิ่งหลายอาจารย์ เหมือนกันบ้าง ไม่เหมือนกันบ้าง

ที่ผู้ปฏิบัติยัง เอ๊ะ ท่านสอนให้ว่า “พุทโธ” นี่อาจารย์หนึ่ง “สัมมาอรหัง” นี่อาจารย์หนึ่ง บางอาจารย์ก็ว่า “ยุบหนอ พองหนอ” บางอาจารย์ก็ว่า “อรหัง” เอ๊ะ อันนี้เราจะเอาอย่างไร นั่งตรึกนั่งตรองว่าจะภาวนาบทไหนดีจึงจะลง

ความสงสัยของเราไปครั้งเดือนแล้ว เลือก มัวเลือก สัมมาอรหังดีใหม่ พุทโธดีใหม่ อรหังดีใหม่ ยุบหนอพองหนอดีใหม่ ดักเข้าไปครั้งเดือน ความสงสัยนี้กว่าจะไปละอะไร ก็ไปติด ความสงสัยเข้ามาแข่งอยู่ที่จิตใจ

มาวัดจิตใจของเราดูว่าท่านทำอะไรๆ เอ้อ เขาจะมาทดลองดูว่าท่านทำอะไร ความสงสัยเกิดขึ้นกับท่านแล้วหรือยัง ท่านรู้ไหม วันนั้นภาวนาอย่างหนึ่ง พุ่งนี้ภาวนาอย่างหนึ่ง

เอ้อ แล้วเมื่อไหร่มันจะถึงทำสักทีละ พ่อคุณแม่คุณ มัวแต่เลือกอยู่นั้น

รสเสมอกันด้วยความดี พระธรรมบทอะไรก็ตาม อาจารย์ไหนก็ตาม รสเสมอกันด้วยความดี จิตสนิทในโลก ธรรมมีรสดี จิตสนิท ไม่มีขี้ข้องแหวะอะไรที่ไหน

จะว่าดับหรืออะไรก็ตาม ดับที่โน้นไปโพล่ที่นี้ ดับที่นี้ไปโพล่ที่โน้น ดับ
ไม่สนิท มันยังมีอะไรมาปรุง มันก็เป็นอย่างนั้น ถ้าไม่มีอะไรมาปรุง ดับเลย
สิ้นเชื่อหมดเชื่อ ไม่มีอะไรอีกต่อไป

ที่นี้ก็ดูๆ แล้วว่าทุกข์เหล่านี้ไม่จริงเท่าไร ถ้าเรารู้ทันนะ เราดับได้ที่เรายัง
ดับไม่ได้เพราะความโลภ ความโกรธ ความหลง เพราะเรายังเข้าไปไม่ถึงสิ่งเหล่านั้น
และก็ไม่รู้ว่าเราได้เป็นไปตามอำนาจความชักจูงของเขา เราจึงเสียทำทุกที่ เพราะ
เราไม่รู้วิธีที่ทำของเขาว่ามาสายไหน ไม่รู้

ความไม่รู้นั้นแหละเป็นตัวอวิชา อวิชาระคนจิตใจให้ปั่นป่วนไปตาม
อำนาจของอกุศล ทุกคราวที่เราคิดถึง ตกไปเลย ตกไปในทางที่จะทำให้เกิดทุกข์

เล็กกลัวไปอย่างนี้ซ้ทุกครั้งที่ไป บ่นว่าเป็นทุกข์ ๆ ก็หาไม่รู้ไม่ว่าทุกข์นั้นมัน
เกิดที่ไหน เออ ก็ไม่เจอทุกข์ซี้ ก็มีทุกข์กันเรื่อยไป แล้วเมื่อไหร่จะพ้นทุกข์กับ
เขาเสียที่ มันไม่เจอ

(มรรคผลนิพพานยังมี)

พระพุทธเจ้า พระสาวกของพระพุทธเจ้าท่านค้นพบ ท่านค้นพบที่ไหนที่
ขั้นขั้นนั้นแหละ

หัดทิ้งไม่ให้เป็นของเรา อะไรต่าง ๆ หัดทิ้ง หัดโยน หัดขว้างออกไปจาก
ใจของเรา เรียกว่าหัดดับ

นิโรธะ ดับ ก่อนนั้นก็เกิด เกิด แก่ เจ็บ ตาย ที่หลังตายด้านเดียว เกิดดับ
ที่หลังจึงเกิดดับเรื่อย

โทสะเกิดขึ้นดับ โมหะเกิดขึ้นดับ โลภะเกิดขึ้นดับ ดับตะพึด ดับ ๆ

ที่นี้แสงของเขาก็ค่อยอับ แสงของเขาค่อยดับลงไป ๆ

ความโพล่งของจิตใจแจ่มใส ไสยิ่งกว่าแก้วรัตนะหลายร้อยหลายพันเท่า
เมื่อใสแจ้วลงไปจริงนั้นแหละ ความดับมา

ใช้ได้ในที่ทั่ว ๆ ไป จะไม่ดับอย่างที่เป็นมาอีกแล้ว เขาเรียกว่าแก้ววิเศษ

นี่แหละกุศล พัน ๆ ทำไป ๆ จนกว่าจะพ้น เป็นปริยัตินะ ถ้าจะพ้นก็ให้
พ้นเป็นปริยัตติ เป็นปฏิบัติ เป็นปฏิเวธขึ้น เพื่อเป็นขวัญน้ำใจของเราผู้ปฏิบัติ
ยังมีนะ มรรคผลนิพพานยังมี แต่เราขี้เข้าไม่ถึงที่สุดนั้น ๆ แต่เราอย่า
ไร้ความเพียร ถ้าไร้ความเพียรแล้ว ก็จะทำอะไรไม่ได้

พยายามทำไป ๆ ท่านเห็นว่าสมควรแล้ว บิдамารดาของเราท่านเห็นว่า
สมควรแล้วจะมอบทรัพย์สมบัติให้ ท่านก็มอบให้เราเอง ท่านเห็นนอกเห็นใจว่า
เราเป็นคนดีเป็นคนซื่อสุจริต เห็นมานานแล้ว เขาก็ยังปรกติดีอยู่ มอบให้เลย

ธรรมะ ธรรมะของพระพุทธเจ้า ของพระสาวกของพระพุทธเจ้า เมื่อท่าน
เห็นเราเป็นคนสมควรที่จะมอบสมบัติอย่างนี้ให้ ท่านก็มอบให้เลย เราของเราเอง
เราได้ของเราเอง ของเราทั้งนั้น ที่เราจะได้อีกก็เป็นของเรา ได้แล้วก็เป็นอย่างนี้ได้

ก้นลงไป เอ้า เข้าอภิธรรม ที่เราปฏิบัติเป็นวินัย วินัยปิฎก สุตตันต-
ปิฎกยังไม่ถึงอภิธรรมปิฎก ต้องแน่นเข้าไปอีกจึงจะถึงอภิธรรมปิฎก

ว่างไม่มีขันธ์ห้า รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ สักแต่ว่าดิน
น้ำ ลม ไฟ อากาศธาตุ เสียงก็สักแต่ว่าเป็นเสียง รสก็สักแต่ว่าเป็นรส สัก ๆ
ทั้งนั้น สักแต่ว่า ๆ ๆ แล้วก็จริงตามสมมติ จริงตามนิยม จริงตามบัญญัติ
มันเป็นส่วนรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ

เราก็รู้ว่าเราปฏิบัติในชั้นไหน ในชั้นพระวินัย หรือชั้นพระสุตตันต-
ปิฎก หรือชั้นอภิธรรมปิฎก เรา

ก็เป็นเครื่องอุ้มใจของเราที่พยายามรักษาศีล ทำสมาธิ ทำปัญญา เพื่อหา
ทางพ้นไปจากทุกข์ จุดเดียวกัน จะภาวนาอะไร ๆ ก็เหมือนกัน ไม่ต้องไปเลือก
อย่างไรหนีกว่าไปเถอะ นะตัว โมตัว ใช้ได้ทั้งนั้น อาจารย์ไหน ๆ ไม่ต้องไป
ยกโทษ เพราะความรู้ของอาจารย์ก็ต่างกัน พระไตรปิฎกมีมาก เลือกละเอาบท
ไหนก็ได้ ก็ใช้ได้ ไม่ต้องเสียเวลาเลือก จุดเดียวกัน มีรสอย่างเดียวกัน เย็น
มีรสเย็น รสของพระสัทธรรมนั้นเย็น หูตาเย็น

รสของอธรรมก็ร้อน หูตาร้อน

รสมี ๒ รส เราก็รู้ดีแล้ว นิสฺสพระสัทธรรมนะ นี้ไม่ใช่พระสัทธรรมนะ ตัดสินเอง แล้วก็พ้อตนเอง ทำไมถึงปล่อยไปในทางที่ร้อนมาก มันจะถูกทางที่เราปฏิบัติแล้วหรือยัง ถ้ามเขาด แล้วเขาก็จะตอบ เขานิ่งไม่ได้ เขาจะตอบ

แล้วก็ยังได้ อ้อ มันผิดทาง ๆ มันเดินไปผิดทาง มันเป็นทางร้อนไม่ใช่ทางเย็น

เราก็ยังได้ ญาณ ความรู้ ก็เกิดญาณความรู้อัน ตัดสินได้เป็นญาณ ทัสสนะ แล้วแต่บุญวาสนาของใครจะทำได้แค่ไหน อย่างนี้กว่าเราจะทำไม่ได้ได้ทุกวัน ทำเข้าได้เข้า ทำเย็นได้เย็น ทำกลางคืนได้กลางคืน ทำเวลาไหนได้เวลานั้น ก็อุ่มใจ

ศีล ทาน ภาวนาเราบริบูรณ์ ไม่มีสักกายทิฎฐิ สลัปปตปรมาส ไม่มีอะไร ทำได้ ๆ ได้แค่ไหนเอาแค่นั้น

สมถกัมมัฏฐานนะ มันนอกตำราเยอะ แต่ไม่มีใครปรับปรุง เพราะมันไม่มีในตำรา ที่มีเสียเยอะแยะ ก็ไม่มีใครเขารับรอง คนหนึ่งก็เห็นไปอย่างหนึ่ง คนอื่นก็เห็นไปอย่างอื่น รู้เฉพาะตัว

(สิ่งที่ต้องปฏิบัติด้วยตนเอง)

เมื่อรู้เฉพาะตัว ตัวจะทดลอง ก็ทดลองด้วยตัวเองเพื่อตัวเอง จะไปทดลองให้คนอื่นดูไม่ได้ มันเป็นอวดอุตตริมนุสสธรรม รู้เฉพาะตัวของตัวเอง เจ็บ ๆ มีเยอะ

พวกสลัปปตนะเขาก็ไปจากพวกนี้ เขาเดินผิดพลาดไป แต่ก็ม่ประโยชน์แก่เขา

เขาทำได้ ทำเป็นอะไรต่ออะไร เขาทำได้ พวกสมถกัมมัฏฐานเขาเดินไป

ทางนั้น เช่นเกี่ยวกับอาชีพคล่องทางไหนก็ไปทางนั้น เขาว่าอย่างนั้น เราไม่เอา
อย่างนั้น เราเคยผ่านมาเยอะแล้ว ทำให้ซ้ำ ไม่เอา

“มกุโศ เว” นี้ตรง ตัดทางตรง แล้วเราก็ไปทางตรง ทางอื่นไม่ต้องไป
เกี่ยวข้องด้วย

เขาทำได้ เรายังไปเชื่อคนอื่นเขาเยอะ ตัวของเราเองไม่ค่อยเชื่อ
คนอื่นนะใคร

กิเลส กรรม วิบาก อวิชชา ตัณหา อุปาทาน นี้คนอื่น เราไปคบพาให้เรา
ไปลุ่ม ๆ ดอน ๆ ตัวของเราเองไม่ติดเลย ไปกับเขาตะพึด เขาเชิดเราไป ตัว
ของเราเองไม่มีส่วนที่จะฟังได้ในตัวเรา

เพราะฉะนั้น พระพุทธเจ้าและพระสาวกเน้นที่ตรงนั้นว่า อวิชชา ตัณหา
อุปาทาน เป็นเหตุให้เกิดทุกข์ คั้นให้เห็นตัวจริง มันเป็นตัวหลอกหลอนซ่อน
ซ่อนด้วยประการต่าง ๆ ที่เราจะฟังไม่พบพวกเขาได้ เขาซ่อน ๆ อยู่ในเรื่องบุญ
เรื่องกุศล เขาแอบ แอบเข้าไป ที่หลังมาทำใหญ่ทำโตกับเรา เราก็ไม่ทราบ
ไปคบกับเขา

คนอื่นเขาไม่ทราบ ธรรมดาเราไม่ชอบ โง่เราก็ไม่ชอบ อยากเกินควรไป
เราก็ไม่ชอบ หรือมากไปเราก็ไม่ชอบ ใอันนั้นมันแอบเข้าไป มาสอนเรา ชอบมาก
ไป โง่มากไป ให้หรือพินเอาเขาเข้ามาด้วย เข้ามาสอนมาเสียมสอน เราก็เลยเห็น
ดีกับเขาได้ ไปกับเขาด้วย เรียกว่าลงเรือลำเดียวกัน แล้วก็มองไม่เห็นทาง ไป
ร่วมกับเขาแล้ว ไปอย่างนั้น

(ทาน ศีล สมာธิ ปัญญา)

พอเราได้สติสตั้ง ก็กลับ กลับเข้าทางปฏิบัติของเรา ปฏิบัติเรื่อยไปกว่า
ศีล สมာธิ ปัญญาของเราจะแจ่มแจ้ง ทำไปๆให้มีหวังบ้าง ทานก็ดี ศีลก็ดี สมาธิ

ก็ดี บัญญาก็ดี ปฏิบัติให้ได้ จึงจะสู้กับพวกนั้นได้ เราก็กปฏิบัติเรื่อยไปเป็นขั้น ๆ
เราก้ทำของเราไปจนกว่าจะได้ จะถึง ของดีเขามีอยู่แล้ว แต่เรายังไม่พบไม่
ประสบ จึงไม่รู้กัน ทำเรื่อยไปจนกว่าพวกนี้จะขยายด้านจิตใจให้แจ่มแจ้งขึ้น
รสพระธรรมก็เกิดขึ้น ไม่ถึงยุคถึงสมัยถึงคราวมันก็ไม่เกิดขึ้น บารมีนั้นแหละ
เป็นเครื่องจุด เอาละ ตั้งใจปฏิบัติไป.

ผู้ให้กับผู้ขอ

กามาวจร รูปาวจร อรูปาวจร โลกุตตรกุศล รวมเป็นกุศล ๔ ประการ
มีอยู่ในพวกคนฉลาด

กามาวจรกุศล ทาน ศีล ภาวนา ๓ อย่าง เรียวกว่ากามาวจรกุศล
การสงเคราะห์

โลกก็ดี ธรรมก็ดี อยู่ด้วยการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน คนที่มาขอเราเขาก็
สงเคราะห์เราเช่นกัน เมื่อเขามาขอเรา เราก็ให้เขาไป ไม่มีคนเจาะจงให้ใคร
ไม่เจาะจงให้ บางคนเขาไม่เจาะจงรับของใคร ให้อย่างไรเขาก็รับอย่างนั้น เป็น
ความพอใจของผู้ได้รับ เขาขอผ้าถุงหรือผ้าห่ม หรือที่หลับที่นอนหมอนมุ้ง เราก็
ให้ไปตามที่เราจะมีให้ได้ เพื่อไม่ให้ผิดความประสงค์ของเขา เขามุ่งมาแล้วว่า
คน ๆ นี้เขาให้เราได้ตามที่เราขอ คงไม่ผิดเคืองในเรื่องที่จะให้เราไม่ยาก เขาก็
บากหน้ามาขอ ผ้าห่มสักผืนหนึ่ง ไม่มีผ้าห่มแล้ว เราก็ให้ไป เมื่อให้ไปแล้ว
ก่อนให้เราที่ยินดี กำลังให้เราที่ยินดี ให้ไปแล้วเราก็ยินดี ทานของเราประเสริฐ
จิตใจของเราที่ประเสริฐด้วยการให้

(พระเวสสันดร)

ที่ผู้ขอนั้นมีหลายอย่าง ขอสูงขึ้นไปอีกเป็นลำดับ ๆ ขึ้นไป เพราะทาน
การให้มันที่สุดของปัญญามหาบริจาค ที่สุดแล้ว

ตัวอย่าง พระพุทธเจ้าของเราเกิดมาเป็นมนุษย์ ๘ ชาติ แล้วก็ มีแทรกชาติ
หนึ่งที่เป็นสัตว์ดิรัจฉาน รวมเป็น ๑๐ ชาติ ก็นับว่าเป็นสัตว์ที่ประเสริฐ ฉลาด เพราะ
เป็นสัตว์ที่ตั้งอยู่ในศีลธรรม กายเป็นสัตว์แต่จิตใจเป็นมนุษย์ มีศีลทานการกุศลให้
มาเรื่อยทั้ง ๑๐ ชาติ ให้ทาน ให้มาเรื่อย ๆ ๑๐ ชาติ เต ชะ สุ เน มะ ภู จะ นา วิ เว

ชาติสุดท้ายที่เป็นมนุษย์ คือพระเวสสันดร ให้หมด เรียกว่าปัญจมหาบริจาค คือ พระเวสสันดร ให้ทาน ให้หมด จนไม่มีอะไรจะให้ เรียกว่าปัญจมหาบริจาค

เมื่อบริจาทานเท่านั้นยังไม่พอ ต้องรออีกชาติหนึ่ง หรืออาจ ๒ ชาติ ๓ ชาติ ก็ได้ ต้องได้รับพยากรณ์จากพระพุทธเจ้าองค์ใดองค์หนึ่งที่มาตรัสอยู่ใน ปัจจุบันนั้น องค์ใดองค์หนึ่งก็ได้ ต้องได้รับพยากรณ์ ได้คำทำนายว่า นี่ท่านองค์ นี้ อีก ๔ อสงไขยหรือ ๘ อสงไขย ๑๖ อสงไขยตั้งแต่นี้ไป ท่านจะได้สำเร็จเป็น พระสัพพัญญูในโลกข้างหน้า

พระพุทธเจ้าของเราได้เห็นท่านพระที่บังกรสามมาสัมพุทธเจ้าเป็นผู้ตรัส พยากรณ์ พอครบ ๔ อสงไขยกำไรแสนมหากัปปี ก็ตรัสเป็นพระพุทธเจ้า

(ทุกข์ของการสะสม)

นี่ทานการให้ ให้เรื่อยมา เรียกว่าชนะการให้ทุกอย่าง ไม่ใช่ว่าโครมคราม ให้ไป ไม่ใช่ ให้พอสมควร ๆ

นี่ก็เห็นอนิสงส์ของท่าน คือไม่สั่งสมให้มันเกินสัดส่วนของมนุษย์ เสมอๆ มีใช้บ้าง เหลือใช้บ้าง พอสมควร

ถ้าไม่มีการให้แล้วมันสะสม มันเป็นการสะสม แล้วนานๆ ไปมันไม่ อยากให้ เสียตาย อันนั้นก็ดี อันนี้ก็ดี ดีทุกอย่าง เลยให้ใครๆ ไม่ลง เพราะเรา ยังไม่อิ่ม ยังมีใช้ยังมีสอยอยู่

คนหนึ่ง ๆ ขอโทษนะ โลงที่ใส่เราไม่พอของเราจะใส่ ไม่พอ ยังล้น ล้นโลง อันนั้นของเรา อันนี้ของเราทั้งนั้น ถ้าจะใส่โลงก็ล้น ล้นโลง เออ นี่ก็ ดูก็น่าอาย จะเอาไปไหนพ่อคุณ จะเอาไปไหนแม่คุณ

พระสงฆ์องค์เจ้าก็เหมือนกัน มัวแต่สอนเขาเรื่อย ๆ ไป ตัวของตนก็ไม่ เห็นว่าอะไรจะปลดเปลื้องอะไรออกไปได้ โลกก็ยังบริบูรณ์ โกรธก็ยังบริบูรณ์ หลงก็ยังบริบูรณ์ ทิฐิमानะก็บริบูรณ์ มันตัดไม่ขาด

มััจฉริยะ ความตระหนัเห็นขวแน่น เป็นอย่างนั้น
ไม่สะสมไว้เกินส่วน

อายุไกร

อายุความโลก จิตใจของเราก็เป็นไปในพวกของคนโลก เราก็เป็นคน
โลก

โลกอยู่ที่ไหน

มันอยู่ที่ใจ

มันไม่โลกอยู่ที่ไหน

อยู่ที่ใจ กั้นท่อนไม่พบ

ชนะ ชนะมันก็ยังไม่ไปไหน มันเป็นชั้นกามาจร

ที่สุดของทางโลกหรือทางธรรมมันไม่ใช่แค่นั้น ชั้นกามาจรมันยังไม่พ้น
ทุกข์ มันยังมีเกิด เมื่อมีเกิด ไม่ต้องพูดถึงแก่ ไม่ต้องพูดถึงเจ็บ ไม่ต้องพูด
ถึงตาย

(เหตุแห่งทุกข์)

เหตุแห่งความเกิด มันเป็นสุขหรือเป็นทุกข์

เป็นทุกข์มากกว่าสุข

ทำ ทำเพื่ออะไร

ทานก็ดี ศีลก็ดี ทำเพื่อพ้นไปจากทุกข์

เห็นโทษอย่างไรจึงคิดเบือนหน้าในเรือของทุกข์

มันทุกข์ไปหมด

ทุกข์จากอะไร

มีก็ทุกข์ จนก็ทุกข์ ไม่มีไม่จนก็ทุกข์ เพราะความเกิดนี่เองเป็นเหตุ

แห่งความทุกข์ เมื่อทุกข์มันเกิดขึ้นหรือสุขมันเกิดขึ้นจะนั่งอยู่ไม่ได้ ต้องชวน
ขวยหามาเพื่อสนองทุกข์

อันสิ่งทีชวนขวยหามาเพื่อสนองทุกข์เขาเรียกว่าอะไร

สมทัย ออยากไม่รู้จักจบ ได้โน้ต้องการโน้น ได้โน้นต้องการนี้ วุ่นไปหมด
ในเรื่องอยากได้ออยากประสบ วุ่นไปหมด ได้ดวงดาวอันแจ่มใสดี ไม่ก็ปีหรอก
อยากได้ดวงใหม่ต่อไป เรียกว่าสมทัยเป็นเหตุ เป็นเหตุให้เกิดทุกข์

เออ รอ อาจเข้าไปบ้าง ตายจากมนุษย์ไปสวรรค์เป็นชั้น ๆ ไป

ไปดูชาวสวรรค์เขาบ้างว่าเขาร้ายอะไร มีวิมานสูงต่ำกว่ากัน มีบริวาร
แวดล้อม บางวิมานก็สวยงามกว่ากัน บางวิมานก็ร้าย มีบริวารนับหมื่นนับแสน
บางองค์ก็ไม่มีกคน บริวารน้อย

เป็นเพราะอะไร

เขาบกพร่อง ทีเขาไม่รวยเพราะบกพร่อง เขาไม่เคยให้ทาน ทีเขาร่ำรวย
เยอะเยะใช้ไม่หมดเขาเคยให้ทานมามาก นางฟ้าคนนั้นเขาสวย สวยทุกอิริยาบ
ถ์ นอน ยืน เดิน พุด เสียงกรายอะไร ใจความสวยของเขาที่เดินเปรียบกับเรา
ความสวยของเขายังทำให้เราให้เหลียวหลังดูเขาอีก

(ศีลทำให้สวย)

ความสวย สวยเพราะอะไร

ศีลอย่างไรเล่า เขารักษาศีล ศีลเขาบริสุทธิ์ รูปสวยแล้วก็รวยทรัพย์
ด้วย ทีต่ำต้อยลงไป ศีลไม่บริสุทธิ์ ก็ยังดี ยังมีศีลกับเขาบ้าง

ฉันก็มีเหมือนกันนะ แต่ก็ไม่เหมือนท่าน เขาว่า

แต่ฉันก็ยังม่ ยังได้ความสุขอ้อมอกอ้อมใจ ได้รับความสุขในสวรรค์ชั้นใด
ชั้นหนึ่ง

มาน ๔ มาน ๔ ไปกันได้ มียังง้ออีกละ

ต่อไป ๆ ๆ เอ้า ขยับขึ้นไป ภาวนา ๆ สมถกัมมัฏฐานนี้ อบรม อบรม
ใจ รูปฌาน อรูปฌาน

รูปฌานเป็นอย่างไร

ปฐมฌาน ทุติยฌาน ตติยฌาน จตุตถฌาน นිරูปฌาน

อรูปฌาน อากาสนัญญาตนะ วิญญาณัญญาตนะ อากิญจัญญาตนะ
เนวสัญญานาสัญญาตนะ

ฌานเป็นกำลังของสมาธิ ฌานเข้มแข็ง สมาธิก็เข้มแข็งยิ่งกว่าที่เคยพบ
เคยเห็น

เมื่อพระพุทธเจ้าของเราจะใกล้ปรินิพพานก็ทรงเข้าฌาน นิพพานใน
ระหว่างจตุตถฌานและอรูปฌาน ต้องเข้าฌาน ฤทธิ์ทางใจจึงจะเข้มแข็ง

ฌานมีอะไร

รูปฌาน อรูปฌาน

อภิญญา ๕ สมบัติ ๘

อภิญญา ๕ คืออะไร

มโนมยิทธิ ทิพโสต เจโตปริยญาณ ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ ทิพจักขุ
(รวม อาสวกขยญาณ เป็น ๖)

อภิญญา ๕ มโนมยิทธิ มีฤทธิ์ทางใจ เมื่อเราต้องพิจารณาประกอบด้วย
(มโนมยิทธิ ฤทธิ์ทางใจ)

มโนมยิทธิมีฤทธิ์ทางใจ อธิษฐานจิตใจอย่างที่เราตั้งใจไว้ว่า ฤทธิ์นะ ๆ
หัดขำนิขานาญมากขึ้น เหาะได้ ไปไหน ๆ ได้โดยไม่ต้องเสียค่าเดินทาง เขาทำ
กันได้ คนที่เราเห็นว่าเขาทำไม่ได้ เขาทำได้ เพราะบารมีเขามีเยอะ ทำได้
ขำนาญ ๆ เรานึกถึงนาย ก. ไม่กี่วันก็มา มาแล้ว แหม คิดถึงอยู่เหมือนกัน ว่า
จะมา ๆ มันมีฐานะเลยไม่ได้มา มันว่างผมก็เลยมา

มโนมยิตี มีฤทธิ์ทางใจ อธิษฐานอะไรได้ทั้งนั้น ตำราท่านว่าอย่างนั้นนะ ท่านว่าอย่างนั้น แล้วเราก็ทำไปตามตำรา มันจะได้หรือไม่ได้เรารู้ของเราเอง ไม่มีใครมาช่วยด้วย ล่องหนกำบังได้ ไม่ต้องอยู่ในกฎปิดประตูหน้าต่าง นั่งอยู่กลางแจ้งก็มองไม่เห็นหรือก ไม่เห็นหรือก ไม่รู้อะไรมาบัง เอ้อ ทำได้ อธิษฐานทำได้ ใครไม่เห็น ย่นหนทางก็ได้ หนทางไกล ๆ เช่นเชียงใหม่ เดินสามก้าวก็ถึง พระพุทธเจ้าเสด็จไปเยี่ยมพระพุทธรูปมารดา ทรงพระดำเนินสามก้าวถึงชั้นคูสิต ๆ ท่านมีฤทธิ์ ทำได้ทุกอย่าง ทำคนน้อยให้เป็นคนมากก็ได้ ทำคนมากให้เป็นคนน้อยก็ได้ แล้วก็จับโน่นจับนี่อะไร ๆ ได้ มีผู้เห็นไม่ได้ พวกอาจเห็นเป็นอย่างอื่น เห็นเป็นผี เห็นเป็นนาง เป็นอะไรร้อยแปดพันประการ อิทธิวิธีเป็นอย่างนั้น

ที่นี้ เจโตปริยญาณ รู้จิต เรียกง่าย ๆ ว่า ปรจิตตวิชา รู้จิต (ของคนอื่น) จิตของนาย ก. เป็นอย่างไรรู้หมด บอกได้เลยว่าจิตเขาเป็นอย่างไร ๆ

พระพุทธเจ้าทรงชำนาญ สาวกก็ชำนาญ เพราะฉะนั้น ทรงเทศนาธรรม โปรดตรงกับจิตของผู้ที่เขาดังใจเอาไว้ ตรงกัน ก็ส่งผลถึงมรรคผลนิพพาน ผู้ปฏิบัติรู้ได้ รู้กัน พระพุทธเจ้าท่านรู้ รู้จิตของคนอื่น นี้เจโตปริยญาณ

ที่นี้ ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ เราเกิดมากี่ชาติแล้วก็รู้ ชาติหนึ่งเป็นอะไร ชาติสองเป็นอะไร ชาติสามเป็นอะไร ไฉนมาเรื่อย ให้มันรู้ให้มันแน่ ชาติที่ล่วง ๆ มาแล้ว มันแน่ที่เราเกิดเป็นอย่างไร ท่านยังแถมรู้ว่าเป็นลูกใครหลานใครด้วย ถ้าลำดับเข้า

ตาทิพย์ มองเห็นอะไร ๆ ในที่ลับได้

หูทิพย์ ได้ยินเสียงทิพย์ต่าง ๆ

อภิญญา ๕ มีฤทธิ์ ๆ ถ้าคนทำไม่ถูกตามตำราไม่มีฤทธิ์ ต้องทำให้ถูกต้องตามตำรา ที่เราทำ ๆ กันนี้ยังไม่ถูกส่วน ถ้าถูกส่วน มันไปแล้ว ๆ ตำราเขาคงไม่เขียนเลอะเทอะ อาจารย์แต่ปางก่อนเขาใจบุญ เขาหวังบุญ เขาหวังกุศล เขาย่อมไม่ใส่สิ่งที่ไม่ถูกต้องในตำรา ตำรานี้ไม่ใช่ของพระพุทธเจ้าองค์ใดองค์

หนึ่งนะ ตั้งแต่สร้างโลก กุศลก็ต้องมีตามโลก เป็นโลกหนึ่ง เป็นโลกียะก็มี เป็นโลกุตระก็มี เขามีมาแล้ว ไม่ใช่ใครมาคิดขึ้น เขามีมากู้กับโลก แต่ใครจะค้นพบหรือไม่พบเท่านั้นเขามีมาแล้ว

นี่ฤทธิ์นะ บางคนเพลิน ๆ ไปในเรื่องฤทธิ์ เสกหยกเสกยาเสกอะไรขลังไปหมด ไม่ต้องไปท่องหรือกลางอากาศ เกิดขึ้นเองๆ ขอให้รักษาโรคอย่างนั้น อย่างนี้ ก็เสก ฤทธิ์เกิดขึ้นเอง พอเกิดขึ้นก็ใช้ได้ เขาเรียกว่าฤทธิ์ของผู้มีฤทธิ์ ใช้ได้เลย ใช้ได้หมด นอาก็ได้ กอาก็ได้ ขอก็คือได้ เกิดขึ้นเวลาที่เรานั่ง ก็อธิษฐานใจด้วยฤทธิ์ อะไรมันเกิดขึ้น นะ หรือโม หรือพุทฺธายะ

อรุปรมาณชั้นสูงแล้ว เลยเทวดาไปแล้ว
ทันทีโลกุตระ อะไรโลกุตระ
มรรค ๔ ผล ๔ นิพพาน ๑ นี่โลกุตระ

(กุศล)

กุศลตามที่อธิบายมาแล้วมันยังไม่คงที่ มันอาจเสื่อมจากกุศลชั้นนั้น ๆ ได้ กลับได้

บางอาจารย์บอกว่าไม่กลับ นิพพานบนนั้นเสร็จ ไม่ต้องกลับ มันก็ยังไม่พ้นทุกข์

กุศลที่พ้นทุกข์ก็คือโลกุตตรกุศล มรรค ๔ ผล ๔ นิพพานหนึ่ง นี่โลกุตตรกุศล

ที่เรามานั่งเราผ่านอะไรบ้าง

กามาพจร รูป่าพจร อรูปาพจร นี่เรามาแสวงหาโลกุตระ

ได้บ้างไหม โลกุตตรกุศลชั้นไหน

โสดา ๆ

เลือกเพศใหม่

เปล่าไม่เลือกเลย เด็กตั้งแต่เจ็ดขวบใช้ได้ ๆ

อะไร

ดูศีล ศีล ๕ หมดจก กาย วาจา ใจหมดจก สักกายทิฏฐิ ไม่ถือเขา ไม่ถือเรา
เสมอ ๆ กันด้วยความเกิด ความแก่ ความเจ็บ ความตาย ไม่ลบคล้ำสิ่งที่ปฏิบัติ
นอกธรรมของพระพุทธเจ้าที่เรียกว่า สีสพัต ไม่ถือมกคลตันขำวด้วยสีสพัต ถือ
พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์เท่านั้นเป็นหลักประกันของลกุตตรธรรม

นี่เราเป็นอย่างไร เรามีสีลบริสุทธหรือยัง สักกายทิฏฐิเป็นอย่างไร เสมอ
กันหรือยัง

ถ้ามันยังกลางแกลงอกกลางแกลงใจก็ยังไม่ มันยังลูปคลำนอกคำสอน
ของพระพุทธเจ้าหรือ ยัง

เราจะถืออะไร ๆ ก็ตาม แต่ต้องยกพระพุทธเจ้าเป็นประธาน เช่นนี้ไม่
เป็นสีสพัต ถ้าเรายกอะไร ๆ ที่ต่ำกว่าพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์เป็นประธาน
จัดเป็นสีสพัต

ให้สวดกับเขา ว่านโมแล้วก็สวดอย่างอื่นไป ไม่ว่านโม แล้ววะไปหา
สีสพัตเลย

สีสพัตก็มีประโยชน์สำหรับลก แต่คนที่เขาต้องการลกุตตรกุศลไม่มี
ประโยชน์

มันมีสองแม่ คนที่เขาต้องการลกก็ยกก็ไปกันได้ ช่วยได้เป็นครั้งเป็น
คราว แต่กระทำความคุ้มครองไม่ได้ ไม่มีอะไรมาประกันความเกิด ความแก่
ความเจ็บ ความตายได้

ตัดช่องไปแต่พอตัว ยกให้สงขึ้นไปอีก อย่างนี้ไม่เรียกว่าสีสพัต นี้เรียก
ว่าลกุตตรธรรม

ทำไปวิปีสสนานี้ ทำไป ๆ จนทกข์มันปรากฏให้เราเห็นโต้ง ๆ ทำใจ ด้วย

อาศัยการปฏิบัติของเรา เกิดนิพพิทาขึ้นมาเอง เราจะไปอ่อนวอนขออย่างโน้น
ขออย่างนี้ไม่ได้

ทำไป ปฏิบัติไป กายวาจาใจให้มันดี เราก็อำไป เช่น โสดา สกิทาคา
อนาคา

คนครองเรือนสามารถบรรลุโสดาได้ อนาถปิ่นทิกะ นางวิสาขา ก็เป็น
ผู้ครองเรือน ยังครองเรือนได้

สูงขึ้นไปเฉพาะพระ ความโกรธความเกลียดยังมีบ้าง แต่ไม่ถึงกับขาด
สภาพไปที่เดียว

นั้นก็เลื่อนกันไปเรื่อย เข้าขั้นสูงขึ้นไป ทำรากะหรือโลภะ โทสะ โมหะ
ให้มันเบาเข้า ๆ อย่าให้มันหนัก โลภะอย่าให้มันหนัก โทสะอย่าให้มันหนัก โมหะ
อย่าให้มันหนัก เป็นชั้น ๆ ขึ้น

(บวชกาย—บวชใจ)

ที่นั่นคนที่ได้อนาคาท่านว่าต้องบวช ถ้าไม่บวชเป็นอันตราย ท่านว่าอย่าง
นั้น ๆ

แล้วพระพุทธเจ้าใครบวชให้ สาวกใครบวชให้ บัญญัติก็ใครบวชให้

บวชนี้ไม่ใช่พระพุทธเจ้าองค์ใดองค์หนึ่ง เขาบวชมานานแล้ว ตั้งแต่
สร้างโลกนะเขาบวชแล้ว บวชใจ ๆ ๆ ก่อน ทางโลกียะ เช่น พระเวสสันดร ๑๐
ชาติ บวชใจ บวชมาแล้ว ฤๅษีที่ไพร่บวชมาแล้ว บวชใจ แต่กายยังออกไม่ได้
บวชใจก็ใช้ได้ พระพุทธเจ้าก็บวชมาแล้ว บวชใจมาก่อน

ที่นั้นก็เครื่องแต่งตัวเขามี นี่พวกนี้ต้องนุ่งอย่างนี้ พวกนี้ต้องห่มอย่างนี้
ต้องรับอาหารไม่ได้นะ ๆ ในเวลาที่พ้นกำหนด พวกกินเจพวกอะไรเขามีมาแล้ว
ถ้าไม่มีมาเสร็จ พวกเราก็ปฏิบัติไม่ถูก ทำตามเขา ๆ เพราะฉะนั้นเราจึงทำถูก

นักปราชญ์ทุกรุ่น พระพุทธเจ้าทุกรุ่น บัณฑิตทุกรุ่น สาวกทุกรุ่น รับรอง
ว่าถูกแน่ ใช้ได้

พระพุทธเจ้าทรงรับรองที่ได้ต้นโพธิ์หรือมิใช่ต้นโพธิ์ ท่านบวชมาแล้ว
บวชใจมาก่อน

ทีนี้เมื่อใจเป็นพระ ใจมันก็สะอาดๆ พอใจสะอาดมันก็บ๊วดออกไป บ๊วด
กันเอง ศีลก็บ๊วดศีลที่ไม่ดี สมาธิก็บ๊วดสมาธิที่ไม่ดี ปัญญา ก็บ๊วดปัญญาที่ไม่ดี ก็
บ๊วดออกไป ท่านว่าอย่างนั้น ตำราท่านว่าอย่างนั้น บวชมาแล้ว บวชทางใจ

ถ้าเราอ่านเพียงตำรา เอ๊ะ ต้องบวช แล้วก็พวกผู้หญิงไปบวชอย่างไร
บวชแล้ว ก็บวชใจนั่นเอง บวชมาแล้ว นี่แหละ พวกผู้หญิงที่สนใจเขาบวชมา
แล้ว บวชใจ ได้ถึงขั้นนั้นๆ ก็มี เขามีซัด มีชั้น มีชั้น มีเชิง ใครทำได้ก็ได้
รับความสุขตามขั้น แสวงหาที่เรียกว่าโลกุตตรกุศล

(การตัดภพชาติ)

พระอรหันต์ตัดชาติตัดภพได้เด็ดขาด เบื่อหน่ายขึ้นไปจริง ๆ จัง ๆ ไม่
เหลียวหลังมามองโลกนี้อีกต่อไป

นิพพานนั้นไม่ใช่ตายแล้วจึงได้ เป็นๆ ก็ได้ ตายแล้วได้อะไร เป็นๆ
เท่านั้นจึงได้ จะบอกกันก็ไม่ได้ ไม่รู้มันเป็นอย่างไร บอกไม่ได้ จะบอกให้มา
คิดดูอย่างนั้นอย่างนี้ ไม่ได้

คิดของตัวเอง ทำของตัวเอง ปฏิบัติของตัวเอง ได้ของตัวเอง เห็นของ
ตัวเอง ถึงของตัวเอง

พระพุทธเจ้าทรงได้ค้นหาทั่วไป ตั้งพระทัยของพระองค์เองนี่ก็คิด ใช้ได้
หกปี ยามที่สี่เป็นพระสัพพัญญู

อย่าไปค้นที่อื่น ค้นที่ใจของเราเอง มีกุศล มีศีล นี่เราตั้งใจมาแสวงหา
กุศล มันจะได้พื้น ๆ ทุกข์ไปเลย ไม่ต้องเวียนมาเวียนไปอีก

เออ ใครทำได้แค่ไหนเป็นกำไรแค่นั้น เขามีที่ให้อยู่ เขาจัดไว้เสร็จ คนนั้นทำอย่างนั้นไปอยู่ที่นั่น คนนั้นทำอย่างนั้นไปอยู่ที่โน้น จัดไว้เรียบร้อย เช่น ชั้นดูหนัง เขาจัดเป็นชั้นๆ เอ้า ชั้น ๑๐ บาท ๒๐ บาท ๓๐ บาท เขาจัดเป็นชั้น เป็นภูมิ เป็นทุน

ที่เรามาทำนี่เป็นทุน หาทุนไว้ แล้วเราจะได้กำไรในการลงทุน เราก็คืออก ตีใจของเรา

เดินไปในพวกเงียบ ๆ พวกสันติ ที่เขายังไม่มีทางออกไปตามเรื่องเราก็ คิดสงสัย แต่ยังไม่เห็นทางที่จะไปช่วยเขา เลย ๆ ไว้ก่อน ถ้าเราเห็นทางที่จะไป ช่วย เราก็ช่วยเขาบ้าง เขายังไม่มีกุศล เรามีกุศล เราก็แบ่งให้เขา เพราะฉะนั้น พระพุทธเจ้าไม่ทรงลำบากในเรื่องโปรดสัตว์ ใกล้เคียงไม่รู้ ฝนตกแดดออกไม่รู้ ถ้าเขาคอนนั้นใครที่จะพึงกรรม ท่านก็เสด็จไปแสดงธรรมโปรด แต่เราทำไม่ได้ คล้าย ๆ มีอะไรมาขังอยู่ ยังสงเคราะห์ไม่ได้ ก็เลย ๆ ไว้ก่อน

โอวาทในการบวชกุลบุตร

โลกเรานี้ล้วนว่ายอยู่ด้วยความเกิด ความแก่ ความเจ็บ ความตาย ซึ่งเป็นธรรมดาโลก เป็นสภาวะทุกข์ประจำโลก เกิดเป็นทุกข์อย่างหนึ่ง แก่เป็นทุกข์อย่างหนึ่ง เจ็บเป็นทุกข์อย่างหนึ่ง ตายเป็นทุกข์อย่างหนึ่ง

เราควรคิดค้นหาวิธีเพื่อพ้นไปจากทุกข์เหล่านี้ เราก็หาวิธีปฏิบัติตัดกาย วาจาและอบรมจิตใจให้ผ่องใสสงบ เพื่อพ้นไปจากทุกข์

เมื่อเราหลุดพ้นแจ่มแจ้ง ก็เรียกว่าได้กำไร ในชีวิตของเราที่ปฏิบัติมา ๆ เรียกว่าวิมุติ หลุดเป็นอย่าง ๆ ไป เมื่อหลุดอย่างนี้ อย่างอื่นมันก็ดับไปด้วย... ดับ ๆ สมุทัย

ดับสมุทัยได้แล้ว นิโรธก็ดับ ดับสนิทหรือไม่สนิท เรารู้ของเราเอง ตามลำดับ

ที่นี้ก็เข้าสมาธิจิต เข้าอริยมรรค ขึ้นเป็นอริยมรรค เข้าในอริยมรรค รู้ในอริยมรรค จะเป็นหนทางดำเนินไปเพื่อความพ้นทุกข์ดับทุกข์

พระพุทธเจ้าก็ทรงสั่งสอนสาวกให้ประพฤติกายวาจาให้เรียบร้อย จึงจะเอาตัวรอดได้ ไม่ใช่บวชเป็นเณรเป็นพระแล้วมันจะได้มรรคผลนิพพานโดยไม่ได้อะไรเลย ต้องปฏิบัติศีลดี สมาธิดี ปัญญาดี ความประพฤติดี ดีพร้อมทั้งกายและวาจา

เมื่อเราเข้ามาบรรพชาในพระพุทธศาสนา ก็ต้องตั้งใจให้เกิดความเลื่อมใสขึ้นให้มากในจิตใจของตน

พระโบราณจารย์ ท่านให้เราตั้งใจขอพระพุทธเจ้าเป็นที่พึ่งของเรา ขอพระธรรมเจ้าเป็นที่พึ่งของเรา ขอพระสงฆ์เจ้าเป็นที่พึ่งของเรา ก้มครองกายวาจา และใจ

เมื่อท่านทั้งสามนี้มาครอบงำที่กาย ที่วาจา ที่น้ำใจแล้ว เราจะพึงรู้ไว้
เราพึงพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์โดยสุจริต

กายวาจาจิตคลาดไปจากพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เราก็รู้ นี้เราหา
ถึงพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์เป็นที่พึ่งแท้หาได้ไม่ เพราะการทำอะไรก็ไป
ไปในทางที่ชั่ว การพูดอะไรก็พูดไปในทางที่ชั่ว การคิดอะไรก็คิดไปในทางที่ชั่ว

นั่นพึงรู้ตัวเถิดว่าเราออกนอกขอบเขตของพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์
ไปแล้ว รู้เอง รู้ของตัวเอง

แล้วท่านมีอะไรเป็นหลักในขั้นต้นสำหรับผู้ที่เข้ามาบรรพชาอุปสมบท
มีพระกัมมัฏฐาน

พระกัมมัฏฐานนั้นตามตำราก็ว่ามีตั้ง ๕๐ มากไป ตำราว่ามากไป
ที่หนักปราชญ์ท่านเป็นคนฉลาด มีพระพุทธเจ้า เป็นต้น ท่านเลือกเอา
กัมมัฏฐานที่ง่าย ๆ เห็นง่าย ๆ มองปล้ำดเดียวเห็นหมดทั้งหมด

สอนลึกซึ้งนักไม่ไหว ท่านก็สอนย่อ ๆ ฉลาด จะได้เห็นง่าย มีความ
หมายดังพระบาลีต่อไปนี้

เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ

ตโจ ทันตา นขา โลมา เกสา

พิจารณาอย่างไรจึงจะเป็นพระกัมมัฏฐาน

พิจารณาว่า อันของ ๕ ประการ คือ สม ขน เล็บ ฟัน หนัง ที่อยู่ที่เกิด
ที่หมายปฏิภูลทุกอย่าง หากความงามในสิ่ง ๕ ประการนี้ไม่มีเลย ทุกอย่างไม่ดีเลย
เพื่ออะไร

เพื่อเกิดสังเวชว่า สม ขน เล็บ ฟัน หนัง เป็นของไม่สวยไม่งาม เป็นของ
ปฏิภูลน่าเกลียดด้วยประการต่าง ๆ

พิจารณาลงไปด้วยน้ำใสใจจริงว่าอันนั้นมันไม่เที่ยงนะ สิ่งทั้ง ๕ ประการนี้
มันยกย้ายแปรผันได้

เมื่อหนุ่ม ๆ มันก็ไปอย่างหนึ่ง พอล่วงเข้าขมิ้นมันก็ไปอีกอย่างหนึ่ง
พอล่วงเข้าขมิ้นมันก็ไปอย่างหนึ่ง นี่ถ้าหากว่าเราแก่เราตายลงไปแล้ว มันก็
ตายไปหมด

เกิดแก่เจ็บตาย มันก็ตายไปหมด บางคนตาตาย บางคนหูตาย บางคน
จมูกตาย ตายไปหมด

นี่ลมหายใจยังมีอยู่ ก็สมมุติว่ามันยังเป็นอยู่

บางคนตายหมดเลย บางคนตายครึ่ง บางคนพรวดพราดตายเลย พรวด
พราดตาย ตกต้นไม้ตาย ตกเรือตกน้ำตาย ตายโดยจับปล้น นี่มันเป็นอย่างนี้
แล้วมันเป็นอย่างไร

มันก็เป็นทุกข์ ทุกข์เพราะทนได้ยาก เหลือทน

เมื่ออดทนได้แล้ว ตัวทุกข์มันก็หมดอำนาจที่จะไปบังคับบัญชา ไม่มี
อะไร มันเป็นไปตามหน้าที่ของเขาอย่างนั้น

เมื่อพิจารณาสอบสวนไม่เห็นชัด ใจมันก็เขว ใจมันก็เร่าร้อน ใจมันก็
เป็นทุกข์ เกลือกกลั้ว ลามทั่วร่างกาย ทางวาจา ตลอดถึงทางใจ

เพราะฉะนั้น ผู้เข้ามาบรรพชาในพระพุทธศาสนาเป็นผู้ถึงแล้วซึ่งพระ-
พุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นสรณะที่พึ่งที่ระลึก

ต่อแต่นี้จะมอบผ้ากาสาวพัสตร์ให้ไปนุ่งห่มเรียบร้อย แล้วกลับเข้ามาขอ
สรณีสืบต่อไป

โอวาทในการบรรพชาสามเณร

พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เมื่อเข้าไปอยู่ในวงศ์ของท่าน ท่านก็สอนให้ตั้งอยู่ในศีล ๑๐ เป็นทางปฏิบัติของพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์

ต่อแต่นี้ไป เราก็ตั้งใจสมาทานศีล ๑๐ เป็นข้อปฏิบัติ ดังจะกล่าวนำ ปาณาติปาตา เวรมณี.....

นี่เราเป็นเณรแล้ว ก็ทำใจว่าเราเป็นเณรแล้ว ตั้งอยู่ในโอวาทของภิกษุทุก ๆ องค์ ท่านแนะนำสั่งสอนที่เป็นไปเพื่อความดีความงาม เราก็รับทำตามข้อที่ท่านแนะนำสั่งสอนไว้

เราจะออกไปจากวัด ก็ต้องบอกลาสมภาร สมภารไม่อยู่ ก็ต้องบอกลา กับพระรูปใดรูปหนึ่ง เมื่อกลับมาแล้วก็มากราบไหว้ กระทบมาแล้วขอรับ จะได้รู้ว่าองค์โน้นไปโน้น องค์นี้ไปนี้ โดยถูกต้อง จึงจะดี

สิ่งใดที่ไม่ดี เราไม่ทำ นี่เป็นศีล

สิ่งใดดี เราก็กระทำในสิ่งนั้น เพื่ออะไร

เพื่อความสามัคคีพร้อมเพรียงกันในหมู่คณะของพวกเขา ถ้าหากว่าหมู่คณะนั้นเต็มไปด้วยความสามัคคี ความดีมั่นก็เจริญเป็นลำดับ ๆ

จะกระทำอย่างไรจึงจะเจริญได้

ถ้าหากว่าเราไม่นึกคิดในเรื่องการทำสามัคคี ก็เป็นทุกข์ ให้แตกแยกกันไปด้วยความเห็นผิดของกิเลสที่มันเกิดขึ้น

หากว่าเรายังไม่ได้ ก็เป็นไปตามอำนาจกิเลส กว่ามึง มึงว่าก กูตำมึง มึงด่ากู ไม่แค่นั้น หนัก ๆ เข้ามั่นทนต่อความสรรเสริญและนินทาไม่ได้มันก็กลัดกลุ้มพาให้เกิดโทสะ

เมื่อมีโทสะ เรายังไม่ได้ มันก็ให้โกรธฟุ้งแรงขึ้นเป็นลำดับ

มันก็แสดงออก โทสะแสดงออกทางปาก ปากที่เคຍพูดดี ๆ ก็พูดดีไม่ได้
มึง ๆ กู ๆ กู ๆ มึง ๆ ตลอดถึงด่ากันอะไร ๆ อะอะต้งต้งโว้ยวาย นี่เป็นเรื่อง
ของโทสะ มันเดือดร้อนด้วยประการต่าง ๆ

เพราะฉะนั้น ก็ต้องอดทนในถ้อยคำที่เกิดขึ้น ไม่ได้ไม่งาม เราไม่ทำ
เราไม่พูด บางทีมันแรงไปกว่านั้น มันให้ไปจับศาสตราอาวุธยุทธภัณฑ์ตีกัน
ฟันแทงกัน ตีกัน ยิงกัน นี่โทสะ เขาทำอำนาจอย่างนี้

โมหะ ความหลง เข้าใจว่าเป็นความถูกต้องของตน

เมื่อกิเลสมันสุดโต่ง สุดโต่งลงไปไม่กลับ

สิ่งที่สกปรกลามก เราก็ละ ต้องสำรวจกาย วาจา ใจ ทำนตักเตือน
อย่างใดก็รับเอาถือเอา กราบขอขอบคุณทุกครั้งเป็นประจำ แล้วเราก็ปฏิบัติ ฝึกข
องค์ใดองค์หนึ่งก็ได้ เพื่อหวังบุญหวังกุศล และเพื่อความเมตตากรุณาในหมู่
คณะของเรา. อย่าใช้ทิฐิมานะ

อย่างฆราวาสที่เขาประพฤตินี้ไม่ดีนั้น อย่าเอามาใช้ ใช้แต่ความดี ความ
งาม เมื่อยืน เดิน นั่ง นอน ทุกอิริยาบถ

เอ้า กรวดน้ำให้มารดาบิดาปู่ย่าตายาย

ขถา วาริวหา ปุรา ปารีปุเรนฺติ สาครี

เอวเมว อิตฺ ทินฺนํ เปตานํ อุกฺกปฺปติ

อิจฺฉิตฺติ ปตฺถิตฺติ ตุมฺหํ จิปฺปเมว สมฺมิชฺฌตฺ

สพฺเพ ปุเรนฺตุ สงฺกปฺปา

จนฺโท ปณฺณรโส ขถา

มณฺนิ โชติรโส ขถา.

จิตมนุษย์

สอนแบบนี้เป็นสุด ศาสดาอยู่ที่ไหน อยู่ที่มนุษย์หรืออยู่ที่เทวดา หรืออยู่ที่ฟ้า อยู่ที่ดิน

อยู่ที่มนุษย์ คำว่า “พุทธโธ” นะอยู่ที่มนุษย์

แล้วเป็น “พุทธโธ” เป็นที่ไหน

เป็นที่มนุษย์ มนุษย์นั่นเองอาจทำให้เป็น “พุทธโธ” ขึ้น ของใครก็ของใคร ไม่ใช่ว่าขอยืมเขามาเป็นของเรา อย่างนั้นหาใช่ไม่ ต้องได้ ต้องรู้ ต้องเห็น ด้วยตนเอง ว่านี่ “พุทธโธ”

เกิดขึ้นที่ไหน

เกิดขึ้นที่คนเขาทำได้ ทำถึง และรู้

ก็สอนกันมาอย่างนี้ เลยเป็นพิธีไปก็มี ก็ทำไปตามจิตของตน มันไม่มีจุดหรือความหมายว่ามันอะไรกันแน่ เห็นเขาทำ เห็นเขาเรียน เราก็ทำกับเขาบ้าง เราก็เรียนกับเขาบ้าง ตามกันเรื่อย ๆ ไป

บางคนก็ใส่ใจในเรื่องการเรียน หรือการปฏิบัติ หรือต้องการความรู้

บางคนก็สักแต่ว่าเรียนไปเท่านั้น ไปโดนอะไรเข้าบ้างเล็กน้อย เล็กเรียน เล็กรู้ เล็กเห็น

เขากล่าวว่าไปเรียนสมณะได้ผลอย่างไรบ้าง

เห็นยาก นั่งหลับหูหลับตา เดี่ยววังนอน เดี่ยวขัดที่นั่น เดี่ยวเจ็บที่นั่น เดี่ยวปวดที่นั่น

มันยุ่งไปหมด เมื่อมันทนต่อความยุ่งเหล่านั้นไม่ได้แล้ว ความรู้ ความเข้าใจ ความอดทน มันก็หาเกิดขึ้นได้ไม่

เป็นเพราะอะไร ตนของตนใช้ใหม่ที่เป็นเช่นนั้นนะ

ไม่ใช่ ๆ

ใครเล่า

กิเลส ตัณหา อุปาทาน ทำให้คร่ำไปหมดในเรื่องการจะทำความดี
เมื่อมีพวกน้อยเป็นส่วนมากแล้ว ก็พาจิตของเราที่เป็นทางดีให้ตกไปใน
ทางชั่วได้

ท่านก็อ้างนิสัยบัจฉยว่ากรรมของแต่ละคน ๆ มันต่างด้วยการกระทำ เรียกว่ากรรม ไม่เหมือนกัน ผิดแผกแตกต่างกันไปตามกำลังของกรรมที่ตนกระทำไว้ ที่ล่วงไปแล้วก็ดี ที่ยังไม่มาก็ดี ที่มาแล้วก็ดี

เราจะคอยกรรมเก่า หรือว่าจะคอยกรรมใหม่ที่เป็นอนาคต หรือว่าจะทำกรรมในเวลาปัจจุบัน

(กรรม)

กรรมดีในอดีต กรรมดีในอนาคต กรรมดีในปัจจุบัน ล้วนมีมือเดียวไม่มีอะไรจะใส่แล้ว มันเต็มไปหมดทั้ง ๓ กรรม จะเลือกฤกษ์ยามอะไรมันก็เต็มไปหมด มันก็ปรากฏแก่ผู้ที่กระทำกรรมของตนเอง อะไรอย่างนี้ ที่เราปฏิบัติกันมาทุกวัน ๆ นั่นก็เพื่อทำกรรมทุก ๆ คน

ถ้ากรรมของเรามันมีกรรมที่แข็งแกร่งขึ้นแล้ว มันก็สูงขึ้นเป็นลำดับ ๆ

(อย่ายึดอย่าถือ)

ศีลก็ดี สมาธิก็ดี ปัญญาที่ดี ความอดทนซึ่งอะไรบ้างก็ดี พวกนี้ในศีล ในสมาธิ ในปัญญา

เรารู้ของเราเองว่าอะไรมันดีมันควร อะไรมันไม่ดีหรือไม่ควร มีอะไรจะต้องถือและไม่ใช้

ถือก็ถืออยู่แค่นั้นเอง ให้มันเป็นกระทำเพียงแต่ทำความรู้ไว้ ทำความเห็นไว้เท่านั้น อย่าไปยึด อย่าไปถืออะไรต่อมิอะไร ปล่อยมันไปตามอำนาจของรู้

อย่าไปยึดไว้ว่าขอให้เป็นอย่างนั้น ไม่ได้ ขอกันไม่ได้ ไม่มีอำนาจอะไรที่จะจุด
มันไว้ได้ ปล่อยมันไป

ถ้าเราขอกันได้ หรืออ้อนวอนกันได้ หรือข่มกันได้ ก็ไม่ต้องพยายามทำ
อะไร อยู่ๆ ก็ไปขอะไรกันใหญ่

ถ้าถือไว้เท่าไร ความหนักก็มากเท่านั้น เราปล่อยไปได้เท่าไร ความเบา
ก็น้อยลงเท่าที่ปล่อยได้

ฉะนั้น เราก็พยายามทำไปตามกำลังความสามารถ ให้จิตใจมันเล็กกิเลส
เรื่อยๆ ไป เมื่อกิเลสมันเกิดขึ้นได้ ก็ให้รู้ว่ากิเลสมันเกิด เมื่อกิเลสมันดับไป
แล้ว ก็ให้รู้ว่ากิเลสมันดับไปแล้ว รวมเรียกว่ามีสติสัมปชัญญะอยู่เสมอๆ

แล้วศีล ภavana ปัญญาภิเจริญ

ด้วยกายก็ตาม ด้วยวาจาก็ตาม ต้องมีเหตุขัดข้องในระหว่างการทำที่กระทำ
เราต้องข้าม คือคิด คือแก้เรื่องขัดข้องเหล่านั้นให้พ้นไปให้ได้ ถ้าหากว่าพ้นไป
ไม่ได้ ความนึก ความคิด ความหวังที่เราจะพึงได้ ไม่ครบเลย มันต้องแก้
แก้ของเราเอง ทำของเราเอง คิดของเราเอง อะไรๆ ก็ของเรา

ฉะนั้น เราก็ควรตกลงทำความเพียรบ้าง ถึงเวลามันจะเกิดขึ้นเรื่อยๆ ไป

สงบจิต — จิตสงบ

พระพุทธรูปเจ้าเป็นอย่างไร ลืมตาหลับตา ลืมตาก็เห็นรูปพระพุทธรูปเจ้า หลับตาก็เห็นพระพุทธรูปเจ้า

ลืมตาก็เห็นพระพุทธรูปเจ้า น้อมพระที่เราเห็นมาตั้งไว้บนไหล่ขวา ขันน้เขาเรียกว่า สมถะ

สมถะแปลว่าอะไร

สงบ

อะไรสงบ

จิตสงบ

สงบอยู่ในอะไร

อยู่ในพุทโธ เมื่อจิตยังไม่สงบหาเป็นสมถะไม่ ต้องจิตสงบสงัดจากบาป

กรรม

อะไรบ้าง

กิเลส ๕ สมถจิตกำจัดกิเลสได้ ๕ ที่เรียกว่านิเวรณ

อะไรบ้าง

กามฉันทะ ความใคร่ในจิตของเรา

มีอะไรบ้าง

ใคร่อยู่ในกาม รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส รั้มมารมณ จิตใคร่อยู่ในกาม ข้อใดข้อหนึ่งดังกล่าวมา ถ้าหากว่าจิตยังใคร่อยู่ในกิเลสแล้ว สมาธิหาเกิดขึ้นไม่ เพราะความมั่นคงไม่มี กามเหล่านั้นก็หลุดไปตามอำนาจของมัน สมาธิก็เกิดขึ้นไม่ได้

แล้วเราจะทำอย่างไรจึงจะให้สมาธิ

เพื่อต้องการสำเร็จให้ได้มา ก็อย่างไร ๆ ความใคร่ในรูปไม่มี ในเสียง

ไม่มี ในกลิ่นไม่มี ในรสไม่มี ในสัมผัสไม่มี ในสัมผัสไม่มี จิตสงบ ไม่มี
การเข้าไปเกี่ยวเกาะในกามเหล่านี้

เมื่อจิตสงบแล้วจะทำอย่างไร

รักษาจิตอย่าให้ตกต่ำไปกว่าความสงบให้ได้

ทำได้อย่างไร

มีสติเข้าไปกุมจิต จิตมันมีอารมณ์ดีอารมณ์ชั่วผ่านไปที่จิต พอสมาธิเรา
ไม่พอ ดีเกิดขึ้นก็ตื่นตื่น อยากได้ความดีที่มันดีกว่านี้อีกต่อไป นี่เป็นเหตุพุ้งซ่าน
เมื่อประสบความชั่วก็จะทำตัวของตัวให้โค้งกลับไปจากความชั่ว แต่ความชั่วมัน
หาเป็นไปตามความคิดหรือความเข้าใจของเราไม่ มันก็เพิ่มความชั่ว

เราต้องการให้มันสงบไปแล้ว แต่มันไม่สงบ

มันก็เกิดความไม่พอใจขึ้นในที่ต้องการจะให้มันสงบนั่นเอง นี่เป็น
เหตุให้สมาธิตั้งอยู่ไม่ได้ เราทำไปตามอำนาจของกิเลส เพราะฉะนั้น ต้องมีสติ
เข้าไปกุมจิต ว่าเวลานี้อารมณ์เป็นอย่างไร จิตเป็นอย่างไร จิตมันชั่ว จิตมันเศร้า
หมองไม่ปล่อยใส จิตเกิดอาฆาตพยาบาทจองเวร นี่ไม่ดี

จิตเป็นไปตามอำนาจของกิเลส จิตตกไปในทางชั่ว ต้องใช้เชือกดึง
เชือกอะไร

สติ สติ เข้าไปกุมจิต เมื่อเรารู้ทันมันก็ปรุงเราไม่ได้

ปรุงท่านเรียกว่าสังขาร ปรุงไม่ได้ ไม่สามารถทำจิตใจของเราให้ตกไปทั้ง
ทางดีทางชั่ว ไม่ตกไปในทางที่ชั่วที่เกิดขึ้น ไม่เสียใจเมื่อเกิดความไม่ดีขึ้น ดีก็ตาม
ชั่วก็ตาม รู้เท่าทัน ดีก็ตามชั่วก็ตามเพื่อมาทำลายสมาธิทั้งหมด เอานั่นมาล่อ เอานี้
มาล่อ ให้เราหลงทำตามเขาไป แล้วความสงบที่มีอยู่ในจิตใจของเราก็เพลิดเพลिन
ไปกับการล่อของกิเลส

เพราะฉะนั้น ต้องทำจิต สติกับจิต ขึ้น เดิน นั่ง นอน มีอยู่เสมอ ทำใจทำ

อะไรไปให้มีสมาธิ ความสงบก็แก่กล้าเข้า ตัดกิเลส กิเลสทำอะไรทางจิตไม่ได้
จิตก็แจ่มใสขึ้น เพราะกำจัดนิวรณ์ ๕ ได้

ตัดกามฉันทะ พยาบาท ถีนมิตตะ อุทธัจจกุกกุจจะ วิจิกิจฉา เหล่านี้ได้
ก็ได้ชื่อว่าเราได้สมาธิในเวลาที่ทำจิต เพราะจิตเป็นคนขยันหมั่นเพียร

ขยัน ตื่นขึ้นเช้าทำอะไรๆ ทำงานอะไรเยอะ มีดั่งทำงานเยอะ ฝนตก
แดดออก ร้อนหนาวทำงานเยอะ งานที่ทำนี้

ที่นี้ ฝนตกเราทำอะไร

ทางกายเราก็ทำอะไรไปเรื่อย ทางวาจาเราก็พูดอะไรไปเรื่อย สองอย่างนี้
เราก็ทำมาเยอะแยะ จิตก็คุมกายไว้

เราเห็นว่าถ้าหากว่าจะปล่อยไปอย่างนี้ใช้ไม่ได้เลย ชีวิตความเป็นอยู่ไร้
ประโยชน์

เพราะเราเห็นโทษของการกระทำ กายของเรา วาจาของเราผิดพลาด
ด้วยประการต่างๆ ห่างจากทาน ศีล ภาวนาไปหมด เราก็กลับจิตกลับมาด้วย
เห็นนักปราชญ์ท่านทำมาแล้ว เป็นแต่เชื่อกความดีว่าเราก็ทำได้ นี่เราก็ทำความดี

ความดีนั้นท่านทำอย่างไร

ทำจิต

จิตผมก็เคยทำ เอ๊ะ แบบนี้ผมไม่เคยทำ เขาทำกันโครมๆ วุ่นไปหมด

เราก็ควรทำ เมื่อมาทำงานอย่างนี้เท่านั้น ก็ดี มีประโยชน์ โทษไม่มี มีแต่
คุณส่วนเดียว

อันที่กระทำมาแล้ว โทษกับคุณมันปนเปกันไปหมด

ไม่สังเกตหรือว่าโทษมันมาก กายของแกหรือวาจาของแกมันยังไม่ผ่อง
ใส ยังมัวหมองอยู่เพราะโทษมันมาก ก็พยายามทำไป เขาก็มาตามแล้ว
นั่นอะไร

พุทโธๆๆ ว่าไปเรื่อยนะ พุทโธ

แล้วก็มองดูรูปพระพุทธเจ้าเป็นหลักของการปฏิบัติ ก็ภาวนาไป
ไม่เข้า

แล้วไปภาวนาที่ไหน

ออกไปข้างนอก จะทำงานออกนอกทุกที่

อู่วะ ไม่ได้อยู่ในพุทโธนี่หว่านั้ ภาวนาแต่พุทโธ แต่ใจมันไม่ได้อยู่ใน
พุทโธ ไปไหนไม่รู้

ก็ตามหา พบแล้วนำกลับเข้ามา

ทำมันซะเดี๋ยวนี้ซิ ทำมันไป ได้ประโยชน์

เราก็ต้องเอาใจเอาใจเขาไปก่อน เพราะงานตอนนั้นเขาไม่ถ้อย
จะมาก เขาจะจับปลัดจับผลูปลัดไปด้วยประการต่าง ๆ เราก็ต้องอาศัย
ปลอมว่า ทำเถอะ ได้ประโยชน์ดี

เมื่อทำงานทางใจดีแล้วกายมันก็ดีไปด้วย วาจามันก็ดีไปด้วย ทำเถอะ
จิตมันหยุดไป เป็นสมณะ

จิตหยุดสงบ โลกที่เคยมีก็น้อยลง โกรธที่เคยมีก็น้อยลง หลงที่เคยมีก็
น้อยลง

ความโลภ ความโกรธ ความหลง มันน้อยลงเท่าไร ใจมันก็รำเริงบันเทิง
ในเรื่องของสมณะเท่านั้น จิตแจ่มใสทุกประการ รู้บาป รู้สุข รู้ทุกข์ รู้บุญคุณโทษ
รู้ประโยชน์ และมีใช้ประโยชน์ การหาทางพ้นจากทุกข์ก็ต้องอาศัยความสงบ
อย่างนี้

(เรื่องของสมาธิ)

ที่นี้ เราจะสังเกตได้อย่างไรที่เรียกว่าสมาธินะ

มี ๓ ทาง **๑** อันต้นเรียกว่า ขณิกะ จิตมันหยุดเป็นพัก ๆ แล้วก็ไปอีก ๆ
นี่เรียกว่าขณิกะ หยุดเป็นพัก ๆ บางที่ยังไม่หยุดเลย ไปเรื่อย กราวหลังเข้า
มาอีกทำงานอีก

ที่นี้ เมื่อทำงานนาน ๆ เข้าหยุดได้ เรียกว่าขณิกะ หยุดได้นาน ๆ เหมือน
กัน

ฉะนั้น จิตใจจึงทำงานได้ดีกว่า ก้าวได้
มันไม่โลก มันไม่โกรธ มันไม่หลง ไม่มีทิฏฐิมานะ ไม่อิจจาริยา
พยาบาทใคร

เอ้อ จิตใจสงบเข้า ๆ ๆ สงบลงไป ขยับเข้าไปเป็นอุปจารสมาธิ เข้มแข็ง
ขึ้น ๆ อะไร ๆ ที่ไม่เคยรู้ไม่เคยเห็น ก็เห็นขึ้นรู้ขึ้นได้ขึ้น

อุปจาระ ๆ มีสี่แสงวรรณะอะไรเกิดขึ้น อยู่ได้นาน ๆ อยู่ได้ตั้งครึ่งชั่วโมง
หรือยิ่งกว่า นี่อุปจาระ อยู่ได้นาน

อยู่ได้แก่ไหน

ควรใคร่ควรดู ควรให้พบ อยู่แก่ไหน นั่งไปเท่าไร ก็มีแต่ความสบาย นิमित
อะไร ทั้งเจ็บทั้งปวด ทั้งเมื่อยทั้งขบไม่มี นี่ปลอด เรียกว่าปลอดจากอันตรายของ
จิตใจที่อาจเกิดขึ้น

ทำไป ๆ ๆ มันสงบขึ้น หนักขึ้นไปจนถึงอัปนาสมาธิ จิตแน่น

จิตแน่นแน่นไม่คลอนแคลน ไม่โยกย้าย เมื่อเราบักหลักอะไร พับอยู่เลย
เมื่อเราตอกอะไร พับอยู่เลย การตอนขึ้นของเรา นาน แน่นแน่นขึ้น

(ผลของสมาธิ)

จิตใจก็เบิกบานลงจนสิ้นทุกข์ เห็นอะไรต่ออะไร เห็นความดีความชั่ว
อะไรเกิดขึ้น

พอชำนาญ ๆ ทำเข้าก็เห็นอะไร ไม่ได้เคลิ้มตกภวังค์ เมื่อออกจากภวังค์
ลาก ยศ สรรเสริญ สุขเกิดขึ้น เสื่อมลาภ เสื่อมยศ นินทา ทุกข์เสื่อมไป ประโยชน์
เกิดขึ้น สิ่งมิใช่ประโยชน์เสื่อมไป

ที่นี้เมื่อเราพร้อม ศีล สมาธิ ปัญญาพร้อม ความหลุดพ้นก็มี

หลุดจากอะไร
หลุดจากความชั่ว
ความชั่วที่ไหน

ทางกาย ทางวาจา ทางใจ หลุด ค่อย ๆ หลุดไปเรื่อย ๆ หลุดจนไม่มี
อะไรจะหลุด ลบออกไป

ทำอะไร เราก็พยายามทำ ขึ้น เดิน นั่ง นอน ทำเรื่อย ๆ ไป
ที่เราได้เข้ามาอุปสมบทในพระพุทธศาสนา เรามาศึกษาธรรมและวินัย
ที่เราเคยอบรมมาหลายร้อยครั้งแล้ว

เราเป็นญาติกันในทางธรรม เราเป็นมิตรกันในทางศาสนา เราเป็นผู้ช่วย
เหลืออุปัชฌาย์ในทางวินัย เคยอบรมสัมพันธ์กันมาแล้วหลายร้อยชาติ เราจึงมา
พร้อมเพรียงกันทำจิตทำใจให้บังเกิดกุศล เรียกว่าสัมมาปฏิบัติ ปฏิบัติถูกต้อง
ตามทำนองคลองธรรม

เพราะฉะนั้น เธอทั้งหลายที่เข้ามาอบรมจิตใจนี้ ขออำนาจกุศลจงอภิบาล
รักษาแม้พวกญาติทั้งหลายผู้ปฏิบัติตามทำนองคลองธรรม ขอให้ความปรารถนา
นั้น ๆ จงสำเร็จทุกประการ

เหตุแห่งความสำเร็จ

ครูบาอาจารย์ พระพุทธเจ้า พระธรรมเจ้า เพียงแต่แนะแนวทางให้ การค้นพบหรือไม่พบไม่ได้อยู่ที่ตัวอุปัชฌาย์อาจารย์ ไม่ได้อยู่ที่พระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ อยู่ที่ตนได้ประสบ จะค้นพบหรือไม่ค้นพบ ถ้าค้นพบก็เร็วหน่อย

พระพุทธเจ้าที่เรานับถือที่สุดเทียบได้กับปัญญาธิษฐาน แก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ทุกอย่าง แก้ได้หมด มีอาจารย์มาทดลองหลายเล่มี่หลายเหลี่ยม แก้ตกหมดเรียบร้อย

กลับเข้าไปในระยะออกบวชใหม่ ก็ยังไม่ได้อะไรมาก มาได้เอาเมื่อ ๖ พรรษา ๖ ปีได้ ที่เรียน เรียนมาจากอาจารย์ก่อนๆก็มีไปเถอะ นั้นมันเป็นของท่าน มันไม่ใช่ของเรา

ทำมาก่อนบวชท่านก็ให้เต็มที่ ศีลก็เต็มที่ สมาธิก็เต็มที่ ปัญญา ก็เต็มที่ ก็ยังไม่ค่อยจะสมบูรณ์

ก็แหละ เมื่อมองดูไปแล้วมันยังไม่สนิท ท่านก็ยังไม่สนิท ศีลสมาธิ ปัญญา ก็ยังไม่สนิท เมื่อความสนิทไม่มี ความสำเร็จที่จะเป็นความหลุดพ้นก็ไม่มี เพราะมันไม่ได้มาด้วยตนเอง

(ยามที่ทรงตรัสรู้)

ปรึกษากัน คนสองคน สัตว์ดิรัจฉานตัวหนึ่ง ใจเหมือนกัน คิดอย่างเดียวกัน ไม่แตกต่างกัน ก็คือสัตว์ที่ติดกับนายฉันทะปรึกษากันว่าต้องออก ต้องออกบวช ออกจากพระราชวัง ออกไปหาแม่ ออกจากพระราชวัง ออกไปเลย ตามตำนานว่า ออกกลางคืน ออกกลางคืนก็พอออกไป ออกกลางวันก็ออกยาก ทหารมันเขอะ เมื่อมีทางจึงจะออก

เมื่อพูดถึงอดีต กุศลในอดีต กุศลในอนาคต กุศลในปัจจุบัน เมื่อ
พร้อมทั้งสามกาลแล้ว ถึงแม่น้ำอโนมา

ฉันนะกลับนะ

ไม่กลับ

เครื่องที่เราหุงเราห่มมีราคาหามิได้ เธอเอาเครื่องเหล่านี้ไป

ฉันนะเอาไปแขวนไว้ที่ต้นไม้ข้างทาง

มันก็สั่งให้ไป

แต่ไม่ไป ขึ้นน้ำตาไหล ก็แสดงว่ายังมีน้ำใจจงรักภักดีอยู่

ไปเถอะ

ไม่กลับซะ

พระองค์อธิบายว่าภายใน ๖ พรรษา นี้ มันดีไม่ได้ ให้มันตายไปซะ

เพราะฉะนั้น ก็นั่งบ้าง นอนบ้าง ยืนบ้าง เดินบ้าง ทำความเพียรอยู่ใน

อิริยาบถทั้ง ๔

คนดี คนพิเศษ ความรู้อะไร ๆ มันเกิดขึ้นที่ตัวคน เพราะได้เรียนรู้เยอะ
อธิบายใจว่าอยู่ไปทำไม เมื่อมันเป็นคนเอาดีไม่ได้ก็ให้มันตายไป ยามที่สุด
สำเร็จเป็นพระอรหันต์ ตรัสรู้เป็นองค์พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่เรากราบ
ไหว้เคารพนับถือมาจนกระทั่งทุกวันนี้

เอาจริงเอาจริงอย่างนี้สำเร็จเพราะบารมีของพระองค์

(ให้รู้)

ฝ่ายเราก็ต้องเอาตามพระองค์ ทานบารมี สีลบารมี ว่าไปเรื่อย ๆ จนกว่า
จะเข้มแข็ง เพราะแต่ละองค์ ๆ เข้มแข็ง

สาวกหรือสาวิกาเข้มแข็ง พระพุทธเจ้าตรัสให้ปฏิบัติธรรมเจ็ดแปดองค์
จนได้บรรลุมรรคผลนิพพานตาม ๆ กันตามหลักของพระพุทธองค์ เราก็ทำ ๆ ไป

ถามบ้าง เรียงบ้าง กวานาบ้าง เดียวก็แวะไปนั่นบ้าง เดียวก็แวะไปนี่บ้าง ก็ช่าง
เถอะ ให้รู้ว่าแวะก็แล้วกัน

แวะเรื่องอะไร แวะทำไม

แวะข้างๆ นี่เป็นยังไง คิดเอา เห็นเอา พิจารณาเอา รู้เอาด้วยตนเอง
เอง แล้วจะรู้แจ้งชัด ความชั่วลดลงๆ ความดีสูงขึ้น

จะลดหรือไม่ลด สูงหรือต่ำก็ดี ต่ำหรือชั้วก็ดี ก็เก็บเป็นความดีบริสุทธิ์
เรียกว่าบารมี

ที่สุดก็ไป ไปแปดอย่างเจ็ดอย่าง สุดที่ “อนงคชาติสังสาร” เลิก เลิกกันที่
ไม่ต้องมาเป็นเจ็บเป็นไข้เป็นตายอะไรอีกต่อไปแล้ว

พระพุทธเจ้าท่านทำได้อย่างนี้ ปฏิบัติได้อย่างนี้ แล้วทรงส่งสอนผู้อื่น
เป็นสาวก

สาวกก็ทำได้อย่างนี้ พวกเราก็กทำตามสาวก ได้เมื่อไหร่ เป็นเมื่อไหร่ เรา
รู้ ได้เสีย เรารู้ ไม่ใช่จะไม่รู้กัน มันเป็นไปตามจิตใจ ผิดก็รู้ ยามเมื่อท่านอบรม
ผิดก็รู้

ไม่รู้อะไรมาทำให้เราไม่รู้ ไม่รู้ว่าอะไรมาทำให้เรารู้

เพราะเราไม่ได้เห็นโทษทางจิต เราทำตามจิตของเรา นับว่าไม่ดี มันใช้
ได้กลับกลอกได้ จึงควรประกอบกิจปฏิบัติของเราเอง

(อยู่ป่า-อยู่วัด-อยู่บ้าน)

ได้อะไรบ้างที่เราหา ที่เราหวังอะไรไว้ต่างๆ หวังที่สุดของทุกข์ ทำที่
บ้านไม่ได้หรือ

ได้ ทำที่วัดของท่านที่มีอยู่ไม่ได้หรือ ได้ แต่ผลที่จะพึงได้นั้นต่างกัน

พวกที่ต้องการบุญกุศลความงาม ต้องการความสงบมากกว่าอย่างอื่น
ตั้งแต่ไหนแต่ไรมาแล้ว ผู้ที่ต้องการทางใจมักจะไม่ได้อยู่ในคามนิคม มักจะไป

อยู่ในป่าในดงกันมาก ไม่ว่าจะบุรุษสตรี หรือฤษีชีไพร ผู้ที่ต้องการความสงบโดย
ความคิดคือความรักความเข้าใจ เพราะมันจะได้มากกว่าอยู่ในคามวาสี เรียกว่า
อรัญวาสีไม่มีต่อ

คามวาสีเรื่องมันยุ่ง สางไม่รู้จบ เรียนเท่าไรมันก็ไม่พบ ยิ่งอยู่ในคามวาสี
ได้เท่าไร ในทางจิตใจหาความสงบได้ยาก หาไม่ค่อยจะพบ พบก็ไม่ได้แก่น
สารอะไร ทำไป ๆ มันก็เบื่อในเรื่องการจะทำ เพราะมันไม่ได้อะไร แล้วใครเขา
จะทนทำไปได้

เพราะฉะนั้น คนที่ฉลาดหาความสงบทางใจ ละเสียบ้างเถอะ ละเสียบ้าง
เอาอย่างนี้ก็แล้วกัน อย่าเพิ่งโครมคราม ๘ คำ ๑๕ คำ ขึ้นแรมรักษาศีล
กันบ้าง มาฟังเทศน์กันบ้าง เพื่อจะได้อบรมจิตใจของเราให้มันห่าง ห่าง ๆ ออก
ไปบ้าง

(เรื่องของศีล)

อะไรล่ะ

ศีล ๕ ๆ “ปาณาติปาตา เวรมณี” เว้นฆ่าสัตว์ตัวเป็นให้ตกตาย

อะไรบ้างสัตว์ที่เราจะไม่คิดฆ่านะ อะไรบ้างที่เรารักษาศีลนะ อะไรบ้าง
หรือว่ายังอะไรไม่ได้เลย ถ้ามันมาจริง ๆ จัง ๆ เข้าจะว่ายังไง รื่น ไร ยุง เลือด
อะไรหลายอย่าง

เพราะอะไรล่ะ

สัตว์ ๔ เท้า ๒ เท้า พวกเหล่านี้ที่เราสมาทาน ปาณาติปาตา เวรมณี
เว้นได้แล้วหรือยัง

เมื่อเว้นไม่ได้ มันเป็นเพราะอะไร

ฉันยังละกิเลสไม่ได้ ใครมารังแกฉัน ฉันก็รังแกตอบ ใครมาตีฉัน ฉัน
ก็ตีตอบ ใครมาทำลายชีวิตฉัน ฉันก็ป้องกันชีวิตของฉัน

ได้อะไรบ้างล่ะ

เรื่องเยอะ พระคุณเจ้าช่วยเลิกเสียทีเถอะ เรื่องเยอะนัก อยู่ดี ๆ ก็เป็น โนนเป็นนี่ เรื่องเยอะ ว่ากันไปแล้วได้อะไรล่ะ

“อทินนาทานา เวรมณี” เว้นจากถือเอาสิ่งของที่เจ้าของเขาไม่ให้ เว้น ได้แล้วหรือยัง เมื่อเว้นไม่ได้มันเป็นเพราะอะไร

“กาเมสุ มิจฺฉาจารา เวรมณี” เว้นจากการประพฤตินิดในลูกฟัวตัวเมีย หรือลูกเขาเมียเขา หลานเขาสามีเขา เว้นได้แล้วหรือยัง

“มฺุสาวาทา เวรมณี” เว้นได้แล้วหรือยัง การพูดปด พูดโกหกส่อเสียด ยุยง และคำหยาบคาย เว้นได้แล้วหรือยัง

“สุราเมรยมชฺชปมาทญฺชานา เวรมณี” การไม่เสพของมีนเมา เว้นได้ แล้วหรือยัง

ยัง เมื่อเว้นไม่ได้มันเป็นเพราะอะไร

เราสมาทานกันไปแต่ปากเท่านั้น แต่ความจริงหาไม่มี ตามที่เราสมาทาน ไว้ว่า “ปาณาติปาตา เวรมณี” เลยเป็นศีลตรุษจีน เป็นศีลตรุษสงกรานต์ เป็นศีล สังฆทาน เป็นศีลทอดกฐิน เป็นศีลสร้างโบสถ์สร้างวิหารไปหมด

เราต้องทดลองตั้งแต่ศีลตัวต้นไป สัตว์อื่น ๆ ยกไว้ก่อน หลึงก็ดี ชายก็ดี เราจะเว้นไม่ฆ่าคนสองคนนี้ได้อย่างไร

คนสองคน เว้นไม่ได้ต้องแก้แค้น ฉันทแก้ไม่ได้ให้คนอื่นเขาแก้แทน ที่ เรียกว่าล้างแค้น เดียวนี้มีเยอะ ล้างแค้น เอะอะ เปรี๊ยะ ตาย ตายง่ายยิ่งกว่า ปลวกกว่ามดอีก คนเดี๋ยวนี้ เพราะเลือดแค้นมันมาก

อ้าว ก็เห็นไปวัดไปวากันยังงี้แล้ว ทำไมไปยิงเขาล่ะ นาย ก.

เพื่อล้างแค้นครับ ใอื่นเอาไว้ไม่ได้ เตือดร้อนมาก ล้างแค้นมัน

ศีลก็ส่วนศีลวะ ฆ่าคนก็ส่วนฆ่าคนสิ

เออ ว่าอย่างนั้นละ แล้วพระจะว่ายังไง

พระเป็นผู้สอนจะว่ายังไง

ธรรมะนั้น ที่ตามไว้ก่อนแล้วมาทำนะ จะได้มีข้ออุจใจในเรื่องการไม่ฆ่าสัตว์ ตัวเองไม่อยากตาย หาอุบายให้ได้ว่ารักษาศีล

มนุษย์สองคนจะไม่ฆ่ากัน จะนี้ไม่ได้ ๆ ยังไม่ยอม ๆ เพราะมันมีเรื่องอะไรหลายอย่าง

เอ้า เขาค่ามาฉันก็ต้องด่าไป

เอื้อ ว่าอย่างนั้น ไปนั่งนั่ง ฉันไม่ใช่พระพุทธนี้ เขาก็ว่ามีเหลี่ยมเหมือนกันนะ ไม่ใช่พระพุทธนี้

จริงซี พระพุทธท่านทำอะไรไม่ได้ ท่านเฉย จะไปเอาอย่างพระพุทธไม่ได้หรอก คนเหลืออดมันคนละอย่าง ไม่ได้ เอาอย่างท่านไม่ได้ ท่านนั่งเฉย ๆ

ทำไม ไม่เชื่อคำสอนของพระพุทธเจ้าหรืออย่างไร

เชื่อแล้วก็ยังทำไม่ได้ เขาว่าอย่างนั้น เชื่อเหมือนกันแต่ทำไม่ได้

เชื่อแบบไหน

แบบหลอกพระ

“ปาณาติปาตา เวรมณี” “อทินฺนาทานา เวรมณี” “พุทฺธัง สฺรณัง กัจจามิฯ”
ว่าไป ก็นั่งลงไปว่า เรารักษาศีลในชีวิตนะ สัตว์เราไม่ฆ่าอย่างแน่ ๆ นั้นนะ ละได้ไหม ๆ เอาอย่างสัตว์ที่แน่ ๆ สัตว์ที่มีคุณมีประโยชน์ ใครไปฆ่าเป็นโทษมหันต์ เชี่ยว เกิดเป็นโทษมหันต์ที่เดียว หัดทำบ้างซิ ได้ไหม

(ฆ่าพ่อฆ่าแม่ของตัวเอง)

ผู้ชายนะเราไม่ฆ่า ผู้หญิงเขาเราก็ไม่ฆ่า

เมื่อเขาเลอะ เขาบอกว่า นี่ถ้าจะไม่ฆ่าฉัน นี่ดาบเล่มนี้ ดาบเล่มนี้ ประหาร ขอลฉัน

เอื้อ แล้วจะว่าอย่างไร เราเป็นผู้ถือศีล แล้วจะว่าอย่างไร

ดาบเล่มนี้ประหารผม ประหารผมก็แล้วกัน ก็ถือศีลน์
เขาส่งดาบให้เรา ถ้าเราไม่รับ เขาบอกว่าดาบเล่มนี้ประหารท่าน
เดี๋ยวนี้ จะว่าอย่างไร

เราจะว่าอย่างไร ถ้าเขาไม่ฆ่าเรา เราก็ต้องฆ่าเขา ฉันทยอมตาย ฉันทยอม
เพราะฉันได้อธิษฐานไว้แน่นอนด้วยกายวาจาใจ ไม่ฆ่ามนุษย์ หลึงก็ตาม ชาย
ก็ตาม ไม่ฆ่า ท่านฆ่าฉันก็จงฆ่า

เขาถามว่ามีเหตุผลอะไร

ผู้หญิงนะเขาเป็นแม่เรานะ ถ้าจะฆ่าผู้หญิงก็ฆ่าแม่เราทีเดียว ผู้ชายเขา
เป็นพ่อเรานะ อย่าไปฆ่านะ เขาเป็นพ่อนะ

ใครล่ะ ๆ ห้าม

พระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้า เพราะไม่รู้ว่าใครเป็นพ่อเป็นแม่กัน ผู้หญิง
คนนี้เป็นแม่เราก็ได้ ผู้ชายคนนี้เป็นพ่อเราก็ได้ เพราะฉะนั้น อย่าฆ่า
ฆ่าผู้หญิงก็คือฆ่าแม่ของตัว บาบ เป็นอนันตริยกรรม ฉะนั้น อย่าทำ
ฆ่าพ่อก็ไม่ถูก ฆ่าพ่อของตัวเป็นอนันตริยกรรม ตกนรกลึก
อธิษฐานให้ได้แล้ว สัตว์อื่น ๆ ก็อธิษฐานให้ได้ต่อไปเรื่อย ๆ เหมือนกัน
จะไม่มีใครหrok พ่อที่ไหนที่ฆ่าลูก แม่ที่ไหนที่ฆ่าลูก ไม่มีเลย ไม่มี
นะ เขาไม่ฆ่า โธ่เอ๊ย

นี่อธิษฐานนี้เสียก่อนจะได้อื่น ๆ ต่อไปอีก เป็นสัตว์ที่ประเสริฐ เช่น ช้าง
ม้า วัว ควาย เรือด ไร เขาช่วย ช่วยคนที่อุปการะพ่อแม่ ไม่ฆ่าพ่อแม่
เทวาก็ช่วย เทวดาก็รักษาให้เรามีความสุขความเจริญ

ฉันนะไม่ฆ่านะพ่อแม่ ผู้หญิงไม่ฆ่า ผู้หญิงคือแม่เรา เด็ก ๆ ก็แม่ ผู้
ชายพ่อ ผู้หญิงแม่ เรียกเอาไว้

ตีก็ไม่ได้นะ เขาไม่ตีหrok

ไปด่าพ่อเข้าไปแล้ว ไปด่าแม่เข้าไปแล้ว

ไปที่พ่อเข้แล้ว ไปด่าพ่อเข้แล้ว บาปมาก ๆ

“ปาณาติปาตา เวรมณี” เหตุยกเว้น เว้น ๆ ๆ จะเป็นเครื่องอุ้มใจของ
เราว่า เอ้อ เรารักษาศีลตั้งแต่เด็ก ๆ มีอานิสงส์ ยัม ไม่มีภัย ไม่ว่าจะไปอยู่
ที่ไหน ไม่ต้องออกสันขวัณฺณแขวน แม่เขาเลี้ยง พ่อเขาเลี้ยง ไซ้แล้ว

ไอ้ที่มีเรื่องมีราวนั้นมันไม่ใช่ คนละอัน ไม่ใช่พ่อไม่ใช่แม่
ศีลนั้นต้องมีอะไรเข้าไปช่วย คือ หิริ โอตตปฺปะ ถ้าอยู่ลำพังศีล ไป
ไม่ได้ อายต่อโลก อายต่อพ่อแม่ของเรา ผู้หญิงผู้ชายก็ต้องอาย อายพ่อ อาย
แม่ เข้าไปอยู่ที่ไหนก็อาย มันต้องมีเครื่องทดลอง

(ขโมยพ่อแม่ของตัวเอง)

อะไรต่อไป “อทินนาทานา เวรมณี” มันต้องทดลอง

เงินหมื่นสองหมื่นก็เคยผ่านมือ เงินตั้งล้าน สองล้าน สามล้าน เราจะว่า
อย่างไร ตั้งตัวได้ กินไปถึงลูกหลาน รวยกันใหญ่ โกงหนเดียวรวยไป ๗ ชั่วโมง
โคตร จะว่าอย่างไร “อทินนาทานา เวรมณี” จะว่าอย่างไร โกงหนเดียว แหม
รวยไปตั้งชั่วบรรพบุรุษของเรา หนเดียว เขากันเยอะเยอะ

ไม่เอา เอาหนเดียว เอาให้ถึงที่สุด ที่สุดของความโลภมันแค่นี้ ยัง
ไม่มีอะไรมาทดลองในความโลภของเรา ยังไม่มีอะไรมาทดลอง ก็เอาทรัพย์
สมบัตินี้แหละมาทดลอง ทรัพย์อยู่กับใคร อยู่กับพ่อกับแม่

เมื่อขโมยทรัพย์ของใครก็ตาม ชายก็ตาม หญิงก็ตาม ขโมยทั้งพ่อทั้งแม่
เชียวนะมันนะ ไม่เลยละบ้างเลย พ่อแม่เขาเลี้ยงมาไปขโมยเขาได้ เอ้อ ว่าอย่างนี้

(บวชรักษาศีลข้อ ๓)

“กาเมสุ มิจุจจาธา เวรมณี” ลูกเขาอะไร เมียเขาอะไร เขาไม่รู้

นี้หาทางบวช บวชเป็นพระเป็นเณรซะ บวชเป็นชีซะ บวชเถอะ บวช

เลย

พระพุทธเจ้าท่านหาทางไว้แล้ว อะไรไม่ปลอดภัยเท่าบวช บวชมันไป บวชถือศีลกินเพลไป แม้ชื่ก็ถือศีลกินเพลไป ไม่มีโอกาสไปผิดลูกเขาเมียเขา ตัวเขา เพราะเข้ามาบวชแล้ว หัดทำๆ แล้วก็ศีลทานการกุศลก็จะพาไปเอง หัดทำได้ ไม่ต้องผิดลูกเมียเขา

(ตั้งสัจจะรักษาศีลข้อ ๔)

“มุสาวาทา เวรมณี” ตั้งสัจจะ กำพูดปด พูดต่อเสียด พูดขยุ่ง พูดไร้ประโยชน์ ไม่พูด พูดแต่คำสัตย์ คำจริง หัดทำๆๆ ไป

(มีหิริ โอตตปปะ—รักษาศีลข้อ ๕)

สุรา ของมันเมา ย้อมจิตย้อมใจ เสียผู้เสียคนหมด ไม่รู้จักใครหมด เมื่อไม่ดื่มสุราเป็นอีกอย่าง เรียกว่าหน้ามือเป็นหลังมือ ย้อม ย้อมจิตย้อมใจให้ปราศจากหิริโอตตปปะ ไม่ละอาย ไม่กลัวบาปกรรม ต้องหัดให้มีหิริโอตตปปะ หัดทำๆ

ศีลนะมีอันิสงส์ ต้องหัดทำ

พวกที่ยังขึ้นศีล ๘ ไม่ได้ ก็หัดทำไปเถอะ

ศีลตัวที่ ๑ ตัวที่ ๒ ตัวที่ ๓ ศีลตัวที่ ๓ นะตัวโกธาหล บวชได้หลบ หลีกได้ในเรื่องเหล่านี้ บวชใจ ไม่ใช่ตัวของตัวหрок บวชใจ.....

(บวชใจ)

เข้าโบสถ์เขาไม่บวช เขาบวชใจ มีนะ เขามีทรัพย์สินสมบัติพัสดาน เดี่ยวนี้เขามาอบรมศีลทานการกุศล ยังมีเดี๋ยวนี้ ไม่เข้าโบสถ์บวช ยังไม่พร้อมๆ มีเขามาทำบุญสุนทาน นั่งภาวนา.....

เขามี คนจริงๆ เขามี พวกผู้หญิงก็มี อายุ ๕๐ ๖๐ ๗๐ เขาบวชใจ

มีเยอะ ครั่งพุทธกาลก็มี ก่อนพุทธกาลก็มี เขาถ่อกันเคร่งครัด เพราะเป็นทาง
ลัด

เอ้า บวชใจๆ หัดทำๆ และก็ฝึกไปถึงแก่น ขยับขึ้นไปเรื่อยๆ เช่น
ศีล ๘ ว่าเรื่อยไป มันเป็นเรื่องอุ้งใจของเราเอง

(ศิษย์อยู่ที่ตัวเรา)

ความดีก็ดี ความชั่วก็ดี มันอยู่ที่ตัวของเรา เราทำดีจักได้ดี เราทำชั่ว
จักได้ชั่ว ไม่ใช่คนอื่นเขาทำความดีหรือความชั่วให้กับเรา

ถ้ายังเห็นว่าคนอื่น ๆ เขาทำความดีความชั่วให้ตัว ไม่ใช่เรา ไม่เห็นโทษ
ของตน เพราะกิเลสมันเข้ามาสะสมอยู่ที่ใจ ทำให้ใจเห็นผิดด้วยประการต่างๆ

เท่าที่เรามาอบรมศีลก็ดี ภาวนาปัญญาที่ดี ก็เพื่อให้รู้หน้าตาของกิเลส
มันเป็นอย่างไร เราจะได้จำรูปพรรณสัณฐานหน้าตาเขาไว้ ว่ารูปอย่างนี้ สัณฐาน
อย่างนี้

เป็นคนที่หยาบคาย เราไม่คบ หยาบคายไม่คบ ถ้ารูปร่างแจ่มใสสะอาด
น่ารัก น่าใคร่ นี่เป็นรูปที่ดี แจ่มใส กบไว้

พาลกับบัณฑิตใครจะดีกว่าใคร ตัดสินที่ใจของเราเอง ไม่ใช่อยู่ที่ใคร
ที่ไหน ฉันทน์ไม่ฆ่าหอรอก พระพุทธเจ้าไม่ยอมให้เราฆ่า ทดลองก็ได้ ใครทดลอง
ก็ได้

เราตายไปสู่สุคติ เขาตายไปนรก เลือกเอา เราจะตายไปนรกหรือว่าจะ
ตายไปสวรรค์ เลือกเอา

ทดลองดู ฉันทน์ไม่ฆ่ามานานแล้ว ผู้หญิง ผู้ชาย เขาเป็นพ่อเขาเป็นแม่
(พระพ่อพระแม่)

ดำ เขาดำเรา เอาเถอะ พ่อเขาดำ พ่อเขานินทา แม่เขาดำ แม่เขานินทา

เอาละวะ พ่อแม่หมด ไปอยู่ที่ไหนได้หมด พ่อแม่เอาอาหารมาถวาย
เรื่อยทุกวัน กอຍคุดอะ มีอะไรฉันบ้าง เอามาให้ลูก ๆ

นี่เราก็คสนองตัวพ่อแม่ของเราว่าจะช่วยเหลืออะไรได้บ้าง ขัดสนอะไร
บ้าง ช่วยกำลังกาย กำลังวาจา กำลังใจ กำลังทรัพย์ ทรัพย์ที่หามาได้ แผล
เพื่อพ่อแม่ไม่บาป จะไปปล่อยให้พ่อแม่อด ๆ แล้ง ๆ ไม่มีผ้าห่มห่มไม่ได้

หลังการรั้งไม่ช่วยสุดไม่ได้ ช่วยเท่าที่เราจะพึงช่วยได้ บอกญาติบอกโยม
ก็ได้ ช่วยเหลือบ้างตามสมควร ช่วยญาติช่วยโยมก็เท่ากับช่วยพ่อช่วยแม่ของเรา
ทั้งนั้น

พ่อแม่ที่เราพึ่งเลี้ยง ช่วยให้เราารู้ชั่วดีบุญกุศลต่าง ๆ

ถ้ามันมีหลายคนนะ ท้องเรามีหลายคน

พรุ่งนี้วันสงกรานต์แล้วนะ เราจะทำอะไรให้กับพ่อแม่ของเราบ้าง

พิจารณา

อะไรล่ะ เอ้า เอาผ้าห่มผ้าห่มช่วยด้วยคนหนึ่งนะ ตำรับควาหวานช่วย
ด้วย เสื่อสาดอาสนะ คุณอาสนะ แล้วก็หมอนมุ้ง ขนไป

เสียงข้างในว่าให้ เอ๊ย ไปทำบุญกับพระชิวะ

พระอะไร

พระพ่อพระแม่

เอ๊ะ ไอนี้มันบ้าหรือไง ก็ความจริงมีแต่พระสงฆ์เท่านั้น พระพ่อพระแม่
กูไม่เคยได้ยินและกูไม่เคยได้ทำ มึงบ้าหรือมึง

กูไม่บ้า ท่านว่าพระองค์ที่ ๑ คือพ่อและแม่ พระนอกนี้หาได้เออะ พระ
พ่อพระแม่หาได้ยาก หาได้ยากในโลกทั้ง ๓

เพราะฉะนั้น บัดกวาด หาน้ำอบมาประพรม ปอาสนะให้เรียบร้อย
กราบนิมนต์คุณพ่อที่นั่งอยู่ คุณแม่ที่นั่งอยู่ เป็นพระ ยกสาดเสื่อหมอนมุ้งมา
แล้วก็ถวายกันตรงนี้ กรวดน้ำกรวดท่า

เพื่ออะไร

ไอหนูนะ เออดี มันรู้จักบุญคุณกู ที่ฉันเลี้ยงนั้นนะไม่ใช่ว่าปรารถนาอะไร
หรือ ไม่ได้หวังอะไรหรือ เพื่อดูใจของลูกว่าเขาจะรู้คุณของพ่อแม่บ้างไหม
เออ อย่างนี้ก็ดี นี่ ก็ดี ไม่เห็นที่อื่นเขาทำกันเลย พอตรุษสงกรานต์ไป
ทำที่วัด ทำที่วัดก็ไม่ว่า นี่พ่อแม่ไม่ได้ทำให้เลย จัดตำรับซี กาวกู่หวานกู่ พ่อ
แม่เราเอง ทำจริง ๆ จัง ๆ

ทำแล้วอย่ารีบไป พ่อแม่รับประทานเสร็จก็ล้างหม้อล้างไหเสียนะ อย่า
เพิ่งจากไป

โง่จริง ๆ ลูกนะ เอ้อ บางคนไม่รู้ว่าจะอยู่ที่ไหน พระที่แท่นะอยู่ที่ไหน
ไม่มี ฉันไม่รับรอง พระอย่างดีละ ฟุ้งนี่นิมนต์ก็ราย

ฉันจะนิมนต์พระสององค์นี้แหละ เพราะอย่างนั้น ท่านอยู่ก็ดี ท่านไม่อยู่
ก็ดี ก็ทำได้ จัดเข้าซี เหมือนอย่างพระนั้น สูงหน่อยก็ทำ จัดเข้าซี จัด

นอกบ้านมีอะไรก็ไปเที่ยวไปหามา หาของแปลก ๆ ขนมหแปลก ๆ หามา
พ่อแม่มีทีปฏิฐินะ ไม่ขอลูกกินนะ จนก็ไม่ขอ จะดูว่าลูกคนไหนจะมี
แก่ใจคิดถึงเราบ้างไหม อยากดู ไม่ว่าผู้หญิงผู้ชายก็อยากดู

ที่หลังนะทำอะไรก็ได้ ทำกับพ่อแม่ทำไม่ได้ สบงจีวรบางที่พระเอาไป
ไม่ไหว พระท่านเอาไปไม่ไหว ท่านสะสมเยอะ มุ้งก็หลายหลัง อะไรหลายหลัง
ถึงปั่นโตปั่นโตท่านก็เยอะ ของพ่อแม่เราไม่ค่อยจะมี

ข้าวแกลงนี้ เอ้า ถวายข้าวแกลง เอาปั้นโตมาคหนึ่ง เอาไอนั้นไอนั้นมา
รวบรวมไป ก็ที่บ้านเราไม่มี ไม่มีข้าวแกลง และเราก็ไม่อยู่แล้ว ใครจะเอามา
ให้พ่อแม่

พระท่านมีพวกมาก เราไม่ต้องไปทักมอะไรมาหรือ พ่อเราอยู่ที่บ้าน
เราก็ให้บ้าง แม่เราอยู่ที่บ้าน เราก็ให้บ้าง

ที่หน้าเราน่าอะไรมาให้พระเมื่อไหร่ ก็ต้องให้พ่อแม่บ้าง

ทำอย่างไร เขาเกณฑ์ให้ทำอย่างไร

เมื่อเขาเรียกรวมหลังคาที่ถ้านี่ละ

ดูเสียก่อนว่าหลังคาของพ่อแม่เรารั่วไหม ถ้าวัวก็ซ่อมเสีย ซ่อมเสียก่อน แล้วค่อยมาทำที่ตรงนี้

เสามันขาดหรือไง หรืออะไรมันรั่ว หลังคาหรืออะไร

ขอรับ

ได้ซ่อมเสียก่อนที่บ้านพ่อแม่ อะไรมีไม่มี ซ่อมเสียก่อน ข้าวสุกข้าวสาร เงินทองมีใช้หรือไม่มีใช้ ถ้าเงินไม่มีใช้ เอ้า พ่อเอาไปใช้ก่อน ถ้ามีอีก จึงเอาไปช่วยหลวงปู่ที่ถ้ำ อย่างนั้นนะ

ต้องช่วยพ่อแม่เราก่อนนะ แล้วจึงช่วยคนอื่น อย่าไปเชื่อเขื่อนะว่า พระนั้นมีหลายอย่าง พระมีหลายอย่าง พระทองแดง พระทองเหลือง พระทองคำ เอ้อ มันหลายพระ

(พรหมของบุตร)

อย่าลืมอีกอย่าง มารดาบิดาเป็นพรหมของบุตร เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา

แม้ท่านล่วงไปแล้วก็ยังทำกันได้ ถึงปีถึงเดือนที่ท่านล่วงไปแล้ว ก็ทำเป็นนิตย

ถึงเดือนนั้น ใครอยู่ใกล้อยู่ไกลก็มา เมื่อเขาไม่มา จันทำ ใครทำ ใครได้แล้วก็ดีนะ เจริญนะ

กตัญญูทศเวที ทำยาก ไม่ใช่ทำง่าย ก็ยกมือไหว้คนอื่นเขาได้ ไปถึงบ้านก็ต้องไหว้เขากราบเขา ไปลามาก็ต้องไหว้ พ่อแม่ของเราก็ต้องไหว้ ออกจากบ้าน ลา กราบไว้ดี กราบแบบพระเลย

พบแม่ก็ไหว้นะ เช่น ลูกไปเลี้ยงควายนะ เลี้ยงวัว ไถนากลับมา

ฉันกลับมาแล้วจะ เท่านั้นเอง เท่านั้นแหละ
คนอื่นไปไหว้ได้ ไปไหว้พระอย่างอื่นได้ ไหว้พระพ่อพระแม่ไหว้ไม่ได้
ไม่ได้ ต้องไหว้ต้องกราบ

แล้วก็มีสิ่งอะไรที่ท่านไม่พอใจ อย่าทำ ให้ท่านพอใจ ให้ท่านยิ้มแย้ม ไม่
ต้องหาอะไรหรือหาเวลาเจ็บนี้ะ บุตรหลานทำตัวให้ดีก็หาย ให้ท่านชอบออกชอบ
ใจยิ้มแย้มแจ่มใส ไม่ก็วันก็หาย

ถ้าเราไม่ดี เอาเรื่องเอาราวยุ่งอะไรต่างๆ มาให้ท่านทราบ ทрудเลย แก่
ไม่ตกเลย ท่านเข้าใจ เราต้องกตัญญูกตเวที

แม้องค์พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้ายังทำนี้ ดูเสด็จพ่อท่านซี ดูเสด็จแม่
ท่านซี ยังเสด็จไปโปรดเลย

เอ้อ อย่าลืมนะ พรุ้งนี้ มะรืนนี้ถึงอีกแล้ว พระก็ทำได้นะ พระก็ทำได้
ไม่ละเว้น ทำได้ทุกอย่าง พระเช่นกับลูกผู้ชาย ทำได้ทุก ๆ อย่าง ทำอะไรได้
ทำหมด ค่อยว่าค่อยทำไป ชักเสื่อผ้า ทำอะไร ๆ เออ ทำได้หมด

พ่อแม่สูงนะ ชวนเขามาซิ

เมื่อใครไม่ทำ เราทำ ไม่ต้องมาก ๔ บาท ๕ บาท ก็ได้ ๔ บาท แม่ พ่อ
๕ บาท

หายาก บุตรมันมีสองคน “อวดตา อนุตา มาตาปิตา” หญิงก็ตาม ชายก็ตาม
สงสารท่านบ้าง ท่านแก่เฒ่า เราก็ต้องให้ท่านได้รับความสบายบ้าง.....

วิสุทธิ

ทัศนวิสุทธิ ความเห็นคร่าว ๆ ในความสุทธินั้น ๆ มีแวนนิดๆ หน่อยๆ ไม่สู้มากนัก ถ้าเราหยุดเสียเพียงทัศนวิสุทธิ ผลมันหาเกิดขึ้นได้ไม่ เพราะมันไม่ใช่ทางของสุทธิที่มีอะไร ๆ อีก

ต้องพยายามทำความเข้าใจให้ตรง

ตรงกับอะไร

ตรงศีล ตรงสมาธิ ตรงปัญญา ตรงวิมุตติ

ความตรงเหล่านี้จะอยู่ได้ไม่นานนัก ต้องเปลี่ยนวิธีไปใหม่ ก้าวไปหาสุทธิขั้นที่สองต่อไป

สุทธิขั้นที่สองเป็นอย่างไร

ญาณทัศนวิสุทธิ มีความเห็นขั้นในความบริสุทธิ์ของศีล ในความบริสุทธิ์ของสมาธิ ในความบริสุทธิ์ของปัญญา ในความบริสุทธิ์ของวิมุตติ

ต่างกันอย่างไร

สอบสวนดูที่ใจของผู้ปฏิบัติแต่ละท่านๆ ก็ฟังจะทราบได้ว่า เออ ต่างกัน ๆ ๆ

และได้ผลเข้มข้นอย่างไรบ้างที่ถึงญาณทัศนนะ

ก็รู้ รู้แล้วเราทำอะไร ออกไป ออกไป ไม่ต้องการความรู้ให้มันเกิน สดส่วนไป รู้แล้วก็แล้วกันไป ฉันทมีความรู้ ฉันทมีความเข้าใจ ฉันทไม่ได้ไปเฝ้า ความรู้ความเข้าใจเหล่านั้นไว้หรอก

ไม่ต้องไปเฝ้ามัน ไปเถอะ ไม่มีอะไร มีแต่เกิดขึ้น ตั้งอยู่ แล้วก็ดับไป แล้วเราจะไปเฝ้าไว้ทำไม วิเศษอะไร ก็ของมันเกิดขึ้นตั้งอยู่ดับไป ไม่ต้องเฝ้าไว้แล้วผ่านไป

ญาณทัสสนะ มีญาณ คือมีปัญญา ๆ หยั่งรู้ชั้น
สดความรู้อแล้วหรือแก่น
ยัง ๆ ๆ ยังมีดีกว่านี้

(รู้ด้วยตนเอง)

มองดูธรรมะที่เรียกว่าวิสุทธิ มันแคไหนกัน ที่เรียกว่าวิสุทธินั้นมันแค
ไหนกัน

มองดู วางเฉย ทำแต่ความรู้ไว้ในเรื่องสุทธิตว่ามันได้รับผลอย่างไร ผล
ของมันเป็นอย่างไ อ้นความบริสุทธิ์นี้ะ หมดจดแคไหน แคศีล แคสมาธิ หรือ
แคปัญญา หมดจดแคไหน ตรวจดู ตรวจดศีล สมาธิ ปัญญา

เมื่อเราตรวจดูศีลสมาธิปัญญา สุทธิจริงๆ โดยไม่มีอะไรมาเกตุออกกลัว
ในเวลาตัวเราปฏิบัติอยู่ในสุทธินั้น ๆ เราก็จะฟังรู้ว่า อ้อ อ้นนี้เข้ามาพัวพัน
อ้นนี้ไม่ได้มาพัวพัน เราของเราเอง ไม่มีใครเขามารักกับเรา เราว่ามันเป็น
อย่างไร เราแก้ไขของเราเอง ๆ เราก็รู้ชัดเจนว่า อ้อ ศีลไม่บริสุทธิ์ ศีลบริสุทธิ์
อะไร ๆ แก้ได้หมดไปเลย

แล้วเราก็รู้ว่าเราเข้าขั้นหรือยัง ขั้นอะไรกัน

ขั้นของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ขั้นของสาวกสาวิกา หรืออะไร ๆ ก็ตรวจ
ดู จิตใจให้มันเข้าขั้นของท่านบ้าง มันจะได้รู้รสชาติว่าพระพุทธ พระธรรม
พระสงฆ์ มีประโยชน์อะไร เรามานั่งภาวนาทุก ๆ คัน เราได้ประโยชน์อะไร

เราตรวจดูของเราเอง นี้สุทธิ สุทธิเหล่านี้ เมื่อเรามีสุทธิ ๆ อยู่อย่างนี้
แล้ว ไม่ต้องทำอะไร

สุทธิเหล่านี้เองจะปิดความไม่บริสุทธิ์ออกไป ด้วยอำนาจเกิดขึ้น อำนาจ
สูงชัน คุณกันเอง ที่นี้คุณกันเอง ธรรมต่อธรรมคุณกันเอง ใครจะสูงใครจะต่ำ
เราก็นั่งมองเรื่อยไป

เออ นั่นนอนขึ้น มันมีกรรมอะไรอยู่มากในจิตในใจของเรา เราไม่รู้ คนอื่นไม่รู้ เขาก็แก้ไม่ได้ เราไม่รู้ เราก็กแก้ของเราเอง ดำ ขาว แดง อะไรเรารู้เราก็กแก้ของเราเอง นี่เราก็กแก้ของเราเองอยู่ทุกวัน ๆ

เพื่ออะไร

เพื่อความบริสุทธิ์

เอ้า ค่อย ๆ เป็นไป ค่อย ๆ เป็นไป มันก็ใกล้ ๆ กับความจริงเข้าไปเรื่อย ๆ ใกล้ความจริงเข้าไปเรื่อย ๆ เห็นอะไรต่อมิมะไรต่าง ๆ ไม่ใช่เห็นอะไรที่ไหน เห็นจิตเห็นใจของเราว่ามันแคไหน มันยังงัยกัน

บางทีก็กลัวเอาไปว่า เออ ท่านผู้สูงเก้งนะ เห็นโน้นเห็นนี้ เห็นสวรรค์นรกเห็นอะไรต่าง ๆ โน่นว่าเข้าไปโน่น

เอาเถอะ ช่างเถอะ มันความรู้ของเขา

ตัวบริสุทธิ์นั้นเป็นตัวละคร มีฤทธิ์ พระอาจารย์บางท่านว่ามีฤทธิ์ รักษาไว้ให้ดั้นนะ อย่าให้ฤทธิ์มันตกไปนะ

เออ เราจะเอาอย่างไร

เราก็กทำไปของเรา ได้ไม่ได้ไม่รู้ เราก็กทำเรื่อยไป ใ้ก็ช่าง ไม่ได้ก็ช่าง แต่เราทำฤทธิ์หรือไม่ฤทธิ์ ข้าไม่รู้ เราไม่ต้องการอะไร แล้วมันจะเป็นไปเอง เป็นไปเอง

(ทำความเข้าใจไว้เป็นพอ)

ตรวจดูจิต ตรวจดูใจ ตรวจดูกันไป นามธรรมทั้งนั้น เรารู้ เราเข้าใจ เราเห็น เราได้ เราถึง รู้ด้วยนามธรรม

รู้อย่างไร

รู้ว่าจิตมีอยู่ที่ฝั่งไหน ฝั่งโลกหรือฝั่งธรรม อยู่ได้ทั้งสองฝั่ง ฝั่งไหนมีงานมาก ฝั่งไหนมีงานน้อย ฝั่งโลกเขามีงานมาก ฝั่งธรรมมีงานน้อย

แล้วเราจะทำอะไรจึงจะทำฝ่ายธรรมให้มันถึงเร็ว ๆ กว่านี้หน่อย
มันต้องมองโลกให้เห็นโลก ให้รู้โลก ให้ได้โลก ผั่งเขาเป็นอย่างไร
เพียงแต่ทำความรู้ไว้ก็พอว่าอันนี้มันโลก เขาเป็นอยู่อย่างนี้หลายหมื่นปี
แล้ว และจิตของเรามันก็ชอบเข้าไปในทางโลก เพราะมันสั่งสมมานาน ต้องเห็น
ความยาวของโลก

ความยาวของโลกมันเป็นอย่างไร

มันไม่มีที่สุด วัดไม่ได้ว่าจะสูงเท่านี้ ต่ำเท่านี้ อยู่เท่านั้น อยู่เท่านั้น ไม่ได้
ไม่มีอะไรเป็นเครื่องวัดสำหรับโลก

เพราะฉะนั้น เขามืออยู่อย่างนี้ เกิด แก่ เจ็บ ตาย ไม่มีอะไร เรา
ต้องมองโลกให้มันชัด ๆ เพราะเรายังข้องอยู่ในโลก เกิดแก่เจ็บตายกันอยู่อย่างนี้
เราจะเอาวิธีอะไรมาแก้โลกเหล่านี้ได้

มองโลกให้ชัด ๆ เข้า จะเห็นจิต

แหม มันเสียเวล่ำเวลาเหลือเกิน เรามาเดินกันและตะเอบไปหมดไม่เห็น
จะมีปรากฏอะไรขึ้นเลย

เกิดสังเวคะในใจของเรานั้น มันจริง ๆ ๆ

(ทางละโลก)

เกิดสังเวคะ หาทางละโลกบ้างจะดีบ้างละมัง

หาอย่างไรละ

ทานบ้าง ศีลบ้าง ภาวนาบ้าง ปัญญาบ้าง วิมุติบ้าง

เพื่อต้องการอะไร

เพื่อต้องการความบริสุทธิ์หมดจดในโลกของโลกนั่นเอง ต้องการความ
บริสุทธิ์ในโลกของโลกนั่นเอง สดดอกสดใจ ก็ผลได้เป็นอย่างไร มีความเห็น
กระชั้นชิด ทัสสนวิสุทธิ ญาณทัสสนวิสุทธิ

นี่เราก็จะรู้แล้วว่าเราอยู่ในโลกอะไร
สุขทริก็อยู่ในเรื่องของสุขทริ ญาณทัสสนะก็อยู่ในเรื่องของญาณทัสสนะ
ทัสสนวิสุทติ ๗ อย่างแจ่มแจ้ง รู้ ยืนก็รู้ นอนก็รู้ นั่งก็รู้ เราเข้าจนจะ
ถึงฝั่งแล้ว หรือถึงได้

พื้นที่ไหน

พื้นที่กาย ทวารจา ที่น้ำใจ

บริสุทธิ์ที่ไหน

ที่กาย ทวารจา ที่น้ำใจ

ไม่บริสุทธิ์ที่ไหน

ที่กาย ทวารจา ที่น้ำใจ อย่างเดียวกัน

เมื่อเราอยู่ในความบริสุทธิ์เรื่อย ๆ ความไม่บริสุทธิ์มันก็เกิดขึ้นไม่ได้
ทุกอย่างไป กายมันก็ทุจริตไม่ได้ วาจาก็ทุจริตไม่ได้ ใจก็ทุจริตไม่ได้ เราก็ไม่
ต้องรักษาอะไร

ให้พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ที่เราได้เราถึงของเราเองรักษากันเอง
เถอะ ๆ ท่านก็รับรอง

รับรองยังไง

กายไม่ชั่ว วาจานไม่ชั่ว น้ำใจไม่ชั่ว นั่นแหละตัวพระพุทธ พระธรรม
พระสงฆ์ละ

หลุด อะไร ๆ ทั้งหลายแหละหลุดเด็ดขาดไปเลย

เอ้อ ของท่านก็ของท่านนะ ของตถาคตก็ของตถาคต

ความดีความชั่ว ตถาคตก็เป็นแต่ชี้ทางให้ การละ การได้ การถึง ไม่
เกี่ยวกับตถาคต เป็นหน้าที่ของเรา

ท่านจะทำหรือไม่ทำ ตถาคตไม่โศกเศร้าไม่เสียใจอะไร มันแล้วแต่ท่าน

ฉันไม่มีอำนาจบังคับอะไร ท่านทำไปเถอะ ท่านจะพบ ๆ ๆ อย่างตลกตลกทุก ๆ
พระคงก็เคยพบมา จะว่ายังไง ๆ ๆ

(การทำจิต)

มีใครกระทำให้ขึ้นก่อนจึงย้อนมาถึงพวกเราที่ยังกระทำกันอยู่บัดนี้
พระมหากัสสป เป็นหัวหน้าของการปฏิญาณ
มีประโยชน์อะไรจึงนิยมกันเรื่องพวกนักพรต
มันมีประโยชน์หลายอย่าง ประโยชน์ที่รวมความแล้วคือกำจัด กำจัด
จิตของจิต เพราะกายและวาจาก็พอทำไปได้ แต่ไม่ยากเท่ากับทำใจให้มันเป็น
ใจของเรา กระทำจิตให้เป็นจิตของเราเนี่ยยาก

พระมหากัสสปก็เคยรำพึงว่า ถ้าเราจะบวชขอแค่เนี่ย มันจะได้อะไร
ไม่ได้ วัน ๆ เวียน ๆ อยู่อย่างนี้ เดี่ยวดี เดี่ยวชั่ว เดี่ยวไม่ดี เดี่ยวไม่ชั่ว
ท่านกลัวอยู่อย่างนี้ ไม่มีตัวอย่างที่จะทำให้เราเห็นได้ว่า เนี่ยแบบนี้ดี หากทางทำ
ทำอย่างไร

อยู่ในวัดมากี่ปีแล้ว ก็แค่นี้ แล้วมันจะออกไปจากอะไรได้ ก็หาอุบาย
ออกพรรษาปวารณาแล้วลาพระพุทธรูปเจ้า ลาไปเดินชุกงค์

เออ ดี ๆ ไปเถอะ

แล้วก็ไปชวนพวกพ้องอะไรที่มีนิสัยบ้จจยเหมือนกันไปได้หลายองค์
เพื่ออะไร

เพื่อทรมานจิต จิต ถ้าหากเครื่องทรมานไม่พอกัน ไม่ปรารถนาที่จะพึง
ช่วย ไม่ปรารถนาที่จะคิดเห็นด้วย ไม่ปรารถนาที่จะพึงกระทำด้วย เพราะกำลัง
ของจิตในจิตมันสูงต่ำกว่ากัน ข้าเราไม่รู้ว่าจะจิตในจิตนั้นมันเป็นอะไร เราก็มาติด
อยู่ในจิต ติดอยู่ในอารมณ์ต่าง ๆ

ดีแล้ว ๆ ๆ ได้ลาภดีแล้ว ได้ยศดีแล้ว ได้สรรเสริญดีแล้ว ได้สุขดีแล้ว

เข้าใจผิดไป ของไม่ดีกลับว่าดี ของดี ๆ กลับว่าไม่ดี และก็ของที่ดี ๆ เราก็หาไม่รู้ว่าจะไรมันเป็นของดีหรือของที่ไม่ดี มันก็ไปติดอยู่กับเรื่องไม่รู้เรื่องไป ติดที่เรื่องไม่รู้เรื่องไป เรียกว่าอวิชา ๆ มันมาเข้าสายแล้วก็ไปกัน

พระมหากัสสปท่านเป็นพระที่มีปัญญาสามารถ มันคงมีวิธีอะไรที่ดีกว่านี้ คิดออกตรงคี่ ออกตรงคี่อยู่โคนไม้บ้าง โคนไม้จะไรก็ได้ ไปนั่งอยู่หนึ่งชั่วโมงหรือสองชั่วโมงก็ได้

จิตมันเป็นอย่างไร จิตที่มานั่งอยู่ที่โคนไม้นั้นมันเป็นอย่างไร กับที่เราไม่ได้มานั่งอยู่ที่โคนไม้นั้น มันต่างกันอย่างไร มันเป็นอย่างไรรู้

เออ จิตที่มานั่งอยู่ที่โคนไม้ไม่ดี เย็น ปลอดภัย ไม่มีอะไรจะมาขู่เกี่ยวหรือขู่เกี่ยวเราก็รู้ทันว่าอันนี้มันดี อันนี้มันไม่ดี เราก็รู้ทัน

การรู้ทันเรียกว่าอะไร

วิชา วิชาเกิดขึ้นแล้ว วิชาเกิดขึ้นแล้วพ้นจากความไม่ทราบ เกิดขึ้นแล้ว เกิดขึ้นบ้างแล้ว เออ ดี

(เพื่อให้รู้จิตของจิต)

ท่านอนุญาตให้ทำได้ ๓ เวลา โคนไม้เนะ พ้นสามเวลาแล้วก็ออกไปอยู่ อพโลกาส ก็อยู่กลางแจ้ง

ท่านก็อนุญาตให้ ๓ เวลาเหมือนกัน

หรือไปอยู่ในคูหาถ้ำ ก็อนุญาตให้ ๓ เวลา

หรือไปอยู่ข้างบ้านข้างช่องเขา ก็อยู่ได้ ๓ เวลา

หรือได้การนิมนต์เขา ก็อยู่ได้สามเวลา

เพราะอะไร

ไม่ให้คลุกคลี คนเมื่ออยู่ไปนาน ๆ มันคลุกคลีกัน มันใกล้ชิดกันมากนัก เพื่อความไม่ประมาทในการปฏิบัติธรรม ผู้ที่ตั้งอยู่ในธรรมท่านทำอย่างไร

ก็สอนลูกศิษย์ เออ ไปนั่งอยู่ในถ้ำก็เงยบดเหมือนกัน อากาศก็เย็นดี
เออ ไปกองค์

สามองค์

เอ้า ลดเสียองค์หนึ่ง ไปสององค์

เอ้า ลดเสียอีกองค์ ไปองค์เดียว เพื่อทดลองจิตของจิตว่ามันเป็นจิต

ชนิดไหน

เดี๋ยวเราก็รู้เองว่ามันเป็นจิตอย่างนั้น ๆ เราก็รู้น้ำใสใจจริงของจิต เออ
เถอะ มันยังไม่ถึงที่สุดของที่สุด ทำไปเรื่อย ๆ หาอุบายทำไปเรื่อย ในถ้ำ กลาง
แจ้ง โคนไม้ มันก็ยังไม่ถึงอะไร มันก็ยังเอาดีไม่ได้ เอ้า เข้าป่าช้า ๆ ๆ อะ
บ้าง ป่าช้าวัดไหนมี ก็เข้าไปเถอะ องค์เดียวหรือสององค์ก็ได้ ไปนั่งในป่าช้า
ก็ชั่วโมงก็ว่าไปเถอะ ไปนั่งได้สามวันก็ออกไป

เอ้า ไม่นอนเสียบ้างซิ ไม่ต้องนอนกันละ นั่งทำสมาธิ อธิษฐานไปเลย
ไม่นอน ๆ ๆ อุบายทำความสงบ อุบายทั้งนั้น

เอ้า ฉันทนเดี๋ยว เคยฉันทสองหน ก็ฉันทนเดี๋ยว

ทำไปเพื่ออะไร

เพื่อให้รู้จิตของจิต ความดีความงาม หรือความไม่ดีไม่งามมันเกิดมาจาก
ไหน

ฟอกจิตลงไป ๆ แล้วความงามของจิตมันจะเกิดขึ้นกับผู้ปฏิบัติได้

สอนไปเถอะ ท่านก็สั่งสอนไป สั่งสอนภิกษุตั้ง ๕๐๐ องค์ สอนไปอย่างนั้น
สอนไปอย่างนี้ สอนไปเรื่อย สอนให้ละ มันเป็นกิเลส

(เพื่อชำระจิต)

ลาภก็เป็นกิเลส ยศก็เป็นกิเลส สรรเสริญก็เป็นกิเลส สุขก็เป็นกิเลส
เพื่อชำระจิตใจให้มันพ้นไปจากกิเลสเหล่านี้

การทำได้หรือทำไม่ได้ มันอยู่ที่เรากระทำ เราจะทำหรือไม่ทำ เราจะได้
หรือไม่ได้ มันอยู่ที่เรา

เราก็จำรอยของการกระทำ ผ่านมาแล้วก็ครั้ง

เห็นใหม่ อริยสัจ เห็นใหม่

เห็น

เห็นยังงี้ เออ

พอกลงไป

เห็นเป็นธรรมดา หรือเห็นเป็นพิสดารกว่าธรรมดา

เห็นธรรมดาก็เกิด แก่ เจ็บ ตาย ธรรมดามันมีอย่างนี้

ที่หลังจิตมันไม่ไป เพราะมันกินแล้ว ไม่ยาก มันคุ้น มันก็ธรรมดาตัวเอง
เกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นของธรรมดาไปแล้ว เป็นประเพณีหรือเป็นแต่ซีไปแล้ว
จิตมันก็ไม่เดิน ต้องปลุก ๆ จิตว่าอันความเกิดนั้นมันแคไหน ความตายมันแค
ไหน ความเจ็บมันแคไหน กินมันเรื่อย ๆ ไป แล้วมันจะโผล่ขึ้นเองว่า นี่ทุกข์
มันเป็นอย่างนั้นนะ สมุทัยมันเป็นอย่างนี้ ดับกิเลสได้มันเป็นอย่างนี้

นี่ เดินทางนี้ไปจนถึงขอบเขตของพวกนักพรตเขาต่อไป เดินเรื่อยไป
สุขก็รู้ ทุกข์ก็รู้ ไม่สุขไม่ทุกข์ก็รู้ ดิก็รู้ ฐิไม่รู้อยู่ที่จิต

ทำไมจึงละไม่ได้ความชั่ว

เพราะความดีของท่านยังน้อย ท่านก็ละไม่ได้ด้วยเอง

ท่านทำไมไม่ทำความดีของท่าน แล้วท่านจะบ่นว่าท่านละไม่ได้ ๆ

ก็จริงของท่าน เพราะท่านไม่ได้ทำเรื่องทางละ แล้วท่านจะละได้อย่างไร

ก็ท่านละไม่ได้นี่ จะให้ทำอย่างไร

เมื่อเราเห็นว่าจิตมันท้อ เฉื่อย ต้องกันดูว่ามันเฉื่อยเพราะอะไร

ไม่พอใจในเรื่องนั้น ๆ หรือว่าพอใจในเรื่องนั้น ๆ ตรวดดู ๆ ไม่พอใจ

เพราะอะไร พอใจเพราะอะไร ก็นั่นหรือยัง แล้วเราก็จะเจอของที่เราประสงค์
เกิดขึ้นกับเราอีก

เพราะฉะนั้น ท่านก็หาทางที่จะทำจิตให้เป็นจิตที่ตรงต่อพระธรรมคำสั่ง
สอนของพระพุทธเจ้า ที่เราทำกันอยู่นี้มันยังไม่ตรง แวะโน่นแวะนี่ ๆ แวะเรื่อง
ของตัวเอง ๆ เพราะฉะนั้น จึงออกดงออกไปเลย ถ้าขึ้นอยู่ในวัดนี้ไม่ได้อะไร

ท่านออกเลย ท่านพระมหากัสสปออกเลย ท่านยังพาบริษัทบริวารออก
ไปเยอะ ไม่ยุ่งกับลาภ ยศ สรรเสริญ สุข เสื่อมลาภ เสื่อมยศ นินทา ทุกข์ มุ่ง
ไปหาความสงบเพื่อหาความดับทุกข์

เมื่อเราทำได้อย่างนี้ ความถึง ความได้ ความดี มันก็เกิดขึ้นกับเรา

เอ้อ เมื่อเราต้องหายใจ นอนนั่งหายใจเป็นพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์
ทั้งหมด มีพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์เกิดขึ้นที่เรา เกิดขึ้นแก่เรา

เอาตำรามาคูชิ เอ้อ ตรงกัน ๆ ๆ พระพุทธของเรากับพระพุทธในตำรา
ตรงกัน มันก็ไปอย่างนี้ มันก็เป็นไปได้ มันก็ใช้ได้ เอ้อ ทำไป ๆ ๆ เพราะฉะนั้น
ก็ทำไปเรื่อย ๆ ๆ

(ถวายพระเพลิง)

ที่พระพุทธเจ้าท่านก็สงสาร ท่านกัสสปนี่ออกทุก ๆ ปี ทำอย่างไร จะ
ให้เขาหยุดได้บ้าง

ออกพรรษาแล้วก็มาลา พระพุทธเจ้าตรัสว่า กัสสป เราแก่เฒ่าชราลงไป
ด้วยกันแล้ว อย่าไปป่าเลย อยู่ใกล้ ๆ กันเถอะ เมื่อเจ็บไข้ได้พยาธิจะให้เห็น
ออกเห็นใจกัน ผ้าจีวรผืนนั้นของท่านเก่าแก่เต็มที่แล้ว นัตถาคตประทานให้ผ้าจีวร
อย่างเนื้อดี ๆ เนื้อละเอียดดี ไม่เคยให้ใครมาก่อน ให้ท่านไป เอาไป ท่านก็พูด
ให้ฟัง ไม่ได้ห้ามหรือกว่าเธออย่าไปนะ

เออ ประทานให้ ประทานจีวรให้ผืนหนึ่ง

ไม่ทูลว่าอย่างไร จะไปหรือจะอยู่ ไม่ทูล ออกพรรษาแล้ว เข้าหน้าหนาว
แล้วก็ไป เพราะฉะนั้น พระพุทธเจ้ากับพระมหากัสสปจึงได้เห็นใจกัน
(เมื่อเวลาผ่านไป ๆ) เมื่อมาระลึก เอ๊ะ พระพุทธเจ้าของเราเราจะต้อง
ไปถาม จะเป็นอย่างไรตอนนี้ จะเจ็บจะไข้จะเป็นจะตายยังไม่รู้เรื่องกัน

ชวนพระ ๕๐๐ รูปไปเยี่ยมพระบรมศาสดากันเถอะ

ก็เดินไปตามทาง แดดร้อนจัดตอนเที่ยง ก็พักอยู่ที่กลางป่า อาชีวก
เขาจะไปในงานถวายพระเพลิงพระพุทธเจ้า เขาถือดอกมณฑารพ กั้นทางร่ม
ดอกมณฑารพนั้นมันเกิดยาก ถึงกาลประสูติ ตรัสรู้ นิพพานจึงจะเกิด

ก็ออกไปถาม ยกมือนะ พ่อ ดอกมณฑารพท่านได้มาจากไหน

เอ้า ท่านไม่รู้ดอกเรอะ

อาตมาไม่รู้หรอก

นี่คืออย่างนี้ เดือน ๖ แรม ๘ ค่ำ เขาจะทำการถวายพระเพลิงพระพุทธเจ้า
แล้ว พระพุทธเจ้านิพพานแล้ว

พอรุ่งขึ้นบ่ายสัก ๔ โมง มัลลกษัตริย์ก็นำไฟปกติไปเผา จุดเพลิงถวาย
ไม่ติด เพราะมีฤทธิ์

มัลลกษัตริย์ก็ถามว่า พระอรหันต์มีไหม

พระอรหันต์ท่านคุมเรือไป ไปไหน ๆ ท่านรู้หมด ถามแล้วท่านตอบ
พระพุทธเจ้าไปอยู่ที่นั่นที่โน่น เข้าฌานที่นั่น ๆ ท่านรู้หมด ต้องไปถามองค์นี้
ท่านรู้อะไรติดขัดอย่างไร ท่านรู้หมด

เป็นเพราะอะไร

ท่านพระอรหันต์ตอบ เพลิงปกติที่นำเข้าไปหาประหารรูปพระศพของ
พระพุทธเจ้าได้ไม่ รอพระผู้ใหญ่มากอบมาแล้ว เพลิงเกิดขึ้นเองที่เรียกว่าเพลิง
ทิพย์

ถามว่ารอใคร

พระมหากัสสป ท่านมาแล้ว ก็เดินมาเรื่อย ๆ เพราะบริษัทบริวารมาก พอมาแล้วก็ขอมาเป็นหลักเป็นฐาน จัดการถวายพระเพลิงพระพุทธรูปโดย เรียบร้อย

(ตามรอยพระมหากัสสป)

นี่เราก็มาร่วมตามรอยพระมหากัสสปที่ท่านเคยดำเนินมา ได้ผลมากได้ ผลน้อยตามแต่ว่าสนาบารมีของแต่ละคน

รถยนต์แต่ก่อนนี้ไม่มีหรือ รถก็ไม่มี เรือก็ไม่มี ต้องไปด้วยเกวียน เกวียนก็มีน้อย ใช้เดินเอา เดินบุกป่าฝ่าดงไป บางที่มีอันตรายเกิดขึ้นกลางทาง ก็มี ที่ปรากฏก็มี ที่ไม่ปรากฏก็มี

เป็นเรื่องของชุดงศ์นี้ มันตัดกิเลสทั้งนั้น ทำให้น้อย ๆ ลง ทำจน ไม่มีอะไรบังเกิดขึ้น หหมดเชื้อ

หมดเชื้อแล้วก็หมดบ้า “โตดีเขาก็ว่าโตบ้า โตบ้าเขาก็ว่าโตดี” มันเป็นอย่างนี้ โลกมันเป็นอย่างนี้

เรารู้ว่าจะอยู่ข้างไหน กามาวจร รูปาวจร อรูปาวจร โลกุตตราวจร กุศล กามาวจรกุศล รูปาวจรกุศล อรูปาวจรกุศล โลกุตตรกุศล กุศลมี ๔ ทาง เราของเราเอง เราหนักไปทางไหน กุศลหรืออกุศล เราของเราเอง เราก็เข้าอกเข้าใจ เห็นหน้า เห็นหลัง เราก็แก่ของเราไปได้

ถ้ายังไม่เห็นหน้าเห็นหลัง ก็ทำไป

เมื่อพระท่านนั่ง เราเห็นท่านนั่งอย่างนั้นอย่างนั้น เราก็ต้องเดินตามทาง ไปสบาย เมื่อนั่ง ออกจากชุดงศ์แล้ว เดิน เดินจงกรมนะ

วันอาทิตย์ ๖ จันทร์ ๑๕ อังคาร ๘ พุธ ๑๗ พฤหัส ๑๕ เสาร์ ๑๐ ศุกร์ ๒๑ เจ็ดวันเดินอย่างนี้เรื่อย ๆ เดินจนครบ ๖๐ ภาวนาไปเรื่อย ๆ ชุดงศ์เหมือนกัน

จงกรมก็ชุดงค์ กำจัดความเมื่อยน้อย เดินตามกำลังวัน จะเดินกลางวัน
ก็ได้ หรือเดินกลางคืนก็ได้ เดินเวลาไหนก็ได้ ควบคุมจิตเมื่อเราเดินไป จิตมัน
เป็นอย่างไร อะไรมันเข้ามา หรืออะไรมันออกไป คุมจิตไว้ ให้ทำความรู้ไว้
เอาละ ทุกคนปฏิบัติให้ดี

ทาน — หลักของทาน

ทานเป็นอย่างไร ให้กับใคร

สัตว์ บุคคลทุกจำพวก มนุษย์เราก็เป็นสัตว์เหมือนกัน

มีหลักของการให้ทาน ก่อนที่จะให้ เลื่อมใสในทานของเราและผู้รับทานของเรา ให้กับผู้ชาย นี่ทำทานกับพ่อเรา ให้กับผู้หญิง นี่ทานให้กับแม่ของเรา ให้แก่พระพุทธเจ้า พระธรรมเจ้า พระสงฆ์เจ้า นี่ท่านเป็นผู้นำทางเราให้พ้นจากทุกข์ ให้กับภิกษุสามเณร นี่ท่านเป็นผู้สอนเราให้ตั้งอยู่ในความดี เหมามาหมดทั้งสิ้น ภิกษุที่มานั่งรับทานการให้ของเราเป็นพระอรหันต์ เป็นผู้หมดกิเลสแล้ว แม้เราเป็นผู้ให้ก็หมดกิเลสเช่นเดียวกัน เหมามาหมด ครู่เดียวอย่างเดียวเท่านั้น นื่องค์ที่หนึ่ง

กำลังที่ให้อยู่ที่เคารพในทานและผู้รับทานของเรา ว่าทานนี้ประเสริฐ การให้ของเราไม่มีอะไรมาขัดขวางช่องทางการให้ของเราเลย ไม่มีตะขิดตะขวง ไม่มีเสียดมเสียดายกระวนกระวายทุนทुरายอะไร ปลอดภัย ไม่มีอะไรทั้งทางกาย ทั้งทางวาจา ไม่มีอะไร เคารพทานของเรา เคารพในผู้รับทานของเรา ก็ให้ทาน เคารพอย่างจริงจังว่าเป็นพระอรหันต์เป็นผู้หมดจดจากกิเลส เราก็หมดกิเลส หมดเป็นชั้น ๆ นื่องค์ที่สอง

เมื่อให้ไปแล้ว เอ้อ ทานคราวนี้วิเศษ ได้ผลมาก

เราให้ได้ทั้ง ๓ องค์ ก่อนให้ก็ปลื้มในทรัพย์สินสมบัติของเรา จะมากน้อยเท่าไรไม่แปลก เมื่อกำลังให้เราก็นอบน้อม ชุ่มชุ่มแจ่มใส เพราะผลทานที่ให้นั้นดีมากๆ แม้ทานเพียงเล็กน้อย ก็เหม ขนพองสยองเกล้า เกิดปีติปราโมทย์ นี่กำลังให้ก็ปลื้ม ให้ไปแล้วก็ปลื้มอกปลื้มใจว่าทานที่เราให้ในคราวนี้ แม้จะไม่บริโภคอาหารสักหนึ่งมื้อก็ยังอยู่ได้ ความสุข แล้วก็ให้เป็นชั้น ๆ แล้วก็อันสงส์ของการให้ก็เป็นชั้น ๆ เป็นชั้น ๆ ไป

คนให้มีศีล คนรับไม่มีศีล นี่ทานไม่เกิด
คนรับมีศีล คนให้ไม่มีศีล นี่ทานไม่เกิด
คนให้ก็มีศีล คนรับก็มีศีล นี่ทานเกิด ต้องพร้อมกัน
ถ้าไม่พร้อมกันอย่างใดอย่างหนึ่ง ทานไม่เกิด
แล้วผลทานจะเป็นอย่างไร

ก็เสerahมองตามลำดับ ทั้งผู้ให้ผู้รับทุกชั้นๆ ให้แก่พระปูลุชน ก็ได้
ผลเป็นอย่างหนึ่ง ให้พระโสดา สกิทา อนาคา อรหันต์ ตลอดจนพระพุทธเจ้า
ก็ได้ผลไปอย่างหนึ่ง ไม่เสมอกัน ทั้งผู้รับและผู้ให้

ก็ทานมันไปไหน

ก็สนองเราผู้ให้อยู่แล้ว แต่มันจะได้หรือไม่ได้ ไม่แปลกอะไร ได้ทำดี
จักได้ดี ทำชั่วจักได้ชั่ว นี่เราทำดี ย่อมได้รับผลดี

(ทานที่สูงที่สุด)

ให้กับใครเป็นสูงที่สุด

ให้กับพระพ่อพระแม่ สูงที่สุดกว่าทานใดๆทั้งหมด นี่พระพ่อพระแม่
สูงแล้ว สูงมาก สดเอ่อม ที่จะทำทานกับท่านได้สักครั้งก็สุดเอ่อม เพราะฉะนั้น
จึงหายาก คนที่ถวายทานให้ท่าน พระจนๆ นั้นหายาก เพราะมันสุดเอ่อม

พระสงฆ์ไม่ได้สุดเอ่อมนะ ออกไปจากบ้านก็เจอพระ ออกไปถนนก็เจอ
พระ ทำเมื่อไรก็ได้ พระพ่อพระแม่นี้ไม่ได้นะ สูงนะ สุดเอ่อมนะ ทำได้เป็น
ครั้งเป็นคราวเท่านั้น

แล้วท่านจะอยู่กับเราไปได้สักกี่มากน้อย พระพ่อพระแม่อยู่ไม่นาน
เพราะตัวเราเองก็เกิดมาตั้ง ๓๐ ปี ๔๐ ปี ๕๐ ๖๐ ๗๐ ๘๐ ปี ยังไม่ได้เคยถวาย
ทานกับพระพ่อพระแม่บ้างเลย

ไปทำอะไรรออยู่ที่ไหน หรือ ว่ายังไปไหน ไปทำอะไรรออยู่ที่ไหน ว่ายังไป

นี่ พระอย่างอื่นไม่มีใครสูงเท่าพระ ๒ องค์นี้

(พระองค์ต้น)

การเคารพก็คล้ายๆกับเคารพพระพุทธเจ้าเหมือนกัน แม่ พ่อ ฉัน จะลา
ไปที่โน่น กราบ เมื่อยังมีชีวิตอยู่ กราบ ฉันกลับแล้ว พ่อ

เออ ไปไหนมา

ไปดังหวังมา เล่าให้ท่านฟังบ้าง ท่านไม่ได้ดู ก็สนุกได้เหมือนกันนะ

เออ ดีเหมือนกัน ฉลาดดี แต่อย่าเพลอกก็แล้วกัน อย่าไปติดมันเข้านะ
จะเป็นยาเสพติด เออดี เปิดหัวอกหัวใจชะบ้าง ทำงานทำการมันเครียด ดูโน่น
ดูนี้ ดูอะไรว่าไปเถอะ ดีเหมือนกันนะ

เราทำเป็นคนแรก ลูกก็ดี หลานก็ดี แล้วเขาจะทำตามเรา

ไม่ต้องบอก ไม่ต้องสอน ลูกหลานเกิดมาก็ทำตาม รู้ไม่รู้ บู้ ไปละนะ
บู้ กลับแล้ว พ่อแม่ก็กราบหมด ไม่ต้องสอน เด็กหญิง เด็กชาย เข้าถึง ๆ

บางทีเด็กมันอยากจะรู้ พ่อไปกราบบู้ทำไม ไปกราบย่าทำไม เขาจะถาม
เราต้องอธิบายให้ฟัง นี่แหละเธอ พระองค์ต้น พระพ่อพระแม่ แล้วลูกกราบ
พ่อ ลูก ๆ หลาน ๆ กราบตลอดสายเลย ไม่ต้องสอน

นี่ลึกซึ้งนะ เกี่ยวกับพระ ก็เพราะพ่อแม่เรากราบพระพุทธเป็นตัวอย่าง
และรักษากันเรื่อยมา

นาน ๆ จะเห็นพระ เมื่อใหญ่โตขึ้นนาน ๆ จะมีโอกาสไปไหว้พระ อี
หนู ๆ ไปวัด ๆ ๆ

ไปวัดทำไม

ไปเถอะ ๆ มันไม่ตายหรอก

มันอาจไม่ตาย เอ้าไป พากันไป นาน ๆ เข้าก็ติดวัดติดวา

เอ้า พระว่ากันว่าตามพระไปนะ “พุทธัง” เอ้า มันก็ว่า

“ปาณาติปาตา เวรมณี” มันก็ว่า ว่าได้ๆ อย่างพอ

บางคนสนใจนะ เด็กๆ แต่ทว่าอย่าไปแห่ ปล่อยเขาตามธรรมชาติ
บางที่เข้าไปนั่งใกล้ ฟัง บางที่จำได้ เรากลับเป็นแบบ ทำบุญใส่บาตรเป็นแบบ
ไหว้พระไหว้เจ้าเป็นแบบ เป็นทุนๆ อย่าลืมนะ

(พระปฏิมากร—พระปฏิบัติมาก่อน)

นี่พระองค์ที่หนึ่ง ทั้งสององค์นั้นแหละกราบได้ไม่ถายนะ

พระพุทธเจ้าเข้าไปแล้วเท่าไร

ที่นี้แยะ เพราะท่านปฏิบัติมาก่อนเรา เขาเรียกพระปฏิมากร พระปฏิบัติ
มาก่อน

ให้ลึกไปอีกหน่อย พระปฏิบัติมาก่อน มันก็คล้ายๆ กัน พระปฏิบัติมา
ก่อนก็เท่ากับพระปฏิมากร ก็ใช้ได้

ถ้าให้ซึ้งไปอีกพระปฏิบัติมาก่อน ท่านก็ปฏิบัติมาก่อน ตามพระพุทธเจ้า
พระธรรม พระสงฆ์ ที่เรานับถือกราบไหว้ นี่ท่าน ศีล การรักษากายวาจาให้
เรียบร้อย ภาวนา การปฏิบัติทำให้มีให้เป็นขึ้น ทำไปเรื่อย ๆ ให้มีขึ้น

ท่าน ศีล ภาวนา ทำไป ทำให้เป็นให้มีขึ้น

ปัญญา ค้นคว้าหาอะไรก็ตาม ต้องใช้ปัญญาหลักแหลม

ทางโลกทางธรรมก็ต้องใช้ปัญญา เมื่อเรามีท่าน ศีล ภาวนา ปัญญา
ความหลุดพ้นก็มี

คืออะไร

ตทังควิมุติ วิกขัมภนวิมุติ สมุจเฉทวิมุติ

เพื่ออะไร ท่านก็ดี ศีลก็ดี ภาวนาก็ดี ปัญญาก็ดี

(เสบียง)

เพื่ออะไร ท่านก็ดี ศีลก็ดี ภาวนาก็ดี ปัญญาก็ดี เพื่ออะไร ทำทำไม

วิเศษอย่างไร

นี่เราให้ทานเพื่ออะไร เพราะเราทำชาติหน้าเอาไว้ก่อน เพราะเรายังไม่รู้
ว่าเรามันจะสิ้นชาติสิ้นภพอะไรกันใ้ในภายหน้า ยังไม่รู้

ทานเป็นยังไง ศีลเป็นยังไง ภาวนาเป็นยังไง ปัญญาเป็นยังไง

เป็นเสบียง ๆ เพราะเราจะเดินทางกันดารกันอีก ยังไม่รู้ว่าเราจะเดินอีก
นานเท่าไร เเสบียง ทานก็เสบียง ศีลก็เสบียง ภาวนาก็เสบียง ปัญญาก็เสบียง
และวิมุติความหลุดพ้นก็เป็นเสบียง แล้วจะถึงอมตธรรม ธรรมที่ไม่ต้องมีทาน
มีศีล มีภาวนา มีปัญญา มีวิมุติ ซ้ำอีกต่อไปแล้ว ต้องมีเขต ขีด ขัน มีหลัก
ประกันของการกระทำทั้งสิ้น ต้องมีทาน ศีล ภาวนา ปัญญา

(หลักประกันความสุข)

อะไรมันกันดาร

ชาติกันดาร ขรา พยาธิ มรณะกันดาร โสกะ ปริเทวะ นี้ทางกันดาร
กันดารทุกอย่าง ชาติ ขรา พยาธิ มรณะ ลำบาก เสียโน่นเสียนี่

ถ้าเราอดทนต่อโลกไม่ได้ ความสุขไม่มี

นี่ต้องอดทน มาดำ มาว่า มานินทา มาประพาศพิศตอกันต่าง ๆ เรา
อดทนได้ เราจึงอยู่ได้ ถ้าอดทนในเรื่องเหล่านี้ไม่ได้ เป็นบ้าเลย ๆ ๆ

เดี๋ยวไอนั่นว่าโน่น เดี่ยวไอนั่นว่านี่ เราก็กैं ความแค้นเกิดขึ้นเราสู้
หลบไป

เราหลบไปทำไม

เพราะเรารู้จักหน้าตาโลกแล้วว่ามันเป็นอย่างนี้ มันไม่มีอะไร พระท่าน
ว่าไม่มีอะไร เป็นเครื่องประกันความเหล่านี้ได้ มันไม่ช่น มันไม่ช่นตา

มันเป็นยังไง

มันเป็นทุกข์

ทุกข์เป็นยังไง

มันไม่อยู่ในอำนาจบังคับอะไร จะไปห้ามเขาไม่ได้ เขาจะด่า เขาจะว่า
เขาจะตี เขาจะดู นี่ไม่มีหลักประกัน มันเป็นเรื่องของโลก

อย่าเป็นไปตามโลก มันจะเดือดร้อน

มันไม่เที่ยงนะ มันเป็นทุกข์ มันเป็นอนัตตานะ

นี่เราต้องหาหลักประกัน เดินตามทางทาน ศีล ภาวนา รักษากันไป
ภวานากันไป แล้วจะมีความสุข

นี่ของใครก็ของใครนะ ที่ฉันพคนี่ไม่บังคับให้กระทำนะ ไม่บังคับให้
เชื่อนะ ไปตรองเอาเอง

ความดีความงามฉันหยิบให้ไม่ได้ ยกให้ไม่ได้ ท่านเองยกของท่านเอง
ฉันเป็นแต่แนะแนวทางให้เท่านั้น

ท่านจะทำหรือไม่ทำ ท่านจะดีหรือไม่ดี ท่านจะชั่วหรือไม่ชั่ว ฉันไม่ได้
เกี่ยวข้องอะไรด้วย ครูว่าอย่างนั้น ฉันก็ว่าตามครูไปบ้าง ให้ไปตรองดูๆ

หนุ่มๆ ก็ต้องทำเหมือนกัน ทำเสียแต่หนุ่มๆ แก่แล้วลำบาก ต้องทำ
ตอนหนุ่มๆ แล้วแก่ๆ ก็ทำกับเขาไม่ได้ แล้วไปทำเมื่อแก่ก็ได้เหมือนกัน แต่
ได้น้อย ทำไป ไปนั่งที่โคนต้นไม้โพธิ์พุทศยา อินเดียม มันวิเวกดี มันได้วิเวก
กายวิเวก จิตตวิเวก อรูปวิเวก

นึกถึงธรรมอะไรมันจึงจะเกิดวิเวกขึ้นได้

มันเป็นป่าลึก ที่พุทศยา สัตว์ร้าย เสือร้าย ภัยทุกอย่าง คนก็ร้าย เรียก
ว่ามีภัยรอบข้าง จะทำอย่างไรมันจึงจะได้สงบได้ เอาธรรมอะไรมาพิจารณา
จึงจะทำให้สงบได้

(ธรรมนำให้ตรัสรู้)

โพธิปักขิยธรรม ต้นโพธิ์นั้นเป็นที่อาศัยรกขมุลนะ อาศัยรกขมุล ตัวทำ
ความสงบเท่านั้น ไม่ใช่ตัวธรรมะ

พระองค์ก็พิจารณาที่เรียกว่าโพธิปักขิยธรรม ธรรมที่จะนำให้ตรัสรู้
ก็ยกสติปัฏฐาน มหาสติปัฏฐานขึ้น กาย เวทนา จิต ธรรม หยิบๆ ไป
ก่อน เพราะเพิ่งจะเริ่มกระทำ

ธรรมะอย่างเอกที่พระองค์ทรงชวนขวยขวายหามันไม่พบสักที พบฝั่งมัน
ก็ไหลอย่างโน้น พบบ้าง มันก็ไหลอย่างนี้ เวะโน้นแะนี้ แะกันจนมึดแล้ว
ก็ยังไม่ถึงทางที่ประสงค์ เราก็คงไม่แน่ว่าจะประสงค์อะไรที่ทำ

มันต้องหาสิ่งอื่น ๆ เข้ามาประกอบ มันจึงจะได้เห็นสติปัฏฐานทั้ง ๔
เพื่อช่วย เอาธรรมชาติเข้ามาช่วย ที่ไหนเปลี่ยว ที่ไหนมึด ที่ไหนค้ำ ที่ไหนมึด
ที่ไหนสกัด ที่ไหนชั่วร้ายอันตราย ฝักร้าย เอาเครื่องเหล่านี้เข้าประกอบ เพื่อช่วย
พยุงจิตให้มันแนบสนิท เพราะคนเรานั้นกลัวความตายมากกว่าอย่างอื่น เอา
ธรรมชาติเข้าช่วย มันช่วยได้ ช่วยธรรมะที่เรากระทำให้แข็งแกร่ง ประจัญบาน
กับพวกศัตรูเหล่านั้นได้ ช่วย ธรรมชาติช่วย มันคง แจ่มใส ที่เราเอาชัยธรรมชาติ
เพราะฉะนั้น คนโบราณ หรือพระโบราณ หรือพระในปัจจุบัน จึงออก
อุคังค์ มันดี มันมีทั้งดี ทั้งไม่ดี

พระพุทธเจ้าก็ทรงแสดงร่างกาย กายานบัสสนาสติปัฏฐาน
กายมันมายังไง มันอาศัยอะไรเกิด

พ่อแม่

โดยอะไร

ข้าวสุก ขนมหาวาน เกิดขึ้น เกิด

มันอาศัยอะไรจึงเป็นรูปขึ้น

น้ำ ดิน ไฟ ลม อากาศ วิญญาณ คนเกิดด้วยธาตุ ๔ ด้วยธาตุ ๖ เป็น
รูปเป็นนามขึ้น สมมุติก็นามขึ้น นี้เขาสมมุตินะ รูปนามมีดิน มีน้ำ มีไฟ มีลม
มีอากาศ มีวิญญาณ

ถ้าอย่างนั้นเราเรียนพูดกันไม่ถูก เพราะฉะนั้นเรามีสัญญา นี้มันดินแค้น

แข็ง น้ำ และอะไรเหล่านี้ สัญญา เป็นสมมุติไปก่อน มันไม่มีอะไรจะพูดกัน
ก็ทำกาย เวทนา จิต ธรรม ทำให้มันเป็นปรมัตถธรรม ให้มันเป็นปรมัตถ์ขึ้น

ปรมัตถธรรมก็คือปรมัตถปีฎก (อภิธรรมปีฎก) พระสูตรตันตปีฎก พระ
วินัยปีฎก มี ๓ หัตทำไปก่อน

รวมความว่า ทั้ง ๔ อย่าง คือ กาย เวทนา จิต ธรรม ก็เป็นไปตาม
สภาพ อ้อ ใหน้มันเป็นน้ำ น้ำมันเป็นอย่างไร ดิน ลม ไฟก็เป็นไปอย่างนั้น ก็มี
ลักษณะไปตามธาตุนั้น ๆ

อันธาตุเหล่านี้มันแปรไปได้ เดียวมันก็หนาว เดียวมันก็ร้อน เดียวมันก็รู้
เดียวมันก็จะไร่วน้อยอย่างนี้

อันตัวมัน ๆ นี้ เมื่อพิจารณาต่อไป ๆ มันเข้าปรมัตถธรรม ๆ เขาเป็นของ
เขาอยู่อย่างนั่นเอง

ถ้าเราไม่รู้มันก็หมุนไปตามสูตรตันตปีฎก เราไม่รู้มันก็หมุนไปตามสูตร-
ตันตปีฎก

ถ้าเรารู้มันนะ มันก็เป็นไปตามปรมัตถธรรม

มันมีอยู่สองแง่ รู้ไม่มันก็เป็นที่สูตรตันตปีฎกไป ถ้ารู้มันก็เป็นที่ปรมัตถปีฎก

ไป

ต่างกันยังไง รู้มันกับไม่รู้มันต่างกันยังไง

ต่างกันเยอะ ถ้าเป็นที่สูตรตันตปีฎก วุ่น วุ่นไปกับเขาด้วย

หนาวก็ไม่สบาย ร้อนก็ไม่สบาย เย็นก็ไม่สบาย เจ็บไข้ได้ป่วยก็ไม่สบาย
ทั้งนั้น จะกันหาความสุขในสูตรตันตปีฎก มีเป็นส่วนน้อยเหลือเกิน ได้ก็นิด ๆ
หน่อย ๆ พอร้อนอาบน้ำ เดียวเดี๋ยวร้อน ร้อนอีก ปวดหัวตัวร้อน หาหยกหา
ยาหาหมอก็กินบำบัดไปชั่วคราว ก็เป็นอีก ๆ สูตรตันตปีฎกนะเขาเป็นอย่างนั้น เราก็
เพียงตามปฏิบัติไปได้พอสมควร เราไปฝันขึ้นคราวไร ทุกข์ก็เกิดขึ้นคราวนั้น
เพราะเป็นของสมมุติเรียกกันเท่านั้น อย่าไปเชื่อถืออะไรให้มันมากนัก

(ปรมัตถธรรม)

อย่าไปเชื่อถือสิ่งที่วณเร มันก็เหเข้าหาทุกข์เรื่อย ๆ ไป เราก็ต้องหาทางที่เป็นปรมัตถธรรมของเราไว้ มองเห็นชัดลงไปว่า รูปก็รูป นามก็นาม เหตุสองอย่างนี้เป็นปรมัตถธรรม

มันไม่มีอะไร มันอาศัยกันอยู่ชั่วพริบตาเดียว แล้วก็หายไป มันสักแต่ว่าเท่านั้นเอง

“สัพเพ ธัมมา อนัตตตาติ” ธรรมทั้งหลายเป็นอนัตตธรรมหมด

แล้วผู้ปฏิบัติจะได้ทำให้ปรากฏแก่ใจของตนอย่างไร จะได้ความอ้อมอก อ้อมใจในเรื่องการปฏิบัติธรรมของตนอย่างไร

หัดปล่อยตะพีด โลกมาก (ให้) โลกน้อยลง โกรธมาก (ให้) โกรธน้อยลง หลงมาก (ให้) หลงลดลง หัดปล่อย อดทนมันไว้ ถ้ามันจะโกรธก็ทนมันไว้ หัด ๆ ๆ มันเข้าไว้ มันก็เคย มันเห็นอนัตตธรรม ดีก็อนัตตธรรม ไม่ดีก็อนัตตธรรม

เราอย่าไปวุ่นวายกับของเหล่านั้น มันควรหรือ จะถือเอาไว้มันควรหรือ หากควรไม่ ถ้าถือมากเท่าไร เพิ่มทุกข์ขึ้นเท่านั้น

มันสนุกไหม

ไม่สนุก เตื่อตร้อน ก็ผ่อนลงไปซิ ผ่อนลงไป ๆ ๆ มันก็ได้รับความสุข

ไม่มีตัวไม่มีตน ไม่มีสัตว์ ไม่มีบุคคล นี่เลิกกันที่ เรื่องเกิด เรื่องแก่ เรื่องเจ็บ เรื่องตาย เรื่องสลายวายวอดทุกประการ ที่เรามาแสวงหามันมีจุดหมายอย่างนี้ เพื่อความพ้นทุกข์ดับทุกข์ ทุกข์มันจะได้เบา ๆ ๆ ลงไป แล้วเราจะได้นั่งข่มได้ พ้นแล้วจากศัตรู คือชาติ ชาติทุกข์ ฆราทุกข์ พยาธิมรณะทุกข์ ก็พ้นก็จะได้ข่มได้

กว่าให้ได้ในปัจจุบัน ให้เข้าขอบเขตของพระอริยเจ้าในชั้นใดชั้นหนึ่งก็ยังดี อย่าไปลืมนรสพระธรรมคำสั่งสอนของนักปราชญ์ที่ฉลาดแนะนำเราไว้ ก็

เป็นกำไรของเราที่มานั่งเฝ้าเพื่อกำจัดไอ้สิ่งที่ไม่เป็นจริงสารอะไร เกิดขึ้น ตั้ง
อยู่แล้วก็ดับไป มีอะไร ไม่มีเลย

ที่เราทำก็ทำเพื่อตัวของเรา ไม่ได้ทำเพื่อใคร ทำเพื่อตัวของเราเอง
โตแล้ว มีอายุแล้ว เป็นพ่อเป็นแม่คนแล้ว แล้วใครจะช่วยเรา นอก
จากตัวของตัวเอง

เออ นี่เราทำด้วยตัวของเราเอง เพื่อตัวของเราเอง มันจะได้จำ นี่ที่เรา
ทำเพื่อความพ้นทุกข์ ต่อ ๆ ไปมันก็แจ่มแจ้งหมด ไม่มีอะไร

ตอบปัญหาธรรมะ

ถาม หลวงปู่ครับ วันหนึ่งไม่เป็นสมาธิ จะทำอย่างไร

ตอบ เพราะมีเรื่องปวดหัว เรื่องเจ็บที่โน่นที่นี้ เขามาลองดูว่ามันจะ
ดีแค่ไหน ฉันทมาดูวัดเธอแล้ว รู้หรือไม่สังขารมอะไรของเธอเกิดขึ้น
ฉันทมาแล้ว ฉันทมาลองดูว่าความดีของท่านเกิดมีขึ้นบ้างแล้วหรือยัง

ถาม ทุกวันนี้เห็นนิมิต ไม่รู้เป็นอย่างไร นั่งไม่เป็นสุขเลยครับ

ตอบ นั่นแหละเขามาเยี่ยม เขามาทถามๆ เขาไม่รู้จะไปถามที่ใคร
เขาทถามมาที่เราว่าเป็นยังไง ก็เขาไม่มีรูป เขามีแต่วิญญาณ เขาไม่มี
ที่ติดเป็นใจ ฉันทมาอยู่ที่นั่นมันเป็นอย่างไรบ้าง แข็งขาเป็นอย่างไร จิตใจ
เป็นอย่างไร เขาว่าเป็นวิญญาณพเนจร สิ่งตัวเราเอง ไม่รู้จะไปสิ่ง
ใคร ถ้าสิ่งคนอื่นก็บอกเขาว่าสิ่งเถอะๆ

ถาม ถ้าไม่รู้ว่าจะทำอย่างไร ก็แผ่เมตตาให้ไม่ได้หรือ

ตอบ แผ่ซี่ๆ นั่นแหละเขาว่าสิ่ง (รู้สึกว่ามันไม่เป็นสมาธิ) เธอไม่ต้อง
เห็นคี่นะเขามาทดลอง มันจะได้รู้ว่า เอ้อ มันเมื่อยอย่างนั้นนะ มันเจ็บ
อย่างนั้นนะ

ถาม ทำอย่างนี้ไม่ผิดใช่ไหมท่าน

ตอบ อ้อ ไม่ผิด ที่เราทำนั้นถูก ทำถูก ใจที่มันเจ็บนั้น เขาเรียกว่ามาร
มาตัดไม่ให้เราดำเนินไปในทางที่ถูก ต้องก้าวหน้า ถอยหลังไม่ได้

ถาม ถ้าหากว่าตัดจิกอย่างนั้นก็หมดเลย

ตอบ เขาให้ก้าวหน้า ไม่ให้ถอยหลัง ก้าวหน้าเพราะแผน ตั้งไว้เลย
“หกปีไม่สำเร็จให้มันตายไปที่ต้นโพธิ์นี้ สบาย เอ้า ถ้ามันพอใจจะตาย
ให้มันตายไป..” ไม่ต้องทำอย่างไร มันหายไปเอง เกิดดับๆๆ เอ้อ ดับ
ตะพีด ดับจนไม่มีอะไรจะดับ ก็เรียกว่าดับสนิท เพราะมันเกิดดับๆ

ดับได้หมดแล้ว มันจะไม่โผล่มาอีก เช่นบางวันดับได้แล้วไม่โกรธ ๆ
ดับแล้วมันไม่โกรธ

ถาม จะทำจิตให้สงบ จะทำอย่างไรดี

ตอบ ทำจิตให้มันดับ มันดับแต่ยังไม่สนิท พระสาวกของพระพุทธเจ้า
ท่านดับสนิท ไม่มีอะไรมาทำให้เกิดอีกต่อไป เรานี้กำลังจะดับ เกิดดับ ๆ

ถาม ก็พยายามทำ ทำให้เหมือนกับคนตายได้ไหม ไปจนใกล้จะสิ้นใจ
วันหนึ่งเป็นอย่างนั้น สองวันเป็นอย่างนั้น สามวันเป็นอย่างนั้น จนกระทั่ง
เนื้อหนังไม่มี มีแต่กระดูกเฉย ๆ มันก็ไม่สงบค่ะท่าน สำหรับวันนี้ละค่ะ

ตอบ วันนี้มันเป็นวันที่เป็นลม ลมสะดุด วันนี้เรารู้แล้วใช่ไหมว่า
วันนี้มันเป็นอย่างไร รู้เหตุ มันมีอะไร ๆ มา ให้รู้ไว้ รู้เหตุที่มาถึง หลบ ๆ
อะไรเป็นเหตุให้หลบสิ่งที่มาถึง ก็คือจิตมันเป็นจิตที่ทำให้คิดโน่นคิดนี่

ถาม ถ้ามันสงบ ใจมันก็คือเพลิดเพลิน ใจนี้มันไม่สงบ มันหยุด
หึงด นึกว่ายุ่งใต้ตอม เอามือป้ายไป แต่ไม่มียุ่ง มันเป็นไปเอง นึก
ว่าตัวอะไรมันกัก มองดูก็ไม่มี

ตอบ มันเป็นไปเอง เราเรียกว่าสังขารมันเป็นไปเอง ปุณฺณยาสังขาร
อปุณฺณยาสังขาร อเนญฺยาสังขาร มันเป็นไปเอง ถ้ามีอยู่เราก็วิตก
พิจารณาไป

ถาม ฉะนั้นว่ามันเป็นกรรมเก่า เขาคงจะมาทวง ใจมันจึงสงบลงไม่ได้

ตอบ มองดูกรรมใหม่ “ปัจจุปนฺนญฺจ โย ชมฺมํ อตฺตํ นานฺวาคเมยฺย
นปฺปฏิทฺตฺว เอนาคตฺ” สิ่งล่วงไปแล้ว แก้ไม่ได้ สิ่งที่มาข้างหน้า ก็อย่า
ไปนึกถึงมัน ปัจจุปนฺนญฺจ โย ชมฺมํ พึงทำจิตในปัจจุบันนี้ว่าเกิดขึ้น
เพราะอะไร ความดี ความชั่วที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร เป็นต้น ที่เป็น
ประโยชน์ในการสมาธิภาวนา

เอ๊ะ อย่างนี้มันจะได้หรือ ก็มันไม่แน่ โอ้ สิ่งล่วงไปแล้วเราก็

โทมนัสขัดเคือง ช่วยแก้ไขไม่ได้หรือ

“ปัจจุพนุญจ โย ธมฺมํ” แก้ในปัจจุบัน
แก้ทำไม

เมื่อเราแก้ในปัจจุบัน พวกอดีตอนาคตก็หายหน้าหมด กลับมา
เป็นกำลังช่วยเหลือเร่อีก ช่วยให้มีกำลังขึ้น ช่วยเราทำดี ทำชั่วก็ช่วย
ถ้าเราทำกรรมชั่ว กรรมชั่วยิ่งซ้ำเติมเรา เมื่อเราทำกรรมดี กรรมดีก็ส่ง
ต่อไป

ปัจจุบันไหน หากไม่เจอ

ปัจจุบันที่นั่งภาวนานี้เอง แก้ปัจจุบัน ที่มันล่วงไปแล้ว แก้ไม่ได้
มันจะมาในอนาคต ก็แก้ไม่ได้ แก้ปัจจุบันนี้

ได้ประโยชน์นะ นึกไปโน่นนึกไปนี่ไม่มีประโยชน์ ทำให้เพื่อน
เพื่อน นึกว่ากรรมเก่ามันจะมา อยู่ดีๆ นึกถึงกรรมเก่าหรือ เอ๊ะ บางที
อนาคตคงจะดี อะไรทำนองนี้ ทั้งปัจจุบันไม่ได้ อนาคตจะเสีย อดีต
ก็เสีย

อนาคตหรืออดีตจะมากี่ขั้ว ไม่มากี่ขั้ว แต่คนเราทำอย่างนี้ไม่ค่อย
ได้ เพราะฉะนั้น คนเราจึงเสียอกเสียใจ นึกถึงสิ่งที่ทำไปแล้ว เสียอก
เสียใจก็กินไม่ได้ นอนไม่หลับ ยังไม่ถึงวันพระก็ไปเซียว ข้างหน้า ก็
อยากให้มันไปเร็วๆ ทำไมจึงสว่างช้าจริง วันนี้สว่างเร็วๆ หน่อยไม่ได้
หรือ จะได้ไปโน่นจะได้ไปนี่ ไปกันใหญ่ ไม่ได้ๆๆ

“ปัจจุพนุญจ โย ธมฺมํ” เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ทำในปัจจุบัน
ทำให้น้อยๆ หน่อยก็ได้ อย่าทำให้มาก

พระพุทธเจ้าท่านตะล่อมๆ สอนแบบง่ายๆ แต่ก็ต้องพยายาม
ไม่ยาก เอาตามที่สอน อากาโร๓๒เอาหัว เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ
ไม่ได้สอนยาก

เมื่อทำ ๆ ไปเรารู้ เออ ติดต่อกัน สอนแบบง่าย ๆ หรือให้
พิจารณาความเกิด ความแก่ ความเจ็บ ความตาย เองง่าย ๆ ไม่เอา
ยาก จะเอาอะไรก็เอาปัจจุบันเอาเถอะ

ถาม แต่ก่อนนี้ท่านให้พรให้อายุยืน ฉันไม่รับค่ะ ฉันกลัวอายุยืน ไม่
อยากอยู่มากค่ะ พอแก่แล้วมันไม่ดี มันไม่เป็นตัวของตัวเอง

ตอบ รับไปเถอะ ท่านให้พร

ถาม พอถึงให้อายุยืนก็เอามือลง ไม่รับ กลัวอายุยืน

ตอบ รับไปเถอะ ท่านให้พร อย่าไปคิดอะไรมาก เราก็นึกว่าให้ก็ดี
เหมือนกัน อายุยืนมันก็ดีเหมือนกัน

ถาม บางที่ยังไม่บวชก็ทำอย่างนั้นมาเรื่อย ๆ ไม่อยากอายุยืน แต่มันก็
ไม่ตายง่าย บางทีนี่ก็อยากจะตายเหลือเกินมันก็ไม่ตาย

ตอบ มันไม่แน่ มันเป็นอนัตตา อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ไม่แน่หรอก
เราอยากตายวันนี้มันก็ไม่ตาย

ถาม แต่เขาว่าฆ่าตัวตายมันเป็นบาป ก็ไม่กล้าทำ

ตอบ บาป

ถาม เขานึกว่าจะทานยาให้มันตาย ๆ อย่างนั้นแหละ

ตอบ นั่นแหละผิดหลัก

ถาม เดี๋ยวนี้กลัวมันเป็นมะเร็ง เดี่ยวมันจะตาย

ตอบ อย่าไปนึกถึงมัน

ถาม เดี๋ยวมันหลงเจ้าค่ะ จำอะไรไม่ได้

ตอบ เอาเท่าที่จำได้ซิ

ถาม ลืมชื่อ เวลาต้องการนึกชื่อเขาไม่ออก คล้ายไม่เคยรู้จัก ผู้ที่เคย
รู้จัก ผู้ที่เคยเรียกชื่อ เดี่ยวนี้นึกไม่ออก ไม่รู้ว่าชื่ออะไร นึกไม่ออกค่ะ

ตอบ ก็ยังมี ที่นึกได้ว่าก่อนนี้เคยรู้จักกัน เมื่อเรารู้ว่าใจของเราเป็น

อย่างไร เราต้องระวัง เพราะมันเกิดขึ้นได้อย่างนั้นนะ มันเกิดขึ้นได้แก่
ทุกๆ คน เราไม่มีอำนาจจะไปบังคับบัญชาอะไรเขาได้ ดูไปเถอะ ความ
เคลื่อนไหวของตัวเราเป็นยังไง เป็นลมไปแล้ว เอาแต่ลม มีหยุกมียา
อะไรก็รับประทานไป ประคับประคองไป จะไปเกี่ยวเจ็ญอะไรเขาไม่ได้
เพราะเขาไม่ได้อยู่ในอำนาจของเรา จะเอาตามความพอใจของเราไม่ได้
มันเป็นอนัตตา ไม่อยู่ในอำนาจของเรา

ถาม ทำบุญอะไรดีล่ะ จึงจะให้หายพอดี้ หรือทำกรรมไปก่อน

ตอบ ทำใจ ทำใจนี้แหละเป็นกรรมดี คิดผิด อย่าไปนึกฝันถึงเรื่องแก่
เรื่องเจ็บ เรื่องตาย มันมีประจำโลก สร้างแต่กรรมดี สิ่งที่มีมันล่วง
ไปแล้วก็แล้วไป สิ่งที่มีมันยังไม่มาถึงก็อย่าไปนึกถึงมัน ทำแต่ในปัจจุบัน
ไหว้พระสวดมนต์ไปเรื่อย ๆ ทำเรื่อยไป

อย่าไปเสียอกเสียใจอะไร มันไม่ได้อะไรขึ้นมา สิ่งที่แล้วไปแล้ว
ก็ทำอะไรไม่ได้ แก้ไขไม่ได้

เขาเป็นอย่างนั้นตามธรรมดาของเขา เขาไม่อยู่ในบังคับบัญชา
ของใคร ถ้าจะให้อยู่ในบังคับบัญชาของเราก็เดือดร้อนเลย มันจะแก่ มัน
จะเจ็บ มันจะตาย มันเป็นเรื่องของเขาเท่านั้น

เออ เรามีชีวิต มีกำลังวังชาอยู่ เราก็พยายามทำไป ได้แค่ไหนก็
เอาแค่นั้น ตามความสามารถความเฉลียวฉลาดของเรา

เรารู้ว่าเราเป็นคนหลงเลอะเทอะ ก็ทำสมาธิให้มาก ๆ เข้า บัญญา
ก็จะเกิดขึ้น เบาลง

อย่าไปตามไอ้เสียงที่ฟัง ๆ นั้น ไม่ใช่เราหรอก มันเป็นกิเลส ๆ
เรานะหวังดีแต่ทำไมไม่ได้ดีดังที่หวัง บางวันดีบางวันไม่ดี นี่กิเลสมัน
กระเซ้าเราให้ลุดจากบัลลังก์

นั่ง ๆ เข้า เราก็หลบ หลบไปเลย

ถาม หลบไปแล้ว ก็ไปอยู่บ้านเสาชิงช้า ฝึกแล้วก็แล้วกัน เดี่ยวเขาจะฝึก ก็แปลว่าขอตายอยู่นี้ ไม่ขอฝึก ขอตายอยู่ที่นี้จนกระทั่งหมดลม อายุเท่านี้ จะฝึกทำไมอีก

ตอบ ความตายมันแน่ ไม่รู้เวลาไหน ทำไปทำไป เพื่อความไม่ประมาท ทำไปจนกว่าจะหมดกำลัง ทำให้ถึงที่สุด เอะ เมื่อเวลายังไม่มาถึงมันไม่ตายหรอก ถ้ามันมา เราก็ก็น่าจะไปนะ

ถาม ฉันคิดว่ามาอยู่นี้ กลัวเขาจะรำคาญ และฉันก็ว่ามันหลง ๆ ลืม ๆ อย่างนี้ กลัวคนอื่นจะรำคาญ

ตอบ น่ะแวง ๆ อย่าไปเพาะอะไรขึ้น ไม่มีเรื่องอะไรก็นั่งภาวนามัน ไปเรื่อยไป อาหารการบริโภคก็ยังบริโภคเข้าไปได้อยู่ อย่าไปนำเอาเรื่องอื่น ๆ เข้ามาให้กังวลใจ เพราะว่าใจเขามันยังอาจหาญอยู่ เขาเมื่อขึ้นมา เขาก็มีฤทธิ์ทางใจ ไม่รับไว้

ถาม หลวงปู่ก็มีบุญเหลือเกิน เจ้าประคุณเอ๋ย เก้าสิบกว่าแล้วยังกะหนุ่ม ๆ นี้ พุทไม่หลงลืม

ตอบ ไม่ใช่อะไรหรอก ฉันทำอย่างนี้ ทำศีล ทำสมาธิ ทำบุญญา ทำไปเท่าอายุ

ถาม หลวงปู่อยู่ไปถึงร้อยปีสิบปีก็จะดี

ตอบ ทำมานาน ก็ทำเรื่อย ๆ เวลานี้ต้องเร่งใหญ่ ไม่เร่งไม่ได้ นับได้แต่สิ่งที่ล่วงมาแล้วเท่านั้น ปีข้างหน้าจะนับว่าท่านเดือนท่านนั้นเดือนไม่ได้ เพราะฉะนั้น ต้องเร่ง ๆ เครื่องน้อย ไม่ไว้ใจ ถ้าใครในชีวิตของเราไม่เป็นแก่น เราจะทำได้ดีท่านหลายเท่า เพราะอะไรที่ทำไม่ได้ถึงสุดยอด

เอะ ๆ ๆ โลก โกรธ หลง มานะ ทิฏฐิ อิจฉา ริษยา ยังมีอยู่เต็ม

ถาม บางทีมันก็มีตะหงิด ๆ ขึ้นมาเหมือนกันนะฮะ อย่างนั้นฮะ มัน
สะกิดขึ้นมานิดหน่อย แล้วก็ดับซะ มันยังไม่ได้ตัดกะ โอ้ โลก โกรธ
หลงนี่

ตอบ นี่ พวกเหล่านี้แหละที่เรายังทำความดีไม่ได้ เพราะพวกนี้ ๆ และ
เราจะต้องรู้ตัว

ที่เราเรายังดีนะ ถ้าไม่รู้อะไรเลยใช้ไม่ได้
นี่ของกู ๆ ๆ ทุกอย่าง ไม่ให้ใครเลย เห็นแก่ตัว ยังไม่สิ้นความ
เห็นแก่ตัว

เรายังดี ยังมีศีล สมาธิ ปัญญา ยังมีทางแก้ตนของตนได้ และ
ยังได้กำไรของชีวิต

ไอ้ที่คิดอะไร ๆ มันเป็นเรื่องธรรมดา แต่เราก็อยาพลาด พลาด
ไม่ได้ ไม่เป็นไปตามอำนาจของพวกอวิชชา ตัณหา อุปาทาน ก็ยังพอ
แก้ไข ยังควบคุมได้บ้าง

ถาม จะทำอะไรก็ตาม ฉะนั้นไม่ขอเกิดอีกต่อไป เกิดแล้วมันทุกข์สาร-
พัดอย่าง

ตอบ เอ้อ เป็นทุกข์ มองให้เห็นโลก รู้แจ้งโลกแล้วก็จะสว่าง

ถาม เช่นเวลาตกฟาก ออกมาร้องไห้จ้า ถ้าไม่มีทุกข์มันคงไม่ร้อง

ตอบ ชอบใจ ๆ ๆ มันไม่ได้ร้องไห้ มันชอบใจ

ถาม คนเราถ้าเป็นสุข คงไม่ร้องไห้

ตอบ เอ้อ ชอบใจ ฉะนั้นอยู่มาตั้งสิบเดือนแล้วออกเสียที่ ออกมาแล้วก็
หัวเราะเลย

ถาม ไม่อยากเกิดเลย ตายแล้วก็แล้วกันไป รู้แล้วรู้รอดไปเลย

ตอบ เออ จะว่าอย่างไร เออดี คิดดีเหมือนกัน

สัตว์ทั้งหลายที่เป็นเพื่อนเกิดแก่เจ็บตาย ที่ล่วงลับไปแล้ว หรือที่

ยังมีชีวิตอยู่ ขอให้มารับส่วนกุศลที่ได้กระทำแล้วนี้ทุกรูปทุกนาม กุศลอันใดที่บำเพ็ญในการบริจาคทาน รักษาศีล เจริญภาวนา ก็อุทิศให้ พวกเราที่เกิดมายังเวียนว่ายอยู่ในสังสารวัฏน์ับชาตินับภพไม่ถ้วน เพราะฉะนั้น การบำเพ็ญกุศลต้องมีทาน ศีล ภาวนา เป็นเครื่องรับรองความพ้นไปจากทุกข์ จิตของพวกเราไม่ได้หวังอะไร หวังเพื่อความพ้นไปจากทุกข์เท่านั้น เป็นสุตประเสริฐของแต่ละบุคคล แต่ละท่าน ตัวทุกข์ต่างๆ ที่เรามองเห็น คือ ชาติ ชรา พยาธิ มรณะ เหล่านี้เป็นตัวการ ยากที่จะมองเห็นในทุกข์เหล่านี้

ถ้าจะทำก็ขอให้ท่านบ้าง รักษาศีลบ้าง เจริญภาวนาบ้าง เพื่ออะไร

เพื่อจะปลดปล่อยสังสารวัฏได้บ้างเท่านั้น เราก็ทำไป ได้บ้างเสียบ้างก็ยิ่งดีกว่าไม่กระทำเลย การกระทำของเราช่วยตัวของเราเองด้วย ช่วยผู้อื่นด้วย ช่วยเชิดชูพระพุทธศาสนาด้วย นับว่าได้บำเพ็ญประโยชน์ตนและผู้อื่น โดยไม่หวังไว้บริโภคน้ำใจเฉพาะตน เราได้มาเห็นได้มารู้แล้วว่า เรายังอยู่ในโลก ยังนอกโลกไม่ได้ ทำไปเพื่อจะพาโลกให้รุ่งเรืองต่อไป โลกนั้นอาศัยการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน โลกจึงจะอยู่ต่อไปได้ เพื่ออะไร

เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ธรรมเหล่านี้เป็นเครื่องค้ำจุนโลก ธรรมประจำโลก เมื่อสั่งเหล่านี้เป็นเครื่องค้ำจุนโลก เรามองเห็นโลกแล้วว่าไม่มีอะไร

เมื่อเห็นอย่างไรรู้ก็เข้าถึงโลกียะโลกุตตระ เป็นอย่างไร เป็นทุกข์
ทุกข์เกิดจากอะไร
เกิดจากตัณหา อุปาทาน

แก้ด้วยข้อปฏิบัติที่เรียกว่าแก่น เห็นอยู่รู้อยู่แล้วจะเรียกว่าอะไร ก็ทำไปเถอะ

พ้นแล้วได้อะไร ความพ้นนั้นคืออะไร

ไม่มาอีก จิตอดีตก็หลุด อนาคตก็หลุด ปัจจุบันก็หลุด อัมทั้ง ๓ กาล เราจะเห็นว่านิพพานนั้นมีสำหรับผู้ปฏิบัติได้ ไม่หายไปไหน ปรากฏอยู่ทั้ง ๓ กาล

นิพพานไม่ใช่ว่าได้แล้วได้อีก ได้ในปัจจุบันนี้ หนทางมีอยู่แล้ว เรียกว่าอริยมรรค นี่เราเข้าถึงอริยมรรค ก็เจริญต่อไป ๆ ตามลำดับ ไม่ติดขัด ทรงสอนเพื่อดับกิเลส กรรม วิบาก อวิชชา ตัณหา อุปาทาน เรื่องวุ่นมันก็ไม่มีอีกต่อไปแล้ว ใจของเรามันก็เฉย ๆ ทุกข์มันก็เฉย ๆ ๆ สุขมันก็เฉย ๆ ไม่ใช่ทุกข์ไม่ใช่สุขมันก็เฉย ๆ เพราะเราอบรมทาน ศีล ภาวนา ความหลุดพ้นก็เกิดขึ้น ใจก็ผ่องใส อิ่มอกอิ่มใจว่าเราเกิด มาพบพระพุทธศาสนา ไม่เสียชาติเกิด ก็ได้ชื่อว่าโอภาพระพุทธเจ้า โอภาพระธรรม พระสงฆ์ ด้วยกาย วาจา และด้วยใจ เป็นอันว่าเรา ได้พบพระพุทธในตัวของเรา ได้พบพระธรรมในตัวของเรา ได้พบพระสงฆ์ในตัวของเรา

ขอความสวัสดิ์จงมีแก่ผู้ตั้งใจปฏิบัติบำเพ็ญความดีให้เจริญออกมาไพบุสย์ยิ่ง ๆ ขึ้นไปเท่าที่จะทำได้ ด้วยกายก็ดี ด้วยวาจาก็ดี ด้วยน้ำใจก็ดี ในพระพุทธศาสนาอันกาลนานเทอญ.

ตอบปัญหาธรรมะ

ถาม อยากจะเรียนถามหลวงปู่ว่าท่านมีประสบการณ์ทางด้านอภิญญา ก็ตาม หรือว่าทางด้านมรรคผลก็ตาม หรือว่าหลวงปู่ท่านก็เคยสนทนากับอาจารย์มั่น หลวงพ่อปาน หรือว่าเป็นองค์อื่น ๆ ที่เป็นพระที่ดี ที่ท่านมุ่งแสวงหาธรรมอย่างแท้จริงของพระพุทธเจ้า ที่เป็นการพิสูจน์ผลของอภิญญาบ้าง และเป็นการปฏิบัติเพื่อมรรคผลต่าง ๆ ผมอยากจะได้เหตุการณ์นั้นเอาไว้ให้ลูกหลานฟังกันต่อไป

ตอบ พอระลึกได้ว่าได้เคยสนทนากัน ก็การปฏิบัติในขั้นต้น สมถกัมมัฏฐานอย่างนั้นไปก่อน ก็ย้อนถามท่านว่าสมถกัมมัฏฐานจะต้องทำถึง ๔๐ ประการนั้นหรือถึงจะได้ท่านว่าไม่ต้อง แล้วแต่ความพอใจ ท่านจะภาวนาในพุทฺธคุณ ธรรมคุณ สังฆคุณ อะไรก็ได้ แต่การภาวนาเช่นนั้นให้มีหลักเกณฑ์ดังนี้ ต้องมีสติเข้าไปควบคุมจิต เมื่อสติเข้าไปควบคุมจิตแล้ว ให้รู้ว่าจิตไปอยู่ที่ไหน มันอยู่ข้างใน มันอยู่กับอะไร เมื่อมันออกไปพ้นออกไปข้างนอก พ้นไปอยู่กับอะไร เมื่ออยู่ข้างในมันเป็นอย่างไร สมาริก็เกิดขึ้น เพราะจิตอยู่ข้างใน อยู่ที่จุดคือสติ

เมื่อจิตหยุดอยู่เช่นนั้นแล้วจะทำอะไรต่อไป

ท่านบอกว่าอยู่เฉย ๆ ที่นั่น

แล้วนิมิตอะไรจะเกิดในสภาวะจิตเช่นนั้น ก็ย้อนถามท่านว่า เราจะต้องนิมิตนั้นไว้เรื่อย ๆ หรือครับ

ท่านบอกไม่ต้อง เมื่อนิมิตเกิดขึ้นให้รู้ไว้ว่ามันเป็นสี่นิ้ววรรณะ หรือมีทางอะไร แล้วก็ปล่อยไป อย่าไปยึดถือนิมิตนั้น ๆ ไว้

ถามอีกว่า เมื่อจิตหยุดอยู่เช่นนั้นมันได้ผลอะไร

ท่านบอกว่าสมาธิจะสูงขึ้นเป็นลำดับ ๆ

เมื่อสมาธิสูงขึ้นเป็นลำดับ ๆ แล้ว ใจของมันเป็นอย่างไรรู้

เอ้า แข็งแกร่ง แข็งแกร่งขึ้นผิดปกติ

ไปแข็งแกร่งกับใคร ที่เรียกว่าแข็งแกร่ง มันไปแข็งแกร่งกับใคร

ก็แข็งแกร่งกับกิเลสแหละ เมื่อกิเลสเกิดขึ้นแล้ว ความโลภก็ดี ความ

โกรธก็ดี ความหลงก็ดี เหล่านี้เกิดขึ้นแล้ว เราจะไม่เป็นไปตามอำนาจของมัน

เมื่อเราไม่เป็นไปตามอำนาจของมันแล้ว มันเป็นอย่างไรรู้

เอ้า ก็จิตมันสูงไงล่ะ จิตมันสูงกว่ากิเลสอื่น ๆ เพราะฉะนั้นกิเลสอื่น ๆ

มันก็ทำอะไรเราไม่ได้

เราจะสังเกตได้อย่างไรขอรับ กิเลสที่ว่าสูง ๆ นั้นมันสังเกตได้อย่างไร

อ้าว ก็หยั่งได้ยังไงเล่า ความโลภที่เคยโลภมากก็โลภน้อยลง ความ

โกรธเคยโกรธมากก็น้อยลง และความหลงเคยหลงมากก็น้อยลง ๆ เป็นลำดับ ๆ

แล้วจุดของความจบมันอยู่ที่ไหน

มันก็เฉย ๆ จะได้อะไรมามันก็แค่นั้น หรือไม่ได้ทำอะไรมันก็แค่นั้น มัน

ไม่โหมมนัสหรือโสมนัสในสิ่งต่าง ๆ ที่เราได้มา มันเฉย ๆ มันเห็นเป็นของธรรมดา

ไปเท่านั้นเอง โลก โกรธ หลง เหล่านี้ก็เบาบางลงไปเรื่อย ๆ

ถามท่านว่า ความโลภกับความโกรธนั้นมีผลอย่างไร

เฮ้อ ความโลภยังดี ยังได้อยู่บ้าง ความโกรธนั้นนะไม่มีประโยชน์เลย

ขึ้นในทันใด เผาที่นั่นให้ย่อยยับลงไปเรื่อย ๆ ความโกรธนี้ไม่ดี ไม่ได้ทำอะไรเลย

ตัวของตนก็เดือดร้อน และยังทำบุคคลอื่นให้เดือดร้อนตามเรื่อย ๆ ไป เพราะ

ฉะนั้น ความโกรธนั้นควรจะยับยั้งให้มากกว่าความโลภ ความโลภ เมื่อเรา

รู้ทันแล้ว เขาก็ไม่ทำอะไร ยินดีตามที่ได้มา

ความหลงละขอรับ

ก็เกิดวิชาขึ้นซิ มีวิชาขึ้น ก็ความหลงที่มันมัดมัดด้วยประการ
ต่างๆ มันมัดมนอนธการไปหมด เราต้องกำหนดให้มันมีวิชาเกิดขึ้น เมื่อมี
วิชาความรู้เกิดขึ้น ก็ถึงบางอ้อว่า โอ้ เรามาหลงอยู่เป็นนานสองนาน เพราะ
เราไม่ชำนาญในเรื่องวิชาความรู้นี้เอง เราจึงเป็นคนหลงอยู่เรื่อยๆ ไป

วิชานั้นอะไร

เออ วิชานั้นแหละทำให้มาก ๆ ขึ้น เมื่อวิชามาก ๆ ขึ้นไป ปัญญา
ตามมา ปัญญาจะมา

ปัญญา แปลว่าอะไร

ก็ความรู้ความเข้าใจนั้นอย่างไร ในสิ่งอะไร ๆ รู้เท่าทันไปหมด และ
เห็นโทษด้วย

เห็นโทษอะไร รู้เท่าทันในอะไร

อ้าว มันก็ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา เป็นตามหน้าที่ของมัน นี่
เมื่อตัวทุกข์ทำลายไป เราก็ไม่เสียใจ เพราะเรามีความรู้อยู่แล้ว มันก็เกิดขึ้น
ล่อลวงเราไม่ได้

นี่ เมื่ออบรมจิตใจให้มีวิชาเกิดขึ้นมาก ๆ แล้ว มันจะเป็นยังไงต่อไป
หยุดเพียงแค่นั้นหรือ หรือว่าจะต้องทำต่อไปอีก

ท่านบอกว่า ไม่ หยุดไม่ได้ หยุดยังไม่ได้ มันยังดับไม่สนิท

เป็นเพราะอะไรจึงดับไม่สนิท

เอ้า ก็เราเป็นปุถุชนอยู่นี่ เป็นปุถุชนปฏิบัติอยู่อย่างนี้ เป็นปุถุชนประ-
การหนึ่ง

เออ เข้าใจ ๆ เลื่อนแล้ว ๆ ๆ เป็นกัลยาณชน อบรมกัลยาณชนให้มัน
แข็งแกร่ง เห็นความเห็นอันนี้ว่ามันยังไม่พ้นทุกข์ เป็นขั้นกัลยาณชน มันยังไม่
พ้นทุกข์ ก็พยายามขึ้นไปให้เป็นอริยชน ทานก็ให้เป็นอริยทาน ศีลก็ให้เป็น
อริยศีล สมาธิก็ให้เป็นอริยสมาธิ ปัญญา ก็ให้เป็นอริยปัญญา

เท่านั้นหรือขอรับพันทุกซ์

ยัง มันกลับได้ ๆ ๆ มันยังวนเวียนกลับได้

แล้วจะต้องทำอย่างไร

อบรม ๆ ๆ อริยทาน อริยศีล อริยสมาธิ ให้แก่กล้าเป็นขั้น ๆ ขึ้นไป

มันมีกษัตริย์ขอรับ ทว่าอริยะนั้นมันมีกษัตริย์

ก็มี ๔ ซิ บุคคล ๘ ถ้านับเป็นคู่ ๆ ก็เป็น ๔ เรียกว่าอริยชน

ขั้นต้นเรียกว่าอริยะอะไร

อริยะนั้นละอะไรได้บ้าง

ทางปริยัตินั้นมีอยู่แล้ว เขาบอกอยู่ใจ ๆ อยู่แล้ว

ศีล ๕ นั้นคงเด็ดขาด ได้แล้วเป็นได้ ไม่กลับเป็นไม่ได้อีกต่อไป

ศีล ๕ นั้นหรือขอรับ

เออ ศีล ๕ นั้นแหละมันทำให้มันคงที่เดียว

เมื่อมันทำให้มันคงเช่นนั้นได้แล้วเขาเรียกว่าศีลอะไรขอรับ

นั่นแหละเขาเรียกว่าอริยศีลละ

อริยศีลนั้นมีผลกับผู้ปฏิบัติได้อย่างไร

ฮ้า ปิดอบายได้ซิ ปิดนรกได้ ๆ ไม่ตกนรก เป็นศีลของพระอริยเจ้า

และมีอะไรอีก

สักกายทิฎฐิ คนที่ถึงแล้วในศีล ๕ ไม่มีทิฎฐิในเรื่องถือเขาถือเรา หรือ
ไม่ไขว่เขวไปผิดทาง เห็นไปในทางปฏิบัติของพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์
ไม่ถือมงคลต้นข้าวหมด เห็นว่ามนุษย์เรามีสภาพเหมือนกัน เกิด แก่ เจ็บ ตาย
พลัดพรากจากของรักของชอบใจเหมือนกันหมด

แล้วมันลดได้หรือครับ

อ้อ ทำให้มันบ่อย ๆ เข้าซิ แล้วมันจะลดได้ ลาก ยศ สรรเสริญ สุขนี้
แหละปรารถนากันนัก เมื่อมาถึงเราเข้า เราหยุด เมื่อเราได้ลากก็สักแต่ว่าได้ลาก

ได้ยศก็สักแต่ว่าได้ยศ ได้สุขก็สักแต่ว่าได้สุข ได้สรรเสริญก็สักแต่ว่าได้สรรเสริญ
เท่านั้นเอง ไม่มีอะไร ๆ มันเป็นเรื่องอาศัยหรือแสดงความสามารถของเรา ว่าเรา
ได้อย่างนั้น ๆ ด้รับยกย่องอย่างนั้น ๆ ตามโลกเขา ถ้าไม่ยกย่องอย่างนั้น
โลกเขาไม่เห็น เราก็อย่าเป็นไปตามโลกก็แล้วกัน เมื่อจิตของเรายังเป็นไปตาม
โลก ก็อย่าให้มันเป็นไปตามโลก ให้เป็นสักแต่ว่ามันเกิดขึ้นแล้วก็ดับไป มัน
เป็นอยู่อย่างนี้

วิจิติจนา ความสงสัยไม่แน่ใจในทาน ศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ ก็ไม่
สงสัยอะไร ไม่สงสัยทุกอย่าง เชื่อ ๆ ๆ ตถาคตโพธิสัทธา เชื่อความตรัสรู้ของ
พระพุทธเจ้า เชื่อแน่นอนว่าพระพุทธเจ้าไม่หลอกบุคคลใด ๆ ทั้งสิ้น พระองค์
ได้ตรัสรู้อย่างไร ก็มาทรงเทศนาสั่งสอนให้พวกเรากระทำตามดูบ้าง บางทีจะมี
นิสัยบัจฉัยที่เคยก่อสร้างมาแล้ว ก็จะเห็นถ่องแท้แน่นอนเกิดขึ้นในทางใจโดยไม่
ได้อาศัยอะไร ๆ ทั้งหมดมันเกิดขึ้นของมันเองแน่นแฟ้น เพราะเราได้ประสบ
การณ์ของเราเอง ดื่อกดีใจมากกว่าไปอาศัยประสบการณ์ของบุคคลอื่น เพราะ
ฉะนั้น ก็พยายามทำไป ถ้าหากจะเดินตามพระตถาคตก็ต้องทดลองดูบ้าง เมื่อ
ท่านทดลองเมื่อใด ท่านได้บุญเมื่อนั้น เพราะพระธรรมให้ผลไม่กำหนดเวลา
ทำเวลาไหนได้ผลในเวลาไหน ในเมื่อกระทำให้ดี

และสี่ทัพพตปรามาส ไม่รู้ธรรมสิ่งที้นอกจากคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า
ไม่เห็นด้วย ไม่เล่นด้วย

เพราะอะไรขอรับ

ก็เพราะถ้าไปเล่นด้วย มันก็วุ่นนะซิ มันวุ่นไปเอาทางโน้นบ้าง เอาทาง
นี้บ้าง ลงท้ายที่สุดไม่ได้อะไรเลย

ที่ไม่ได้อะไรเลยนะเขาเรียกว่าอะไร

อ้าว มันเป็นไปเพื่อกามสุขัลลิกานุโยค มันเป็นไปเพื่ออัตตกิลมัตตา-

นุโยค เราเป็นศรัทธาปฏิบัติในพระพุทธศาสนา ต้องเลียงทางสองประการนี้ให้พ้นไป
จากจิตใจของเรา เมื่อเป็นอย่างนี้ ก็ล่องแล่นไปหน่อยก็ไม่ได้ จะเอาอย่างไรเอา
ไปอย่าง เมื่อจะเอาทางตามก็ว่าไปตาม มันก็เอาตัวรอดไปได้เหมือนกัน

แต่ความมุ่งหมายของเราที่เราเข้ามาบวช เข้ามาเรียน เข้ามาศึกษาต้อง
การอะไร

ต้องการพ้นทุกข์ซึ่ง ขอรับ

เออ อย่างนี้ซึ่ง มันต้องเดินทางของพระพุทธองค์ อย่าไปเดินทางโน้น
ทางนี้มันลำบาก เดินทางนี้ซึ่ง

เดินไปทำไม

เพื่อการพ้นทุกข์

อะไรคือพ้นทุกข์

ก็เรารู้จักไหมละ อริยสัจ ๔

ไม่ค่อยรู้จัก

อะไรจะมาเป็นเหตุให้เกิดทุกข์

กามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา ทำให้เกิดทุกข์

แล้วเราจะทำอย่างไรจึงจะสกัดกั้นตัณหาเหล่านั้นไว้ได้ มันจึงจะไม่เกิด

ทุกข์มาก

ก็ตำราเขามีอยู่แล้ว เคยอ่านหรือเปล่า อะไรเล่า มรรค ๘ มีอะไรบ้าง

สัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปो สัมมาวาจา สัมมากรรมมันโต สัมมาอาชีโว

สัมมาวาจาโม สัมมาสติ สัมมาสมาธิ

มากไปๆ ย่อลงอีกให้สั้นๆ หน่อย

ก็คือล สมาธิ ปัญญา

อะไรเล่าอบรมศีล สมาธิ ปัญญาให้แก่กล้าขึ้น เมื่อมีปัญญาแล้วมัน
จะดับได้หรือ

อ้าว ก็นิโรธนั้นไงดับ ดับตัณหา ความอยาก ความใคร่ความปรารถนา
ในรูปเสียงนั้น

ดับลงไป ๆ ๆ

ดับลงไปกว่าชั้นนี้ยังมีอยู่อีกไหม

เขารู้กันหมด ไปพดอะไรเขารู้กันไปหมดว่าดับยังไม่เห็น

ซึ่งกว่านี้ยังมีอยู่อีกไหม ดับเห็นกว่านี้

มี ๆ ๆ ดับลงไป ๆ ๆ กว่านี้อีก

กั้นข้างนอกหรือข้างใน

กั้นข้างนอกหรือขี้นี้ไม่พบ ต้องกั้นข้างในซี

กั้นที่ไหน

กั้นที่จิตใจ ๆ ว่าเวลานี้จิตใจเป็นอย่างไร

สราคัม วา จิตตัม สราคัม จิตฺตุนฺติ ปชานาติ เมื่อเรานั่งอยู่นี้ ถ้ามีราคะก็
รู้ว่า มี เมื่อเรานั่งอยู่นี้ ถ้าราคะไม่มี ก็รู้ว่าราคะไม่มี เอ้อ เมื่อมันไม่มีก็ให้รู้ว่า
มันไม่มี

ราคะมีกับราคะไม่มีมันต่างกันอย่างไร

มันซึ่งขอรับ มันต่างกันอย่างไร

มันต้องใช้ปัญญา ต้องใช้ปัญญาเข้าไปพิจารณาว่า มีราคะกับไม่มีราคะ
มันต่างกันอย่างไร

โธ้ย ต่างกันมาก มันมีความสุขครับ

มีความสุขนั้นมันเกี่ยวกันอย่างไร

เอ้อ จิตปล่อยใส จิตปล่อยใสบริสุทธิ์ ปัญญาเกิดขึ้น เมื่อปัญญาเกิดขึ้น

พ้นจากตัวปัญญาไปแล้วก็เรียกว่าวิมุตติ ๆ ๆ

วิมุตติมันมีอยู่เท่าไร ๆ

มีอยู่ เช่น ตทังควิมุตติ วิฆัมภนวิมุตติ สมุจเฉทวิมุตติ

เราปฏิบัติจะยึดเอาวิมุตติไหนขอรับ

อ้อ ต้องทำไปก่อน ตทั้งควิมุตตินั้นมันหลุดไปได้ก็ชั่วโมง ความหลุด
พ้นจากกิเลสไปได้ก็ชั่วโมง แล้ววิภังขณวิมุตติมันหลุดไปได้ก็ชั่วโมง สมุจเฉท-
วิมุตติมันหลุดไปได้ก็ชั่วโมง ก็ค่อย ๆ สังเกตไป ที่นี้ปัญญาจะเกิดขึ้นเพราะ
วิมุตติหลุดพ้น จากโถภะก็ดี จากโกรธก็ดี จากหลงก็ดี เรียกว่าสมุจเฉทวิมุตติ

หลุดพ้นจากกิเลสส่วนนั้น ๆ ชั่วครั้งชั่วคราวหนึ่งก็ให้สังเกตไว้ ก็จะรักษาได้
เรื่อย ๆ ไป ตลอดไปได้

แต่เราเป็นปุถุชนอยู่ เมื่อออกจากการทำจิตทำใจ มันกลับมาได้อีก
เพราะสติของเรายังไม่พอ ไม่เหมือนพระอรหันต์

อันนี้สติวินัยเป็นสิ่งสำคัญ พวกเราที่ไม่มีสติวินัย มันจึงถลาลากไปมา
แล้วเราก็ทำไม่ได้ เราไม่มีสติวินัยเราก็ทำไม่ได้

อ้อ ทำไปเรื่อย ๆ แล้วมันจะเกิดขึ้นเอง มันเกิดขึ้นเอง ทำให้จิตใจมัน
ผ่องใส ปัญญาเกิดขึ้น อะไรเหล่านั้น จิตมันก็ผ่องใส อำนาจจิตมันก็แก้ล้างขึ้น ๆ
มันก็ค่อยหลุดไปที่ละน้อย ๆ จนหมดไป มันก็เป็นสมุจเฉทปหานได้เหมือนกัน
นี้หลุดไปที่ละน้อย บางที่เราไม่รู้สึกรถึงการหลุดก็มี เมื่อเราไปกระทบอะไรเข้า
สิ่งที่ไม่พอใจ แต่ก่อนนั้นก็ทุกข์ พอได้ยินอารมณ์เหล่านั้นก็ทุกข์ อธิฐารมณ
อนิฐารมณ นุดไว้ทั้งนั้นไม่ปล่อย เจออารมณ์ที่เป็นอธิฐารมณบอก เจอ
อนิฐารมณไม่บอก กลัวนี้ นี่ยังไม่หลุด ยังยินคืออยู่ยินร้ายอยู่ จะทำอย่างไร
ให้มันเพิกเฉยได้ อารมณ์ที่ดีก็เฉย อารมณ์ที่ไม่ดีมันก็เฉย ไม่รู้สึคว่ามันเป็น
อย่างไร เขาเรียกว่าอะไร

ความมั่นคงนะซิ ความมั่นคงของเราที่ได้อบรมสมาธิบังเกิด

ทำให้ไม่สะทกสะท้านในอารมณ์ที่ดีและที่ชั่วที่เกิดขึ้น เห็นรู้ได้ของตน
เอง ก็พยายามรักษาไว้

เมื่อเราได้ขั้นนี้เรียกว่า โสดาบัน ในระหว่างที่ปฏิบัตินี้เรียกว่าโสดา-
ปัตติมรรค เมื่อเราเด็ดขาดไปได้ ทิฏฐิ ๓ คีล ๕ มั่นคง เสวยสุข

โสดาบันมีแค่นั้น พ่อบ้านเหล่านี้อาจเป็นโสดาบันได้ใหม่

ได้ ครองบ้านครองเมือง ปกครองสมบัติพัสถาน มีลูกมีเมียได้ทั้งหมด
แต่ก็มั่นคงในเรื่องทำมาหากิน เขาเป็นไปเพื่อสัมมาสมาธิ สัมมาอาชีวะ เขา
มั่นคง เขาไม่ล่องในคีล ๕ ข้อยใดข้อยหนึ่งเขาไม่ล่อง ทั้งนี้ ก็มีตัวเปรียบให้เห็นได้
ผู้หญิงก็นางวิสาขา ก็ได้เป็นโสดาบัน อนาถบิณฑิกมหาเศรษฐี ก็ได้เป็นโสดาบัน
ปกครองบ้านเรือนอยู่ได้ นัย่างเข้าอริยบุคคลขั้นต้น

แล้วก็ สกทาคา ทำให้น้อย ทำให้น้อย ความโลภมากก็น้อยลง โกรธ
หลง น้อยลงโดยลำดับ เทียบอย่างพระโสดามีคู่ได้ ครองเรือนได้ พระสกทาคา
ไม่มีคู่

ก็ทำไป ละอวิชชา ตัณหา อุปาทานได้เด็ดขาด ก็จบพระอรหันต์
เรียกว่าอยู่จบพรหมจรรย์

แล้วต่อนั้นจะเรียกอะไรก็ได้ จะเรียกนิพพาน นิพพานัน ปรหม์ สุกุณ
อะไรก็ได้

แต่การที่ท่านั้น เราต้องทำ เราต้องได้ เราต้องเห็น ไม่ใช่เห็นตามพระ
ท่านว่า ไม่ใช่ถือเอาอุปาทานตามที่ได้เรียนมา ต้องได้จริง ๆ รู้จริง ๆ ถอน
ได้จริง ๆ ไม่เหลือวและอะไร พุคสัน ๆ ให้เข้าใจว่าโลกธรรมกรรมแต่งไม่
รังแกเขาได้เลยแม้แต่เพียงชนิดหนึ่ง

ถาม ผมขอเรียนถามเรื่องคีล สมาธิ และปัญญา ผมเกิดความสงสัย
ถ้าสมมุติว่าผมนั่งสมาธิโดยที่ไม่ได้รักษาคีล จะเกิดปัญญาได้หรือไม่

ตอบ ไม่ได้ ปัญญาอยู่ที่ไหน คีล สมาธิ อยู่ทีนั้น คีลอยู่ที่ไหน
ปัญญาสมาธิอยู่ที่นั้นเช่นเดียวกัน

ถาม ถ้าผมรักษาคีลอย่างเดียวจะเกิดปัญญาไหมครับ

ตอบ มี ๆ ทำไปเถอะที่นั่น เมื่อศีลฟ่องใสเกิดขึ้นมันมีสมาธิอยู่ แล้วปัญญาก็เกิดขึ้น เมื่อมีศีล ปัญญาสมาธิก็มี เมื่อมีปัญญา ศีลสมาธิก็มี รวมกันหมด จับต้นก็ถึงปลาย จับปลายก็ถึงต้น จับกลางก็ถึงต้น และปลาย

ถาม ศีล สมาธิ ปัญญา รวมเรียกว่าอะไรครับ

ตอบ รวมกันหมดเรียกว่าสามัคคีธรรม เป็นเชือกเส้นเดียว ขยาย เป็นมรรค ๘

ตอบปัญหาธรรมะ

ถาม หมุ่นปฏิบัติไม่ค่อยดีค่ะ ก็อธิษฐานจิตว่าที่ใดสงบพอจะปฏิบัติ ได้ก็เห็นภาพนั้นมาก่อนค่ะ

หลวงปู่ เอ้อ จิตใจสงบไหม

ถาม สงบค่ะ

หลวงปู่ เอ้อ ก็ใช้ได้

ถาม หลวงปู่คะ ถ้าหากว่าอารมณ์เราอยู่ในทุกขเวทนาหรือสุขเวทนา อย่างนี้ อารมณ์ไม่ยอมเป็นกลาง จะทำอย่างไร

หลวงปู่ ให้รู้ไว้ ให้รู้ว่า นี่สุข นี่ทุกข์ รู้ไว้เท่านั้น ไม่ต้องไปไหน ตัวรู้เป็นตัวสำคัญ ตัวลึกลง รู้อยู่ในรู้ ไม่ออกนอกรู้ แล้วมันจะมีความรู้เกิดขึ้นอีกแก่กว่าที่เราเคยพบ

ถาม แต่ตอนนี่คือรู้ทางอารมณ์ที่ไม่ดีบ้าง ไม่อย่างนั้นแะ เป็น ทาสเขาตั้งนานแะ หลวงปู่

หลวงปู่ ช่างเถอะ เรารู้แล้ว ให้มันรู้เอาเองบ้าง เรารู้เอาเอง ไม่อย่าง

น้ำมันดอกเราใช้แยะ เป็นทาสเขาดอกใช้แยะ

ถาม

มาครั้งนั้นเขาแข็งมากนะ หลวงปู่ สู้จนเหนื่อยเลยอะ

หลวงปู่

อ้อ รู้ทัน เรารู้ก็แล้วกัน รู้ทัน ใครเป็นนายใครเป็นบ่าวมา
ส่งให้เราเรื่อย เปลี่ยนสี่พันวรรณะ นี้อันนี้ก็ผ่าน ไม่มีอะไร เอาตัว
รอดได้

ถาม

เคยอ่านหนังสือพุทธประวัติที่ว่าพระพุทธเจ้าผจญกับพญามาร
เพิ่งจะมาเข้าใจกันนี่เองว่า อ้อ กิเลสของตัวเราเองนี่เองคือพญามาร
มารเกิดอย่างไร หลวงปู่

หลวงปู่

กิเลสของเราทั้งนั้น เกิดขึ้น ๕ เหล่า มามี ๕ เหล่า ชั้น
มาร กิเลสมาร อภิสังขารมาร มัจจุมาร เทวปุตตมาร ของเราทั้ง
นั้น แปลงรูปได้หลายอย่าง

อย่าตกอยู่ใต้อำนาจความโกรธ

ความเห็นของคนเราไม่ค่อยจะลงรอยกัน ตามใจของแต่ละคน ความเห็นผิดก็มี ความเห็นถูกก็มี

ความเห็นผิด เราต้องเตรียมตัว เราต้องสู้

นี่ฟังพูดตามแบบชาวบ้านนะ ไม่ใช่พยาบาทอาฆาตพวกรอก

ท้วงว่ามันจะผิดมากไป ตีท้วงเสียทีก็ดีแล้ว ตรวจให้

เป็นคนไม่มีสติ ให้มีสติขึ้น เป็นคนไม่ดี ให้เป็นคนดีขึ้น

มิตรนะ ไม่ใช่จะโก่ง ท้ามาๆ ไม่ใช่จะโกหกพวกเรา มาเพื่อมิตร เป็นมิตรกันเป็นสหายกัน

ใครผิด ใครถูกก็ต้องห้ามกัน อย่าเป็นไปตามอำนาจของความโกรธ ความเกลียด หรือพยาบาทต่างๆ อย่างนั้นหาควรไม่

เพราะมันไม่ใช่คนอื่น มันเป็นญาติเป็นมิตรสัมพันธ์กันมาเออะแอะ เราก็ต้องให้อภัยซึ่งกันและกัน อย่าไปถือโกรธถือเกลียดอย่างนั้นไม่ได้ มันเป็นคนเดียวกัน มันร่วมวงศ์กันมา มันร่วมกันทำบาปมา มันร่วมกันทำบุญมา ร่วมกันมา

ที่มานี้เพื่อหวังดีทั้งนั้น ไม่ใช่หวังชั่ว นี่ก็มาช่วยกันกอบโกยการบุญ การกุศลทั้งหมด และช่วยทำให้จิตตั้งมั่นเป็นหลัก

ทำไม่ดีเขาว่าดี ทำดีเขาว่าไม่ดี วังนั้นเออะ ถือเป็นแต่แค่ความเห็น เขามีอิสระโลกเสรี เขาพูด เขาเถียง เขาตำ เขาว่า ทุกอย่าง ทุกประการ

เราก็ทำใจว่าเขามาทดลองเรา เราไม่ได้โต้ตอบเขา เขามีอิสระที่จะทำได้ จะไปขึ้นเสียงแข่งเขาว่า อย่ามาว่าฉันนะ อย่ามานินทาฉันนะ ไม่ได้นะ

เขามีเสรี เขาตำได้ เขาทำได้ทุกอย่าง

การกระทำไม่ได้ขึ้นอยู่กับเรา ขึ้นอยู่กับเขา เขาอยากจะทำอย่างไรก็ช่าง
เขาก็แล้วกัน เป็นเรื่องนิด ๆ หน่อย ๆ

ว่ากันไปเถอะพวกคุณ ฉันจะตัด ถ้ามันมีผิดพลาดอะไรละก็พยายามตัด
ไว้บ้าง นี่ฉันตัดเดือนในทางที่ดี

แต่ท่านก็ไม่เชื่อ ฉันจะพูดไป ท่านก็ไม่เชื่อ ฉันจะไปมีอำนาจอะไรที่
จะไปบังคับบัญชาให้ท่านเชื่อ มันขึ้นอยู่กับท่านเอง

ฉันเป็นแต่คนพูดให้ท่านฟัง ถ้าท่านยังฟังไม่ถนัด ก็นำไปพิจารณา
เสียก่อนซิ

เออ เขาเตือนมา มันผิดหรือมันถูกประการใด จะเห็นพ้องก็ได้ จะ
ไม่เห็นพ้องก็ได้

มันไม่ได้ขึ้นอยู่กับฉันนี่ มันขึ้นอยู่กับพ่อเอง ขึ้นอยู่กับแม่เอง

ผู้หญิงเป็นแม่ ผู้ชายเป็นพ่อ นี่ว่าอย่างไร

โอ๊ย เหมามาเอาใครมาเป็นพ่อเป็นแม่

ก็เราเกิดมาที่ชาติก็ภพแล้วละ ก็วนไป พ่อ ลูก หลาน หลาน นี่ใคร
เป็นพ่อ ใครเป็นแม่ ฐุใหม่

ที่จะรู้ได้มันก็เกิดขึ้นกับใจของเราเองที่อยากจะไปช่วยกันทำบุญทำกุศล
ก็มีอยู่แยะ

เราเห็นท่าทางเราก็ชอบ อยากร่วมทำบุญด้วย

ขอฉันเถอะ ขอ ๆ นั้นกำลังเดินไปนั้น เป็นเพื่อนกันนะ เป็นพ่อ เป็น
ลูกเป็นหลานกันนะ

ทีนี้ ใครผิดใครถูก

เอา ช่างเถอะ ของมากมาย เมื่อเราตายก็หมด ใครมาหาเราก็เจอจน
แผ่วแผ่สงเคราะห์ไปข้างตามความจำเป็นของเขา

ของพระ เช่นอาหารหรือปัจจัยสี่นี้ เขามาขอ ไม่มีผ้า ไม่มีน้ำ เรามี
พอแบ่งให้ได้ เอ้า เอาไป

บางพวกเป็นคนที่เราไม่รู้จัก เช่นพวกเขมร ก็สงเคราะห์ ทั่ว ๆ ที่เป็น
ศัตรูกันก็ช่วยสงเคราะห์ตามกำลัง เขาต้องการอะไร เราก็แบ่งปันให้ตามมี มีน
เป็นเครื่องสงเคราะห์

เมื่อการสงเคราะห์เรียบร้อยดี มันก็เป็นธรรมดา

เออ เขาดี เรียบร้อย ใจคอเขาดีมาก เขาช่วยเหลือ สิ่งที่ไม่สนใจเขา
ช่วยได้ก็ช่วย เลยกลายเป็นคนมีเมตตากรุณาเพื่อแม่โอบอ้อมอารีไป

ถ้าไม่ช่วยเหลือ เขาอาจติโทษว่าไม่เป็นเรื่อง ไม่ได้ความ มันเป็นเรื่องที่
เขาไม่ชอบ เขาจะว่าไม่ชอบอย่างไรเขาก็ว่าได้ทั้งนั้นแหละ

ไม่พร้อม ไม่สิ้นเอาหรือจะ ว่าอย่างนั้น ถ้าเราไม่รำไม่รวย

คนที่ต้องการบางคน เมื่อไม่ได้สมปรารถนา ก็แสดงความไม่พอใจออก
มา ไม่ต้องไปต่อปากต่อคำกับเขาหรือก ทำให้อารมณ์เสียเปล่า ๆ เจ็บ ๆ ด่า
ก็ปล่อยให้ด่าไป เดี่ยวหยุดเอง เจ็บได้เป็นดี

ท่านแนะนำไว้ ผู้หญิงไม่ว่าคนใดก็ตาม เขาเป็นแม่เรา ถ้าไปด่าผู้หญิง
ก็เท่ากับด่าแม่เรา ด่าพี่ด่าน้อง อะไรก็ ถ้าไปด่าไปว่าไปดี ก็เท่ากับด่าพ่อตีแม่เรา

เออ ไอนั้นมันมีโกรธสูงสุด ด่าพ่อแม่ได้

แต่เวลาดี แหม มันดีเหลือเกินละ

เออ ผู้หญิงคนนี้เป็นแม่ นางเอก ๆ ผู้ชายคนนี้เป็นพ่อ พระเอก ๆ
ไม่ไปทำอะไรเขาหรือก มองเห็นเขาก็ไม่ว่าอะไร

เออ มันเคยอุปการะกันมาตั้งหลายหมื่นชาติ มาเจอกันชาตินี้ก็ดีแล้ว
สงเคราะห์ก็ราบรื่นหมด

ทัน มันก็มีแต่ธรรมะ จากโลกถึงธรรมะ เข้าธรรมเลย

อ้อ บ้านนี้เขาดูนี้ เขาช่วยอนุเคราะห์ ใครเขาต้องการความช่วยเหลือ

ก็ช่วยสงเคราะห์กันหมด เออ เขาไม่ต้องการชื่อเสียง เขาเป็นสุขในการช่วย
อนุเคราะห์สงเคราะห์คนอื่น

ก็เขาธรรมะ เมตตา กรุณา สามัคคีธรรม ไม่มีใคร คนสองคนนี่ไม่ว่า
ไปทำอะไรดีหมด นอกนั้นก็ธรรมตาไปหมด

ว่าเอาเถอะ คราวนี้ไม่ด่าหรอก จะไปด่าได้อย่างไร ก็ท่านเป็นแม่เรานี้
ไม่ด่าหรอกผู้ชาย เขาเป็นพ่อเรานี้

คนเรานี้จะจับผิดกันนั้นมันได้ตั้งหลายอย่าง ดูในแง่ที่เขามีความสุข
บ้างสิ ดูในแง่ที่เขามีความดี อย่าไปดูในแง่ความชั่วของเขา จะมีเรื่องกับเขา
เปล่า ๆ ดูในแง่ดีของเขา

อันที่ชั่ว ๆ ดูไปทำไม ๆ นี่เขามีความดีอย่างไร เขามีความดีอย่างนั้น
อย่างนี้ ดูในแง่ความดี อย่าไปดูในแง่ความชั่ว หรือในเรื่องไม่เป็นเรื่อง ไม่ได้
ดูไม่ได้ ดูให้พร้อม เขามีความพร้อมอยู่ทุกคน

การกำจัดความโกรธ

เรื่องการปฏิบัติเพื่อกำจัดความโกรธ

ความโกรธหาเกิดขึ้นได้ไม่ ถ้าหากว่าเกิดขึ้น เป็นเพราะอะไรจึงเกิดขึ้น

มา

จิตเป็นประธาน จิตเป็นใหญ่ จิตสำเร็จที่จิต

จิต ๓ ประการนี้มีสื่อเข้าไปรายงานอยู่ทุก ๆ วินาที

จิตต้องรับรู้ที่เข้ามา ต่กรับไว้ ชั่วก็ต้องรับไว้ ไม่ดีไม่ชั่วก็ต้องรับไว้

เพราะจิตเป็นประธานยิ่งใหญ่ทั้ง ๓ ทาง

(สติและปัญญา)

ใครเป็นผู้รายงาน ใครเป็นสื่อ

อายตนะภายนอก ๖ อายตนะภายใน ๖

ตากระทบรูป รูปที่ดี ชอบ ใจชอบ รูปที่ไม่ดี ใจไม่ชอบ

เสียงที่ดี ใจชอบ เสียงที่ไม่ดี ใจไม่ชอบ

กลิ่นที่ดี ชอบ กลิ่นที่ไม่ดี ไม่ชอบ

รสที่ดี ชอบ รสที่ไม่ดี ไม่ชอบ

สัมผัสที่นุ่มนวล ชอบ สัมผัสที่ไม่นุ่มนวล ที่กระด้าง ไม่ชอบ

อารมณ์ที่เกิดขึ้น ที่เรียกว่าธัมมารมณ์ ที่ดี ชอบ อารมณ์ที่เกิดขึ้นที่

ไม่ดี ไม่ชอบ

เป็นเพราะอะไร จึงเป็นอย่างนั้น

นี่เราจะทำอย่างไร ทำจิตอย่างไรจึงจะไม่ให้ความโกรธเกิดขึ้นได้

นี่ต้องมีคนสงกว่าจิตอีกคนหนึ่ง เรียกว่าประธานเหนือประธาน... สติ

สติมีหน้าที่อะไร

มีหน้าที่คุมจิต เพราะจิตเขาชอบทำงาน เป็นคนขยัน ไม่เลื่องงาน งานดีก็ทำ งานไม่ดีก็ทำ เรียกว่าทำตามความพอใจของจิต

เพราะฉะนั้น ผู้ที่ทำงาน จึงมีความผิตบัง ความถูบบ้าง

ที่จะรู้ว่าเราทำผิดหรือทำถูก ปัญญาเกิดขึ้นแล้ว ปัญญาเกิด สติมีอยู่ที่ไหน ปัญญามีอยู่ที่นั่น เกิดขึ้นตัดสินได้เด็ดขาดว่า รูปที่ดี รูปที่ไม่ดีมาเกี่ยวข้องกับอะไรกับท่านด้วย

ถามจิตว่า มันมาเกี่ยวข้องกับอะไรกับท่านด้วย ปัญญา กับ สติ เขาถาม มันเกี่ยวข้องกับอะไรกับท่านด้วย ท่านจึงต้องไปรับรู้ในเรื่องจิต

เพราะฉะนั้น จิตจึงต้องมีสติสัมปชัญญะเข้าควบคุม ถ้าหากว่าปราศจากสติเมื่อใด ความผิตเกิดขึ้น เข้าใจว่าถูก ความดีเกิดขึ้น เข้าใจว่าผิด เพราะเขาทำตามความพอใจของจิต จิตก็ต้องเป็นไปตามความพอใจของจิตที่ไม่มีสติควบคุมไว้ จึงทำกิจการอะไรเล็กใหญ่ไม่เลือก

โดยมากมีความผิต

ผิตเพราะอะไร

เพราะปราศจากสติเครื่องควบคุมของจิต จิตก็มีอำนาจด้วยไม่หวาดสะดุ้งใคร ๆ ทั้งหมด

(การข่มอารมณ์)

ธรรมชาติของจิตนั้นบริสุทธิ์หมดจด ไม่มีสิ่งที่ไม่ดีเข้ามาเคลือบแฝง บริสุทธิ์ เรียกว่าจิตบริสุทธิ์

ทำไมจึงเป็นอย่างนั้น คือดบั้งช้วบั้ง

กิเลส กิเลสทำให้จิตมัว มาเคลือบอยู่ที่จิต เห็นผิตเป็นชอบไปได้

มาเคลือบอยู่ กิเลสมันก็สูงกว่าจิต เมื่อกิเลสสูงกว่าจิต อำนาจของจิต ถอย ถอยกำลังลงไป

กิเลสสูงกว่าก็บังคับเราได้ ทำตามอำนาจของกิเลสที่มาเคลือบอยู่ที่จิต จิต
ก็มัวหมองไม่ส่องใส

ที่นี้จะทำอย่างไร

ดีก็ตามชั่วก็ตาม มันเคล้าอยู่กับจิตเสมอ ต้องรู้เท่าทันความเกิดขึ้นของ
จิตที่เรียกว่าอารมณ์

รัก รักไว้ข้างในก่อน เกลียด เกลียดไว้ข้างในก่อน อย่าให้ความรัก
แสดงออกมาทางกายทางวาจา อย่าให้มันออกมา ความไม่พอใจก็ตาม หรือ
ความพอใจก็ตาม อย่าเพิ่งให้มันแสดงออกมา

ต้องให้มีสติควบคุม และปัญญารู้ถ่องแท้แนในใจแล้ว จึงปล่อยมัน
ออกมา

ที่เราปล่อยมันเข้าออกนั้น เขาเคยตัว เขาเคยเข้าได้ออกได้อย่างสบาย
โดยไม่มีอะไรมาติดขัดกับการเข้าออกของเขา

เราไม่ยอม ยังไม่โกรธทีเดียว เรียกว่า ปฏิษะ ข้อง

ข้องเป็นอย่างไร

มัว ๆ ขุ่นมัว แต่ไม่ถึงกับแสดงความหยาบคายทางกายทางวาจา ไม่
แสดงออกมา ทนอยู่ได้ อดอย่างพอสมควร ทนเอาบ้าง เรียกว่าขันติ ต้องทน
ทนในอารมณ์ที่เกิดขึ้น ดีก็ตาม ไม่ดีก็ตาม

เพียงแต่ทำความรู้ไว้ว่า เอ้อ นี่ดี เอ้อ นี่ชั่ว แต่ไม่เก็บเอาไว้ เพราะมี
ปัญญา สติรู้เท่าทันเขา รู้เท่าทันอารมณ์ที่มีอยู่ในตัว

เขาขึ้นเก็บไว้นาน หนัก แยกไม่ไหว

เพราะฉะนั้น ก็รู้ความเป็นไปว่านี่รูปดี นี่รูปไม่ดี แล้วก็ให้เขาผ่านไป
นี่เกิดอะไร

ปัญญารู้เท่าทันอารมณ์ที่เกิดขึ้น ทุกครั้ง ทุกตอน ทุกขณะ รูป เสียง
กลิ่น รส โสภณรูปพะ ธัมมารมณ์ ก็รู้เท่าทันเขาหมด

เมื่อจิตเศร้าหมองไม่ผ่องใส ก็ต้องยึดหลักของขันติไว้ อดทนไว้ อย่าให้
มันออกมาข้างนอก

ถ้าให้ออกมาข้างนอกแล้ว มันน่าเกลียด มันหลายอย่าง จับอาวุธยุทธ-
ภัณฑ์ ตำว่าหยาบคายด้วยประการต่าง ๆ โดยเราปราศจากสติ เพราะฉะนั้น อย่า
ให้มันออกมา อดทนไว้

เมื่อเราทนบ่อย ๆ ๆ ๆ จึงเห็นโทษว่า การที่กระทำด้วยความไม่รู้ อาย
เกิดละอายขึ้นทางใจ ด้วยธรรมะที่เราปฏิบัติได้ปฏิบัติถึงนั่นเอง เกิดขึ้น
เอง เห็นขึ้นเอง ได้ด้วยตนเอง นี่ธรรมะที่แท้ของเราๆ ต่างหาก

(กิเลสเป็นเครื่องเผาไหม้)

เราต้องการความดี ไม่ต้องการความชั่ว แต่ทำไมจิตจึงตกไปในทางที่ชั่ว
ได้บ่อย ๆ

เพราะอำนาจของกิเลสเขาสูงกว่า ความเฉลียวฉลาดเขาสูงกว่า เขาก็หา
ทางจะมาล่อจิตของเราให้ตกลงไปในหลุมที่เขาต้องการ

เมื่อเรามีขันติใช้ได้สม่ำเสมอ ก็ชื่อว่ารู้โทษของจิตว่าจิตโทสะนี้มันเป็น
อย่างไร พระท่านว่าอย่างไร

โทสะนี้ละ หรือไฟสามกอง คือ ราคะ โทสะ โมหะ ท่านว่ามันเป็นไฟ
ราคะกิ โทสะกิ โมหะกิ มันเป็นไฟ

ธรรมดาของไฟมันเกิดขึ้นที่ไหน เขาต้องทำลายในที่เกิดนั้นก่อน

ถ้าเจ้าของรู้เท่าทัน ก็ไม่ลุกลามไปยังที่อื่น ถ้าหากเจ้าของรู้ไม่เท่าทัน
เรื่อย ๆ ไป มันก็ไปกันใหญ่ เผา ๆ ๆ เรา เผาใจให้เดือดร้อน เห็นผิดเป็นชอบ
ไม่เป็นตัวของตัวเอง มีแต่โทษส่วนเดียว คุณหาไม่ เพราะความโกรธเกิดขึ้น

การโกรธ ไม่ใช่ว่าผลคุณผลนั้นแล้วโกรธ อย่างที่พูดมาแล้วว่าปฏิษะมัน
ข้องอยู่ก่อน

เราก็ต้องอดกลั้น ไม่ตามอารมณ์ของความโกรธที่เกิดขึ้น
เมื่อบ่อยๆ เข้า ขำขันขำนาญเข้า ก็เตือนตนของตนได้ว่าความโกรธไม่ดี
เดือดร้อน เราเดือดร้อนก่อนคนอื่น ๆ
ความเดือดร้อนนั้นใครชอบบ้าง ไม่มีใครชอบ ตนเองก็ไม่ชอบ คนอื่น
เขาก็ไม่ชอบ

นี่ได้ผลตามความคิดของจิตที่ตั้งไว้ผิด ตัวของเราเองก็ไม่ใช่ตัวของเรา
เอง จิตของเราต้านทานอะไรที่คนเขาอาศัยไม่ได้ เราสัสเขาไม่ได้ ก็อารมณ์
เขามาประเดี้ยวเดี้ยว มาทำที่อยู่ของเราแหลกgranไปหมด บางทีเรานึก อ้อ เสีย
ใจว่าข้าวของที่เราสะสมไว้ไฟไหม้หมด เสียตาย แล้วจะทำอย่างไร มันหมด
ไปแล้ว

รู้ไหมว่าไฟไหม้บ้านแล้วมันเสียหายอย่างไร

ไม่อยากจะดู ๆ เป็นอันตรายทุกอย่าง ไม่มีส่วนดีเลย

แล้วต่อไปข้างหน้าเราจะว่าอย่างไร

ต้องระวัง ๆ มันเกิดบ่อย ๆ เราก็แย้ เครื่องใช้ไม้สอยอะไรต่ออะไรหมด
ต้องระวังไม่ให้มันเกิดขึ้นบ่อย ๆ นะ ก็เปรียบอย่างนั้น โทสะแหลกgranหมด
นี้ก็เห็นโทษ

ต่อไปก็เห็นโทษ มาร ๆ ๆ มีการเข็ดหลาบ เพราะเสียทรัพย์ไปหลายอย่าง
หลายประการด้วยกัน

อย่าก่อไฟภายในเผาบ้านของตนเอง อย่า ๆ ๆ

เราอาศัยบ้านของเราอยู่ กินนอนสบายทุกอย่าง เราต้องหุ้ไวดาไว จึงจะ
รักษาบ้านของเราอยู่ได้นานๆ โดยไม่มีข้อครหาอะไรว่าบ้านนั้นทำอย่างนี้ บ้าน
ทำอย่างนั้น มีแต่เสียงที่ไม่น่าฟัง

พดก็พุดเถอะ เจ้าคนที่เขารักษาบ้าน เขารู้เขาสรรเสริญว่าบ้านนี้เขาดี
จะพุดจะจา จะรับรองแขกที่ไปมา เรียบร้อยไปหมด

นั่นเขาสรรเสริญว่าเรียบร้อย เพราะเรารู้ทัน ไม่ให้ไฟกองนั้นมาเผาบ้าน
ของเราให้เสียหายทางกายบ้าง ทางวาจาบ้าง อดทนเรื่อย ๆ ไป

ทันเหตุการณ์ที่มันจะเกิดขึ้น เราก็รู้ทัน เคยโดนมาแล้ว ฉันทนเคยโดน
มาแล้ว ก็มีการกวัดขั้นขึ้นในตัวของเราเอง เคยโดนมาแล้ว โทรมทุกที่ โดนเข้า
เมื่อไร โทรมทุกที่ บางทีทำนอกบ้านเดือดร้อนมา ยังมาร้อนคนในบ้านอีก แล้วก็
ร้อนไปที่อื่น ๆ อีก ไม่ได้เลย ต้องละเว้น ไม่กระทำ

ต่อไป ก็คุ้นกับความไม่กระทำความชั่ว

พูดก็พูดดี ทำก็ทำดี คิดก็คิดดี เป็นสุจริต เกิดมีศีล มีสมาธิ มีปัญญา
เกิดขึ้น

ได้ผลอย่างไร มีศีลมีสมาธิได้ผลอย่างไร

เป็นหน้าที่ของพระท่าน เพราะเราฟังพระท่าน กายวาจาใจที่ชั่วก็ถวาย
พระ กายวาจาใจที่ดีก็ถวายพระ ท่านจะบันดาลอย่างไรแล้วแต่พระท่าน

เมื่อกายวาจาใจของเราดี สิ่งชั่ว ๆ ที่เราเคยล่วงมาแล้ว ท่านไม่ให้
กระทำ ๆ มันไม่งาม เพราะเข้าในวงศ์ของพระแล้ว

ทีนี้เราก็เดินไปตามพระท่าน ความผิดพลาดหรือความไม่เฉลียวฉลาด
พระท่านจะสอนเราเอง โดยเรากระทำของเราได้เอง โดยเราเห็นของเราได้เอง
โดยเราได้ยินของเราเอง ไม่ต้องเชื่อใคร เชื่อความสามารถของตนว่า สามารถ
ทำได้

มีหลักอะไรมาอ้างว่าสามารถทำได้ด้วยตนเอง

พระพุทธเจ้าเป็นหลัก อาจารย์ที่ไหนดี โนน อยู่โนน เมืองน้ำ เมืองเหนือ
ดี ไปหาหมด ท่านก็ไปลองดี ท่านองคั่นว่าอย่างนั้น ท่านองคั่นว่าอย่างนี้ ก็ว่า
กันไปต่าง ๆ ทรงทดลองดูหมด

จึงถึงการตกลงพระทัยว่า ความดีไม่ได้อยู่กับคนอื่นหรอก ความชั่วก็
ไม่ได้อยู่กับคนอื่น ตนของตนนั่นเองเป็นคนทำความดี เป็นคนทำความชั่ว

ก็ทรงทำ ทำที่โคนต้นไม้โพธิ์ ทรงทำงานเห็นโทษของความชั่ว เห็นดีของ
ความดี เพราะมันเป็นแค่ลมเท่านั้น มันเกิดขึ้นแล้วมันก็หายไป ดีก็ผ่านไป
ชั่วมันก็ผ่านไป

ประโยชน์สามชั้น

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ฯ

พุทฺโธ นายโก โหตีติ ฯ

วันนี้เป็นวันบิณฑรสดี ดิถีที่กำรบ ๑๕ แห่งสุกกบักษ์ วันเช่นนี้เป็นวัน
ธรรมสวณะ พุทธบริษัทพร้อมทั้งภคหัตถ์และบรรพชิต เบื้องต้นได้นำสักการะ
วรามิสมการะทำการบูชา แล้วล้นอุทานวาจาถึงพระพุทฺธ พระธรรม พระสงฆ์
เป็นสรณะเสร็จแล้ว ฝ่ายอุบาสกอุบาสิกาภิสมทานอุโบสถศีลและปัญจเวรวิริติ
ตามสติกำลังความสามารถของตน ๆ บัดนี้ หยุดอยู่เพื่อจะฟังศาสโนวาท คำสั่ง
สอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทฺธเจ้า เพื่อตัดกายวาจาและใจให้ตรงต่อสุจริต
ธรรม

บัดนี้ อาตมภาพจะแสดงพระธรรมเทศนาในพุทฺธคุณกถา พอประทับ
ประคองฉลองศรัทธา กว่าจะสมควรแก่เวลา

ดำเนินความตามวาระพระบาลีข้างต้นที่ยกไว้เห็นว่า “พุทฺโธ นายโก โหตี
อิติ” ดังนี้เป็นต้น สมเด็จพระสัมมาสัมพุทฺธเจ้าของเราเป็นนายก เป็นผู้นำในที่
ต่างๆ เป็นผู้นำที่ดี ไม่มีผู้ใดจะเสมอเหมือนด้วยพระองค์ ฉะนั้น อินทร์พรหม
ยมยักษย์จึงกราบไหว้วันับถือพระองค์ว่าเป็นผู้นำที่ประเสริฐกว่าใคร ๆ ทั้งหมด พระ
องค์เป็นผู้ประเสริฐ ๓ อย่างด้วยกัน ประเสริฐในการแนะนำให้ทำความดี อย่าง
หนึ่ง ประเสริฐเป็นผู้แนะนำให้ละเสียซึ่งความชั่ว อย่างหนึ่ง ประเสริฐอย่างยิ่ง
คือสูงสุดเรียกว่าหมดจดจากความไม่ดีต่าง ๆ ความไม่ดีต่าง ๆ นั้น เมื่อละได้
แล้วหาเกิดขึ้นไม่ อย่างหนึ่ง ฉะนั้น พระองค์จึงเป็นผู้ประเสริฐทั้งทางโลกและ
ทางธรรม

(ประโยชน์ปัจจุบัน)

ทางโลก พระองค์ก็ทรงแนะนำในเรื่องการทำมาหากินของโลก ๆ ไปก่อน แล้วจึงดำเนินทางที่จักเป็นไปในทางโลกเบื้องหน้าต่อไปอีก เมื่อดำเนินทางในโลกหน้าพอสมควรแล้ว ก็ทรงสั่งสอนให้รู้โลก พ้นไปจากโลกทั้งสองประการนี้เป็นโลกอันประเสริฐ

โลกในโลกนั้นคืออะไร พระองค์ทรงสั่งสอนทำไม สั่งสอนเพื่อประโยชน์อะไร แล้วผู้ที่รับสั่งคำสอนนั้นได้ผลอย่างไร

พระองค์ก็ทรงวิชันหาด้วยพระองค์เองว่า ประโยชน์ในปัจจุบันนั้นเป็นสิ่งสำคัญ

คนเราจะต้องประกอบด้วยความหมั่นขยัน ไม่เกียจคร้านต่อการทำงาน การงานใด ๆ ที่เกิดขึ้น ที่ล่วงไปแล้วก็ดี ที่มีในปัจจุบันนี้ก็ดี ที่มีในอนาคตก็ดี เมื่อกิจการเกิดขึ้นแล้ว ต้องพยายามทำกิจการนั้นให้ลุล่วงไป อย่างที่เราตั้งใจไว้ว่าเราจะทำอะไรในวันนี้ เมื่อเราตั้งใจลงไปว่าวันนี้เราจะทำกิจอย่างนี้ ๆ ถ้าหากว่ากิจที่ตั้งใจไว้มีเหตุขัดข้องด้วยการกระทำต่าง ๆ เราก็วางงานที่คิดที่ทำได้ให้ตกไปหาเป็นไปตามความที่ตั้งใจไว้ไม่ เช่นนี้หาได้ไม่ ต้องพยายามหาทางที่จะพึงแก้กิจการที่เราได้ตั้งใจไว้ว่าจะกระทำนั้น ๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ ถ้าหากว่ามีอะไรเป็นอุปสรรค เราหาวางกิจการที่เราจะพึงทำนั้นให้ตกไปโดยใช่เหตุไม่ ต้องหาทางสังเกตว่ากิจการที่เรากระทำนั้นมันขัดข้องอะไรกัน มันขัดข้องทางกาย หรือว่ามันขัดข้องทางวาจา หรือว่ามันขัดข้องทางจิต หรือว่ามันขัดข้องด้วยกิจอื่น ๆ

นอกจากนี้ เราจะต้องหาเหตุแก้ในสิ่งเหล่านี้ให้จงได้ เมื่อวันนี้แก้ไขไม่ได้วันหน้าตั้งใจแก้ต่อไป วันหน้าแก้ไขไม่ได้ ก็ต้องแก้เดือนหน้าต่อไป เดือนหน้าแก้ไขไม่ได้ก็ต้องแก้ในปีต่อไป ให้พยายามตั้งใจว่ากิจของเราที่คิดไว้ให้สมควรปรารถนา ถ้าหากว่าเราปล่อยไปตามความคิด แต่เราไม่ได้ปฏิบัติในทางกายหรือทางวาจา ความคิดอันนั้นมันอาจล้มละลายไปได้โดยไม่มีหลักฐานอะไร

เพราะฉะนั้น กิจการที่เราจะทำในทางโลกจะสำเร็จอย่างไร
 พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสไว้ ๔ ประการด้วยกัน เป็นทางโลก ๆ คือ

อุฏฐานสัมปทา	ประการหนึ่ง
อารักขสัมปทา	ประการหนึ่ง
สมชีวิตา	ประการหนึ่ง
กัลยาณมิตตตา	ประการหนึ่ง

นี่ ๔ ประการนี้เป็นหลักของโลก ที่จะเจริญงอกงามไพบุลย์ในตนเอง
 กิด ในบุคคลอื่นกิด ในครอบครัวหนึ่งกิด ตลอดถึงตำบลหรืออำเภอหรือจังหวัด
 กิด ต้องอาศัยธรรม ๔ ข้อนี้เป็นเครื่องพุงกิจการที่จะดำเนินไปในภายภาคหน้า

อุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่นขยันประกอบกิจการงาน เรา
 มีหน้าที่อะไร เราก็ตั้งใจทำหน้าที่นั้น ๆ ความที่เราตั้งใจไว้ก็จะดำเนินไปโดยไม่
 อ่างเลศต่าง ๆ ตั้งอกตั้งใจทำกิจการนั้น ๆ ให้สมกับที่เราตั้งใจไว้ โดยกันความ
 เกียจคร้าน หนาวไปบ้าง ร้อนไปบ้าง อิ่มไปบ้าง ฝนตกหนักบ้าง ว่างนอนบ้าง
 ถ้าหากว่าอ่างเหตุอย่างนี้ กิจการอะไรที่เราพึงกระทำมันก็ล้มเหลวไปหมด เพราะ
 ฉะนั้น ในการที่เราตั้งใจไว้อย่างนั้น แดดจะร้อนเพียงใด ฝนจะตกเพียงใด มีด
 ค่ำอย่างไร เราไม่ต้องคิดในสิ่งเหล่านั้น ต้องขะมักเขม้น มีความเพียร มีความ
 อุตสาหะ ทำให้กิจที่ตั้งไว้ให้สำเร็จตามปรารถนา เมื่อเรามีความอุตสาหะหรือ
 ความเพียร กิจการที่ตั้งไว้จะสำเร็จสมความปรารถนา

กิจการที่เราตั้งไว้จะสำเร็จได้อย่างไร

เพื่อทรัพย์ ทรัพย์มีอะไรบ้าง มี ๒ ประการ ทรัพย์ที่มีใจครอง ทรัพย์
 ที่ไม่มีใจครอง นี้เกิดขึ้นด้วยอาศัยความเพียรเป็นข้อต้น

ทรัพย์ทั้ง ๒ ประการนี้ ถ้าหากว่าเราไม่มีธรรมอะไรเข้าไปรับรองทรัพย์
 ทั้งสองประการนั้น ทรัพย์นั้นก็หาอยู่กับเราคงที่หรือดีขึ้นไม่ได้เท่าไร ใช้หมด

เท่านั้น ได้มาก ใช้มาก เช่นนี้เท่าไรมันก็ไม่พอ เพราะไม่รู้จักรักษาทรัพย์สินที่ได้มานั้น เพราะฉะนั้น ท่านจึงมีธรรมเข้าไปรับรองเป็นข้อที่ ๒ ว่า อารักขสัมปทา

อารักขสัมปทา ความรู้จักรักษาทรัพย์สินที่เราแสวงหามาได้ด้วยความเพียรและความอดุตาหะ

เราจะรักษาทรัพย์สินด้วยวิธีไหน ทรัพย์สินก็จะคงที่และดีขึ้นโดยหากความเสื่อมมิได้

ต้องแบ่งทรัพย์สินลงไป เราได้วันละเท่าไร สมมุติว่า ๘๐๐ บาท เราจะแบ่งทรัพย์สินใน ๘๐๐ บาทนั้นด้วยวิธีไหน แบ่งทรัพย์สินใน ๘๐๐ บาทลงไปเป็น ๒ ก่อนการใช้จ่ายรายวัน ๔๐๐ บาท อะไร ๆ อยู่ใน ๔๐๐ บาทนั้น

ยังเหลืออีก ๔๐๐ บาท แบ่งลงไปเป็นทรัพย์สินเรียกว่ามุลนิธิ เราเหลืออีก ๔๐๐ แบ่งลงไปเป็นเงินบุญเงินกุศล ไม่ให้ปนกัน เงินบุญก็เป็นเงินบุญ เงินที่ลงทุนซื้อทรัพย์สินประจำวันก็แบ่งไว้ เงินที่เป็นมุลนิธิก็แบ่งไว้ ตามกำลังความสามารถที่เราจะพึงแบ่งได้

และต้องรู้จักการใช้จ่ายว่ามันควรจ่ายหรือไม่ควรจ่าย อย่าไปตามใจมันมากนัก เพราะใจมีความอยากเป็นหัวหน้า เห็นอะไรก็อยากได้ อยากทุกอย่าง ถ้าหากจะถามว่าความอยากของใจนั้นมันพอแล้วหรือยัง เจ้าตัวเองก็ตอบตัวเองไม่ได้ว่ามันจะหายอยากหรือไม่หายอยาก ตอบไม่ได้ เพราะฉะนั้น ก็ต้องมีการยังในเรื่องจ่ายเงิน ว่ามันควรจ่ายหรือไม่ควรจ่าย ถ้าไม่ควรจ่าย ชันจ่ายไปทรัพย์สินที่จ่ายไป ก็ไร้ประโยชน์ ทรัพย์สินที่จ่ายไปไม่มีค่าสำหรับเราเลย

เพราะฉะนั้นท่านจึงมีธรรมเข้าไปรับรองเป็นข้อที่ ๓ เรียกว่า สมชีวิตา **สมชีวิตา** ทรัพย์สินที่เราได้มาก็จ่ายให้สมควรแก่ทรัพย์สินที่เราได้มา พอน้ำพอน้ำพอนั่น ทรัพย์สินที่เราได้มาและจ่ายไป ถ้าหากว่าจ่ายไปในทางที่ไม่ดีไม่ชอบเราเองก็เป็นผู้เดือดร้อนในเรื่องไม่รู้จักประมาณในการจ่าย และไม่รู้ค่าของเงินว่า

มันได้ยากเย็นแค่ไหน รู้เพียงแต่จ่ายเท่านั้น เพราะฉะนั้น ท่านจึงมีธรรมข้อที่ ๓ ว่า สมชีวิตา จ่ายทรัพย์พอสมควร อย่าให้มันมากนัก อย่าให้มันน้อยนัก พอสมควรที่จะพึงเป็นไปได้ อยู่อย่างสบายๆ บ้านที่มีอยู่ เงินทองพอมีใช้อยู่ ไม่เป็นหนี้เป็นสินใคร ๆ มีบริวารพอสมควร เช่นนี้ก็พอแล้ว เมื่อเรามาพร้อมด้วยข้อต้น อุฏฐานสัมปทา อารักขสัมปทา สมชีวิตา ๓ ข้อนี้แล้ว

ข้อที่ ๔ เป็นข้อสำคัญ เรียกว่า กัลยาณมิตตตา กบคนดีที่เรียกว่า กัลยาณมิตร

คนดีเป็นอย่างไรไม่ทราบ

คนดีมี ๒ อย่าง ดีนอกหนึ่ง ดีในหนึ่ง

ดีนอกเป็นอย่างไร อะไรข้างนอก บ้านใกล้เรือนเคียงถือว่าเป็นญาติ เป็นมิตร

เวลาเขาก็มีความสุขด้วยกัน วางใจกันได้ เชื้อถือกันได้ นับถือกันอย่างจริง ๆ จัง ๆ ไม่ใช่ นับถือเพียงแต่ที่เราต้องการอะไรก็นับถือกัน หมดธุระแล้ว เลิกกันหาได้ไม่

ช่วยเหลืออุปการะกัน นั่งอยู่ไม่ได้ รำคาญใจ ต้องช่วยเหลือให้กิจการของเขาดำเนินไปด้วยสุจริตธรรม แนะนำให้ตั้งอยู่ในความดี สิ่งไม่ดีห้ามไม่ให้กระทำ เพราะมันเป็นไปเพื่อความไม่ดีไม่งามด้วยประการต่าง ๆ แนะนำให้ทำแต่ความดี ซึ่งช่องความเจริญงอกงามไปบุลย์ให้ นี่ทำไปเถอะดี นี่ไม่ควรทำ ละเสียเถอะ มันไม่ดี ทำดีได้รับผลดี ทำชั่วได้รับผลชั่ว มันมีอยู่อย่างนี้ นี้เรียกว่า ดีนอก

ดีในเป็นอย่างไร ตั้งอยู่ในศีล กายวาจาเรียบร้อย ไม่ประพฤติทุจริต ทางกายก็ไม่เบียดเบียน ทางใจซื่อสัตย์สุจริต เป็นมิตรที่ดี แนะนำให้ทำแต่ความดี เมื่อใครไปคบค้าสมาคมกัลยาณมิตรเช่นนี้ เป็นมงคลอย่างเดียว หากความเสียได้ไม่

เพราะฉะนั้น องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์ทรงสั่งสอนให้
โลกเราต้องช่วยเหลือกันตามกำลังความสามารถ ช่วยเหลือทางกายบ้าง ทางวาจา
บ้าง ทางน้ำใจบ้าง

สิ่งใดที่เป็นไปเพื่อความเจริญเราก็ส่งเสริมให้ผู้นั้นเจริญงอกงามยิ่ง ๆ ขึ้น
ไป ประกอบด้วยเมตตากรุณาประจำอยู่ เรียกว่ากัลยาณมิตร จะทำก็ไม่ผิด จะ
พูดก็ไม่ผิด จะคิดก็ไม่ผิด สถิตอยู่ในความเมตตากรุณาประจำกายวาจาของ
บัณฑิตนั้น

โลกต้องอาศัยซึ่งกันและกัน พระพุทธเจ้าก็ต้องอาศัยสาวกหรือบริษัท ๔
คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา บุตรธิดาก็ต้องอาศัยมารดาบิดา ศิษย์ก็ต้อง
อาศัยครูบาอาจารย์ พระเจ้าแผ่นดินก็ต้องอาศัยราษฎรประชาชน

พระพุทธเจ้าก็ต้องทรงสงเคราะห์บริษัทของพระองค์ บิดามารดาก็ต้อง
สงเคราะห์บุตรธิดาของตน ครู อุปัชฌาย์อาจารย์ก็ต้องสงเคราะห์ศิษยานุศิษย์ของ
ตน ต้องสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน คนเราจะอยู่ในโลกคนเดียวหาได้ไม่ เพราะ
ฉะนั้น จะต้องสงเคราะห์กันด้วยกายวาจาและใจ ให้เป็นไปเพื่อสุจริตธรรม

เมื่อผู้นั้นได้รับความสงเคราะห์จากผู้ปกครองแล้ว ก็ต้องขอบบุญขอบ
คุณของท่านเหล่านั้น ปลงความเชื่อถือที่เคยถือมาแล้วให้มันคงยิ่งขึ้น เพราะเรา
ได้รับอุปถัมภ์ค้ำชูจากท่านเหล่านั้น ฉะนั้น ท่านจึงตรัสว่า กตัญญูกตเวที ผู้ที่รู้อุป-
การคุณของท่านแล้ว ก็สนองบุญคุณของท่านบ้าง ท่านจะแนะนำสั่งสอนอย่างไร
เราก็เชื่อฟังและทำตาม ไม่ขัดแย้งในถ้อยคำที่ท่านแนะนำสั่งสอนเหล่านั้น

เราเห็นว่าถ้อยคำของท่านนั้นเป็นวาจาสุภาษิตสะกิดใจของเราให้สูงขึ้น
เป็นลำดับ ๆ เรื่อย ๆ ไปตีเสมอ เช่นพระสาวกจะไปตีเสมอหรือจุดพระพุทธเจ้า
ให้มาเสมอกับตนหาได้ไม่ บุตรธิดาจะไปจุดบิดามารดาให้มาเสมอกับตนนั้นก็หา
ได้ไม่ ศิษยานุศิษย์จะไปจุดครูบาอาจารย์ให้มาเสมอกับตนหาได้ไม่ ผิดหลักของ
การปกครอง

เพราะฉะนั้น เราก็ต้องกันเป็นขั้น ๆ นี้พระพุทธเจ้ายกไว้ชั้นหนึ่ง พระ
พุทธเจ้าไม่ใช่เสมอกับเราหรือต่ำกว่าเรา บิฑามารดาอีกไว้ชั้นหนึ่ง บิฑามารดา
ไม่ใช่เสมอกับเรา ครูอุปัชฌาย์อาจารย์ก็ยกไว้ชั้นหนึ่ง ไม่ใช่ครูบาอาจารย์เสมอ
กับเรา นี้เพื่อกันความเห็นผิดของบุคคลแต่ละบุคคล

เมื่อเรามาทำจิตใจให้รู้บุญคุณของท่านแล้ว เพิ่มพลังจิตที่เรานับถือท่าน
อยู่แล้วให้ยิ่งนับถือหนักขึ้นไปกว่านั้นอีก เพราะเรารู้ความดีของท่านว่าท่าน
เหล่านั้นมีความดีหาที่จะเปรียบเทียบมิได้

ความดีที่เรานึกได้นั้นเป็นกำลังพลังทางใจ แม้เราจะทำอะไรมันก็มีกำลัง
ไปหมด กายก็มีกำลัง วาจาที่พูดก็มีกำลัง จิตที่อาจหาญมีกำลังที่ทำกิจการอะไร
ได้ทุกประการ

ที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงสั่งสอนว่าบุคคลผู้ใดปฏิบัติตามธรรม
เรียกว่าปัจจุบันคือโลกนี้ตั้งตัวเป็นหลักฐาน มีบริษัทบริวารมั่งคั่ง เราเองก็เป็นผู้
ได้รับความสุข นี้เรียกว่าเป็นสุขในปัจจุบัน เรียกว่ามนุษย์สมบัติก็ได้เหมือนกัน

(ประโยชน์ภายใน)

แล้วพระองค์ก็ทรงสอนต่อไปว่า สมบัติที่ได้มานั้นมันชั่วคราวเท่านั้น
เป็นเครื่องอาศัยกันอยู่เท่าที่เรามีอายุอยู่เท่านั้น แล้วต่างหันหลังให้แก่กัน สมบัติ
ของเราที่ได้มาก็หันหลังให้เรา เราก็ต้องหันหลังให้สมบัติ ต่างคนต่างไป เอา
อะไรไปไม่ได้ สมบัติอยู่ที่ไหนมันก็อยู่ที่นั่น

เพราะฉะนั้น พระองค์ก็จึงตั้งพระทัยเปิดพระเมตตากุณาอันยิ่งใหญ่ สง
สารสรรพสัตว์ว่ายังไม่มียุทธอะไรเป็นเครื่องประกันใจของแต่ละบุคคล เป็นแต่
ทำสืบ ๆ กันมา ได้ผลบ้าง ไม่ได้ผลบ้าง ผู้ปฏิบัติเองก็ถึงแล้ว มันอะไรกัน
พระท่านว่าอย่างนั้น พระท่านว่าอย่างนี้ เราก็ยังจับเหตุผลของพระท่านว่าไม่ได้
เพราะฉะนั้นพระองค์จึงไม่ทรงไว้ใจ ด้วยความบริสุทธิ์หมดจดของพระองค์นั่นเอง

จึงทรงสอนให้แสวงหาประโยชน์ในโลกหน้าบ้าง

ประโยชน์ในโลกหน้าคืออะไร

สัทธา ความเชื่อ เชื่อในสิ่งที่ควรเชื่อ ไม่ใช่ว่าเขามาบอกแล้วก็เชื่อกันไปเรื่อย อย่างนี้ใช้ไม่ได้ ถ้าเราไปเชื่อโดยไม่มีเหตุผล เราแน่ คนนั้นก็มาบอกให้ทำอย่างนั้น คนโน้นก็มาบอกให้ทำอย่างโน้น เราเชื่อก็ทำไป ไม่มีเวลาวางที่จะทำหน้าที่ของตน เพราะฉะนั้น ต้องหาเหตุผลของความเชื่อ ต้องหาหลักฐาน เชื่อกันเรื่อยไปไม่ได้ ต้องเชื่ออะไรที่เป็นหลักฐาน

ในคัมภีร์ท่านว่า ตถาคตโพธิสัทธา เชื่อความตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าเป็นบุคคลที่เราจะพึงเชื่อได้ พระองค์ตรัสไว้ว่าอย่างไรหน่า ทำไปเถอะได้รับความสุข อย่างไรหน่าไม่ได้ ทุจริต ละเสียเถอะ ถ้าละไม่ได้มันเป็นทุกข์ นี่ไม่ดี เราก็คควรเชื่อ แล้วเอาไปขบว่า ที่พระองค์ทรงสั่งสอนว่าอะไร มันไม่ดี อะไรเป็นของดี ฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดในกาม พุดปด เสพของมันเมา นี่เป็นของไม่ดี ละเสีย

หากว่าเรายังละไม่ได้ แล้วจะอย่างไร เพราะจำเป็นจะต้องมีศีลทานอะไรกับเขาบ้าง

ก็ต้องหาเหตุว่า การที่ละไม่ได้นั้นเป็นเพราะอะไรจึงละไม่ได้ คิดละบ้าง หรือไม่ หรือว่าไม่ได้คิดละเลย เคยปฏิบัติบ้างหรือไม่ หรือว่าไม่เคยปฏิบัติเลย

หาเหตุผล จะไปละโครมครามครั้งนั้นไม่ได้ เพราะงานยังไม่เคยทำ ต้องค่อยๆ เป็นไป สัตว์อะไรที่เราจะพึงเว้นได้บ้าง ที่จะไม่ทำลายชีวิตของเขา เอ้อ ค่อยๆ พิจารณาไป มนุษย์ หญิงก็ตามชายก็ตาม ในเมื่อความไม่พอใจเกิดขึ้น เราอาจฆ่าคนสองคนก็ได้ไหม ถ้ามหาเขดู แล้วใจก็จะตอบเราเอง ว่าฉันละได้หรือฉันละไม่ได้ เขาจะตอบเราเอง เขาก็จะตอบว่าละไม่ได้ เพราะความแค้นยังมีอยู่ เมื่อความแค้นยังมีอยู่ แล้วมันมีอะไรเกิดขึ้นอีกเล่า พยาบาทๆ ๑ ๑ เมื่อเกิดพยาบาทขึ้นแล้ว มันมีอะไรอีก

อาฆาต ๆ ๆ ต้องเอาแน่ ๆ แก้วพยายามท แก้วอาฆาต แก้วแค้น ไม่ใช่ แก้วแค้น กลับทำความแค้นให้มากขึ้น

เราไม่เคยคิดฆ่าคนสองคนนี่ แต่เมื่อเราคิดจะฆ่า จิตใจเราเป็นอย่างไร ฆ่าคนกับไม่ฆ่าคน จิตใจเรามันเป็นอย่างไร

ใจเขาจะบอกเอง ใจเขาจะบอกเองว่ามันเย็นหรือมันร้อน เขาบอกเอง เขาจะตอบว่ามันร้อน เอ้า—ถ้ารู้ว่ามันร้อน ทำไมไปถือมันไว้เล่า ทำไมไม่ปล่อยเสียบ้าง ไหนว่าไม่ชอบความร้อน กลับไปชอบของร้อน และเมื่อถามว่าร้อนไหม ร้อน เมื่อร้อนทำไมไปจับมันล่ะ

ไฟเป็นของร้อน รู้ว่าไฟเป็นของร้อนก็ผ่อนการจับลงมาบ้าง อย่างนี้ไปก่อน

คนสองคน เราไม่ฆ่า ให้คนสองคนเข้ามาหาเรา ทำผิดอย่างไรจึงจะเห็น คนสองคนนี่ไม่ใช่คนอื่นนะ ผู้ชายนะเขาเป็นพ่อเรา ผู้หญิงเขาเป็นแม่เรา พระพุทธเจ้าท่านเทศนาสั่งสอนไว้ว่า เราเกิดมานับชาตินับภพไม่ถ้วน ไม่รู้ว่าผู้หญิงคนนี้เป็นแม่เรา ชายคนนี้เป็นพ่อเรา เราก็รับรองตามคำสอนของพระพุทธเจ้า เอ้อ ทำจะจริง ทำจะจริง

เพราะฉะนั้นเราก็เลิกไม่ฆ่า ฆ่าหญิงก็ได้ชื่อว่าฆ่าแม่ และโทษหนักเรียกว่ามาตุฆาต ตกนรกขุมลึก ฆ่าพ่อก็เป็นปิตุฆาต ตกนรกลึกเหมือนกัน เพราะฉะนั้น เราก็ยอมให้คนสองคนฆ่าเรา

เราไม่ฆ่าหญิงก็ดีชายก็ดี เพราะเป็นบาปหนัก ทำอย่างนี้ไปก่อน แล้วจึงค่อยย้อนไปถึงสัตว์อื่น ๆ ต่อไป

ทีนี้เขารู้ว่า เออ ท่านผู้มั่นคงในเรื่องไม่ฆ่าสัตว์ คือใครบ้าง หญิงกับชาย เขาถือดาบมาว่า ท่านแน่หรือ ท่านแน่หรือ นี่ดาบ ให้ถือเสียใหม่ว่า ไม่ใช่พ่อไม่ใช่แม่

ไม่ใช่ อย่าไปเชื่ออย่างนี้ ๆ

เราไม่เชื่อ เขาบอกว่า ไม่เชื่อดาบเล่มนี้จะประหารคอของท่านให้กระ-
เด็นทีเดียวละ

เราก็รับว่าได้ เลือกเอา เลือกเอาตามชอบใจ

เราก็นึกถึงความดีของพ่อแม่เราสองคนนั้นแหละ

ดาบฟันคอขาด เราก็ไปสู่สุคติ

คนที่ฆ่าเราไปทุกที

นี่ หัด หัด ปาณาติปาตา เว้นการฆ่าสัตว์ตัวเป็นให้ตกตาย แม้จะโกรธซึ่ง
สักเพียงไรก็รับประกันได้ว่าไม่ฆ่า

ดำ ดำผู้หญิง ดำผู้ชาย อย่างนี้ก็ได้

ดำผู้หญิงก็ดำแม่ของเราเอง ดำผู้ชายก็ดำพ่อของเราเอง

เอ๊ย ค่อย ๆ ละ ค่อย ๆ ละไปที่ละน้อย ๆ แล้วค่อย ๆ ขยับขึ้นไปเป็น
ลำดับ ๆ เราก็จะมีศีลมั่นคงขึ้น

ตอนนี้มีศีล พระพุทธเจ้าสอนให้มีศีลเรียบร้อย ประพฤติทางกายก็เรีย
บร้อย ทางวาจาก็เรียบร้อย ทางจิตใจก็เรียบร้อย ถือตั้งอยู่ในศีลในธรรม จิต
แจ่มชื่นสดชื่น จะยืนจะเดินจะนั่งจะนอนข่มได้ ว่าฉันไม่ฆ่าสัตว์ คือผู้นั้น ได้สม
ความที่ตั้งใจไว้

หาเหตุผลเรื่อย ๆ ไปจนจบ ตลอดถึงศพของมีนแม่มันคืออย่างไร ของ
มีนแม่มันคืออย่างไร ว่าอย่างไรของมีนเมา หาเหตุผลต่อไป

ทีนี้เมื่อเห็นเหตุผล มันก็จะเบื่อของมันเอง

บุญมันถึงเข้าบาปก็หายไป บุญถึงเข้าบาปหายไป ถ้ามีบาปเรื่อย ๆ บุญ
ก็หมดไป เพราะฉะนั้น จะทำอะไร ดูว่ามันเป็นบาปหรือบุญ ถ้ามันเป็นบุญ
บาปก็หมดไป ถ้าเป็นบาป บุญก็หมดไป

นี่บาป ๆ บุญ ๆ คุณ ๆ โทษ ๆ มันมีประโยชน์ที่เราจะรักษา ก็ได้ผลดี
มีศรัทธา มีศีล

มีจาคะ ให้รู้จักให้ทรัพย์สมบัติหรืออะไรที่เราจะพึงบำเพ็ญทานการกุศล ให้ตามสมควร

ทานในพระวินัยมีปัจจัย ๔ จีวร บิณฑบาต เสนาสนะ ยาแก้โรค ให้ไปตามสมควร สงเคราะห์ซึ่งกันและกัน

ข้อที่ ๔ ก็ปัญญา คนมีปัญญาหาทรัพย์ได้ คนที่ไม่มีปัญญาเดินข้ามทรัพย์ไปแล้วก็บอกว่าไม่มีเงินใช้ ผิดกัน

คนมีปัญญาเขาเห็นทรัพย์ เดินไปบนทรัพย์ คนที่ไม่มีปัญญาไม่เห็นอะไร เขี่ยบทรัพย์ไป ข้ามทรัพย์ไป ไม่เห็น ต่างกันอย่างนี้ คนมีปัญญาก็ทำทรัพย์ได้ คนไม่มีปัญญาก็ไม่เห็นทรัพย์ เพราะฉะนั้น สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าจึงทรงสอนว่า “ปัญญา ประสุมติ” บุคคลจะบริสุทธิ์ได้ต้องอาศัยปัญญา จึงจะลุล่วงกิจที่เราตั้งใจไว้ว่าจะทำ ๆ

พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนประโยชน์ ๒ คือ โลกนี้และโลกหน้า เมื่อโลกหน้าเราประกอบกิจการดีแล้วไปสุคติ

(ประโยชน์อย่างอื่น)

ประโยชน์สูงสุด คือ มรรค ๘ ผล ๘ นิพพาน ๑

ในขั้นต้น เมื่อสมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าได้ทรงสำเร็จเป็นพระสัมพันธัญญ์ใหม่ ๆ ตั้งพระหฤทัยไว้ว่าจะสั่งสอนภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา เพราะท่านทั้งสี่นี้อยู่ใกล้ ตั้งพระหฤทัยสอนเหมือนอย่างที่เราองค์ทรงเคยปฏิบัติมา อย่างจริงจังไม่ทอดอ้อม นิ่งก็นิ่งจริง อดอาหารก็อดจริง จริงทุกอย่าง กายจริง วาจจริง น้ำใจจริง

พระองค์ก็ทรงทำมาแล้วเป็นตัวอย่าง ก็อยากจะให้สาวกเหล่านั้นทำดูบ้าง ก็ทรงสั่งสอนอย่างเฉียบขาด เมื่อทรงสั่งสอนและให้ปฏิบัติไม่ได้ผล เพราะคนไม่เสมอกันด้วยกิเลส บางคนมีกิเลสหนา บางคนก็มีกิเลสเบา บางคนมีปัญญา มาก บางคนมีปัญญาน้อย ไม่เหมือนกัน เพราะฉะนั้น พระองค์เมื่อจะทรงทำ

แบบอย่างก็ไร้ประโยชน์ ผู้ที่ได้รับคำสอนนำไปปฏิบัติได้รับแต่ทุกข์ตะพึดตะพ้อ
เดือดร้อนในเรื่องการปฏิบัติ เดือดร้อนในเรื่องคำสอนของพระองค์

เพราะฉะนั้น พระองค์จึงทรงหาวิธีแก้ เพื่อให้คำสอนและข้อปฏิบัติของ
พระองค์นั้นลดหย่อนอ่อนลงมาตามฐานะของแต่ละบุคคล

มีอะไรเป็นเครื่องวัดในการปฏิบัติ

มรรคมงคล ๘ สัมมาทิฏฐิ สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ
สัมมาอาชีวะ สัมมาวายามะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ เรียกว่า อริยมรรค ปฏิบัติ
เป็นกลางๆ อย่าให้มันตึงนัก อย่าให้มันหย่อนนัก ทำพอที่ตนจะพึงกระทำได้
กายเราก็ไม่เบียดเบียน ทางวาจาเราก็ไม่เบียดเบียน ทางน้ำใจเราก็ไม่เบียดเบียน

เราเห็นจริงตามสภาวะธรรม ก็อะไร พระองค์ทรงสอนอะไร

ทรงสอนธรรมตาๆ เรายังเอง ไม่ใช่สิ่งซึ่งอะไรหรอก คำสอนของพระ-
พุทธเจ้า ทรงสอนตามที่ท่านเคยพบเคยเห็นมาแล้วนั่นเอง

สอนอะไรที่เคยพบ

ความเกิด ความแก่ ความเจ็บ ความตาย นี่เอง สอนอย่างนี้

ความเกิดจะต้องพิจารณาอย่างไร ความแก่จะต้องพิจารณาอย่างไร พยาธิ
มรณะจะต้องพิจารณาอย่างไร

พิจารณาอย่างนี้ ความเกิด ความแก่ ความเจ็บ ความตาย มันเป็น
ทุกข์

ทุกข์อะไร

สภาวะทุกข์ เขามียุ่อย่างนี้กร้อยหมื่นปีมาแล้ว แม้ตถาคตก็ได้พบอย่าง
นี้เหมือนกัน เพราะฉะนั้น ตถาคตก็มาสอนพวกท่านบ้าง พึงจะทำได้บ้างกรรมัง
คือ ความเกิด ความแก่ ความเจ็บ ความตาย นี่เป็นตัวทุกข์

แล้วจะทำอย่างไร

ก็ต้องแก้ แก้โดยวิธีไหนๆ แก้ไม่ได้ เพราะมันเป็นอสวาขธรรม

เมื่อแก่ไม่ได้แบบนี้ ทำแต่ความรู้ไว้ว่าน้ำมันเป็นทุกข์ แล้วเราอย่าไป
ทุกข์ตามทุกข์มันไปก็แล้วกัน เพราะทุกข์มันมีอยู่แล้ว ไม่ต้องไปเพิ่มไปเติม
อะไรกับมันอีกหรือ ไม่ต้องเพิ่มเติม ความเกิด ความแก่ ความเจ็บ ความตาย
ก็บริบูรณ์อยู่แล้ว ไม่ต้องเพิ่มเติมอะไร เป็นแต่ทำความรู้ไว้ว่าน้ำมันเกิด มัน
เกิดแล้วมันเป็นอย่างไร มันก็แก่ แก่แล้วเป็นอย่างไร มันก็เจ็บ เจ็บแล้วเป็น
อย่างไร มันก็ตาย มันเป็นอย่างนี้

แล้วเราจะทำอย่างไรจึงจะให้พ้นจากความเกิด ความแก่ ความเจ็บ ความ
ตาย

ต้องหัดทำให้เห็นสภาวะของเขา ใครจะเข้าใจหรือไม่เข้าใจ ความเกิด
เขาก็มี ความแก่เขาก็มี ความเจ็บเขาก็มี ความตายเขาก็มี เราเพียงแต่ทำ
ความรู้ไว้และให้ทุกข์นั้น คือ ความเกิด ความแก่ ความเจ็บ ความตายมันผ่านไป
แล้วกัน ลงท้ายที่สุดเราก็อย่าไปยึดถือมันไว้

อะไรเป็นเครื่องที่ทำให้เรายึดถือมันเอาไว้

เขาเรียกว่าอะไร

เขาเรียกว่า กิเลส

กิเลสนั้นนะมันอะไร

อวิชชา ตัณหา อุปาทาน พุดเป็นภาษาไทยง่ายๆ คือ โง่ ออยาก ยึด
อยู่ที่โง่แล้วก็อยากแล้วก็ยึด อวิชชา ตัณหา อุปาทาน พวกนี้เองมาทำจิตให้
ติดอยู่ในทุกข์ ฉันทะ ฉันทะ ฉันทะ ฉันทะ ฉันทะ ฉันทะ ฉันทะ ฉันทะ ฉันทะ
ทำอย่างนั้น ท่านไม่ได้เจ็บ เกิดก็ไม่ได้เจ็บ เกิดก็ไม่ได้เจ็บ เกิดก็ไม่ได้เจ็บ
ก็เหมือนกัน ไม่ได้เจ็บ แกมาของแเอง เกิดแก่เจ็บตายของแเอง

ไม่คำนึงในเรื่องสภาวะธรรมนั้น เป็นไปตามหน้าที่ของมัน

เมื่อเป็นไปตามหน้าที่ของมันแล้ว เรียกว่าอะไร

ถอนอุปาทานการเข้าไปยึดว่ารูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ มัน

ไม่ใช่ตัวไม่ใช่ตน มันไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล เป็นของอาศัยกันอยู่ชั่วคราวหนึ่ง
เท่านั้น เมื่อสิ้นบุญสิ้นกุศลไปแล้ว มันก็เป็นไปตามยถากรรมของเขานั่นเอง
เมื่อเรารู้เท่าทันเช่นนั้น ความโง่มันก็เปลี่ยนเป็นฉลาดขึ้น ความอยาก
ก็เปลี่ยนเป็นความไม่อยากขึ้น ความยึดถือก็เปลี่ยนเป็นความไม่ยึดถือขึ้น จิตใจ
ก็ปราศจากความโง่ ความอยาก ความยึดถือ โลกน้อยลง โกรธน้อยลง หลง
น้อยลง น้อยลงเป็นลำดับด้วยอาการปฏิบัติในศีลบ้าง ในสมาธิบ้าง ในปัญญา
บ้าง

เมื่อเรามีศีล เรามีสมาธิ เรามีปัญญา ความหลุดพ้นมันก็มี เรียกว่า
วิมุตติ

อาตมภาพวิเศษขึ้นมาในพระธรรมเทศนานี้ เห็นสมควรแก่เวลา พอเป็น
ธรรมสวนานุตรริยะเป็นต้น สมมุติว่าจบพระธรรมเทศนาลงคงไว้แต่เพียงนี้ เอวัง
ก็มีด้วยประการฉะนี้.

การรักษาศีล

ความปฏิบัตินั้น ไม่แน่นอน

มันยังเปลี่ยนแปลงไปด้วยประการต่าง ๆ ของอารมณ์ที่เกิดขึ้น

หนักเข้า ปฏิบัติเสีย

สุทธิ

สุทธิ แปลว่าอะไร

ศีลวิสุทธิ จิตตวิสุทธิ เป็นหลักของการปฏิบัติ

แล้วเราจะรู้ได้อย่างไรว่า ศีลวิสุทธิ มีหน้าที่อย่างไรบ้าง

กายบริสุทธิ์ วาจาบริสุทธิ์

เมื่อเรารักษาศีลแล้ว จะต้องพึงดูว่า กายของเราเป็นอย่างไร

ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ ไม่ประพฤตินิสิตที่เรียกว่าโลกพรหมจรรย์

มีอยู่กับเราไหม ไว้ใจตนได้ไหม ๓ ข้อนี้

ถ้าหากว่าไว้ใจตนได้ ก็ได้ชื่อว่าศีลของเราบริสุทธิ์

ไว้ใจตนไม่ได้ ต้องค้นว่าเป็นเพราะอะไร

ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ ไม่ผิดในกาม เป็นเพราะอะไร

คนเราต้องการความบริสุทธิ์ทุก ๆ รูป

บางคนรักษาศีลบริสุทธิ์ บางคนรักษาศีลไม่บริสุทธิ์

นี่เป็นเพราะอะไร

ผู้รักษาศีลบริสุทธิ์ ก็เลสเบาบาง เห็นโทษของความชั่วว่าความชั่วมัน

เป็นเพราะอะไร

เกิดขึ้นทางตา ตาร้อน เกิดขึ้นทางหู หูร้อน เกิดขึ้นทางใจ ใจร้อน

นี่เขาเรียกว่าอะไร ถึงร้อนไปหมด

เขาเรียกว่า ภิเลส

รักษาศีลเพื่ออะไร

เพื่อกำจัดกิเลส

อ้าว เมื่อกำจัดกิเลสยังไม่ได้ ศีลของเรากียังไม่มีสิทธิ์เป็นของเรา
เป็นของกิเลสไปหมด

จะทำอะไรทางกาย กิเลสเขาจะให้ทำ เอ้า ตีไป ชกไป ต่อยไป ยิ่งไป
นี่เป็นหน้าที่ของกิเลส ทำไปตามใจของกิเลส เขาจะให้ทำอะไร ๆ เราทำ

ได้ทั้งนั้น

ส่วนวาทะก็เช่นกัน เขาให้พูดปด พูดปด พูดเกิน ๆ พูดกำหยาบ พูด
ในสิ่งที่ไร้ประโยชน์ เราก็พูดไปตามกิเลส

นี่ศีลของเรายังไม่มีบริสุทธิ ศีลของเรายังมีอำนาจน้อย ยังสู้กิเลสเขาไม่ได้
กิเลสเขาเข้ามาทดลองกายวาจาของเราว่า เราได้สมาทานศีลประเภทใด
เข้ามาแล้ว มันคงแล้วหรือยัง

เขามาวัด ขวากับดำ

ถ้ามีส่วนขาวอยู่มาก ส่วนดำก็ต่ำลงไป ทำอะไรไม่ได้

เราจะทำอย่างไร จึงจะรักษาความขาวของเราไว้ได้

ความขาวคืออะไร

ความบริสุทธิ์หมดจด กายก็หมดจด วาจาที่หมดจด

เราก็รักษาระดับของความขาวนั่นเอง

ความขาวเป็นตัวบริสุทธิ์ ไม่มีสีสนัวรรณะอะไรเข้าไปเจือปน

เราก็รักษา อย่าให้กิเลสมาระคนให้เสียความขาวนั้น ๆ ไป

ที่เรามารักษา (ศีล) กันอยู่นี้ ก็เพื่อกำจัดกิเลส เพราะเป็นเหตุให้เกิด

อะไรหลายอย่างหลายประการ

รักษาไปเป็นขั้น ๆ ไป ให้มันเต็มกำลังความสามารถของเรา

กิเลสเอื้อมไม่ถึงในความขาวของเรา

กิเลสเอ่อมไม่ถึงเพราะอะไร

เพราะการปฏิบัติของเรานั้นเคร่ง

มันเคร่งในหน้าที่ ไม่ใช่ว่ารักษาศีลขอไปที่เท่านั้น รักษากันอย่างจริงจัง
สละชีวิตแทนศีล ไม่ให้มัวหมองไปได้ด้วยอำนาจของศีลที่เราปฏิบัติ

นั้น ๆ

ถ้าหากว่าจะมีคนมาปรามาทว่า ท่านต้องเลิกรักษาศีลเหล่านี้ ถ้าไม่เลิก
นี้ทานโทษ ดาบอันนี้จะประหารชีวิตท่าน

เราจะว่าอย่างไร

เราจะรักษาศีล หรือว่าจะรักษาชีวิตของเราเอาไว้

ถ้าเราเป็นผู้มัน

ได้ เจริญได้ เจริญได้ ที่ไหน ถ้าท่านต้องการฉัน เจริญได้

ฉัน ทานโทษ ฉันดับไปแล้ว ไปสู่สวรรค์ ท่านดับไปแล้ว ไปสู่นรก
ท่านเลือกเอา ท่านเลือกเอา

ที่ฉันจะไปประหารท่าน ไม่มีเลย ไม่มีเลย

เอาชีวิตเข้าแลกศีล

ศีลจะบริสุทธิ์ หรือไม่บริสุทธิ์ อยู่ที่ตน เกิดที่ตนปฏิบัติ

แม่โทษ อทินนาทาน

เราเห็นเงินเห็นทองเหลือล้น แม้จะเอาไปใช้หลาย ๆ ชั่วโมงคน จึงจะ
หมดทรัพย์สิ้นไปได้

เราจะทำไง

เราจะต้องการเงินทอง หรือต้องการศีล คิดเอาเอง

ถ้าเราต้องการเงินทอง ต้องวางศีล เมื่อวางศีลได้ทรัพย์

ทรัพย์เป็นอะไร

ทรัพย์ที่ได้มาเป็นบาปไป เป็นบาปไป

ไม่เอา ๆ เท่าไรก็ไม่เอา ยิ่งกว่านี้หลาย ๆ เท่า ก็ไม่รับประทาน
เพราะศีลเป็นประโยชน์อันยิ่งใหญ่ สงเคราะห์ตนของตนได้ ผู้อื่นก็ยัง
สงเคราะห์ได้

เพราะฉะนั้น ฉันไม่ต้องการ ไม่ต้องการ
ศีลตัวที่ ๓ ก็เช่นกัน ฉันเลือกคบหญิงที่ควรคบ ไม่ใช่ประสบแล้ว ได้กัน
ไม่ (ทำ) เช่นนั้น ไม่ (ทำ) เช่นนั้น ฉันไม่เป็นเช่นนั้น
มันเป็นเครื่องแสดงออกแสดงใจกันหลายอย่าง เสียทั้งทางโลกและทาง
ธรรม ไม่เคารพในสิทธิของผู้ปกครอง สามเณร หรือภรรยาของคนเสียหาย ปกติ
แล้วเสียหาย โลกเขาติเตียน ไม่เอา เอาชีวิตไป เอาชีวิตไป

แถมจะให้ฉันทำอย่างนั้น ไม่ทำเด็ด ไม่ทำเด็ด

การพูดจาก็เช่นเดียวกัน ไม่ทำ ขอม ขอมเอาชีวิตเข้าแลก

แล้วการเสพของมีนเมา ก็ไม่เอา

เพราะมันเสีย มันเสียมิตร มันเสียสหาย มันเสียญาติ มันเสียทรัพย์

มันข่มจิตของเราให้เป็นไปในทางที่ไม่ดีไม่งาม

ทำไป เตื่อตร้อน

เมื่อเราประคองจิตไม่อยู่ ประเดี้ยวเตื่อตร้อน เตื่อตร้อนถึงบุตรและ
ภรรยา อะไรต่ออะไรเกิดขึ้นเยอะ เพราะสามเณรเป็นคนชอบเสพ

สิ่งไรที่เขาไม่พอใจ เขาทำตามอำนาจของเขา ก็เขามีกิเลสอยู่มากแล้ว
จะไปห้ามทานเขา ก็ยิ่งเพิ่มความไม่พอใจเกิดขึ้น

เพราะฉะนั้น ครอบครัวเตื่อตร้อน

ถ้าแม่ครัวเป็นคนที่มีขันติสัจจะ อดได้ ช่างเถอะ พอหมดฤทธิ์เมาก็หาย
ไปเอง หายไปได้

ถ้าต่างคนต่างประชันกันขึ้นมา

บ้านแตกสาแหรกขาด เดือดร้อน เดือดร้อนทรัพย์สินทั้งหมด ช้อเสี่ยงลูก
เต้าเดือดร้อน

เพราะฉะนั้น ท่านห้ามไม่ให้กระทำ ทั้งทางโลกและทางธรรม .
เมื่อศีลของเราบริสุทธิ์หมดจดจนนี้แล้ว จะไปไหน จะไปไหน
ไปชั้นสวรรค์ก่อน

เอ้า เอลูกกุญแจลูกนี้ไป ลูกกุญแจนี้ นี้จะไปสวรรค์ ท่านให้ไป ท่านไข
ท่านไขไปดศีลของท่านนะ มันลึกซึ้งแค่ไหน
ศีลบริสุทธิ์หมด จะไขเข้าไปอีก

สมาธิ สมาธิ ของดียังอยู่ในนั้นเยอะ ท่านคั่นดเถอะ

เอลูกกุญแจนี้ไขเข้าไปเรื่อย เรื่อย เรื่อย แล้วจะพบขุมทรัพย์ที่เราไม่
เคยพบ ที่เราไม่เคยเห็น ด้วยลูกกุญแจลูกนี้

กุญแจคืออะไร

ศีล สมาธิ ปัญญา

เมื่อเรามีศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ นี้ไขเอาทรัพย์ได้ ก่อไขเอาทรัพย์ได้
มีประโยชน์

แต่ต้องหมั่นไขนะ

ไม่ใช่ไขหนเดียวแล้วก็ไปหลาย ๆ เดือน ไม่ใช่

ไขเรื่อย ๆ ศีลบ้าง สมาธิบ้าง ปัญญาบ้าง วิมุตติ หลุดไปเอง

เมื่อเราไขถึงขั้นปัญญาแล้ว เภา เพราะเห็นโทษ

ความดีเกิดขึ้น ก็รู้เท่าทัน ความชั่วเกิดขึ้น เรารู้เท่าทัน

รับประกันได้ว่า กิเลส ๒ ประการนั้นหาเกิดขึ้นกับเราไม่ เพราะเรารู้เท่า
ทันความเป็นไปของกิเลสนั้น

เพราะเรามีกุญแจไข ไขไปถึงจุดพระนิพพาน

พระนิพพานะ ไม่ใช่ว่า ท่านโทษ ตายไปแล้วจึงได้นะ ไม่ใช่ เป็นๆนี้
ก็ได้

อวิชา ตัณหา อุปาทาน กิเลส กรรม วิบาก โลก โกรธ หลง ๓ ตัวนี้
ไม่เกิดขึ้นกับเรา ได้แล้ว

ถ้าทางพระนิพพาน วิชัมภนวิมุติ สมุจเฉทวิมุติ ปฏิบัติสัทธาวิมุติ นิสสร-
ณวิมุติ

ทางพระนิพพานมี ๓ หรือ ๔ ได้เป็นลำดับ

ลำดับนิพพานเป็นไง

หูตาไม่มีพิษ จิตใจไม่มีอะไร หมด มีแต่เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา
เห็นความเกิด แก่ เจ็บ ตาย ปราศจากร่างกายของเรา

เสมอกันหมด ไม่มีการเบียดเบียนกันเลย แม้แต่เพียงนิดหน่อย

มีแต่ใจจุนเจืออุดหนุนกัน

เขามีความสุข เออ คนอื่นเขามีความสุข ก็ให้คนอื่นสุขเรื่อย ๆ ไป

หรือเขามีความทุกข์ เราก็หาทางแก้ไขช่วยเหลือกัน

จิตไม่แปรเป็นธาตุที่ดับอีกต่อไป แจ่วเลย ใช้ของใช้บริสุทธ์หมดจดหมด
แต่สิ่งเหล่านี้ต้องกระทำ เขาเรียกการปฏิบัติจนเห็นธรรมแจ้งอยู่กับใจ

ของตน

ขั้นก็มีธรรม เดินก็มีธรรม นั่งก็มีธรรม นอนก็มีธรรม มีธรรมะประจำใน
อิริยาบถอยู่เสมอ ๆ

ความไม่ดีไม่งามก็เกิดขึ้นไม่ได้ เพราะความดีความงามมันสูงกว่าและ
สุดเอี่ยมของเขา เขาก็นิ่งไปเอง เขาก็ดับของเขาเอง เขาก็ล้มละลายของเขาเอง

โดยอำนาจความดีของเรานั้นเอง จึงไม่มีโจรเข้ามาปล้นทางหู ทางตา
ทางใจ ของเรา

ท่านว่าเป็นวิมุติ หลุดพ้นไปได้เป็นครั้งเป็นคราว

รู้ไว้ว่า (ถ้า) วาสนาของเราแก่กล้า หลุดไปเลย หลุดไปเลย หลุดอย่าง
สบาย

ผู้ปฏิบัติ เป็นอุบาสก อุบาสิกา สมณะชีพราหมณ์ หวังพระนิพพาน เพราะ
เป็นยอดของความสุข

พระนิพพานนะ หยิบยกให้กันไม่ได้ ได้แต่บอก

ได้แต่บอกหนทางให้ว่า ทำอย่างนั้นะ

นี่ทุกข์ นี่เหตุเกิดทุกข์ นี่ดับทุกข์ นี่หนทางดำเนินถึงทางดับทุกข์ เรียก

มรรค ๘

เมื่อเราเข้าไปในมรรค ๘ ได้ เข้าไป เข้าชั้นของอริยะ

ไม่ต้องเสียดอกเสียดใจรำพันว่า เฮ้อ เราทำไมมันปฏิบัติไม่ถึงโน่น ไม่ถึงนี้
ทำไมไม่ถึงพระอริยะสักที อย่าไปคิด

เราควรดีอกดีใจ เข้าถึง เข้าถึง เข้าถึงชั้น

ชั้นของพระอริยะอะไร

ชั้นต่ำ ๆ โสดาเป็นอย่างไร

ปกครอง ปกครองบ้านเมืองลูกเต้า ปกครองได้หมด ปกครองด้วย

ศีล ๕ ไม่มีผิดศีล

ความเหลื่อมล้ำต่ำสูงไม่มี

ความสงสัยในพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ที่ท่านเป็นอริยะ ไม่มี

เข้าชั้นแล้ว

พระก็เหมือนกัน อุบาสกก็ได้ ปกครองบ้านเมือง หากินตามปกติด้วย
สัมมาอาชีพะ ทำอะไรก็ขึ้นด้วยความดีนี้

แต่อย่าเข้าใจว่า เรานะเป็นปุถุชน ไม่ใช่ชนะ

นี่เป็นสัพบุรุษแล้วนะ พวกเรานี่เป็นสัพบุรุษ เลื่อนแล้วนะ

เลื่อนจากชั้นปุถุชนชั้นชั้นกัลยาณชน รักษา กัลยาณชนให้ถึงชั้นอริยชนเลย

ดูพระอรหันต์ท่าน รักษาระดับสงฆ์แล้วนะ
ไม่ใช่ปลุชนท่านพวกนี้ ไม่ใช่ปลุชนนะ (แต่) เป็นอริยชนชั้น
ขึ้นไปได้ด้วยศีล สมาธิ ปัญญา
ศีล สมาธิ ปัญญา เข้าขั้น ไม่ต้องเสียอกเสียใจ
ทำไป แล้วจะถึงในวันข้างหน้า

(พูดถึงอาจารย์มั่น)

ที่นี้พูดถึงอาจารย์มั่น
อาจารย์มั่นกับอาตมาคุ้นเคยกันแต่อาตมายังเป็นพระหนุ่ม ๆ อยู่
บอกเจ้าคุณอุบาลี วัดบรมนิวาสว่า เมื่อหลวงพ่อก็คืนลงมา ช่วยบอก
ผมด้วยนะครับ ผมจะมาฟังธรรมะรั้มโมของท่าน
ท่านก็รับ ท่านเป็นญาติกัน แล้วก็สั่งสมภารองค์ใหม่นี้ไว้ด้วย จะเป็น
ประโยชน์

พอเราเข้าไปกราบท่านนั้น เห็น ใจคอเห็น ทานโทษ เหมือนยังกับเข้าไป
อยู่ในร่ม อากัปกริยาเหมือนยังกะเราเข้าไปอยู่ในร่ม เห็น เห็นหู เห็นตา เห็นใจ
ทั้งตัวเห็น เห็นไปหมด เพราะอะไร

การปฏิบัติในทางสมถกัมมัฏฐานมีอะไรเป็นหลัก
ท่านก็ว่า กัมมัฏฐาน ๔๐ นั้นแหละ เลือกลงเอาตามพอใจ
ท่านว่าอย่างนี้ เลือกลงเอาตามพอใจ
ก็หลายอย่าง หลวงพ่อ หลายอย่าง
ท่านก็แนะนำ ทำตามจริตของเขาที่เข้าใจ ถ้าคนมีโทสจริต ก็เจริญพุทโธ
ก็ได้ ท่านว่างั้น
และเราก็ว่า พุทโธ ต้องประกอบกับลมด้วย ขอรับ

ท่านก็ว่า ต้องประกอบสี่ กัมมัฏฐานนะ อานาปานะเป็นยอดของกัมมัฏ-
ฐานนะคุณนะ อย่าปลดปล่อยนา

ครับ ไม่ปล่อย

จะต้องทำยังไง ขอรับ ถึงจะรู้ว่าลมเข้าลมออก

ก็ตามรู้ลมเข้าลมออก สั้นยาวอย่างไร

เมื่อภาวนาพุทโธ พุทโธ แล้วพุทโธหายไป เราจะทำอย่างไร

ไม่มีหรรอกพุทโธ ไม่ได้บริกรรม ไม่มีอะไร ไม่มีเลย ท่านว่านั่นแหละ
ลมละเอียดแล้ว ลมละเอียดแล้ว

ลมละเอียดแล้วจะต้องทำอะไรต่อไปอีก

คุณม คุณมให้ละเอียด ถ้าละเอียด ละเอียดหนักๆขึ้น เจ้าตัวเองก็ไม่ว่า
เราหายใจ นะคุณนะ ไม่รู้ว่าหายใจ หายใจเข้า หายใจออก อย่างไร เราไม่รู้เรื่อง
มีการเปลอไหมครับ

ท่านบอก ไม่เปลอ ต้องมีสติผูกจิตไว้ด้วย ท่านว่านั่น อะไรผ่านจำ
ท่านว่าให้จำ จำไว้ ๆ

ถ้าหากมีโยกมีโคลง จะทำไง ขอรับ มันไปข้างหน้าบ้างข้างหลังบ้าง
ท่านว่า ให้เฉย ที่จริง ไม่ได้โยกไม่ได้โคลงหรอก มันเป็นกิริยาของ
พระอรหันต์ มันเป็นกิริยาของท่าน มันแสดงให้เราเห็น

ที่นั่นทำท่าจะเหาะ ฉันทจะเหาะได้นา ถ้าทำไปเหาะได้นา เราทำไง เราทำ
ท่าจะเหาะนี่

เฉย เฉย เวลานั้นจะสว่างไม่ใช่เล่น สว่างไสวหมด ดูข้างดูเคียง ดู
อะไร ๆ

นั่นเขาเรียกว่าอะไร

เขาเรียกว่า วิปัสสนาวิปัสสนา

อย่าไปหลง อย่าไปหลง

เราเรียกว่าวิปัสสนา ที่สว่าง

ดับวูบ นั่นก็คือธรรมะคือวิปัสสนา นั่นคือวิปัสสนาปิดหมด

จะสว่างไสว มันสว่างไสวปลอดภัยทุกอย่าง อย่าไปหลงเข้านะ อย่าไป

หลง

แต่ก็มีฤทธิ์นะ ท่านว่าอย่างนั้น สว่างนั้นมีฤทธิ์ จะเป็นมดเป็นหมอเป็น
อะไรต่ออะไร ทำได้ทั้งนั้น ทำได้

ก็ถามว่า ท่านทิ้งแล้วหรือยัง ขอรับ สมณะ

ไม่ได้ทิ้งละ มันเป็นบาทของวิปัสสนา พระพุทธเจ้ายังทิ้งไม่ได้นี้คุณ
อ่านหนังสือพบไหม ท่านว่างั้น

ก็ว่าพบ อ่านพบ

ทิ้งไม่ได้ มีฤทธิ์มีเดช มีอะไรหลายๆ อย่าง

แต่ตถาคตนี้ไม่แสดง แสดงในสิ่งที่จำเป็น แล้วตถาคตยังห้ามสาวก
อื่นๆ ว่า อย่าแสดง ยังห้ามๆ เลือกลงแสดง เลือกลงที่จำเป็นละก็ทำได้ทั้งจำเป็น
วิปัสสนามีอะไร

รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา
เอาละ หลักนี้ไม่ใช่หลักของพระพุทธเจ้านะ เพราะว่าเขามีมาก่อน
พระพุทธเจ้าหลายสิบองค์ มีพระพุทธเจ้าเกิดขึ้นในโลกก็เห็นว่าหลักของเขาดี
ก็ทำ ก่อนพระพุทธเจ้าเขาก็ทำด้วยหลักกัมมัฏฐาน เป็นของโลกๆ เขา แต่ก็ได้
ประโยชน์ดี สุดเข้ก็เลยรวบรัดตัดความใช้ได้ ให้เห็นเข้าแท้จริงๆ มันก็เบื่อ
หน่ายได้

หลวงพ่อกับ วันหนึ่งทำครั้ง

นับไม่ถ้วน ท่านว่า นี่ฉันก็ทำ ท่านว่า นี่ฉันก็ทำสมณะ

ท่านนั่ง ท่านนอน ท่านยืน ท่านเดิน ท่านก็ทำ ภายใจเงียบกริบๆ

ทุกคนก็ต้องทำ ถ้ามันติดขัดอย่างไร ก็มาใหม่
ต้องทำเรื่อย ๆ ยืนในพระพุทธพระธรรมพระสงฆ์ นั่งในพระพุทธ
พระธรรมพระสงฆ์ นอนในพระพุทธพระธรรมพระสงฆ์ เป็นพระพุทธพระ
ธรรมพระสงฆ์ไปหมด

นี่ความหลุดพ้นเรียกว่าวิมุตติ ก็เกิดขึ้น ความชั่วหามิกับเราไม่ ด้วยอาศัย
การปฏิบัติ ที่เราถือกุญแจลูกนี้ใจเรื่อย ๆ ไป กว่าจะถึงหลักพระนิพพานที่เป็น
แก่นสาร

ท่านทายกทายิกาที่มาประชุมที่นี้ พุทธานุภาเวน ธมฺมานุภาเวน สงฆา-
นุภาเวน ขออำนาจพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ บิฑามารดา ครู อุปัชฌาย์
อาจารย์ แม้ท่านจะนึกปรารถนาสิ่งใด ขอจงสมความปรารถนา สุขทุกทีพา
ราตรีกาล.

ตอบปัญหาธรรม

(ครั้งหนึ่ง หลวงปู่ว่างจากภารกิจและได้เดินทางไปพักผ่อนที่ถ้ำสิงโตทอง อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี มีลูกศิษย์หลายคนได้ตามไปปรนนิบัติท่าน และขอให้หลวงปู่แนะนำแนวทางในการปฏิบัติสมถกัมมัฏฐาน เพื่อจะเก็บบันทึกรักษาไว้ให้ลูกหลานหรือคนที่สนใจได้ฟังกัน เป็นการเพิ่มพลังให้กับสติปัญญา และได้พิสูจน์คำสอนของพระพุทธเจ้าถึงธรรมอันวิเศษ ซึ่งสามารถทำให้เกิดขึ้นได้จริงในเรื่องมรรคผลและนิพพาน)

- ถาม การปฏิบัติในขั้นต้น ควรทำอย่างไร
- ตอบ การปฏิบัติในขั้นต้น สมถกัมมัฏฐาน อย่างนั้นไปก่อน
- ถาม สมถกัมมัฏฐานนั้นจะต้องทำกันถึง ๔๐ ประการหรือไม่ ขอรับ
- ตอบ ไม่ต้อง แล้วแต่ความพอใจ จะภาวนาในพุทฺธคุณ ธรรมคุณ สังขคุณอะไรก็ได้ แต่การภาวนาเช่นนั้นนะ มันมีหลักอยู่ ต้องมีสติออกไปควบคุมจิต เมื่อสติเข้าไปควบคุมจิต แล้วให้รู้ว่าจิตนะมันไปอยู่ที่ไหน มันอยู่ข้างใน มันอยู่กับอะไร เมื่อออกไปข้างนอก มันไปอยู่กับอะไร เมื่ออยู่ข้างใน มันเป็นอย่างนี้
- สมาธิมันก็เกิดขึ้น เพราะจิตหยุดอยู่ที่จุด คือสติ
- ถาม เมื่อจิตหยุดอยู่เช่นนั้น แล้วจะทำอะไรต่อไป
- ตอบ อยู่เฉย ๆ ที่นั่น แล้วนิมิตอะไร ๆ ก็เกิดขึ้น
- ถาม เราจะต้องยึดนิมิตนั้นไว้เรื่อย ๆ หรือ ขอรับ

- ตอบ ไม่ต้อง เมื่อนิมิตเกิดขึ้น ให้รู้ไว้ว่า มันมีสี่สังขาร หรือมีภาพ
อะไร แล้วก็ปล่อยมันไป อย่าไปยึดสิ่งอันนั้นไว้
- ถาม เมื่อจิตหยุดอยู่เช่นนั้น มันได้ผลอะไร
- ตอบ สมาริมันจะสูงขึ้นเป็นลำดับ ลำดับ
- ถาม เมื่อสมาธิสูงขึ้นเป็นลำดับ ลำดับ แล้วใจของมันเป็นอย่างไรขอรับ
- ตอบ อ้า แข็งแกร่ง แข็งแกร่งขึ้นผิดปกติ
- ถาม ไปแข็งแกร่งกับอะไร ขอรับ
- ตอบ อ้าว ก็ไปแข็งแกร่งกับกิเลสนะซี
- เมื่อกิเลสเกิดขึ้น ความโลภก็ดี ความโกรธก็ดี ความหลงก็ดี เหล่า
นี้เกิดขึ้นแล้ว เราจะไม่เป็นไปตามอำนาจของมัน
- ถาม เมื่อไม่เป็นไปตามอำนาจของมันแล้ว มันเป็นอย่างไร
- ตอบ อ้าว เมื่อจิตมันสูงแล้ว ก็เมื่อจิตมันสูงกว่ากิเลสนั้น ๆ เพราะ
ฉะนั้น กิเลสนั้น ๆ มันก็ทำอะไรเราไม่ได้
- ถาม เราจะสังเกตว่าอย่างไร ขอรับ กิเลสที่ว่าสูงนั้นนะ เราจะสังเกตได้
อย่างไร
- ตอบ อ้าว ก็ยิ่งได้ยิ่งใจเล่า ความโลภเคยโลภมาก โลภน้อยลง ความ
โกรธเคยโกรธมาก โกรธน้อยลง ความหลงเคยหลงมาก น้อยลงน้อยลง
เป็นลำดับ ลำดับไป
- ถาม แล้วจุดของความจบมันอยู่ที่ไหน ขอรับ
- ตอบ มันก็เฉย ๆ จะได้อะไรมา มันก็แค่นั้น หรือไม่ได้อะไรมา มันก็
แค่นั้น มันไม่มีโทมนัสและโสมนัสในสิ่งอันใด มันเฉย ๆ มันเห็น
เป็นของธรรมดาเท่านั้นเอง โลก โกรธ หลง นี่แหละ มันก็เบาบาง
ลงเรื่อยไป
- ถาม ความโลกกับความโกรธนี้มันมีผลอย่างไร

ตอบ

เออ ความโลภยังดียังได้อยู่บ้าง
ความโกรธไม่มีประโยชน์เลย เกิดขึ้นในทีใด เผาที่นั่นให้ย่อยยับ
ลงไปทุกที

ความโกรธนี่ไม่ดี ไม่ได้อะไรเลย
ตัวของตนก็เดือดร้อน แล้วยังทำให้บุคคลอื่นให้เดือดร้อนขึ้นมา
ด้วย

เพราะฉะนั้น ความโกรธ ควรยับยั้งให้มากกว่าความโลภ
ความโลภ เมื่อรู้ทันแล้ว ก็ไม่ทำอะไรเรา

ถาม

ความหลงละ ขอรับ

ตอบ

ก็ทำให้เกิดวิชาขึ้นซิ ทำให้วิชาเกิดขึ้น

ความหลงนี่มันอะไร

ก็ความมัวเมาไปด้วยประการต่าง ๆ มีดมนอนธการไปหมด

เราก็กำหนดให้มันมีวิชาเกิดขึ้น

เมื่อมันมีวิชาความรู้เกิดขึ้นแล้ว มันก็ถึง “บางอ้อ” ว่า อ้อ เรา
เรามาหลงอยู่เป็นนานสองนาน เพราะเราไม่ชำนาญในเรื่องวิชาความ
รู้นี้เอง เราจึงเป็นคนหลงอยู่อย่างนี้

ถาม

วิชาหรือ ขอรับ

ตอบ

เออ นั่นแหละ ทำให้มากขึ้นแล้วปัญญาจะตามมา ปัญญาจะตาม
มา

ถาม

ปัญญาแปลว่าอะไร ขอรับ

ตอบ

อ้าว ก็ความรู้ความเข้าใจในสิ่งอะไร ๆ รู้เท่าทันไปหมด แล้วเห็น
โทษด้วย

ถาม

เห็นโทษอย่างไร ขอรับ

ตอบ

อ้อ เช่น รูปเป็นใจ มันก็ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตาไปตามหน้า

ที่ของมัน ยังงั้นซิ เมื่อมันทรุดโทรมหรือทำลายไป เราก็อไม่เสียอกเสียใจอะไร

ถาม เพราะเรามี “ความรู้” อยู่แล้ว อะไรมันก็เกิดขึ้นล่อลวงเราไม่ได้
ทั้งนี้ ถ้าเราอบรมจิตใจให้มันมีวิชาเกิดขึ้นมาก ๆ แล้วมันจะเป็น
ยังไง ขอรับ หยุดเพียงแค่นี้ หรือจะต้องทำอะไรต่อไปอีก

ตอบ อ้าว ยังหยุดไม่ได้ หยุดยังไม่ได้ มันยังดับไม่สนิท

ถาม เป็นเพราะอะไร จึงยังดับไม่สนิท

ตอบ อ้าว ก็เรานั้นยังเป็นปุถุชนอยู่นี้

ถาม ผู้ปฏิบัติอยู่อย่างนี้ ปุถุชนหรือ ขอรับ

ตอบ เออ ไม่ใช่ เอ้า เลื่อนแล้ว เลื่อนแล้ว เป็นกัลยาณชน

อบรมกัลยาณชนให้มันแข็งแรง

เห็นว่ากัลยาณชนนั้นมันยังไม่พ้นทุกข์ ก็ขยับขึ้นไปอีกเป็นอริยชน
ทานก็ให้เป็นอริยทาน

ศีลก็ให้เป็นอริยศีล

สมาธิก็ให้เป็นอริยสมาธิ

ปัญญาก็ให้เป็นอริยปัญญา

ถาม เท่านี้หรือ ขอรับ

ตอบ ยัง ยังกลับได้ มันยังกลับมาได้ มันยังวนเวียนกลับมาได้

ถาม แล้วจะต้องทำยังไงต่อไป

อริยะมีกี่ขั้น ขอรับ

ตอบ ก็มี ๔ ซิ บุคคล ๘ นับเป็นคู่ได้ ๔ คู่

ถาม มีอะไรบ้าง ขอรับ

ตอบ อ้าว ก็ตามปริยัติมีหลักอยู่แล้ว เอ้า ศีล ๕ มันคงเด็ดขาด “ได้แล้ว
เป็นได้ ไม่กลับ “เป็นไม่ได้” อีกต่อไป

ถาม ศील ๕ นี้หรือ ขอรับ

ตอบ เออ ศील ๕ นี้แหละทำให้มันกงที่เดียว

ถาม เมื่อทำให้มันกงเช่นนี้ได้แล้ว เขาเรียกว่าศีลอะไร ขอรับ

ตอบ นี้ละ เขาเรียกว่าอริยศีลละ

ถาม อริยศีล มันมีผลกับผู้ปฏิบัติได้ยังไง ขอรับ

ตอบ อ้าว ปัดอบายภูมิได้ซิ ปัดนรกได้ ไม่ตกนรก เป็นศีลของ พระอริยะ แล้วก็สักกายทิฐิ คนที่ถึงแล้วในศีล ๕ ไม่มีทิฐิในเรื่อง ถือเขาถือเรา หรือความเห็นอะไร ๆ ต่าง ๆ ไม่เฉไฉไปในทางอื่น เห็น แต่ในทางปฏิบัติตามพระพุทธเจ้า ไม่ถ่อมมงคลต้นข้าวทั้งหมด เห็นว่า มนุษย์เรามีสภาพเหมือนกัน เกิด แก่ เจ็บ ตาย พลาดพรากจากของรัก ของชอบใจอะไร ๆ นั้น

ถาม แล้วมันลดได้หรือ ขอรับ

ตอบ อ้อ ทำให้มากเข้าซิ แล้วมันก็ลดได้ ตาก ยศ สรรเสริญ

สุข นี้แหละ เขาปรารถนากันนัก แต่มาถึงเราเข้า เรารู้ทัน

เมื่อเราได้ตาก ก็ให้เป็นแต่สักว่าได้ตาก

ได้ยศ ก็สักแต่ว่าได้ยศ

ได้สรรเสริญ ก็สักแต่ว่าได้สรรเสริญ

ได้สุข ก็สักแต่ว่าสุข เท่านั้นแหละ

มันไม่มีอะไร มันเป็นของอาศัย หรือแสดงเหตุปัจจัยให้เราเห็น ว่าเราได้อย่างนั้น ๆ

มันเป็นการยกย่องของโลกเขายังงั้น เราก็อย่าเป็นไปตามโลกเขา ก็แล้วกัน

เมื่อจิตของเรามันไม่เป็นไปตามโลกเขา มันก็เป็นสักแต่ว่าเมื่อ มันเกิดขึ้นแล้ว มันก็ดับไป มันเป็นอย่างงี้แหละ

ที่นี่ วิจิกิจา ความสงสัยไม่มี

ในทานก็ไม่สงสัย ในศีลก็ไม่สงสัย ในสมาธิก็ไม่สงสัย ใน
ปัญญาก็ไม่สงสัย ในวิมุตติก็ไม่สงสัยอะไรทั้งนั้น

เชื่อ เชื่อคำของพระพุทธเจ้า เรียกว่า ตถาคตโพธิสัตว์ คือ
เชื่อในการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า เชื่อแน่นอนว่า พระพุทธเจ้าไม่หลอก
บุคคลใด ๆ

พระองค์ตรัสรู้อย่างไร ก็มาเทศนาสั่งสอนพวกเราให้กระทำตาม
ดูบ้าง บางทีจะมีนิสัยบัจฉยที่เคยก่อสร้างมาแล้ว ก็เห็นต้องแก้ไข
เกิดขึ้นโดยไม่ได้อาศัยอะไร มันเกิดขึ้นของมันเอง แน่นแฟ้น เพราะ
เราได้ประสบการณ์ของเราเอง ดีใจ ดีใจ มากกว่าไปอาศัยประสบการณ์
ของบุคคลอื่น

ใครอยากเดินตามตถาคตก็ให้ทดลองดูบ้าง

เมื่อท่านทดลองเมื่อไหร่ ท่านได้บุญเมื่อนั้น เพราะพระธรรม
ให้ผลไม่จำกัดกาลเวลา ทำเวลาไหน ได้ผลเวลานั้นเมื่อกระทำนั่นเอง
และสี่ลพปรามาส ไม่ลบคล้ำสิ่งที้นอกจากคำสอนของพระพุทธ
เจ้า ไม่เล่นด้วย

ถาม ไม่เล่นด้วยเพราะอะไร ขอรับ

ตอบ ก็ถ้าเราไปเล่นด้วย มันก็วิ่งไปนะซี่ มันวิ่งไป เอาทางโน้นมั่ง
เอาทางนี้มั่ง ลงท้ายที่สุด ไม่ได้อะไรเลย

ถาม ที่ไม่ได้อะไรเลยนะ เรียกว่าอะไร ขอรับ

ตอบ อ้าว มันเป็นไปด้วยความสุขัลลิกานุโยค เป็นไปด้วยอัตรกิลมถา-
นุโยค เราเป็นผู้ปฏิบัติในพระพุทธศาสนาต้องเลียงทางสองประการนี้ให้
พ้นไปจากจิตใจ

ถาม อ้อ มันล่อกล่อกไปนะ ขอรับ

ตอบ เออ มันล่องแล่วไป เอยังไงเอาเสียอย่าง เมื่อเราจะเอาทาง
 กามก็เอาทางกาม มันก็เอาตัวรอดไปได้เหมือนกัน
 แต่ความมุ่งหมายของเราเนาะ จะเอายังไง ที่เราเข้ามาบวชมา
 เรียนมาศึกษาธรรมเนาะ เราต้องการอะไร
 ต้องการพ้นทุกข์ซี ขอรับ
 เอานั่นซี มันต้องเดินทางนั้น จะเดินทางโน้นทางนี้มันก็จะไม่
 ได้อะไร
 เพื่อการพ้นทุกข์.....
 ก็แก้อัจฉริยะแล้ว อริยสัจ ๔ เนาะ อะไรเล่าที่มาเป็นเหตุให้เกิด
ทุกข์
 ก็กามสี่ ขอรับ กามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา ทำให้เกิดทุกข์
 แล้วเราจะทำอะไรเล่า จึงจะสกัดกั้นเจ้าตัณหาเหล่านั้นไว้ได้
 มันจึงจะไม่เกิดขึ้น ตาราก็มีอยู่แล้ว แก่อ่านหรือแปลเล่าเล่า อะไรเล่า
 มรรค ขอรับ มรรค ๘
 มีอะไร
 สัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัม-
 มาอาชีวะะ สัมมาวายามะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ
 มากไป มากไป ย่อมมันลงให้มันสั้นๆ เข้าหน่อย เป็นยังไง
 ก็ศีลสมาธิปัญญาเนาะ อบรมศีล สมาธิ ปัญญา ให้แก่กล้าขึ้น
ถาม เมื่อมีปัญญาแล้ว จะตัดได้อย่างไร
ตอบ อ้าว นิโรธไงละ นิโรธมันดับ ดับความใคร่ความปรารถนา
 นั่นแหละ ดับลงไป ดับลงไป อะไรๆ ก็ดับไปด้วย เขาก็รู้ๆ กันหมด
 พูดที่ไหน ใครๆ เขาก็รู้กันหมดว่า ดับยังงี้ๆ ดับลงไป ดับลงไป
 ถ้าดับไม่ได้ ให้มันลงไป มันลงไป

- ถาม ก้นลงไปที่ไหน ขอรับ
- ตอบ ก้นที่จิตใจซึ ก้นที่จิตใจ เวลานี้จิตใจเป็นอย่างไ
 สราค์ วา จิตต์ วิตสราค์ วา จิตต์
 เมื่อเรานั่งอยู่นี้ รากะมีใหม่ เมื่อมี ก็ให้รู้ว่ามี
 เมื่อเรานั่งอยู่นี้ รากะมีใหม่ เมื่อไม่มี ก็ให้รู้ว่าไม่มี
 รากะมี กับรากะไม่มี มันต่างกันอย่างไร
- ถาม นั่นซึ ขอรับ มันต่างกันยังง
- ตอบ เออ ต้องใช้ปัญญา ต้องใช้ปัญญาเข้าไปพิจารณาว่า มีรากะกับ
 ไม่มีรากะ มันต่างกันอย่างไร
 เออ มันต่างกันมาก มันมีความสุข มันมีความสุข
- ถาม ความสุขนั้น มันเป็นอย่างไ ขอรับ
- ตอบ เอ้อ จิตผ่องใส จิตผ่องใสบริสุทธิ์ ปัญญาเกิดขึ้น
 เมื่อปัญญาเกิดขึ้น พ้นจากตัวปัญญาไปแล้ว เขาเรียกว่า วิมุติ ๆ ๆ
- ถาม วิมุติ มีอยู่เท่าไร ขอรับ
- ตอบ มีอยู่ ๓ - คือ
 ตทังควิมุติ
 วิกขัมภนวิมุติ
 สมจเฉทวิมุติ
- ถาม เราผู้ปฏิบัติจะทำให้เกิดวิมุติไหน ขอรับ
- ตอบ ต้องขั้นต้นไปก่อน
 ตทังควิมุติมันหลุดไปได้ก็ชั่วโมง ความหลุดพ้นจากกิเลสนี้
 มันหลุดไปได้ก็ชั่วโมง ตทังควิมุตินี้ มันหลุดไปได้ก็ชั่วโมง
 ให้ค่อย ๆ สังเกตดู

ที่นี้ ปัญญาจะเกิดขึ้น เพราะหลุดพ้นด้วยวิมุตติแล้ว จากโลกที่ดี
โกรธก็ดี หลงก็ดี

ตทั้งควมุตติ มันจะหลุดพ้นจากกิเลสได้ชั่วครั้งชั่วคราว ให้สังเกต
ให้ดี

เราก็รักษาใจให้มันเรื่อย ๆ ไป

แต่เมื่อเรายังเป็นปุถุชนอยู่ เมื่อออกจากการทำจิตทำใจ มันก็อาจ
กลับมาได้อีก เพราะสติของเรายังไม่มีกำลังพอ

ไม่เหมือนพระอรหันต์ท่าน ท่านมีสติวินัยอยู่เสมอ

พวกเรายังไม่มีสติวินัย มันจึงถลาลากออกไปอยู่เสมอ

ถาม

แล้วมันเราก็ทำไม่ได้ชิ ขอรับ เราไม่มีสติวินัย เราก็ทำไม่ได้ชิ

ขอรับ

ตอบ

ฮือ ได้สิ ทำมันเรื่อย ๆ ไป แล้วมันเกิดขึ้นเอง มันเกิดขึ้นเอง

ทำให้จิตใจผ่องใส ปัญญาเกิดขึ้น

พอสงบจิตสงบใจ มันก็ค่อย ๆ ผ่องใสขึ้นมา

สมาธิ มันก็จะแก่กล้าขึ้น

มันก็ค่อย ๆ หลุดไปที่ละน้อย มันก็เป็นสมุจเฉทได้เหมือนกัน

บางที่เราไม่รู้สึกรู้สีกของความหลุดก็มี เมื่อเราไปกระทบอะไร สิ่ง
ที่ไม่พอใจ แต่ก่อนนี้เราฉุน พอได้ยินอารมณ์เหล่านี้เราฉุน อธิฐา-
รรมณ์ อนิฐารรมณ์ ฉุนทั้งนั้น ไม่พอใจ

เจออารมณ์ที่เป็นอนิฐารรมณ์ ชอบ อนิฐารรมณ์ ไม่ชอบ

รู้ไว้ว่ายัง ยังไม่หลุด ยังยินดียินร้ายอยู่

แล้วทีนี้จะทำอย่างไร

ต้องเพิกเฉยได้ อารมณ์ที่ดี มันก็เฉย อารมณ์ไม่ดี มันก็เฉย ไม่
รู้สึกรู้สีกว่ามันเป็นอะไร

ถาม เมื่อไม่รู้สักว่ามันเป็นอะไร เขาเรียกว่าอะไร ขอรับ
ตอบ ความมั่นคงนะซี ความมั่นคงของเราที่ได้อบรมสมาธิมานี้ ทำ
ให้มันไม่สะทกสะท้านในอารมณ์ที่ดีและไม่ดีทั้งหลาย

เห็น

รู้
ได้

ถ้าเราได้ขั้นนี้ เรียกว่าได้โสดา

ในระหว่างปฏิบัตินี้เขาเรียกว่า โสดาปัตติมรรค

เมื่อเราเด็ดขาดไปได้ในธรรมทั้ง ๓ (สัkkายทิฎฐิ วิจิกิจฉา
สัลปตฺตปรามาต) คือศีล ๕ มั่นคง เสวยผลละ

ถาม โสดานะแค่นี้ไหน ขอรับ ชาวบ้านเรานี้เป็นโสดาได้ไหม

ตอบ ได้ ครองบ้านครองเมือง ปกครองสมบัติพัสถาน มีลูกมีเมียได้
ทั้งหมด แต่เขาก็มั่นคงในเรื่องการทำมาหากิน และเป็นไปเพื่อเกิด
สัมมาทิฎฐิ สัมมาอาชีวะ อะไรนั้นเขามั่นคง เขาไม่ล่องในศีล ๕ ข้อใด
ข้อหนึ่ง เขาไม่ล่อง

ทั้งนี้ ก็มีตัวเปรียบให้เห็นได้ ก็นางวิสาขานั่นไง

นั่นก็ได้โสดา อย่างก้าวเข้าสู่อริยชนขั้นต้นแล้ว

สกิทาคามี เราก็ทำให้น้อยลงไปอีก ความโลภที่ยังมี ทำให้น้อย
ลง โกรธ หลงน้อยลง

อนาคา ก็ทำให้อวิชชา ตัณหา อุปาทาน น้อยลง

น้อยลงไปอีกจนหมด ก็เป็นพระอรหันต์ เรียกว่า อยู่จบ

พรหมจรรย์

แล้วตอนนั้น จะเรียกอะไรก็ได้

นิพพานัน ปรมฺ สุขํ

นิพพานัน ปรมิ สุลญญ
แต่ที่ทำนึ ต้องทำให้เรา
ต้องได้
ต้องเห็น
ต้องรู้ ได้จริง ๆ
ถอนได้จริง ๆ
พูดกันสั้น ๆ ให้เข้าใจได้ว่า
โลกธรรมทั้ง ๘ ไม่รังแกเราได้เลย แม้แต่เพียงนิดหน่อย

เทศนาวันวิสาขอุกฐิ

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมมาสมพุทฺธสฺส ฯ

สพฺเพ สงฺขารา อนิจฺจาติ	ยทา ปณฺญา ย ปุสฺสตี
อถ นิพฺพินฺนุติ ทกฺเข	เอส มกุโ วิสุทฺธิยา
สพฺเพ สงฺขารา ทกฺขาติ	ยทา ปณฺญา ย ปุสฺสตี
อถ นิพฺพินฺนุติ ทกฺเข	เอส มกุโ วิสุทฺธิยา
สพฺเพ ฆมฺมา อนตฺตาติ	ยทา ปณฺญา ย ปุสฺสตี
อถ นิพฺพินฺนุติ ทกฺเข	เอส มกุโ วิสุทฺธิยา—ตี ฯ

วันนี้เป็นวันอุกฐิ เป็นวันพิเศษ สำหรับวันนี้ มีอะไรบางอย่างที่เป็นเรื่องพิเศษ แล้วมัลลกษัตริย์มีธุระอะไร เมื่อมัลลกษัตริย์ทำกิจการเสร็จแล้ว คณะสงฆ์จะต้องทำอะไรกันบ้างในวันนี้

วันนี้ก็มีอย่างนี้

เมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จเข้าสู่พระนิพพานครบ ๘ วันเข้าวันนี้ มัลลกษัตริย์พร้อมกันในสถานที่นั้น เมื่อถึงเวลาแล้วที่จะถวายพระเพลิงพระสรีระของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มัลลกษัตริย์ก็แต่งตั้งผู้ที่สมควรที่จะนำพระเพลิงเข้าไปถวายพระสรีระสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

นี่ก็ผิดแปลกกันในสมัยครั้งโน้นกับในสมัยครั้งนี้

ในสมัยครั้งนี้หาเป็นเช่นนั้นไม่ เมื่อเชิญท่านผู้ใดก็ดี ท่านผู้นั้นจะต้องนำเพลิงไปถวายศพหรือพระศพในที่เขาเชิญนั้น ๆ ด้วยตนเอง หาต้องแต่งบุคคลอย่างทีกล่าวมาข้างต้นนั้นไม่ เมื่อท่านผู้ใดรับเชิญแล้ว ก็นำเพลิงเข้าไปจุดศพหรือพระศพหรือพระบรมศพเหล่านั้น

นี่ผิดแพกกัน ในสมัยเช่นนั้นไม่เหมือนกัน เปลี่ยนไปโดยยุคโดยสมัย
จะว่าท่านผู้นั้นสมัยนั้นทำผิดก็หาได้ไม่ จะว่าปัจจุบันนี้ทำผิด ก็หาเป็น
เช่นนั้นไม่ เป็นตามยุคตามสมัย จะฟันยุคฟันสมัยไม่ได้ ต้องเป็นไปอย่างนั้น

วันนี้เป็นวันครบรอบสมมติกันว่า เป็นวันถวายพระเพลิงของพระพุทธเจ้า
มาถึงเข้าในวันนี้ ท่านที่มีจิตศรัทธาแม่จะอยู่ใกล้หรือไกล บางคนอยู่ใกล้วัด
ทางที่จะมาก็ต้องเสียเงินเสียทองจึงจะมาได้ เราคิดว่าเขาคงมาไม่ได้ เขาคงมี
ธุระอะไร ๆ บางประการที่จะฟังมาในวันนี้ไม่ได้

บางคนอยู่ใกล้วัด มาไม่ได้เลยก็มี โดยไม่ต้องลงทุนลงรอนอะไร เดิน
ทางมาก็ไม่ถึงสี่สิบก้าวด้วยซ้ำ หรือสามสิบก้าวก็พอจะถึงวัดได้ แต่ก็เห็นว่ามัน
ไม่ใช่เรื่อง มันเป็นเรื่องของพระแก ไม่ใช่เป็นเรื่องของฉัน เรื่องของฉันมันคน
ละเรื่อง เรื่องของแกมันคนละเรื่อง

มันก็เลยเข้ากันไม่ได้ บ้านกับวัดเลยเข้ากันไม่ได้ วัดไปอย่างหนึ่ง บ้าน
ไปอย่างหนึ่ง ก็เข้ากันไม่ได้

เขามาถามว่า วันพระนี้แกเคยไปวัดบ้างไหม บ้านแกอยู่ใกล้ ๆ วัดนี้เอง
เราจะตอบเขาอย่างไร ไม่รู้เรื่อง ๘ คำ ๑๕ คำ พระท่านจะทำอะไร ฉัน
ก็ไม่รู้เรื่อง

เออ ก็ดีเหมือนกัน เป็นคนหมดธุระในเรื่องพระ ๆ เจ้า ๆ ไปเสียที ไม่ได้
เกี่ยวข้องกับอะไรซึ่งกันและกัน

เออ ดี สบาย พระก็สบาย ชาวบ้านก็สบาย

เวลาตาย วังเข้าหาพระ พระเสียไม่ได้ ไปสวดให้ บังสุกุลให้ เผาให้
ว่าไปอย่างนั้น

เวลาทุกข์ก็นึกถึงพระ เข้าใจว่าพระท่านเปลื้องทุกข์ให้ได้ ว่ายังงั้น ก็วัง
เข้าหาพระให้พระท่านแก้ให้ก็ยังได้

เอ้า อวยกรวยหรือไง บอกว่า จน ๆ อวยกรวยหรือไง เอา จะให้หวย
สักสองหรือสามตัว

เออ ถูกเข้า มากันใหญ่ พระท่านเก่ง องค์กรท่านให้หวยเก่ง ท่านแม่น
มากันแน่นวัด

มาเพื่ออะไร

เพื่อรวย เพื่อรวย มากันใหญ่

แต่พระก็ไม่รวย เพราะพระท่านเองก็ไม่วู้จริง พ่อก็เดาศวดของท่านไป
เรื่อย ว้างั้น

เคราะห์ดี มันก็โดนเข้าให้ เคราะห์ไม่ดี ก็หน้าดำหน้าแดงไป ทว่า
พระไม่แม่น พระให้หวยไม่แม่น

พระวัดประดู่นี้ให้หวยไม่แม่น ดีแต่ใหม่ ๆ เก่า ๆ เข้าก็เลอะเหลว ให้
เดชทั้งนั้น ให้เดช ว่าเข้างั้น

นี่มันก็เป็นบุญเป็นกุศลของเรา ที่เราได้สละกิจการมาฟังพระธรรมเทศนา
คำสั่งสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ประการหนึ่ง

เมื่อมัลลกษัตริย์พร้อมกันแล้ว ก็นำพระเพลิงเข้าไปถวายพระบรมศพ
เพลิงนั้นหาติดพระบรมศพนั้นไม่ มัลลกษัตริย์ก็จึงถามพระ ท่านผู้ที่นั่งกันมาก
มาย

แต่พระองค์หนึ่งแปลก แม้พระต่อพระด้วยกันก็สรรเสริญว่าท่านองค์นี้ดี
มาก แม้ฆราวาสหรือที่ใด ๆ แม้องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ทรงยกย่อง
ดี ใช้ได้ ใช้ได้

พระอนุรุทธ หูดี ตาดี จิตดี

ก็ถามพระอนุรุทธว่า พระผู้เป็นเจ้าของพระอนุรุทธ โยมข้องในใจ เป็น
เพราะเหตุอะไรไม่ทราบ โยมนั้นนำเพลิงปกติเข้าไปจุดพระบรมศพ เพลิงหาติด
พระบรมศพไม่ เป็นเพราะเหตุอะไร พระเจ้าข้า

พระอนุรุทธเป็นผู้บริสุทธิ์หมดจด ศักดิ์บริสุทธิ์ สมารถบริสุทธิ์ ปัญญา
ก็บริสุทธิ์

เมื่อท่านผู้ใดมีศีล มีสมาธิ มีปัญญาแล้ว วิมุติ ความหลุดพ้น ก็หวังได้
พระอนุรุทธท่านได้พร้อมทั้ง ๔ ประการนี้ พ้นจากปุถุชน กัลยาณชน
เป็นอริยชน ชั้นสูงสุด เรียกว่า พระอรหันต์ จบพรหมจรรย์

ก็ทูลมัลลกษัตริย์ไปว่า ขอถวายพระพร ที่ท่านมัลลกษัตริย์พระองค์นำ
เพลิงปกติเข้าไปเพื่อที่จะจุดพระบรมศพนั้น ดัดขัดอย่างนี้ เพลิงจึงไม่ได้สังหาร
พระบรมศพ

คือพระมหากัสสป เถระใหญ่ ยังไม่ได้มานมัสการ เพลิงจึงไม่ได้สังหาร
พระสรีรศพ รอให้พระมหากัสสปมาแล้วเข้าไปนมัสการพร้อมด้วยสงฆ์พอประ
มาณ นั้นแหละเพลิงจึงจะสังหารพระบรมศพ ขอถวายพระพร

เมื่อมัลลกษัตริย์ทราบความดังนั้นแล้ว ก็มีรัชส์ถ์เงียบ ๆ อยู่ รู้ความ
อภินิหารว่าพระพุทธเจ้ามีพระอภินิหาร

อะไรต่อไปอีก ต่อไปรี

เมื่อเช่นนั้น พระมหากัสสปก็อยู่ในสถานทีนั้น (ดำริว่า) เป็นเพราะพวก
เราเองพระองค์จึงทรงแสดงอภินิหารให้ประชาชนนับแสนนับโกฏิให้เห็นว่าอภี
นิหารของพระพุทธเจ้าเป็นได้แก่นี้เชียวนะ เราไม่นึกเลยว่าจะเป็นไปได้ถึงแก่นี้

เออ นี่เป็นความผิดของเราเอง เมื่อพรรษาที่แล้ว พระองค์ทรงชักชวน
ให้เราอยู่

พระพุทธเจ้าได้ตรัสว่า ท่านกัสสป ท่านก็มีอายุพรรษามากแล้ว ฉันทเอง
ก็มีอายุพรรษามากแล้ว ในกาที่ท่านจะออกป่าบ่อย ๆ นะ ขอพักเสียบ้างเถิด
แก่เฒ่าชราแล้วเมื่อมันเจ็บไข้ได้พยาธิ หรือมันจะมรณภาพ จะได้เห็นใจกัน

ว่าอย่างนั้น พระพุทธเจ้าตรัสกับพระมหากัสสปอย่างนั้น

แล้วพระมหากัสสปทูลว่าไง เเฉ ไม่ทูลว่าอะไรทั้งหมด ถึงบ่ก็ออก
ถึงบ่ก็ออก ติดป่า ไม่ชอบอัยวักอัยว่า ชอบอัยป่า ชอบไปอย่างงั้น

คนที่มีความสงสัยอยู่ก็มีว่าทำไมจึงชอบป่า

อ้อ ป่าดี มันสงบ รูปก็สงบ เสียงก็สงบ กลิ่นก็สงบ รสก็สงบ สัมผัสก็
สงบ ชัมมารมณีกี่สงบ

อ้อ ติดตรงนเอง มันสงบหมด

เมื่อพระมหากัสสปมาระลึกถึงความผิดของตนเองได้แล้ว ก็ไม่มีทาง
อะไร ก็เห็นอยู่ทางเดียว เราจะต้องเข้าไปมนัสการสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

พระมหากัสสปก็เข้าไปมนัสการพระพุทธเจ้าเรียบร้อยแล้ว เพลิงทิพย์
เกิดขึ้นสังหารพระสรวิศของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

แล้วมัลลกะศรัย ก็นำเพลิงปกติเข้าไปถวายเพลิงพระสรวิศพระสัมมา
สัมพุทธเจ้าเรียบร้อยแล้ว

รุ่งขึ้นก็เก็บพระอัฐิ มีโทณพราหมณ์เป็นคนแบ่งให้ไปตามสมควรที่จะพึง
ให้

พวกที่เกิดความเลื่อมใสก็นำไปยังถิ่นของตน ๆ เพื่อบรรจุในพระเจดีย์
หรืออะไรที่สมควรที่จะบรรจุได้ ก็บรรจุไว้ในสถานทีนั้น ก็กราบไหว้เคารพ
นับถือกันมาเรื่อย ๆ จนถึงบัดนี้

ต่อไปนี่ก็เป็นหน้าที่ของพวกพระ

พระจะต้องทำอะไรกันอีก

ต้องทำ เพราะเหตุมันบังคับให้ทำ ต้องทำ

เพราะเหตุอะไรที่บังคับให้พระทำ เหตุอะไร ทำไมพระจะต้องทำด้วย

เหตุมันบังคับให้พระต้องทำ ถ้าพระไม่ทำ (จะ) ยุ่งกันใหญ่

ต้องทำเพราะเหตุอะไร

วันที่ได้ทราบว่ พระพุทธเจ้าเสด็จเข้าสู่พระนิพพาน

พระสงฆ์ที่เป็นปุถุชนก็ร้องไห้ สังเวชสลดใจ คิดถึงพระพุทธเจ้าว่า ต่อนี้
ไปเราหมดที่พึ่ง

พระที่บรรลุนิพพาน สกิทา อนาคา ก็เกิดสังเวช แต่ไม่ถึงกับร้องไห้คร่ำ
ครวญด้วยประการต่าง ๆ

สุกัททะ แก่กว่าเพื่อนโดยอายุ เข้าไปปลอบว่า พุทโธ เรือนกันมาเป็น
นานสองนาน ศีลก็รักษา ภาวนาก็ภาวนา ปัญญา ก็เกิด ก็ไม่เห็นอะไรมันหลุด
พ้นอะไรสักอย่าง เละ พระพวกนี้ เละ สุกัททะว่า ยังงั้น ไม่เห็นได้ อะไร
สักอย่าง ศีลก็ เละ สมาธิ ก็ไม่ได้ วิมุติ ปัญญา ก็ไม่มี ไม่มีศีล ไม่มีสมาธิ
ไม่มีปัญญา ความหลุดพ้นจะมีได้อย่างไร ไม่ได้ความ ปฏิบัติก็หย่อน เห็นแก่
ตัว สุกัททะว่า งั้น ว่ามันมีเหตุ ว่าท่านไม่ควรจะโหม่นสขัตขึ้นในเรื่อง เกิด แก่
เจ็บ ตาย มันมันเป็นสภาวะธรรม ใคร ๆ มันก็เกิด ก็แก่ ก็เจ็บ ก็ตาย เหมือนกัน
หมด มันเรื่องอะไรจะต้องไปร้องไห้ ร้องไห้ให้มันเสียเวลาลำเวลาเปล่า ๆ ว่าไปนั้น

เสียงอันนี้กระทบโสตพระมหากัสสป เกิดสลดใจ

อ้อ พระพุทธเจ้าเสด็จดับขันธไป ๗ วัน หรือ ๖ วันเศษ ๆ เท่านั้น จึงมี
เหตุอะไรเกิดขึ้นได้ ถ้าหากว่าเราปล่อยไป ถ้าหากว่ามีภิกษุเช่นนี้มาก ๆ ขึ้นแล้ว
ศาสนาเป็นไฉน

จบ จบ เพราะแก่แต่พูด การปฏิบัติของแกไม่มี แกรู้หลัก แกบวช
แกบวช แกรู้ ให้ท่านเป็นยังงั้น แกบอกชาวบ้านเขาได้ รักษาศีลยังงั้น ภาวนา
ยังงั้น ปัญญา ยังงั้น ความหลุดพ้นยังงั้น แกรู้ แต่ไปเอาจริงเอาจังเข้า แกไม่รู้
แกรู้แค่นั้น แกไม่ได้ปฏิบัติ ถามว่าศีลมีเท่าไร แกก็ตอบได้ ศีล ๕ มีเท่านั้น
ศีล ๑๐ มีเท่านั้น ศีล ๘ มีเท่านั้น ศีล ๒๒๗ มีเท่านั้น ศีล ๓๑๑ มีเท่านั้น
แกรู้ แต่เรื่องการปฏิบัติ แกไม่รับรอง

พระมหากัสสปมาคิด ถ้าหากเราปล่อยไป เอ จะไปกันใหญ่โต

ก็มีเรื่องอื่นเทศนาไปก่อน เพราะมันยังไม่ถึงเวลาที่จะทำสังคายนาที่พระ
พุทธเจ้าสั่งไว้ว่า เท่านั้น เท่านั้น นี่มันยังไม่ถึง

พระมหากัสสปก็หาเรื่องมาเล่าให้พระสงฆ์ฟังต่าง ๆ เรื่อง เพื่อฆ่าความ
ซุกซออันนั้นให้มันเดินเรื่อยไป

พระมหากัสสปปรารภขึ้นว่า การสังคายนาที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า ๓
เดือน ตั้งแต่ตถาคตนิพพานไปแล้ว ๓ เดือน พระมีพระมหากัสสปเป็นประธาน
ในการสังคายนา

ฝ่ายฉรรวาวามีใคร

มีพระเจ้าอชาตศัตรูเป็นผู้อุปถัมภ์ในการสังคายนา

การสังคายนาจะทำกันที่ไหน

พระสงฆ์พร้อมใจเห็นว่า เมืองราชคฤห์เหมาะ เพราะมีที่โคจรบิณฑบาต
ไม่อึดอัดด้วยปัจจัยทั้งสิ้น

เมื่อพร้อมกันเช่นนั้นแล้ว ก็ให้พระสงฆ์เข้าไปถวายพระพรแก่พระเจ้า
อชาตศัตรูว่า อีกสองสามเวลา ขอถวายพระพร พระสงฆ์จะทำการสังคายนาใน
วันข้างหน้า

พระเจ้าแผ่นดินก็ปวารณา นิมนต์เถอะ นิมนต์เถอะ อาณาจักรเป็นธุระ
ของโยม พระสงฆ์จะต้องการอะไร บอกโยม โยมจักถวายทุกอย่างที่สมควร
ฝ่ายธรรมจักรเป็นภาระของท่าน ท่านขาดเหลือเพื่อฝ่ายอะไร จะจัดถวายทุก
ประการ

เมื่อพระอริยะตอบพระมหากัสสปว่า เรียบร้อยแล้ว

พระเจ้าแผ่นดินทรงอนุญาตในเรื่องทำสังคายนา เพราะยาก ยากที่บุคคล
อื่น ๆ จะพึงกระทำได้

เมื่อพระมหากัสสปได้ทราบเช่นนั้นแล้ว ก็ปรึกษากันว่า เราจะได้ทำนผู้
ใดเป็นผู้วิสันหาพระวินัยปิฎก และได้ทำนองค์ใดเป็นผู้วิสันหาพระสูตรตันต-

ปีศาจและอภิศรรมปีศาจ

พระสงฆ์เห็นพร้อมกันว่า พระวินัยปีศาจขอให้ถวายเป็นทานอุบาสิ

เพราะท่านอุบาสิ เมื่อพระพุทธเจ้ายังมีพระชนมชีพอยู่สรรเสริญกันว่า ท่านผู้หลักฐานในการปฏิบัติพระวินัยเคร่งครัด มัชฌิมา นานาเลื่อมใส พระสงฆ์ ก็พร้อมใจยกหน้าทิวสัชนาพระวินัยปีศาจให้แก่พระอุบาสิ

ก็ถามไปว่า อีกสองพระคัมภีร์ คือสูตรต้นปีศาจและอภิศรรมปีศาจ สองพระคัมภีร์นี้จะได้อ่านองค์ใดเป็นฐานะและรับฐานะที่จะวิสันนาพระสูตรต้นปีศาจและอภิศรรมปีศาจ

พระสงฆ์ก็เห็นพร้อมกันว่า ควรให้แก่พระอานนท์

พระอานนท์เป็นกลางพระสังฆกรรม พระพุทธเจ้าทรงยกย่องว่าเป็นเอตทัคคะฝ่ายความจำ พระพุทธเจ้าเสด็จที่ไหน เทศนาเรื่องอะไร พระอานนท์จำได้หมดทุกเรื่องไป เพราะฉะนั้น ก็ควรถวายปีศาจทั้งสองนี้ให้แก่พระอานนท์

พระสงฆ์ก็เห็นพร้อมกันเช่นนั้นแล้ว ก็เป็นหน้าที่

พระมหากัสสปก็ปรารถต้อไปว่า ที่เราจะสังคายนาพระไตรปิฎกนี้ จะต้องสังคายนาปีศาจอะไรก่อน

พระสงฆ์ก็เห็นพร้อมกันว่า ควรสังคายนาพระวินัยก่อน

พระวินัยเป็นรากเป็นเง้าเป็นค้ำเป็นมลของการปฏิบัติ จะต้องสังคายนาพระวินัยก่อน

ถ้าหากว่าพระวินัยไม่มีหลักหรือเลอะเทอะเลอะเลือนไปแล้ว อย่างอื่นก็เลยเลอะไปด้วย

ทำอะไรที่ไม่เป็นระเบียบนะ มันผิดวินัย

เดินอย่างไร เดินแล้วก็โดดไปโดดมา นี่ผิดวินัย เขาไม่เดินกันอย่างนั้น คนนะ วัวกับควายเขาเดินอย่างนั้น วัวควายจะมาเดินอย่างคน มันก็ผิด

อันวัวควายนะมันไม่มีระเบียบ เขาเดินกันอย่างนี้ เอ็งเดินกันอย่างนั้น

เขาเดิน ๔ ขา มันเดิน ๒ ขา ชาวบ้านเขาก็เรียกอ้ายวู้จู้ซ่า ไม่อยู่ในระเบียบ
ของพวกวู้ ว่าเข้านั้น

ไม่อยู่ในวินัยนั่นเอง มันเป็นอย่างนั้น

เขาพูดกันอย่างนี้ๆ เขาพูดเพราะเสนาะหู เราพูดอะอะมะเท่ง
อันนี้ก็ว้าจาไม่อยู่ในวินัย ไม่อยู่ในระเบียบ

ไม่ดูเขา หมู่คณะเขาประพดกกันยังงี้ เขาเดินกันยังงี้ เข้าในสังคมเดิน
ยังงี้ เดินในถนนเดินยังงี้ เดินเข้าหมู่สังคมเดินยังงี้ เข้าในสังคมทำยังงี้
ทำไม่ถูก

ไอนี้ผิดวินัย ไม่อยู่ในระเบียบวินัย กาย วาจา เป็นงั้น

วินัยเป็นข้อสำคัญ เพราะฉะนั้น จึงต้องสังคายนาพระวินัยก่อน แล้วจึง
จะย้อนพิจารณาพระสูตรตันตปิฎก พระอภิธรรมปิฎก ต่อไป

อะไรเป็นพระวินัย

ศีล

ศีลอะไร

ศีล ๕ ศีล ๘ ศีล ๑๐ ศีล ๒๒๗ ศีล ๓๑๑ นี้วินัย

วินัยมีหน้าที่อะไร

มีประโยชน์อะไร สำหรับเราผู้ปฏิบัติมีประโยชน์อะไร

เห็นมีแต่โทษ ฉันทอาหารในเวลาวิกาลก็ไม่ได้ เป็นอาบัติ

อ้อ จับเงินจับทอง ก็เป็นอาบัติ

เออ ดูการละเล่น ดูโจนดูละคร ดูหนัง ดูยี่เก เป็นอาบัติ

ว่ายังงั้น บาปทั้งนั้น จะมีประโยชน์อะไร

เล่นการพนันก็บาป บาปไปทั้งนั้น

คล้ายๆ กับสุภัททะแกพูดว่า ดี พระพุทธเจ้าหนีพพานไปเสียได้ ดี พระ-
องค์ยังอยู่ จูจี้ ทำยังงี้ก็บาป ทำอย่างงั้นก็บาป ทำอย่างโน้นก็บาป แทบจะ

เหยียดมือเหยียดเท้าออกไม่ได้ ตายเสียดี ว้างั้น เออ ว้างั้น

ก็จะมีเค้าอยู่บ้าง ก็จะมีเค้าอยู่บ้าง จู้จี้

วัด ถ้าสมภารจู้จี้ เอาเหมือนกัน เอาเรื่องเหมือนกัน

ถ้าปล่อย เอ้อะ เอาเรื่องเหมือนกัน เขาว่านี่สมภารใจดี ชักปรก เขาว่ายังงั้น เพราะไม่เอาเรื่อง สมภารไม่เอาเรื่อง ปล่อยมันตามเรื่อง พระแจะจะไปไหน แจะจะไปเล่นไฟเล่นโป จะไปบิณฑบาตด้วยกัน อย่างวนเวียนที่เขาทำ ๆ กัน รู้กันกับมรรคนายกด้วยกัน บางทีวันพระก็ได้หลาย ๆ สิบบาตร แต่โดยมากก็เป็นพระขรรค์ดา พระหนุ่ม ๆ ไม่ค่อยเอา เพราะหน้าท่านบาง พระแก่ ๆ หน้าท่านหนา ท่านบวชมานาน อายุท่านก็มาก พระหนุ่ม ๆ เห็นเข้า กลับ ไปหาที่อื่น ยังบางอยู่ ถ้าด้วยกันจะ เขาว่างั้น ท่วงเวียนบ้าง ที่ทำเตียนบ้าง ปากคลองตลาดบ้าง เขาว่างั้น จริงหรือเท็จก็ไม่รู้ เขาว่ายังงั้น ก็ว่าตามเขาไป

นี่ผิดหลัก นี่ผิดวินัย นี่ผิดคำสอนของพระพุทธเจ้า

พระวินัยมีประโยชน์ ห้ามไม่ให้ทำความชั่ว เพราะความชั่วทำไปแล้ว

อัปรีyamันติดตัว

อะไรตัวอัปรีyam

นรก

นรกอยู่ที่ไหน

อยู่ในใจ ใจของตัวที่กระทำสิ่งที่ไม่ดี

จิตเป็นยังไง

มัวหมอง จิตมัวหมอง จิตไม่ส่องใส

เมื่อจิตมัวหมอง จิตไม่ส่องใส ไม่ต้องกล่าวเลยว่าจะทำความดีได้ ทำไม่ได้ ทำได้แต่ความชั่ว พอกแต่ความชั่ว พอกพูนขึ้นเป็นลำดับ ๆ

นี่ ความชั่วก็มีกำลังเหมือนกัน ความชั่วอ้วน ความชั่วอ้วน มีกำลัง

วังชาชน

เมื่อเรดำริจะทำความดี ความชั่วอ้วนมีกำลังกว่า ผลัก อย่า อย่า นี้
อย่างนี้ดีกว่า อย่างนี้ดีกว่า มากระชิบที่หูบ้าง กระชิบที่ใจบ้าง

ก็เราเคยมาแล้วนี่ ความอะไร ๆ ที่ทำไป ก็บำรุงความอ้วนไว้ก็แล้วกัน
ว่างั้น หาเครื่องบำรุงกำลังไว้

เพื่ออะไร

เพื่อความชั่ว

ที่นั่นก็ไม่มี ศิลป์ก็ไม่มี สมาริก็ไม่มี ปัญญาที่ก็ไม่มี เสร็จ ก็อยู่กับความอ้วน
ความอ้วนตัวอะไร เขาเรียกว่าไฉ

เขาเรียกว่า โกสัชชะ

โกสัชชะเป็นไฉ

เก็ยจกร้านไฉ ตัวเก็ยจกร้านนะตัวสำคัญละ ใ้ตัวประหารอย่างสำคัญ

พอเราเริ่มจะสวดมนต์สวดพรอย่างนี้ ดูเหมือนไอ้ความอะไร ๆ จะเกิด
ขึ้น ไม่นึกหรอก ง่วง ง่วงนอน เป็นมากเข้าง่วงนอน

หรือกำลังจะสวดก็ชักจะง่วงนอนเสียแล้ว พอว่า อะระหัง สัมมาสัมพุท-
โธ ชักง่วง ชักง่วงเหงาหาวนอนไป

โกสัชชะ ความเก็ยจกร้าน

เก็ยจกร้านเป็นไฉไม่ทราบ ทางกาย

ทางกายมันก็ไม่เอา จะลงมาไหว้พระ มันก็ไม่ลง มันว่าง่วง ง่วงนอน
เอ้า นอน นอน นอนกับมัน มันนอนก็ดี เออ นอน

ที่นั่นก็เป็นเรื่องของนอนไปก่อน เรื่องของการสวดมนต์ไหว้พระไม่มี ง่วง
เหงาหาวนอน มันเป็นของมันไปเอง

โดยเราไม่มีสติหรือสัมมาสติ หรือสัมมาสมาธิ หรือสัมมาปัญญา ไม่มี
ไม่มีกับท่านนั้น ๆ ที่ไม่มีระเบียบการคือพระวินัย

วินัยก็ไม่มี ก็ยุ่งกันใหญ่

วินัยรักษากายวาจา

เมื่อกายวาจาของเรายังไม่เรียบร้อยตามวินัยแล้ว เราจะทำอย่างไร ก็บอกว่า เราเป็นพระปुरुชน มันไปไม่รอดหรอก ตีค่าของตัวหาค่าบ่มีได้ พระพุทธเจ้าทรงสอนเรื่อย ๆ ว่า ท่านอย่าเข้าใจนะ ศีลที่ท่านรักษาดีแล้ว ให้ผล ศีลที่ท่านรักษาไม่ดี ให้โทษ ท่านอย่าเข้าใจว่า มรรคผลนิพพานไม่มีแล้ว นั่นเป็นเรื่องความคิดของท่าน ไม่ใช่คำสอนของตถาคต ตถาคตสอนไว้อย่างนี้

วินัยก็ดี ธรรมก็ดี เมื่อผู้ใดมาปฏิบัติเคร่งครัดในวินัยในธรรมแล้ว มรรคผลมีสำหรับผู้ปฏิบัติ

แม้เรารู้แล้วว่า มรรคผลนิพพานมี แต่เราไม่ได้ปฏิบัติ แล้วมรรคผลนิพพานจะมีขึ้นด้วยวิธีไหน นอกจากการปฏิบัติ

เพราะฉะนั้น พระองค์จึงสอนย้ำ ๆ ไว้ว่า อามิสบูชา มันไม่เท่าปฏิบัติบูชา

ปฏิบัติบูชาอย่างไร

ปฏิบัติบูชาด้วยกายดี ด้วยวาจาดี ด้วยน้ำใจดี ปฏิบัติ

อามิสบูชาเป็นของภายนอก ไม่กี่วันมันก็เหี่ยวแห้งไปหมด มันไม่ปรากฏเหมือนอย่างกับปฏิบัติบูชา

ศาสนาที่จะขยับขึ้นเจริญงอกงามได้ถึงเราเหล่านี้ ก็ได้อาศัยการปฏิบัติ เราจึงได้ยินคำว่า พุทโธ ธัมโม สังโฆ เพราะปู่ย่าตายายของเราได้ปฏิบัติสืบ ๆ กันมา ถ้าหากว่าท่านเหล่านั้นไม่มีความปฏิบัติ หรือไม่เอื้อเฟื้อ หรือไม่เชื่อ เราหาได้ยินไม่ คำว่า พุทโธ ธัมโม สังโฆ เราจะได้ยินเลย

นี่เป็นกำไรของพวกเราคือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา เหล่านี้เองช่วยกันพยุพระพุทธรศาสนาให้เจริญงอกงามมาได้ถึงเพียงนี้ นับว่าเป็นบุญในชีวิตของเราอีกประการหนึ่ง

ที่นี้เราจะต้องคำนึงในเรื่องพระวินัย เพื่อให้เป็นระเบียบ
ระเบียบเหล่านี้ ทานโทษ มักจะอยู่ในคนที่สูงๆ คนที่มีความรู้สูงๆ ขึ้นไป
เราเข้าไปในคนชั้นไหน ก็สังเกตว่า คนชั้นนั้นเขามีอกกับปฏิกิริยาอย่างไร
มองเขาแล้ว ก็ทำตามเขาไป

คนไม่เสมอกันด้วยชั้น ลูกศิษย์จะไปตีเสมอกับครูไม่ได้ เพราะเรายก
ย่องท่านเป็นครูเป็นอาจารย์แล้ว จะไปทำตัวๆ สูงๆ กล้ายๆ กับเพื่อนฝูงของตน
หาได้ไม่ เขากลับนับว่าไม่รู้จักบุคคลว่าคนชั้นไหนควรเคารพ คนชั้นไหนไม่
ควรเคารพ คนชั้นไหนจะต้องทำอะไร จะต้องพูดอย่างไร

เหล่านี้จะต้องศึกษาตามชั้นและตามบุคคล

ทำในทางกายและทางวาจาเป็นไป แล้วเข้าไปนั่งในที่นั้นจะต้องยังง
ไม่ไหวเหมือนกันหมด

เราไปนั่งในคนที่เขามีวินัยดี เงียบ พูดเขาก็ไม่พูด เงียบ เหย นิ่งเงียบ
ถ้าคนที่ไม่มีระเบียบ กุญไอ้ กุญไอ้

ไอ้เพื่อนก็ว่า เอ๊ะ ไอ้นี้ถ้ามันเมา เอ้า แล้วกัน อปรีย์กิน

นี้เรียกว่าไม่รู้จักสมาคมว่าเขาทำกันยังง

เราเข้าไปอะอะมะเท่ง เขาจะว่า เอ๊ะ ไอ้นี้ไม่มีวินัย มันจึงเป็นยังง
เออ บิดามารดาครูอุปัชฌาย์อาจารย์เป็นคนสูง เป็นคนที่ควรยกย่อง
เป็นคนที่ควรกราบไหว้ เป็นคนที่เราควรจะให้อะไรๆ กับท่านบ้าง เรียกว่ายังงั้น
แต่ถ้าเราไม่ให้ ท่านก็ไม่ว่าไม่ง้ออะไร แต่เพื่อจะรู้น้ำใจของศิษย์ ศิษยา-
นุกศิษย์

ท่านไม่อยากจะอะไรหรอก แต่ลองดูน้ำใจ เขาจะมีน้ำใจอะไรบ้าง ในปี
ขึ้นใหม่ ๆ วันใหม่ ๆ เกิดขึ้นแล้ว เขาจะให้อะไรบ้าง เพื่อรู้ เพื่อรู้

ผ้าท่านก็มีนุ่งห่ม บ้านท่านก็มีอยู่ อาหารการบริโภค เงินทองท่านก็ยังมี
ใช้ ไม่ต้องไปอ้อท่านเหล่านั้น ท่านก็พอครองชีพไปได้

เพื่อลองน้ำใจของศิษยานุศิษย์ว่าเขาควรจะให้อะไรเราบ้าง เขาควรเคารพ
กับเราบ้างหรือไม่

แต่เขาจะเคารพหรือไม่เคารพแล้วแต่

ท่านลองดู ลองดูรั้วหมด ลองดูครอบครัว ลองดูศิษยานุศิษย์ ในร้อยคน
คงมีดีคนสองคน

นี่ นวินัย

เราเดินเข้ามาในสังคมที่เขา นั่งกันเรียบร้อย เราจะเข้าไปนั่งในที่นั้นบ้าง
ทำยังไง

ขึ้นเหรถ เดินเรื่อย ๆ เข้าไป งั้นเหรถ

ไม่ได้

เพราะนี่ อย่างวัดประดู่นี้ มีอาสนะ นั่งลง นั่งลงกลานเข้าไป ไข่เขาคลาน
เข้าไป

ไม่ใช่ว่าเดินข้ามหัวข้ามหูเขาไป เข้าไปนั่งที่ของตน ไม่ใช่ยังงั้น

ถ้าทำอย่างนั้นละก็ผิดพระวินัย ไม่รู้จักหมูนั่นเขาทำกันอย่างไร

เราอยู่ข้างนอก เราเคยทำอะไรที่มันไม่เหมาะ ก็ไม่มีใครเขาติเตียน

เมื่อเข้าหมู่เข้าคณะ ทำไม่เหมาะ เขาติ นี่พระไม่มีวินัย ไหนไปเรียนวินัย
กันไม่ทราบ สอนนักธรรมตรี นักธรรมโท นักธรรมเอก แค่นี้ก็ยังปฏิบัติไม่ได้

ว่าถูกเสียด้วย ถูกเสียด้วย จะเถียงเขาก็ไม่ได้ เราก็ได้ศึกษานี้ นักธรรม
เราได้ศึกษา แต่วินัยเราไม่มี

เออ ไม่มีวินัย เออ ก็ใช่ ที่นี้ก็เถอะ

ที่นี้ ฆราวาสก็เห็น อ้อ พระท่านนั่ง ท่านนั่งกันหมด ตั้งยี่สิบสามสิบองค์
องค์มาที่หลังเดินเข้าไปเรื่อย ๆ ไม่เดินเข้า

ตรงนี้ก็ผิดวินัย ไม่ถูกต้อง ผิดวินัย

วินัยมี แต่ไม่ปฏิบัติ ก็ผิดวินัย

ก็เห็นว่าไม่ใคร่ ไม่ใคร่ในธรรมวินัย ก็หมัด เสื่อมไปเรื่อย ๆ ๆ

นี่เป็นวินัย เป็นเครื่องค้ำครองกายวาจา

คุณเสียดัง ใครจะหลับจะนอน ก็ทุ่มก็โม่ง ชั่งมัน ภูคุษเรื่อย หัวเราะอยู่นั้นละ คุยหัวเราะเฮ ๆ ฮา ๆ ไม่เกรงใจคนที่เขาอยู่ใกล้เคียง เขาจะเล่าป่น หรือเขาจะทำจิตใจอะไร ไม่รู้ ฉันทำหน้าที่ของฉันอย่างที่คุณทำก็แล้วกัน ใครจะเป็นอะไรก็ช่างหัวมัน ไม่ได้มาเกี่ยวข้องกับฉัน ฉันจะคุยตั้งสามยามสี่ยามก็ได้ ใครจะมาเป็นเจ้าของเป็นนายฉัน ว่าไปงั้น

นี่วินัยมี แต่ฉันไม่ได้ทำตามพระวินัย ว่ายังงั้น

มันก็เสียหมู่เสียคณะ

พระวัดประดู่คุยกันตั้งสามยามสี่ยาม เสียงเฮ ๆ ฮา ๆ ท่านเล่นการพนันกันหรือไงไม่รู้

บางที่เลยค้างคืนที่นั่นก็มี บางวัดนะ เป็นงั้น จริงนะ

นี่ผิดหมด

ที่นั่นก็มีเรื่องต่าง ๆ เรื่องนี้ เรื่องนั้นอะไร ๆ เกิดขึ้น เพราะไม่รักษาวินัยเสียหมด

ผู้ที่รักษาวินัยก็เคร่งครัด และก็แนะนำสั่งสอนให้ผู้อื่นที่ยังบกพร่องในเรื่องการปฏิบัติให้เข้าใจ ให้เห็นในเรื่องทำนองคลองธรรม แนะนำให้เป็นบุญเป็นกุศลต่อไป

ถ้าพระและเณรเอื้อเฟื้อในท่านเหล่านั้น ก็ใช้ได้

บางที่ ไม่เอานา แนะนำสั่งสอน ยังหาว่าขู่เข็ญด้วยประการต่าง ๆ

นั่น ไม่ใช่ตัวของตัว

(แต่เป็น) กิเลส

เพราะคนต้องการความดี ไม่ต้องการความชั่ว

ถ้ากิเลสมันเกิดขึ้นคราวใด ความชั่ว ทำแต่ความชั่ว ความดีทำไม่ได้ในตัว

ตัวของตัวต้องการความดี เมื่อมีกิเลสเกิดขึ้นแล้ว มันไม่ให้ทำความดี
กิเลสนะ ทำความดีไม่ได้ ทำได้แต่ความชั่ว
ทีนี้ ตัวของมันไม่เป็นตัวของตัว มันเป็นเรื่องของกิเลส
ถ้ากิเลสมันเบาบาง ก็ทำได้ ถ้ามันหนาแน่น ทำไม่ได้ หหมด
จะสวดมนต์ส่วนตัวยังทำไม่ได้ มันไม่ให้เราทำ
แล้วเราก็เลยสบายกับมันไปด้วย สบายไปด้วย
นั่น วินัย (วินัยปีฎก)
ทีนี้ก็สุดตันตปีฎก ท่านยกบุคคล
นาย ก. ให้ทานเรื่อย ๆ ๑ เรื่อยไป เป็นบุคคลาภิฎฐาน
ก่อนที่จะให้ ก็เลื่อมใสในทานและปฏิบัติหก
กำลังที่ให้ ก็เลื่อมใสในทานและปฏิบัติหก
ให้ไปแล้ว ก็เลื่อมใสในทานและปฏิบัติหก
ทานเช่นนั้นี่มีผลมาก
เมื่อมีผลมากแล้ว มีประโยชน์อะไรสำหรับคน ๆ นั้น
สำหรับตนและคนทั้งรับ มีประโยชน์ด้วยกันทั้งสอง
ผู้ได้ก็ปลาบปลื้มในการที่ได้รับมาแล้วจากเจ้าของทาน
ผู้ที่ให้ก็ปลาบปลื้มว่าทานที่เราทำให้กันนี้สมประสงค์ของผู้มาขอ
ให้ไปพร้อมกัน ๓ กาล ตอนให้ กำลังให้ กับให้ไปแล้ว ให้ไปจนดับจิต
บางที่ยังไม่ดับจิต จวนจะใกล้ดับจิต มีคนที่ เป็นมิตรเป็นสหาย หรือเป็น
ญาติหรือสัมพันธ์กันด้วยเรื่องอะไรก็ตาม มาเชิญ เอาราชรถมาเชิญให้ไปสู่วิมาน
นั้น ๆ

แล้วผู้นั้นดับจิตไปแล้ว เขาเรียกว่าอะไร
ไปสุคติ เข้มขันในเรื่องทานการให้
ผลทานเป็นอย่างนั้น ไปอยู่ในสรวงสวรรค์หมด

กุศลที่ให้ไว้ก็กำหนดว่า เอ๊ะ เราต้องไปสร้างกุศลอีก ไปสร้างกุศลอีก
ไปสร้างที่ไหนล่ะ

สร้างที่มนุษย์ ลงมาเกิดเป็นมนุษย์ เกิดในตระกูลที่ดี เป็นเศรษฐีคบคิด
พูดง่าย ๆ ว่าเกิดในกองเงินกองทอง ทรัพย์สมบัติเนืองนองไปหมด จะนึกแก้ว
ได้แก้ว จะนึกแหวนได้แหวน จะนึกเพชรได้เพชร จะนึกพลอยได้พลอย จะนึก
ทองได้ทอง จะนึกนากได้นาก จะนึกเงินได้เงิน ได้ทุกอย่าง

นี่อะไร ผลอะไร

นี่แหละ ผลของท่าน บริบูรณ์ เพราะทำมาให้แล้ว ทำกรรมดี นิรมิตมา
ให้แล้ว

สมบัติ เกิดในที่สูงด้วยประการต่าง ๆ ร่ำรวยทุกประการ

ถ้าเป็นคนมีศรัทธาด้วย ย่อมเป็นการกุศลใหญ่

เป็นผลในทาน จึงได้อย่างนี้ รวย เกิดมารวย ไม่ค่อยจะยากจนอนาถา
อะไร

บางคนเกิดมาแต่ ทรัพย์สมบัติของตัวไม่มี ได้รับมรดกจากพ่อแม่ เอา
ไอ้หนูเอาไป ๘๐ ไร่ เอา อี้แดงเอาไป ๘๐ ไร่ ให้ยายคนรด คนเก เอ้า เอาไป
คนละไร่ ๆ

ไม่กี่มากน้อย ก็ถามว่า ไอ้แดง นาที่ข้าให้ ๘๐ ไร่ มันยังคง หรือว่ามัน
ไปไหน

ขายหมดแล้ว ขายหมด ขายหมด ไอ้นั้นขายหมด ขายหมด ขายหมด
ทั้งนี้เป็นยังไงล่ะ

ก็น้อง ๆ จะเป็นขอทานอยู่แล้ว

ญาติก็พึ่งกันไม่ได้ มิตรก็ยังไม่พึ่งกันไม่ได้ แม้จะยาใส่ไปแต่ละวัน ๆ ก็ยัง

ยาก

อ้อ ทานก็ไม่ได้ให้กับเขาเลย ให้ก็ให้นิด ๆ หน่อย ๆ สักแต่จะให้ก็ให้

ไป ฉันไม่ได้ ไม่ได้อะไรหรอก เกิดมาก็ยากจนอนาถา

เมื่อเราจะพิจารณาก็เห็น ถ้าไม่พิจารณาก็ไม่เห็น เลยไปหมด เลยไม่ข้อง
อยู่ในใจ หรือไม่ข้องอยู่ในการนั้น

ว่าคนมันต่างกันอย่างไร

มันต่างกันอย่างไรละ พ่อเอ๊ย

แล้วเราก็อ่านออก ถ้าเราไม่ข้อง ก็อ่านไม่ออก เลยไปหมด

คนจน บางทีก็ไปประมาทเขาเข้า อย่างนี้ อย่างนั้น รังเกียจคนจนก็มี
อย่า อย่า อย่า

เพราะเป็นบุญเป็นกุศลเขาเอง อย่าไปเกลียด อย่าไปโกรธ

เป็นแต่ทำความสังเกตไว้ว่า มันมันเป็นยังไง มันจึงเป็นอย่างนั้น

มันเป็นผลยังไง ถ้ามันเป็นยังไง

ถ้ามันมาโดนกับเราเข้า มันเป็นอย่างไง

มันก็ไอ้เหมือนกันนะแหละ เหมือนกัน มันมีขึ้นมีลง

นี้ทาน เพราะทานมันเป็นเสบียง

เราจะต้องเดินทางกันอีกก็พันปีก็ไม่รู้

ทางอะไร

ทางกันดาร ชาติกันดาร ฆราวกันดาร มรณกันดาร

นี้ทาง

เราจะต้องเดินจบในทางเหล่านี้ ถ้ายังไม่จบ มันก็ยังเดินอยู่เรื่อย ๆ

นี้ทาน ทานเท่านั้นยังไม่พอ ต้องดำเนินกันไปใหม่

ศีล ๆ ศีลอะไรก็ตาม

คนที่เกิดมารูปสวยรวยทรัพย์ รูปก็ดี ทรัพย์ก็ดี สวยทุกอย่าง เยี่ยงนางฟ้า

สวยยังไง

มนุษย์มองเท่าไรไม่อ้อม มองไปครึ่งหนึ่ง ชวนให้มองเป็นครั้งที่สอง
มองครั้งที่สอง ชวนให้มองครั้งที่สาม

เปรียบใกล้ ๆ นี้เอง ที่เชียงใหม่ เขาว่าถ้าใครไม่ไปในที่นั้นก็เหมือน
ไม่ได้ไปยังที่เชียงใหม่

ป่าซาง สาวป่าซางสวย นิ่งก็สวย เดินก็สวย ยืนก็สวย พุดก็สวย ยิ้ม
ก็สวย ไปดูชู้ ป่าซาง

ถามเขาว่าคนที่สวย ๆ เรียบร้อยอย่างนั้นมันมาอย่างไรกันพ่อ

ฉันท่องไปถามเขา ไปชุดงค์ ออกจากชุดงค์แล้วนะ ถ้ายังไม่ออกจาก
ชุดงค์ไปถามเขาอย่างนั้นไม่ได้นะ หมด มดขุ่น มดขุ่น นอนไม่หลับคืนยัง
รุ่ง นี้ออกจากชุดงค์แล้ว ถามได้ ถามพระ ถามท่านสมภงสมภาร

อ้าว พระคุณเจ้าไม่รู้หรือกระไรเอะ ที่นี้ ป่าซางนี่เชื่อเจ้า เชื่อเจ้ามาก เชื่อ
ขุนนางมาก เขาจึงได้เรียบร้อย รู้จักใหม่ ได้ยินชื่อใหม่ เจ้าดารานะ

บอกว่ารู้จักครับ

นั่นแหละ นั่นแหละ ก็นั่นแหละป่าซาง เพราะฉะนั้น เขาจึงได้เรียบ
ร้อย

เดี๋ยวนี้ก็ยังไม่เรียบร้อย ป่าซางนะ ไปดูเถอะ เขามีให้ดู คนดี

แต่งตัวก็สวย ทานโทษ สาวป่าซางนะ เขาจะมาตลาดนี้นะ เขาสวมชั้น
ตั้ง ๔ ตัว ๔ ตัวเขาสวมมาตลาด มันยังงั้น มายังบ้านเก่าก่อน จึงค่อยเปลื้อง
เปลี่ยน พอเข้าเมืองสวยเจียบ ๔ ตัว เข้าเมืองสวยหมด มาตลาดเหมือนกันหมด
สวยงามหมด

เออ นี้อะไร

ศีล ศีลที่เขารักษา เกิดมารู้ความก็รักษา

ควรเราจะไปด อย่าดูเพื่อความระเคะ ดูเพื่อความวิระเคะ

เขาสวยก็คนสวย อ่านคนสวยว่ามันมาจากอะไร

อ้อ มาจากศีล ศีลที่เขารักษาดีแล้ว กายก็เรียบร้อย วาจาก็เรียบร้อย
น้ำใจก็เข้มข้น ประกอบไปด้วยเมตตา กรุณา ประจำอยู่ในใจของเขา
เมื่อเราเข้าไปนั่งใกล้กับคนมีศีลเช่นนั้น จิตใจของเราจะเป็นอย่างไร
ร่มเย็น ใจชื้น ไม่มีศัตรูในทีนั้น มีแต่มิตร พุทก็เพราะ จะทำอะไรก็ดี
ไปทุกอย่าง

อยู่ในมิตรที่ดี คือเขามีศีล ชมเขาว่า ที่เขาได้สมบัติพัสถาน มีรูป
สะคราญเช่นนั้นก็เพราะศีล

เราก็เอาอย่างเขาบ้าง ทำตามอย่างนั้น เราจะได้ไปเกิดชาติหน้า รูปจะได้
สวยกะเขามั่ง และรวยทรัพย์ด้วย

ทีนี้มีศีลมีทานแล้ว ต้องมีสมาธิ

สมาธิแปลว่าอะไร

ความมั่น

มั่นอยู่ในอะไร

โดนเขานินทาว่า แกเป็นคนเลว เป็นคนที่เขาไม่นิยมนับถือ

อย่าไปโกรธเขานะ อย่าไปโกรธ อย่าไปโกรธเขา

เราก็เจริญเมตตาจิต เขาน์ผิดนา เรารู้ว่าเขาผิดแล้วจะไปจงเวรจอง
กรรมกับเขานา เขาผิดก็ให้เขาผิดของเขาเอง เราอย่าไปผิดกับเขาด้วย หากควรไม่

มันเป็นเรื่องของเขา เขาอาจพูดได้ เขาอาจเขียนได้ เขามีอำนาจที่จะฟัง
ทำฟังพูด ฟังคิดได้ เราไม่มีอำนาจที่จะไปหักห้ามเขาเหล่านั้นให้เป็นไปอย่าง
นั้น ๆ หาได้ไม่

ก็เป็นแต่ปลงใจลงไปว่า เออ อย่าไปพูดให้เขาได้ยิน นึกในใจว่า มัน
ยังโง่อยู่มาก ไอ้ที่มันทำนั้นนะ ตัวของมันเองไม่ได้ทำหรอก

กิเลส กิเลสมันให้ทำ

อะไรกิเลส

ก็ความโลภใจเล้า ความโกรธใจเล้า ความหลงใจเล้า ความอิจฉาริษยา
มานะ ทิฐิ เหล่านี้เอง เขาเรียกว่า กิเลส
เมื่อกิเลสเหล่านี้เกิดขึ้น มันก็บัง ตัวที่ไม่มีกิเลสหาเกิดขึ้นได้ไม่ กิเลส
เขาสร้างมาอย่างนั้น

เราสู้เท่าทัน ก็อย่าไปต่อเรื่องต่อราว อย่าไปโกรธไปชิงอะไรกับเขาเหล่านั้น
นั้น เพราะเขาเป็นคนขี้งออยู่ในกิเลส

พูดง่าย ๆ ว่า เขายังโง่ ยังโง่ต่อเหตุผล เขาอยากจะโง่ก็ให้เขาโง่ไป
เขาอยากเป็นคนฉลาด ก็ให้เขาฉลาดไป

เราก็มีชัยสถิตในเรื่องต่าง ๆ ไม่ไหวในเรื่องลาภเกิดขึ้นก็ดี ในเรื่องยศ ใน
เรื่องสรรเสริญสุข ในเรื่องเสื่อมลาภ เสื่อมยศ นินทา ทุกข์

เฉย เฉย เท่ากัน เสื่อมกับเจริญเท่ากัน มันเป็นเรื่องของโลก มันไม่ใช่
เรื่องของเรา เราไปปนกับโลกมันก็ยุ่ง

โลกเขาต้องไหวอยู่เสมอ โลกต้องไหวอยู่เสมอ เรื่อย เรื่อย เรื่อย
โลกกับธรรมจึงไม่เหมือนกัน

ธรรมเขาหยุด หยุดดูความเคลื่อนไหว หยุด หยุดยืนอยู่กับที่ ดูความ
เคลื่อนไหวของโลกว่ามันไปอย่างไร

ยังงั้น อย่าให้จิตใจเป็นไปตามกำลังของโลก
เมื่อจิตใจยังเป็นไปตามอำนาจของโลก เราก็เดือดร้อน
เดือดร้อนอะไร

ทุกข์ ทุกข์ก็เกิด ถ้าหากด้วยประการต่าง ๆ นานา
เพราะฉะนั้น ยืน ยืนเฉย

มันเรื่องของเขา เขาพิจารณาเราว่าดี ดีไหม เขานินทาเราว่าชั่ว ชั่วไหม
เกิดอยู่ที่ตัว

ถ้ามันถูก เราก็รับรองว่า เออ มันจริงของเขา เออ ดี ได้ครู ได้ครูดี

ถ้าเราไม่ได้ยินถ้อยคำที่เขาพูดอย่างนี้ ก็จะไปกันใหญ่ บุญคุณของเขามี อย่าไป
ไหว้กลอนตามเขา มันก็ไม่มีเรื่อง

นี่ศีล ไปแล้ว ไปสุคติ ตายไปสุคติ มีเทพมาเชิญไปอยู่ หมดบุญกลับ
ลงมาอีก

สร้าง เราสร้างของเราไว้แล้ว วิมานสร้างไว้เรียบร้อย สร้างไว้ตั้งแต่
มนุษย์นี้สร้างไว้เรียบร้อย

เป็นมนุษย์สวย สวยอีก สวยอีก สวยอีกชาติ สวยอีกชาติ ว่างั้น

เมื่อทาน ศีล แล้วมีสมาธิ ความมั่นคง อย่างที่แสดงมาแล้ว

มั่นคง รู้เท่าถึง ตนสงบได้ ไม่ไหวตามนั้น ๆ

สมาธิ เมื่ออบรมเข้าแล้ว มีกำลังพลังเกิดขึ้น กล้าต่อเหตุผล ขับกิเลส

ชั่ว ๆ ออกไปได้หลายอย่าง

แล้วเป็นใจ

กิเลสมันก็น้อยลง ก็เบา ก็บางลงไป

เมื่อกิเลสเบาบาง มันเป็นใจ

ความดีมันก็ดีขึ้น จิตใจก็ดีขึ้น ความกล้าหาญก็ดีขึ้น อาจสามารถสละ
ชีวิตของเราในเรื่องการกระทำจิตใจได้ โดยไม่อาลัยถึงชีวิตเราเอง

มนุษย์ถือว่าความตายหนีไม่พ้น จะต้องตายในวันหนึ่งข้างหน้า

เมื่อเราภาวนา ที่เรียกว่า สมถะ หรือ วิปัสสนา อะไรก็ตาม

กำหนดกันเท่าไร

ต้องมีหลักของการกระทำ

ถ้าหากไม่มีหลักการกระทำ มันก็เลื่อนไป

ตั้งใจลงไปว่า ฉันทั่งครึ่งชั่วโมง เมื่อไม่ถึงครึ่งชั่วโมง ฉันทิ้งมือออก หรือ
ยิ่งกว่าครึ่งชั่วโมง ฉันทิ้งมือออก จะมีอุปสรรคใดๆ เกิดขึ้น ชีวิตเอาไป แต่จะให้
ฉันทลายจากบัลลังก์ รตนบัลลังก์นี้ไม่ได้

ถือดาบมา ออก ละจากรัตนบัลลังก์นี้

เอ้า เอาไป เลือกลงได้ ที่ไหนก็ได้ ฉันไม่เป็นไปตามคำสั่งของแก ฉันต้อง
เชื่อคำสั่งของฉันบ้าง ที่ฉันมานั่งภาวนา ก็เพื่อต้องการความกล้า ความกล้าของ
ฉันมันแก่ไหนเท่านั้นเอง แม้ท่านจะปรารถนาอะไรในตัวฉัน ฉันอุทิศถวายท่าน
พร้อมทุกอย่าง เอาไป เอาชีวิตนะ ตามใจเถอะ มีชีวิตเดียว ตายหนเดียว เกิด
หนเดียว เลือกลงเอา

ดาบลงคอ พับ เราไปสุคติ เขาไปทุกติ ไปคนละทางไม่เหมือนกัน

ที่อธิษฐานลงไปเช่นนั้น เพราะอะไร

ใจเขามั่นคงแน่นแฟ้น เขาเชื่อ

เชื่อใคร

เชื่อพระพุทธเจ้า เชื่อพระธรรมเจ้า เชื่อพระสงฆ์เจ้า

ชีวิตของข้าพเจ้าจึงจะถวายเป็นทานให้แก่ใคร ๆ ก็ได้ เพราะข้าพเจ้าเชื่อ
พระรัตนตรัยทั้งสามประการ เอาไป ชีวิตหาง่าย พระพุทธ พระธรรม พระ
สงฆ์หายาก เพราะฉะนั้น ข้าพเจ้าเอาชีวิตเข้าแลกพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์

ทำไป ครึ่งชั่วโมง ไม่มีอะไรเลย ไม่มีอะไรเลย เพราะจิตมันสอน

ขยับเข้าไป ขยับเข้าไปให้ยิ่ง ๆ ขึ้นไปหลาย ๆ ชั่วโมงยิ่งดี

๖ ชั่วโมง ๗ ชั่วโมง ๘ ชั่วโมง หนักเข้าก็ต่อเข้าไป ๗ วัน

ไม่ต้องฉัน น้ำก็ไม่ฉัน ข้าวก็ไม่ฉัน อุจจาระปัสสาวะไม่รู้ไม่ชี้ ๗ วัน

ขนาดนี้ ขนาดของสมณะวิปัสสนา ทำได้เท่านั้น ทำได้เท่านั้น

ทำไปเถอะ ทำไปกว่าจะเห็นด้วยตนเอง

ครูบาอาจารย์ก็เป็นแต่แนะนำให้เท่านั้น เราจะทำหรือไม่ทำอยู่ที่ตัวเรา ไม่
ใช้อยู่ที่ครูบาอาจารย์ อยู่ที่ตนของตน

วิปัสสนา ก็พิจารณาได้เท่านั้น

รูปไม่เที่ยง เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ เป็นทุกข์ไปทั้งนั้น

เกิด แก่ เจ็บ ตาย นี่เราดูเผิน ๆ เหมือนมันจะห่าง เป็นระยะห่าง ๆ
เกิด แก่ เจ็บ ตาย ดู ๆ ว่ามันเป็นคนละอย่าง ไม่ใช่ ไม่ใช่
ดูให้ชิดเข้าไปอีก

เกิดแก่เจ็บตาย พร้อมกัน เกิดที่ไหนแก่ที่นั่น เจ็บที่ไหนตายที่นั่น
ชิดกันตั้งแต่อยู่ในท้องมารดา เกิดแก่เจ็บตายเกิดแก่เจ็บตายอันเดียวกัน

ไม่ใช่แยกกัน ไม่ใช่แยกกัน

ไอ้ที่แยกกัน โลกเขาแยก พระธรรมไม่แยกเลย .

เกิดแก่เจ็บตายอันเดียวกัน

รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ อันเดียวกัน

มันเกิด มันแก่ มันเจ็บ มันตาย มาเรื่อยยั้งนั่นละ ร้อยหมื่นพันชาติ

เกิดแก่เจ็บตายอยู่เรื่อย ๆ ไม่มีแยก ขึ้นเดินนั่งนอน เกิดแก่เจ็บตาย

เออ แล้วทำไง

เมื่อเรามีความตายอยู่เป็นธรรมดาเช่นนี้แล้ว เราจะทำไงจึงจะพ้นความ
ตายไปอย่างเขาผู้อื่นบ้าง เขาทำไง ผู้อื่นเขาทำไง

เขาทำเพื่อความพ้นไปจากทุกข์

ก็ชาติก็ภพมาแล้ว เขาทำกัน

เออ เราก็ทำตามเขา

